T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

HOLLANDA'DAKİ TÜRK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ TÜRK GENÇLERİNİN KÜLTÜREL AKTARIM VE ENTEGRASYON SÜREÇLERİNDEKİ ROLÜ (TÜRKEVİ, HOLLANDA TÜRK FEDERASYONU, KUZEY HOLLANDA MİLLİ GÖRÜŞ TEŞKİLATI ÖRNEĞİ)

BUSE IŞIKHAN

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KASIM 2021

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

HOLLANDA'DAKİ TÜRK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ TÜRK GENÇLERİNİN KÜLTÜREL AKTARIM VE ENTEGRASYON SÜREÇLERİNDEKİ ROLÜ (TÜRKEVİ, HOLLANDA TÜRK FEDERASYONU, KUZEY HOLLANDA MİLLİ GÖRÜŞ TEŞKİLATI ÖRNEĞİ)

Buse IŞIKHAN

DOKTORA TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KASIM 2021

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Buse Işıkhan

17.11.2021

Hollanda’daki Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının Türk Gençlerinin Kültürel Aktarım ve Entegrasyon Süreçlerindeki Rolü (Türkevi, Hollanda Türk Federasyonu, Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı Örneği)

(Doktora Tezi)

Buse IŞIKHAN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kasım 2021

ÖZET

İş gücü anlaşması 60 yılı geride bırakırken, işçi göçü ve bunla ilgili değişen dinamikler hala araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Ev sahibi ülkede doğup büyümüş göçmenlik geçmişi olan nesiller de göç araştırmalarında önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Hollanda’da doğup büyümüş Türk gençlerinin kültür aktarım ve entegrasyon süreçlerinde Türk sivil toplum kuruluşlarının rolü incelenmiştir. STK’lara giden 30 Türk genciyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin kültür aktarım ve entegrasyon süreçlerine ulus ötesi sosyal sermaye aktörleri olarak etki ettiği görülmüştür. Türk sivil toplum kuruluşlarının, faaliyetleri yoluyla ulus ötesi ilişkiler geliştirdiği belirlenmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının ulus ötesi ilişkiler tesis etmesi, Türk kültürünü sürdürerek Hollanda toplumunda var olmaya çalıştığını göstermektedir. Aynı zamanda Hollanda toplumuyla bütünleşmeye açık olduklarını ve bunun için çabaladıklarını göstermektedir. Diğer yandan, Türk gençlerinin ulus ötesi ilişkiler kuran Türk sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları, onların da ulus ötesi ilişkileri ve ulus ötesi aidiyet bağlarını (köken ülke ve ev sahibi ülke için) benimsediklerini göstermektedir. Bu bağlamda, katılımcıların kimliklerini Hollanda ve Türk kültürü sentezi üzerinden oluşturdukları görülmüştür. Bunlara ek olarak, Türk gençlerinin kendilerini ulus ötesi tanımlamalarla ifade ettiği saptanmıştır.

Bilim Kodu : 113822
Anahtar Kelimeler : Ulus ötesicilik, Göç, Ulus ötesi göç, Ulus ötesi aktör, Ulus ötesi ilişkiler, Ulus ötesi sosyal sermaye, Sosyal ağ, Entegrasyon, Asimilasyon, Hollanda’daki Türk Sivil Toplum Kuruluşları, Göç geçmişi olan Türk gençleri, Hollanda’da yaşayan Türkler.
Sayfa Adedi : xvii + 244
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Erdal AKSOY

The Role of Turkish Non-Governmental Organizations in the Netherlands in the Cultural Transmission and Integration Processes of Turkish Youths (The Case of the Turkevi, Dutch Turkish Federation, North Holland National Opinion Organization)

(PhD Thesis)

Buse IŞIKHAN

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

November 2021

ABSTRACT

While the labor agreement leaves 60 years behind, labor migration and the changing dynamics related to it still attract the attention of researchers. Generations with a migration background who were born and raised in the host country also have an important place in migration studies. In this study, it is examined that the role of Turkish non-governmental organizations in the cultural transfer and integration processes of Turkish youths born and raised in the Netherlands. Semi-structured interviews were conducted with 30 Turkish youths from Turkish non-governmental organizations in the Netherlands. According to the results of study, it is observed that Turkish non-governmental organizations affect the cultural transmission and integration processes of Turkish youths as transnational social capital actors. It is found that NGOs develop transnational relations by way of their activities. The fact that non-governmental organizations establish transnational relations shows that they try to exist in Dutch society while maintaining Turkish culture. It also shows that they are open to integration into Dutch society and they strive for it. On the other hand, the fact that Turkish youths participate in the activities of Turkish non-governmental organizations that establish transnational relations shows that they also adopt transnational relations and ties of belonging (for host country and country of origin). In this context, it is observed that the attendants formed their identities through the synthesis of Dutch and Turkish culture. In addition to these, it is determined that Turkish youths express themselves with transnational definitions.

Science Code : 113822
Key Words : Transnationalism, Migration, Transnational migration, Transnational actor, Transnational relations, Transnational social capital, Social networks, Integration, Assimilation, Turkish Non-Governmental Organizations in the Netherlands, Turkish youths with migration background, Turks living in the Netherlands.
Page Number : xvii + 244
Supervisor : Prof. Dr. Erdal AKSOY

TEŞEKKÜR

Doktora sürecinin herkeste farklı bir anlamı bulunmaktadır. “Teşekkürler” kısmı da çalışmanın objektifliğinden bağımsız, öznel olarak araştırmacının bu süreci kendi duygularıyla anlamlandırdığı alanı yansıtmaktadır. Benim için doktora baştan sona yoğun çalışma saatlerini, yoğun öğrenme sürecini, bir yandan da hiç bitmeyecek hissini, endişeleri, diğer yandan çalışmak istediğim alanda ilerlemenin heyecanını yansıtıyor. Bununla birlikte bu kısım, doktora sürecinde çeşitli şekillerde araştırmama eşlik eden ve çok önemli katkılar sağlayan çok kıymetli insanların varlığını da haberdar edebilmem ve teşekkürlerimi sunabilmem için bir vesile olmuştur.

Öncelikle bu süreçte bilimsel açıdan gelişmem ve en iyi şekilde öğrenmem için yönlendirmeler yapan, bu dönemin bir öğrenme ve keşfetme süreci olduğunu söyleyerek beni cesaretlendirip yoluma devam etmemde desteğini benden esirgemeyen, Tez Danışmanım Sayın Hocam Prof. Dr. Erdal Aksoy’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bilimsel açıdan derslerinden çok şey öğrendiğim ve araştırmama farklı bakış açıları sunan Sayın Hocam Prof. Dr. Serdar Sağlam’a ve tezime yaptığı önemli önerileri ile bana ışık tutan Sayın Hocam Prof. Dr. Cahit Gelekçi’ye, bu süreçte benim için anlamı çok büyük olan desteğini her zaman hissettiren ve zamanını ayırıp titizlikle tezime ve bana bilimsel açıdan çok değerli katkılar sağlayan Sayın Hocam Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük’e ve hem çok istediğim akademik hayata başlamamda teşvik eden, destekleyen hem de bilimsel anlamda kendisinden çok şeyler öğrendiğim Sayın Hocam Prof. Dr. Hayati Beşirli’ ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın alan araştırması için Hollanda’da bulunduğum süre boyunca bana yardımcı olan herkese ayrı ayrı teşekkürlerimi sunmak isterim. Öncelikle araştırmamda yer almayı kabul eden ve beni misafirperverlikle karşılayan, araştırmam için ellerinden gelen yardımı yapan STK başkanları olan Türkevi Derneği Başkanı Veyis Güngör’e, Hollanda Türk Federasyon Genel Başkanı Murat Gedik’e, Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu Başkan’ı Oktay Dalmaz’a en içten teşekkürlerimi sunarım. Bununla birlikte benimle görüşme yapmayı memnuniyetle kabul eden ve içten görüşleriyle çalışmama katkı sağlayan STK üyelerine, ne zaman iletişim kursam bana daima samimiyetle yardımcı olmaya çalışan Hollanda Türk Federasyon Kadın Kolları Başkanı Neslihan Büyükhan’a ve

Hollanda’da bulunduğum süre boyunca benim için kıymeti çok büyük olan dostluklarını ve yardımlarını benden esirgemeyen, adını tek tek sayamadığım herkese bana olan desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak benim için bir diğer önemli teşekkür ise maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ailemedir. Bu yolculukta benim tüm duygularıma ortak olan ve beni destekleyen kıymetli babam Turgut Işıkhan’a ve kıymetli annem Tülay Işıkhan’a da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Buse IŞIKHAN

Ankara, 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER viii

TABLOLARIN LİSTESİ xii

ŞEKİLLERİN LİSTESİ xiii

KISALTMALAR xiv

1. GİRİŞ 1

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ 5

2.1. Araştırmanın Konusu 5

2.2. Araştırmanın Amacı 7

2.3. Araştırmanın Önemi 8

2.4. Araştırmanın Yöntemi 9

2.4.1. Araştırmanın Temel Problemleri 12

2.4.2. Araştırmanın Katılımcılarının Belirlenme Süreci 13

2.4.3. Veri Toplama ve Analiz Süreci 18

2.4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları 20

3. KAVRAMSAL-KURAMSAL ÇERÇEVE 23

3.1. Çok Kültürlülük 23

3.2. Entegrasyon 26

3.2.1. Asimilasyon ve Uyum 27

3.3. Sosyal Sermaye 30

3.4. Göç Kavramı 35

3.5. Uluslararası Göç Kuramları 36

Sayfa

3.5.1. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı 37

3.6. Ulus Ötesicilik ve Ulus Ötesi Göç 41

3.6.1. Tarihsel Açıdan Ulus Ötesi Göç Kavramı ve Ulus Ötesicilik 44

3.6.2. Ulus Ötesi, Ulus Ötesicilik ve Ulus Ötesi Göçmen Kavramlarının Kapsamı 47

3.6.3. Ulus Ötesi Göç ve Ulus Ötesi Sosyal Alanlar 51

3.7. Çalışmaya İlişkin Literatür 55

4. AVRUPA'YA GÖÇ VE HOLLANDA'DA YAŞAYAN TÜRKLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ 59

4.1. Avrupa'ya Göç 59

4.2. Türkiye'den Avrupa'ya Göç 61

4.2.1. Türkiye'den Almanya'ya Göç 66

4.2.2. Hollanda'nın Göç Tarihi ve Türkiye'den Hollanda'ya Göç 68

4.2.2.1. Coğrafi açıdan Hollanda 72

4.2.2.2. Hollanda'da yaşayan Türklerin sosyo-demografik değerlendirmesi 73

4.2.2.3. Hollanda azınlık göç politikası 76

4.2.2.4. Hollanda vatandaşlığa kabul politikası 78

4.2.2.5. Hollanda entegrasyon politikası 80

4.3. Göç Edenler İçin Kullanılmış Sıfatlar ve Kuşak Sınıflandırması 82

5. HOLLANDA'DAKİ TÜRK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK) 87

5.1. Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları 87

5.1.1. Göçün Sosyal Sermaye Aktörleri Olarak Sivil Toplum Kuruluşları 88

5.2. Hollanda'da Kurulmuş Sivil Toplum Kuruluşları 89

5.3. Araştırma Kapsamındaki Sivil Toplum Kuruluşları 93

5.3.1. Türkevi Derneği 93

Sayfa

5.3.1.1.Türkevi Derneği'nin faaliyetleri 96

5.3.2. Hollanda Türk Federasyon 98

5.3.2.1. Hollanda Türk Federasyon tarihçesi 101

5.3.2.2. Hollanda Türk Federasyon faaliyetleri 104

5.3.3. Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu 106

5.3.3.1. Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu tarihçesi 106

5.3.3.2. İslam Toplumu Millî Görüş 107

5.3.3.3. İslam Toplumu Millî Görüş faaliyetleri 109

6. HOLLANDA'DAKİ TÜRK GENÇLERİNİN KÜLTÜREL AKTARIM VE ENTEGRASYON SÜREÇLERİNE İLİŞKİN BULGULAR 113

6.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri 113

6.2. Gençlerin Hollanda'da Yaşadığı Sorunların Çözümünde STK'ların Etkisi 115

6.2.1. Hollandalıların Kültürel Farklılıklara Yaklaşımı 116

6.2.2. Staj/İş Başvurusunda Yaşanan Sorunlar 117

6.2.3. Yaşanan Sorunlarda STK'ya Duyulan Güven 121

6.2.4. Sorunların Çözümünde STK'nın Olumlu Etkisi 122

6.3. Türk Kültürünün Gençlere Aktarılmasında STK'ların Etkisi 129

6.3.1. Türkiye'den Hollanda'ya Yeni Gelenlere STK'ların Yardımı 130

6.3.2. Yeni Nesillerin STK'lara Gelmek İstememesi 131

6.3.3. Türk Kültürünün Aktarılması 132

6.4. Türk Gençlerinin Birbiriyle Olan İletişiminde STK'ların Etkisi 142

6.4.1. Türk Gençlerinden Oluşan Sosyal Çevre 142

6.5. STK'ların Türk Gençlerinin Türkçe Dil Becerisine Etkisi 146

6.5.1 Gençlerin Türkçe Dil Becerisine Olumlu Etki 147

6.5.2. Türkiye'den Yapılan Evliliklerin İşlevi 151

Sayfa

6.6. STK'ların Türk Gençlerinin Hollandaca Dil Becerisine Etkisi 154
6.6.1. Gençlerin Hollandacayı Nasıl Öğrendiği 155
6.6.2. Gençlerin Hollandaca Dil Becerisine Olumlu Etki 157
6.7. Türk Gençlerinin Hollanda Toplumu ile Bütünleşmesinde STK'ların Rolü 162
6.8. İki Kültür Arasında Denge Kurmada STK'ların Rolü 174
6.9. Türk Gençlerinde Aidiyet Duygusunun Oluşmasında STK'ların Rolü 185
6.9.1. Türk Gençlerinin Aidiyet Duygusu 186
6.9.2. STK'ların Etkisiyle Aidiyet Oluşumu 190
6.9.2.1. Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları 192
6.9.2.2. Kimliğin sentez üzerinden oluşturulması 196
6.10. Türk Gençlerinin Vatan Algısında STK'ların Rolü 200
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 205
KAYNAKLAR 225
EKLER 237
EK-1. Göç geçmişi olan gençlere yönelik mülakat sorunları 238
EK-2. Sivil toplum kuruluşu başkanlarına yönelik mülakat soruları 240
ÖZGEÇMİŞ 243

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 2.1. Hollanda'daki 25-30 Yaş Aralığındaki Türk Nüfusunun Yıllara ve Kuşaklara Göre Dağılımı 16

Tablo 2.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri 18

Tablo 3.1. Çeşitli Aktörler Tarafından Sınır Ötesi Faaliyetler 49

Tablo 4.1. Hollanda'ya Göç Etmiş Türklerin Kuşaklara Göre Nüfus Dağılımı 75

Tablo 6.1. Ulusal Gazetelerde Yer Alan Konuların Haber Sıklığı 173

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 6.1. Katılımcıların Yaş Dağılımı 114

Şekil 6.2. Katılımcıların Çalışma Durumu 114

Şekil 6.3. Gençlerin Hollanda'da Yaşadığı Sorunların Çözümünde STK'ların Etkisi……..... 115

Şekil 6.4. Türk Kültürünün Gençlere Aktarılmasında STK'ların Etkisi 129

Şekil 6.5. Türk Gençleri Arasındaki iletişimde STK'ların Etkisi..... 142

Şekil 6.6. Türk Gençlerinin Türkçe Dil Becerisine STK'ların Etkisi……..... 146

Şekil 6.7. Türk Gençlerinin Hollandaca Dil Becerisine STK'ların Etkisi……..... 154

Şekil 6.8. Türk Gençlerinin Hollanda Toplumu ile Bütünleşmesinde STK'ların Rolü 162

Şekil 6.9. Türk Gençlerinin İki Kültür Arasında Denge Kurmasında STK'ların Rolü…… 174

Şekil 6.10. Türk Gençlerinin Aidiyet Duygusunun Oluşmasında STK'ların Etkisi……..... 185

Şekil 6.11. Türk Gençlerinin Vatan Algısında STK'ların Rolü..... 200

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
BM	: Birleşmiş Milletler
CBS	: Hollanda İstatistik Ofisi
EEA	: Avrupa Ekonomik Alanı
HTF	: Hollanda Türk Federasyon
IGMG	: İslam Toplumu Millî Görüş
IMR	: International Migration Review
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development)
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)
SCP	: Sosyal Kültürel Planlama Bürosu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu

1. GİRİŞ

Göç olgusu, değişen dinamiklerine bağlı olarak her dönem sosyolojinin ve diğer disiplinlerin ilgisini çekmektedir. Genel hatlarıyla insanların ya da grupların, yaşadıkları yerden kalıcı olarak veya geçici süreyle başka bir yere gitmesi ve yerleşmesi göç olgusuyla ifade edilmektedir. Daha net anlaşılması ve konunun sınırlandırılması bakımından göç kavramı iç göç ve dış göç alt başlıklarıyla daha özgül hale getirilmektedir. İç göç, aynı ülke sınırları içerisinde yapılan nüfus hareketliliğini belirtmektedir. İç göçler bölgesel olarak bir yerin nüfus sayısını etkilerken, ülke genelindeki toplam nüfus sayısında bir değişikliğe yol açmamaktadır. Türkiye'de yaşanan iç göçler genelde kırsal alandan kentlere doğru yaşanmıştır. Sanayileşmeyle birlikte şehir hayatının köydeki genç nüfus üzerinde yarattığı cezbedici etki ve tarımda makineleşmeye bağlı işgücü ihtiyacının azalması neticesinde kırsal kesimden kentlere göç yaşanmıştır. Doğan (2013: 216) 1950 yılından itibaren sanayi faaliyetlerinin hız kazanmasıyla birlikte İstanbul öncelikli olmakla birlikte Ankara, Bursa, İzmir, Adana gibi çeşitli sanayi şehirlerine göç hareketinin başladığına işaret etmektedir.

Dış göç ise köken ülkeden başka bir ülkeye, daha genel anlamda bir ülkeden başka bir ülkeye yer değiştirmeyi ve bu ülkelerde geçici süreliğine ikamet etmeyi ya da kalıcı olarak yerleşmeyi ifade etmektedir. Dış göçlerin en belirgin özelliği, her iki ülkeye ait toplam nüfus sayısında değişikliğe neden olmasıdır. IOM (2019: 21) ve Uluslararası Göç (2019:1) verilerinde, dünya genelinde uluslararası göçmen sayısının 1990 yılında 153 milyon iken 2019 yılında bu sayının 272 milyona ulaştığı belirtilmiştir. 2019 yılında göçmen toplam nüfusunun yaklaşık %74'ünü çalışma çağında olan 20-64 yaş grubunun oluşturduğu görülmüştür.

Bu çalışma dış göç başlığı altında yer almaktadır. Türkiye'den Avrupa'ya yaşanan göçlerin tarihsel altyapısına bakıldığında başlangıç olarak iki dönem önem taşımaktadır. İlki, 1950'li yıllarda özel girişimcilerin teşebbüsleriyle gerçekleşen, işçilerin stajyer statüsünde ya da mesleki gelişim amacıyla Almanya'ya gittiği dönem. Diğer dönemi ise Unat (2002:43)'ın "ikinci aşama göç" olarak ifade ettiği 1960'lı yıllarda yaşanan göç dalgası oluşturmaktadır.

1960'lı yılların işgücü göçü 1950'li yıllardan farklı olarak devlet aracılığıyla, ülkeler arasında ikili antlaşmaların yapılmasıyla gerçekleşmiştir. Sonrasında devam göç hareketleri de birbirinden farklı yapıda ve amaçta göç dalgalarını kapsamaktadır. Çalışmada Türkiye'den Avrupa'ya yaşanan farklı yapılardaki göç dalgalarından detaylı olarak bahsedilmiştir. Özellikle Almanya'ya ve Hollanda'ya yapılan göçler daha detaylı ele alınmıştır. Göçü açıklamak ve ifade etmek için kullanılan kavramlar, göç hareketlerinin yapısına ve amacına dair önemli veriler sunmaktadır. Aynı durum göç edenler için kullanılan Heuss Türkleri, geçici işçi, misafir işçi, gurbetçi, göçmen, azınlık, çifte vatandaş, vatandaş, ulus ötesi göçmen gibi ifadelerde de kendini göstermektedir. Çalışmada göç edenler için kullanılmış olan ifadelere daha geniş bir şekilde yer verilmiştir.

Göç eden ilk kuşaklar ve köken ülkede kalan yakınları için göç, ekonomik amaçla gerçekleştirilmiş kısa süreli bir ayrılığı ifade etmektedir. Hem ev sahibi ülkenin hem de buraya gelen göçmenlerin böyle bir algıyla hareket etmeleri çeşitli sonuçlara yol açmıştır. Göç edilen ülkenin dilini öğrenmeyi gerekli görmemek, kazanılan parayı kurulacak düzen için yatırım olarak Türkiye'deki ailelerine göndermek, bulundukları ülkede herhangi bir yatırım yapmaktan kaçınmak ve oraya bağlayıcı bir hayat kurmamak bu etkilerden bazılarıdır. Zamanla göçmenler kendi ülkelerine dönmek yerine ev sahibi ülkede bir yaşam kurmayı seçmişlerdir. Böylece Türk kültürünü bu yeni hayatlarına aktarabilecekleri yaşam alanlarını da oluşturmaya başlamışlardır. Bu noktadan sonra göçmenlerle ilgili ev sahibi ülkelerin ilgilendiği gündem göçmenler için nasıl bir entegrasyon politikası izleneceği konusu ve sorunu olmuştur. Bu durum göç etmiş kuşakların ev sahibi ülkede doğup büyümüş çocukları için de geçerli bir gündem olmaktadır. Bu çalışmanın da konusuyla ilgili olması bakımında kavramsal ve kuramsal çerçevede "çok kültürlülük, entegrasyon, asimilasyon, uyum"[1] kavramlarına detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın saha araştırmasının yürütüldüğü ev sahibi ülkenin (Hollanda), göç ve entegrasyon politikalarından bahsedilmiştir. Çalışmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesinde ise uluslararası göç yaklaşımlarından "ilişkiler ağı (network) kuramına"[2] ve uluslararası göçmen kavramına, ulus ötesi yaklaşımlara ve sosyal sermaye kavramına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

[1] Esser, 2000; Ersanilli, 2010; Faist, 2003; Gonzales ve Lee, 2013; Gordon, 1961- 1964; Portes, 1997- 1999; Rumabut, 2015; Şahin, 2010; Tyiska, 1977; Williams ve Ortega, 1990; Kymlicka, 2001; Gutmann,1994; Phillips, 1950; Kağıtçıbaşı, 1987.

[2] Abadan-Unat, 2002; Bartram, Poros ve Monforte, 2017; Gurak ve Caces, 1992; Lucas, 1997; Portes, Böröcj, 1989; Yalçın, 2004.

Bu kapsamda, çalışmada Hollanda'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının, Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerindeki rolleri araştırılmıştır. Alan araştırması nitel metodolojiye dayanan bu çalışmanın sivil toplum kuruluşları ve Türk gençleri olmak üzere iki önemli yönü bulunmaktadır. Bu bağlamda, Türk STK'ların Hollanda'da doğup büyümüş Türk gençlerinin kültürel aktarım sürecine, Türk dili becerilerine, birbirileriyle olan iletişimlerine, ev sahibi toplumda yaşadıkları sorunların çözümüne, içinde yaşadıkları toplumla bütünleşmelerine, Hollandaca dil becerilerine, Türk kültürü ve ev sahibi toplumun kültürü ile denge kurmalarına etkileri incelenmiştir. Bununla birlikte çalışmada geçen sivil toplum kuruluşları, faaliyetlerinin ulus ötesileştiği aktörler olarak bir sosyal sermaye gücü olmaları bağlamında ele alınmıştır. Çalışmada, ulus ötesi yaklaşımın işaret ettiği noktalar; her iki ülkeyle sosyal, kültürel ve ekonomik bağların kurulması, çoklu aidiyet bağları ve buna bağlı kimlik tanımlamalarındaki değişimler, her iki ülkeyle gerçek zamanlı iletişim kurma imkânı ve senkronizasyon boyutudur.

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

2.1.Araştırmanın Konusu

Belli bir kültürel ve coğrafi alandan başka bir kültürel ve coğrafi alana göç etmiş kişilerin, grupların göç sürecinde ve sonrasında yaşadıkları psikolojik, ekonomik, kültürel süreçler birçok araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Türkiye'den Avrupa'ya uluslararası göçün başladığı dönemde memleketlerine geri dönme düşüncesiyle hareket eden ancak bulunduğu ülkeye yerleşme kararları ile bambaşka bir sürece giren göçmenler birinci kuşak olarak isimlendirilmiştir. Ancak bu kolay geçen bir süreç olmaktan daha çok sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve daha pek çok yönden sorunların ağır bastığı ve bunlarla baş etmeye çalışıldığı bir dönemi içermektedir. Köken ülkelerinin toplumsal yapısında sosyalleşmiş olan birinci kuşak, ev sahibi ülkenin toplumsal sistemine katılmada zorluk yaşamış bir kesimi kapsamaktadır. Ev sahibi ülkenin hâkim dilini bilmemek bu zorluğun en ön sıradaki öğesini oluşturmaktaydı. Dolayısıyla ev sahibi ülkenin ekonomi, eğitim, sağlık gibi kurumlarında aktif olmada ve toplumla iletişim kurmada sıkıntılar yaşanmıştır. Aslında bu kuşağın kendine özgü yapısı düşünüldüğünde yeni yaşam alanlarında karşılaştıkları ekonomik, dil ve entegrasyon sorunları, birinci kuşak sorunlar olarak da tanımlamak mümkündür. Ancak göç olgusu sadece birinci kuşağın göçünü konu etmekle sınırlandırılamayacak kadar çok yönlü ve çok boyutlu ele almayı gerektiren bir süreçtir. Ev sahibi ülkede doğan ve göçmenlik geçmişi olan nesiller de göçün farklı boyutlarından birini oluşturmaktadır. Ev sahibi ülkede doğup büyüyen ve göçmenlik geçmişi olan bu kuşakların en dikkat çeken özelliği dil sorunu yaşamamalarıdır. Bu nesiller ev sahibi ülkenin dilini, göç etmiş ebeveyni ya da dedeleri gibi sonradan öğrenmek zorunda kalmadıkları için bunun getirdiği sosyal ve iletişimsel sıkıntıları da yaşamamaktadırlar. Çünkü bu kuşaklar ev sahibi ülkenin dilini, diline yönelik sembollerini ve anlamlar dünyasını eğitim sistemine dahil olarak küçük yaşlarda öğrenmektedirler. Bu noktada birinci kuşak ve ev sahibi ülkede doğmuş kuşaklar farklı koşullara ve özelliklere sahiptirler. Bununla birlikte bu kuşakların ev sahibi topluma entegrasyonları birinci kuşağın deneyimlediğinden farklı süreçleri de içermektedir. Ev sahibi ülkede doğmuş göçmenlik geçmişi olan nesiller kendilerini, yaşadıkları ülkenin diliyle rahatça ifade edebilmektedirler. Ev sahibi ülkenin dilini hem doğal süreçte hem de oranın eğitim sisteminde öğrenme ve içselleştirme bir avantaj olabilmektedir. Ancak diğer yandan bu durum birçok tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Bu avantajlı durum, ev sahibi

ülkede doğan kuşakların köken kültürleriyle olan bağlarını kaybetmeleri noktasında bir etkiye yol açıp açmayacağı sorusunu da beraberinde getirmiştir. Özellikle bu sorun gençlerin Türk kültürünü ve Türk dilini öğrenememesi konusunda şekillenmektedir. Bu durumun ev sahibi ülkede doğan kuşakların sayısıyla doğru orantılı bir artış kazanacağı yönünde bir düşünce gelişmektedir.

Ev sahibi ülkede doğup büyümüş Türk gençleri, oradaki eğitim hayatına katılarak Hollanda kültürüyle sistemli olarak bağlarını kurmaktadırlar. Elbette ki bu sistemli etkinin öncesinde içinde bulundukları sosyal çevrenin niteliği ölçüsünde Hollanda kültürüyle temasları olmaktadır. Bu çevre, Türklerin yoğunlukta olduğu ya da birçok kültürün birlikte yaşadığı bir yerden oluşabilmektedir. Böylece bu nesiller ev sahibi ülkenin toplumsal yapısına ilişkin unsurları içselleştirme sürecini yaşamaktadır. Diğer yandan eş zamanlı olarak Türk kültürünü ve dilini yoğun olarak öğrendikleri bir süreci ya da yoğun olmamakla birlikte bir şekilde köken kültürleriyle temaslarının olduğu bir süreci yaşamaktadırlar. Ancak bu süreçte en önemli etken aile faktörüdür, çünkü aile çevreden önce bir çocuğa etki eden ilk toplumsal birimdir. Dolayısıyla bu gençler ailelerinden farklı yoğunluklarda Türk kültürünü öğrenme imkânı bulmaktadır. Diğer yandan Hollanda'da faaliyet gösteren Türk sivil toplum kuruluşları da aile dışında Türk kültürünün temsil edildiği ve yaşatıldığı birimlerdir. Böylece ev sahibi ülkede yaşayan gençler temaslarına bağlı olarak günlük hayatta Türkçe ve Hollandaca iletişim kurmakta ve etkileşimde bulunmaktadırlar. Bu durum karşılaşılan kültürel ortamın yoğunluğuyla alakalı olarak hangi kültüre ne kadar yakın hissettiklerini ya da kültürel açıdan kendilerini nasıl tanımladıklarını da belirlemektedir.

Bu bağlamda araştırmanın konusunu Hollanda'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerindeki rolü oluşturmaktadır. Kültürel aktarım süreçlerinde; Türk kültürünün sürdürülmesinde ve gençlerin Türk kültürüyle bağlar kurmasında ve sürdürmesinde, gençlerin Türkçe dil becerilerinde, Hollanda'da yaşayan gençlerin birbirleriyle olan iletişim ve etkileşimlerinde STK'ların nasıl bir etkisinin olduğu ele alınmıştır. Entegrasyon süreçlerinde ise gençlerin Hollanda toplumuyla bütünleşmesinde, toplumla iletişim ve etkileşimde bulunmalarında, Hollandaca dil becerilerini geliştirmede ve ev sahibi toplumda yaşadıkları sorunların çözümünde STK'ların nasıl bir etkisinin olduğu incelenmiştir. Bunların yanı sıra gençlerin kendilerini nasıl tanımladıkları ve nasıl bir aidiyet geliştirdikleri, iki kültür arasında (Türk kültürü ve

ev sahibi toplumun kültürü) nasıl bir denge kurdukları STK'ların etkisi bağlamında incelenmiştir. Ayrıca gençlerin her iki ülkeyle kurmuş oldukları ulus ötesi ilişkiler, bağlar ve aidiyetler de STK'ların etkisi kapsamında incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Gençlerin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerinde STK'ların rolleri, gençlerin kendi değerlendirmeleri üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, dolaylı olarak sivil toplum kuruluşlarının Hollanda toplumundaki işlevlerini de ortaya çıkarmaktadır. Diğer yandan, verilerin analizleri STK'ların faaliyetlerinin ulus ötesileştiği kabulünün desteklenip desteklenmediğini de ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple gençlerin, STK'ların her iki toplumla olan ilişkilerini, her iki ülkeyle bağlarını ve her iki toplumla iletişim ve etkileşimlerini STK faaliyetleri üzerinden değerlendirmelerine başvurulmuştur.

2.2. Araştırmanın Amacı

Ulus ötesi ilişkilerin gelişmesi göçmenin ve göçmenlik geçmişi olan nesillerin köken ülkeleriyle ve ev sahibi toplumlarıyla ilişkilerini değiştiren bir süreci de beraberinde getirmiştir. Göçmenin kimlik ve aidiyet açısından kendini yeniden tanımlamasını sağlamıştır. Bununla birlikte göçmenlerin oluşturduğu ilişkiler ağı, sosyal sermaye kaynakları da göçmen için göçü kolaylaştıran faktörler olduğu kadar ev sahibi ülkede yaşayan göçmenler için de hayatı kolaylaştıran destek ağları haline gelmiştir. Göçmenlerin kurdukları sivil toplum kuruluşları da buna bir örnek teşkil etmektedir. Sivil toplum kuruluşları hem köken ülkede hem de ev sahibi toplumda ulus ötesi ilişkiler geliştirerek kendi sosyal ağlarını oluşturmaktadırlar. Böylece bu STK'lar bir göçmen için sosyal sermaye kaynağı haline dönüşmektedir. Bu çalışma ulus ötesi ilişkilerin, sosyal sermayenin ve ilişkiler ağının, gençlerin ev sahibi ülkedeki yaşantılarını nasıl etkilediğine dair fikir vermektedir.

Bu bağlamda çalışmada öncelikle, Hollanda'da yaşayan gençlerin Türk kültürüyle olan bağlarını ve temaslarını sürdürmelerinde STK'ların rollerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bununla ilişkili olarak Türk dilinin ve kültürünün sürdürülmesinde ve gelecek nesillere aktarılmasında Türk sivil toplum kuruluşlarının oluşturdukları ulus-ötesi bağların ve ilişiklerin rolünü değerlendirmek diğer bir amacı oluşturmuştur. Çalışmanın bununla ilişkili bir diğer amacı; gençlerin her iki ülkeyle ulus ötesi ilişkiler geliştirmelerinde ve ulus ötesi

aidiyetler kumalarında STK'ların ulus ötesi sosyal sermaye gücü olarak etkilerini tartışmaktır.

Çalışmanın bir diğer öncelikli amacını; Hollanda'da yaşayan Türk gençlerinin ev sahibi toplumla bütünleşme, iletişim ve etkileşim süreçlerinde, STK'ların rollerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Bununla ilişkili diğer bir amaç ise; gençlerin ev sahibi toplumla bütünleşme, iletişim ve etkileşim süreçlerinde sivil toplum kuruluşlarının oluşturdukları ulus-ötesi bağların ve ilişiklerin rolünü değerlendirmektir. Ev sahibi toplum içinde gençlerin daha çok hangi konular ekseninde sorun yaşadıklarının belirlenmesi ve bu sorunların çözülmesinde STK'ların sosyal sermaye gücü olarak rollerinin saptanması diğer bir amacı oluşturmaktadır.

STK'lara gelen gençlerin oluşturduğu profili ulus ötesi perspektiften değerlendirmek çalışmanın bir başka amacını içermektedir. Buna göre gençlerin, iki ülkeyle geliştirdikleri ilişkiler açısından kimlik, aidiyet, vatan algısı tanımlamalarının yapılması amaçlanmıştır.

Aynı zamanda bu çalışma, gençlerin STK'lardan beklentilerinin tespit edilmesine; STK'ların da gençlerde oluşturmak istedikleri profilin belirlenmesine ve ev sahibi toplumdaki işlevlerinin anlaşılmasına olanak vermektedir. Son olarak elde edilen verilerle, Türk STK'ların Türk gençlerinin ev sahibi toplumla bütünleşmelerinde engel oluşturup oluşturmadığına yönelik etkilerinin tartışılması hedeflenmiştir.

2.3. Araştırmanın Önemi

Öncelikle çalışma, hedeflenen amaçlarıyla alana yeni veriler sunması bakımından önem taşımaktadır. Diğer yandan Türkler arasındaki ilişkiler ağının ve ulus ötesi bağlarının anlaşılmasına yardımcı olması bakımından önem göstermektedir. Çalışma ev sahibi toplumda yaşayan Türk gençlerinin kendilerini nasıl tanımladıklarını ve bu bağlamda ulus ötesi bir aidiyete sahip olup olmadıklarının da anlaşılmasında önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Avrupa'da yaşayan Türk nüfusunun birinci kuşakla birlikte sahip olduğu imajın ve özelliklerinin değiştiği ve bu değişimde en önemli payın Avrupa'da doğup büyümüş gençlere ait olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Hollanda'da doğan kuşaklarla ilgili yapılan çalışmalar alandaki değişimlerin ve yeni profilin anlaşılmasında önemli katkılar sağlamaktadır. Bununla birlikte, sahada araştırmacının aklına gelmeyen soruları ya da

tahmin etmediği durumları içeren yeni veriler elde edilmektedir. Bu veriler yeni araştırmalar için, alana dair varsayımların ve araştırma sorularının kaynağını da oluşturabilmektedir. Bu yönüyle, araştırmanın bir parçası olmadığı halde elde edilen veriler ışığında, ilerleyen zamanda araştırılması için yeni sorular geliştirilmiştir. Araştırmayı yürüten araştırmacı için, bu çalışma alana dair sonraki araştırma hedeflerini belirlemesi açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda araştırmayı okuyan ve kendi bakış açısıyla değerlendiren diğer araştırmacılar için araştırılacak yeni konulara yönelik fikir verebilmektedir. Diğer yandan çalışmayla, göç literatürüne bilimsel yolla elde edilmiş veriler kazandırılması amaçlanmıştır. Bir yandan da çalışmanın özgün olmasına dikkat edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Nitel veri toplama yönteminin kullanıldığı bu çalışma, Hollanda'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerindeki rollerinin belirlenmesi için görüşme tekniğiyle toplanan verilerin ışığında oluşturulmuştur. Çalışmanın kuramsal kısım ve uygulamalı kısım olmak üzere iki aşaması bulunmaktadır. Çalışma uluslararası göç yaklaşımlarından ilişkiler ağı kuramı, ulus ötesi göç yaklaşımları ve ulus ötesi göçmen, ulus ötesi faaliyet, ulus ötesi aktör, sosyal sermaye kavramları bağlamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda detaylı literatür taraması yapılarak kuramsal ve kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Literatür de sosyal sermaye kavramının hem olumlu hem de olumsuz özellik ve yapısından bahsedilmektedir. Bu çalışmada, teorik bilgi olarak sosyal sermaye kavramının içeriğini oluşturan olumlu ve olumsuz yönlerinden bahsedilerek kapsamlı bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bunlara ek olarak, STK'lar sosyal sermaye gücü olarak ele alınmıştır. Ancak sosyal sermayenin olumsuz, kişiyi zorlayıcı ve bağlayıcı yönlerinin araştırma konusunun içeriğindeki sosyal sermaye sağlayan aktörlerin yapısıyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu sebeple çalışmada sosyal sermaye kavramının olumlu yönlerine ilişkin önermeleri üzerinden kişi, gruplar ve STK'lar değerlendirilmiştir.

Çalışmanın uygulamalı kısmı 1 Ağustos-30 Ekim 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma konusunun ve sahasının belirlenmesinde araştırmacının 2015 yılında Hollanda'da faaliyet gösteren Türkevi Derneği'nde yaptığı staj esnasında ev sahibi topluma dair gözlemleri etkili olmuştur. Buna ek olarak, diğer STK'lar ile iletişime geçilmiş ve ilerleyen yıllarda da bu iletişim sürdürülmüştür. Uygulamalı bir araştırmayı

olanaklı kılan en önemli hususlardan birisi de sahada gerekli kişilerle, örneklemi oluşturan gruplarla iletişime geçebilmektir. Sonrasında görüşme yapabilmek için katılımcıların rızalarının alınması gerekmektedir. Bu süreç bazen araştırmacıyı tanımadıklarından dolayı güç bir hale gelirken bazen de belirlenen gruplarla veya kişilerle iletişim kurmayı sağlayan aracı kişilerin olmamasından zorlaşabilmektedir. Araştırmacının daha önce STK'da staj yapması, diğer STK'lar ile iletişime geçmiş olması, araştırmanın saha görüşmesi kısmını kolaylaştıran en önemli faktör olmuştur. Sahada bulunulan ilk zamanlar yapılan saha gözlemi, tutulan saha notları ve sahadaki ön görüşmeler neticesinde mülakat sorularıyla ilgili bir taslak oluşturulmuştur. Araştırma için sahada ön gözlem yapılması, çalışmaya dair konuların, durumların belirlenmesi ve akla gelmeyen noktaların araştırmaya dahil edilmesi bakımında önem taşımaktadır. Bunların yanında STK'ların kendi yayınlarına ulaşılması, Hollanda'daki kütüphanelerden temin edilen kaynaklar ve önceden yapılan literatür taramasıyla oluşturulan kuramsal bilgi birikimi neticesinde detaylı bir çalışmayla, görüşme formunun son hali hazırlanmıştır. Bu süreç sonunda ortaya çıkan yarı yapılandırılmış görüşme formu alanda uygulanmıştır. Görüşmeler toplam 30 katılımcıyla önceden planlanmış gün ve saatlerde, katılımcıların üyesi oldukları STK binalarında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, araştırma için belirlenen her STK'dan 10 kişi olmak üzere olasılıklı olmayan örnekleme tekniklerinden amaçlı örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Katılımcılar araştırmanın amacına yönelik olarak, STK'lara gelen, faaliyetlerine katılan 25-30 yaş aralığında Hollanda'da doğup büyümüş kişiler arasından belirlenmiştir. Katılımcıların belirlenmesi esnasında, eğitim durumu, cinsiyet, medeni hal gibi değişkenler dikkate alınmamıştır. Bununla birlikte araştırma için belirlenen her üç STK'nın başkanlarıyla da görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada katılımcılar ve STK başkanları için farklı soruları içeren iki ayrı görüşme formu hazırlanmıştır. STK başkanlarından öncelikle bir kanaat önderi olarak; Hollanda'daki Türk STK'ların işlevlerine, Hollanda'da yaşayan Türk toplumunun profiline, Hollanda'da doğup büyümüş gençlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin düşüncelerine, gözlemlerine başvurulmuştur. Sonrasında STK Başkanlarından; STK'ların kuruluş tarihçelerine, amaçlarına, hizmetlerine, faaliyetlerine yönelik bilgiler elde edilmiştir. Ayrıca STK başkanları; gençlerin ev sahibi toplumla bütünleşmesinde, toplumla yaşadıkları sorunların çözümünde, gençlerin iki kültür arasında bir denge kurmalarında, Türk dilinin ve kültürünü muhafaza edilmesi ve genç kuşaklara aktarılmasında STK'ların rollerine ilişkin bilgiler vermişlerdir. Katılımcılarla ve STK başkanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin betimsel analizleri Maxquda 12 nitel veri analiz programıyla yapılmıştır. Çalışmada Teori temelli tema analizi yapılmıştır.

Bu bağlamda katılımcılardan elde edilen veri seti, çalışmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesi temelli oluşturulan tematik şablon içinde alt temalar düzenlenerek analiz edilmiştir.

Ayrıca çalışmada, STK başkanlarının STK'ların tarihçesine yönelik verdikleri bilgilerin, Hollanda'da kurulmuş sivil toplum kuruluşlarına yönelik literatürün, çalışma için belirlenmiş STK'ların kendi yayınlarının çerçevesinde, çalışma sahasına ilişkin kuramsal bilgi oluşturulmuştur. Bunların yanında Hollanda'da yaşayan Türklerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Hollanda İstatistik ofisi resmi sayfasından alınmıştır. Bu bağlamda çalışmada Türklerin yaş, cinsiyet ve kuşaklara göre dağılımlarına, eğitim durumlarına, ev sahibi ülkenin diline yönelik yeterliliklerine, hane halkı yerleşimlerine, hane halkı yapılarına ve göçmen evliliklere yönelik istatistiki bilgilere ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Araştırma alanı olan Hollanda'nın hâkim dili "Dutch" ya da "Hollandaca" ile ifade edilmektedir. Sahada yapılan ön araştırmalar, gözlemler ve katılımcılarla yapılan görüşmeler kaynak alınarak günlük hayatta katılımcıların "Hollandaca" ifadesini kullandığı belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışma boyunca Hollanda'nın ana dilini ifade etmek için "Dutch" yerine "Hollandaca" ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

Bu çalışmada Türk sivil toplum kuruluşları, faaliyetlerinin ulus ötesileştiği bir yapı olarak ele alınmıştır. Araştırma için belirlenen sivil toplum kuruluşları ilk kuruldukları yıllarda sosyal, kültürel faaliyetler yapmalarına ve Türkiye ile bağlarını sürdürmelerine rağmen bu durumun bir ulus ötesi faaliyet ve ulus ötesi ilişki olarak ele alınamayacağı kabul edilmiştir. Ancak küreselleşme ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte faaliyetlerinin de ulus ötesileştiği görülmektedir. Bu ön kabulün temelini bu görüşün yer aldığı ulus ötesi yaklaşımlar oluşturmaktadır. Öncelikle ulus ötesi kavramı, çoklu aidiyet bağlarını, birden fazla karşılıklı kültürel, ekonomik ve sosyal ilişkileri ifade etmektedir. Ulus ötesi kavramından bahsedebilmek için en az iki ülkeyle geliştirilen karşılıklı ilişkilerin, sosyal bağların ve aidiyetlerin oluşması gerekmektedir. Ancak ulus ötesi kavramı, göç literatüründe yer aldığı ilk dönemler neliğine ve mahiyetine dair farklı görüşleri içermektedir. Farklı bakış açılarından kaynaklı tartışmaların dışında herkesin uzlaştığı temel varsayımları da bulunmaktadır. Bir dönem, ulus ötesi ifadesinin bir olguyu mu yoksa yeni bir bakış açısını mı ya da bir yöntemi mi ifade ettiği tartışılmıştır. Bir olgu olmasına dayandırılan gerçeklik temelleri, geçmişte yaşanan benzer örneklerinin olmasıyla

ilişkilendirilmiştir. Herkesin uzlaştığı nokta geçmişte benzer örneklere rastlanılmasına hatta aktörlerin ulus ötesi motivasyonlarının olmasına rağmen, dönemin iletişim ve ulaşım imkanlarının ulus ötesiliğe imkân vermediğidir. Dolayısıyla geçmişteki ilk örneklerle günümüzdeki örneklerin aynı kavramla ifade edilemeyeceği anlaşılmıştır. Bu bağlamda her faaliyet ulus ötesi olarak adlandırılamaz. Özellikle geçmişteki benzer örneklerin ulus ötesi olmadığı konusunda uzlaşı sağlanmıştır. Bunun en birinci nedeni küreselleşmeyle birlikte teknolojik gelişmelerin hızlı iletişim ve ulaşım imkânı sunması neticesinde iletişimde senkronizasyonun yaşanmasıdır. Bu durum farklı coğrafyalarda yaşayan insanların olaylardan eş zamanlı haberdar olabilmesini ve benzer tepkiler verebilmesini sağlamaktadır.[3] Çalışmada kavramsal ve kuramsal çerçeve kısmında detaylı bir şekilde ulus ötesi, ulus ötesicilik yaklaşımlarına yer verilmiştir. Çalışmada ulus ötesinin bu önermeleri temel alınmış olup STK'ların kuruldukları yıllarda yaptıkları faaliyetlerin ve Türkiye ile olan sosyal, kültürel ilişkilerinin istenilse bile ulus ötesi faaliyet ve ulus ötesi ilişki olarak ifade edilemeyeceği kabul edilmiştir. Ulus ötesi kavramının öne çıkarttığı iletişim, etkileşim ve ilişkilerde senkronizasyon boyutunun olmasıyla bu STK'ların faaliyetlerinin ulus ötesileştiği kabulünden hareket edilmiştir. Türkçede ulus ötesicilik, ulus aşırıcılık ve ulus ötecilik ifadeleriyle karşılık bulan "Transnationalism" kavramı bu çalışma boyunca "ulus ötesicilik" ifadesiyle kullanılmıştır.

2.4.1. Araştırmanın Temel Problemleri

Çalışmada Hollanda'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerindeki rolü araştırılmıştır. Buna yönelik araştırmanın altı temel problemi ve iki alt problemi şöyledir;

1. Sivil toplum kuruluşlarının, Türk kültürünün sürdürülmesinde ve aktarılmasında Türk gençlerine nasıl bir etkisi bulunmaktadır?

1.1. Sivil toplum kuruluşlarının ev sahibi ülkede doğup büyümüş Türk gençlerinin Türkçe dil becerilerinin gelişimine nasıl bir etkisi bulunmaktadır?

2. Sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin iki kültür arasında denge kurmalarında nasıl bir etkisi bulunmaktadır?

3. Sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin Hollanda toplumuna entegrasyonunda nasıl bir etkisi bulunmaktadır?

[3] Bilir Ataseven, 2015; Faist,2003-2012; Martiniello, 2006; Özkul, 2016; Portes, 2001- 2003; Şahin Kütük, 2017; Schills ve arkadaşları,1995.

3.1. Sivil toplum kuruluşları ev sahibi ülkede doğup büyümüş Türk gençlerinin Hollandaca konuşabilme ve anlama becerilerinin gelişimine nasıl bir etkisi bulunmaktadır?
4. Sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin ev sahibi ülkede yaşadıkları sorunların giderilmesinde nasıl bir etkisi bulunmaktadır?
5. Sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin aidiyet duygularının oluşmasında nasıl bir etkisi bulunmaktadır?
6. Sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin vatan algılarında nasıl bir etkisi bulunmaktadır?

2.4.2. Araştırmanın Katılımcılarının Belirlenme Süreci

Hollanda'da faaliyetlerini sürdüren birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Ancak alan araştırmalarının önemli bir özelliği olan araştırma konusunun en net halini alacağı şekilde sınırlandırılması gerekliliği göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma konusu Hollanda'da kurulmuş Türk sivil toplum kuruluşları olarak sınırlandırılmıştır. Ancak Türk sivil toplum kuruluşları da sınırlandırılarak sadece üç Türk sivil toplum kuruluşu belirlenmiş ve araştırma yürütülmüştür. Dolayısıyla araştırma sonuçlarına dair genellemeler sadece bu üç STK'yı kapsamaktadır. Araştırmada yer alan Türk sivil toplum kuruluşları şunlardır; Hollanda Türk Federasyon'u, Türkevi Derneği ve Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu'dur. Bu üç STK'nın belirlenmesinde gözlem ve araştırmaya dayalı olarak sosyal medyada, siyasi alanda ve kamusal alanda aktif bir yapıda olmaları, Hollanda toplumuyla, kamu kurum ve kuruluşlarıyla iletişim ve etkileşim halinde olmaları etkili olmuştur. Diğer yandan, kuruldukları 1990-2000 yıllarını kapsayan dönemden beri süreklilik gösteren köklü bir yapı olmaları da bu STK'ların tercih edilme sebebini oluşturmaktadır. Bu durum STK'ların faaliyetlerinin sonradan ulus ötesileştiği kabulüne uygun bir örnek olduğunu da göstermektedir.

Çalışmada araştırmanın yürütüldüğü yer Hollanda'nın başkenti Amsterdam'dır. Bunun sebebi araştırma konusu olan üç sivil toplum kuruluşunun da yönetim binalarının Amsterdam'da bulunmasıdır. Araştırma yapılan bu üç sivil toplum kuruluşunun bir başka özelliği de Amsterdam'ı sivil toplum faaliyetleri açısından daha aktif hale getirmeleridir. Bu STK'lardan Türkevi, sadece bir merkez binasından oluşmaktadır ve başka bir şehirde herhangi bir şubesi bulunmamaktadır. Ancak merkez binası dışında farklı yerlerde de etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Amsterdam'daki Hollanda Türk Federasyon, diğer

şehirlerde bulunan teşkilatların genel merkezi olarak görev yapmaktadır. Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı ise Hollanda'da bulunan iki bölgeden Kuzey bölgesini temsil etmekte ve Amsterdam şehrinde Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı merkez binasıyla çalışmalarını yürütmektedir. STK'ların belirlenmesinde etkili olan bir diğer nokta ise faaliyetlerin planlandığı, yönetim kararlarının alındığı, çalışmaların yürütüldüğü merkez olarak daha doğrudan ve derinlemesine bilgi elde edilmesine olanak vermesidir. Bir çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi için araştırmacının kullandığı kavramlarda ve ifadelerde neyi kastetmek istediğinin belirtilmesi gerekmektedir. Çalışma konusunun sınırlandırılarak Türk STK'ları kapsamında yapıldığı bilgisinin belirtilmesinden dolayı çalışmada zaman zaman sadece "STK" ifadesinin kullanıldığı kısımlar bulunmaktadır. Bu çalışma boyunca STK olarak belirtilen her ifadenin Türk STK'larını kastederek kullanıldığı, bununla birlikte STK'lar ya da Türk STK'lar ifadesiyle de sadece Hollanda Türk Federasyon'unun, Türkevi Derneği'nin ve Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu'nun kastedildiği göz önüne alınmalıdır.

STK'ların belirlenmesinden sonraki diğer adım katılımcıların belirlenmesidir. Olasılıklı olmayan örnekleme tekniklerinden amaçlı örnekleme tekniği ile 30 kişi araştırmanın katılımcıları olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2005:114) amaçlı örneklemenin nitel araştırma geleneğinden oluştuğunu belirtmiştir. Patton (2002:46) göre amaçlı örnekleme mantığı ve etkinliği derinlemesine kavrayış üzerine temellenmiştir. Böylece amaçlı örnekleme yoğun bilgi içeriğine sahip durumların ayrıntılı biçimde kavranmasına ve anlaşılmasına olanak vermektedir.

Bu araştırmanın konusuna dair çok miktarda ve yoğun verilere ulaşılmak istenmiştir. Bu durum katılımcı sayısının büyüklüğünü etkilemiştir. Yıldırım ve Şimşek (2005:114) örneklem büyüklüğünün, ulaşılmak istenen verinin derinliği ve genişliği ile olan ilişkisine vurgu yapmaktadır. Buna göre verinin genişliği ve derinliği, örneklem büyüklüğü ile ters orantılı bir tablo oluşturmaktadır. Ulaşılmak istenen bilgi miktarı arttıkça örneklemi oluşturan kişilerin sayısı azalmaktadır. Yıldırım ve Şimşek Glaser ve Strauss'un 1967 yılına ait çalışmasını referans alarak, örneklemin büyüklüğüne ilişkin "doyum noktası" terimine vurgu yapmaktadırlar. "Doyum Noktası", araştırma sorularına verilen yanıtlardaki kavram ve süreçlerin tekrar etmeye başladığı aşamayı ifade etmektedir.

Araştırmadaki katılımcı sayısı büyüklüğü değerlendirildiğinde, katılımcılardan elde edilen veriler, araştırma sorularının yanıtı olabilecek miktarda ve derinlikte olup belli bir tekrar seviyesini yakalamıştır. Benzer görüş ve ortak amaçlara sahip kişilerin aynı STK'ya gelmeleri, her bir STK'dan az katılımcı sayısıyla çok miktarda ve tekrar eden verilere ulaşılmasını sağlamıştır. Bütün olarak değerlendirildiğinde, üç STK'dan belirlenen tüm katılımcılardan birbiriyle benzer ve tekrar eden veriler elde edilmiştir. Bu durum araştırmaya dahil edilen katılımcı sayısının 30 kişiyle sınırlı tutulmasının temel sebebini oluşturmaktadır.

Katılımcıların belirlenme sürecinde, Hollanda 'da doğup büyümüş, 25-30 yaş aralığında olan ve araştırma için belirlenen üç STK'dan birisinin faaliyetlerine aktif olarak katılan ya da kendi isteğiyle bu STK'ların çalışmalarına katkı sağlayan kişilere ulaşılması hedeflenmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde cinsiyet, medeni hal, eğitim ve çalışma durumu gibi demografik özellikler dikkate alınmamıştır. Çalışmada katılımcıların belirlenmesinde tercih edilen 25-30 yaş aralığı, demografik özellikleri açısından değerlendirildiğinde araştırmanın iç tutarlılığını göstermektedir. Bu yaş aralığındaki kişiler temel eğitimlerini ya da üniversite ve üniversite sonrası eğitimlerini tamamlamış, bir meslek sahibi olmuş ya da hala eğitimi devam eden, çalışma çağındaki kesimden oluşturmaktadır. Katılımcıların özellikleri çalışmanın konusuna uygun olarak sınırlandırılarak 25-30 yaş aralığındaki Türk gençleri olarak belirlenmiştir. Ancak çalışma boyunca 25-30 yaş aralığındaki kişileri ifade etmek için zaman zaman sadece "genç" ifadesi kullanılmıştır. Bu çalışmada 25-30 yaş aralığındaki kesimi ifade etmek için kullanılan genç ifadesiyle Türk gençlerinin kastedildiği göz önüne alınmalıdır. Belirlenen STK'lardan Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı'nın hiyerarşik yapılanmasında 15- 30 yaş arasını oluşturan grup "gençler" olarak ifade edilmektedir. Bu yaş aralığındaki grubun üyelik ve görevleri gençlik teşkilatlarında devam ettirilmektedir. Söylem olarak farklılıklar olmaması için çalışmada da bu kesimi ifade etmek için "gençler" ifadesi kullanılmıştır.

Çalışmanın uygulamalı kısmının gerçekleştirildiği 1 Ağustos-30 Ekim 2018 tarihinde Hollanda İstatistik Ofisi resmi sayfası verilerine göre Hollanda'nın toplam nüfusu 17,181,084'tür. Bu nüfusun: 8,654,043'ünü kadınlar; 8,527,041'ini erkekler oluşturmaktadır.[4]

[4] https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37296eng/table?ts=1530261584123 Son Erişim Tarihi: 8. 05.2021.

Tablo 2.1. Hollanda'daki 25-30 Yaş Aralığındaki Türk Nüfusunun Yıllara ve Kuşaklara Göre Dağılımı

Yıl	*Yaş*	*Toplam Nüfus*	*Birinci Kuşak*	*İkinci Kuşak*	*Ebeveyninden birisi yurt dışında doğmuş kendisi Hollanda'da doğmuş ikinci Kuşak*	*Ebeveynin her ikisi de yurt dışında doğmuş, kendisi Hollanda'da ikinci kuşak*
2020	**25-30**	**38,360** (Kadın**: 18,286)** (Erkek: **20,074**)	**7,445** (Kadın: **3,623)** (Erkek: **3,822**)	**30,915** (Kadın: **14,663)** (Erkek: **16,252**)	**3,004** **(**Kadın: **1,444)** (Erkek: **1,560**)	**27,911** **(**Kadın: **13,219)** (Erkek: **14,692**)
2019	25-30	37,573	7,427	30,146	2,580	27,566
2018	**25-30**	**36,845** (Kadın**: 17,426**) (Erkek: **19,419**)	**7,883** (Kadın**: 3,835**) (Erkek: **4,048**)	**28,962** (Kadın**: 13,591**) (Erkek: **15,371**)	**2,181** (Kadın**:1,052**) (Erkek:**1,129**)	**26,781** (Kadın**:12,539**) (Erkek:**14,242**)
2015	25-30	34,023	11,137	22,886	1,281	21,605
2010	25-30	35,590	16,099	19,491	861	18,630
2005	25-30	34,660	22,490	12,170	515	11,655
2000	25-30	36,280	31,365	4,915	536	4,379
1996	25-30	32,197	30,814	1,383	618	765

Kaynak: Hollanda İstatistik Ofisi (CBS)[5] 2021

Tabloda yer alan Hollanda'da yaşayan 25-30 yaş aralığındaki Türk nüfusunun yıllara ve kuşaklara göre dağılımları incelendiğinde; çalışmanın uygulamalı kısmının gerçekleştiği 2018 yılı verilerine göre toplam 36,845 kişi 25-30 yaş aralığındaki nüfusu oluşturmaktadır. Bu nüfusun 17,426'sını kadınlar; 19,419'unu erkekler oluşturmaktadır. 25-30 yaş aralığı toplam nüfusu içinde 7,883'ü birinci kuşak oluştururken, bunlardan; 3,835'ini kadın, 4,048'ini erkek nüfusu oluşturmaktadır. 28,962'sini ikinci kuşağın oluşturduğu 25-30 yaş arası nüfusun 13,591'ini kadınların; 15,371'ini erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Ebeveynin birisi yurt dışında doğmuş kendisi Hollanda'da doğmuş olan ikinci kuşağın 2,181 olan toplam nüfusunun 1,052'sini kadınlar; 1,129'unu erkekler oluşturmaktadır. Ebeveyninden her ikisi yurt dışında kendisi de Hollanda'da doğmuş 25-30 yaş aralığındaki 26,781 olan toplam nüfusunun 12,539'unu kadınlar; 14,242'sini erkekler oluşturmaktadır. 2020 yılı verileri incelendiğinde 25-30 yaş aralığında olan nüfusun 38,360 olduğu görülmektedir. Bunlardan; 7,445'ini birinci kuşak; 30,915'ini ikinci kuşak oluşturmaktadır.

Birinci kuşak, ebeveynin en az birisi yurt dışında doğmuş ve kendisi de yurt dışında doğmuş olan göç etmiş kişileri ifade etmektedir. İkinci kuşak ifadesiyle ebeveynin en az

[5] https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37325eng/table?ts=1620411523094. https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37325eng/table?ts=1620411523094 Son Erişim Tarihi: 8.05.2021.

birisi yurt dışında doğmuş, kendisi ise Hollanda'da doğmuş kişiler kastedilmektedir. İkinci kuşaklar kendi içinde gruplandırılmaktadır; ilk grup, ebeveyninin her ikisi de yurt dışında doğmuş ama kendisi Hollanda'da doğmuş kişileri; diğer grup ise ebeveyninden sadece birisi yurt dışında doğmuş kendisi de Hollanda'da doğmuş kişileri ifade etmektedir.[6]

Clauss ve Nauck (2009,7)'ın göçmen kuşakların sosyolojik taksonomisine göre, çocukların kuşaklar açısından sınıflandırılmasında belirleyici nokta çocukların veya anne-babalarının ya da dedelerinin yerleşim ülkesine gelişleridir. Almanya örneği temel alınarak yetişkin olarak Almanya'ya gelen göçmenler birinci kuşak olarak sınıflandırılmıştır. Küçük yaşta gelen göçmenlere ise bir buçukuncu kuşak; göçmen ebeveynden doğan ve doğum yeri Almanya olan çocuklar ikinci kuşak; ebeveyninden biri göçmen diğeri yerli olan bir aileye sahip ve Almanya'da doğan bir çocuk iki buçukuncu kuşak; Almanya'da doğmuş göçmen kökenli ailelerin yine Almanya'da doğan çocukları ise üçüncü kuşak olarak adlandırılmıştır.

Çalışmada görüşme yapılan katılımcıların tamamı Hollanda'da doğup büyümüş 25-30 yaş aralığındaki gençlerden belirlenmiştir. Katılımcıların aile büyükleri, akrabaları zamanında Hollanda'ya göç etmiş ve ebeveyninden en az birisi belli bir yaşta Hollanda' ya göç etmiş ya da sadece ebeveynleri göç etmiş kendileri de Hollanda'da doğmuş olan kuşaklardır. Ancak bazı katılımcılar kendilerini ifade ederken kronolojik göç hareketi üzerinden, Hollanda'da kaç kuşak göçmen bulunduğu sıralamasıyla kendilerini tanımladıkları kuşağı ifade etmişlerdir. Bu bağlamda Hollanda'ya göç sürecinde ilk göç eden kuşağı esas alarak sıralama yaptıkları görülmüştür. Bu sebeple kendi akrabaları olsun ya da olmasın sıralamaya, ilk gelen birinci kuşak göçmenlerden başlayarak sonrasında ebeveynlerini ve sonra kendilerini sıralamaya dahil ettikleri görülmüştür. Böylece dedelerini, akrabalarını ya da ilk göç edenleri birinci kuşak olarak, Hollanda'ya belli bir yaşta gelmiş ebeveynlerini ikinci kuşak, kendilerini ise üçüncü kuşak olarak ifade etmişlerdir. Ancak çalışmada kuşak tanımlamasında bütünlük sağlanması için katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak ortak bir tanımlama belirlenmiştir. Bu bağlamda çalışmaya Şahin (2010:29)'in operasyonel kuşak tanımlaması uyarlanmıştır. Buna göre; birinci kuşak, "anne-babası Türkiye'de doğmuş ve hala Türkiye'de yaşayan Türk göçmenler" i ifade etmek için kullanılmıştır. İkinci kuşak,

[6] CBS-Statistics Netherlands, https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37325eng/table?ts= 1620 411 523094 Son Erişim Tarihi: 8.05.2021.

“anne-babası Türkiye’de doğmuş ve sonra ev sahibi ülkeye (Hollanda) göç etmiş, kendisi de Türkiye’de ya da ev sahibi ülke (Hollanda) de doğmuş Türkler”i ifade etmek için kullanılmıştır. Üçüncü kuşak, “anne- babasıyla ev sahibi ülkeye gelmiş ya da anne-babasından biri ev sahibi ülkede doğmuş Türklerin, ev sahibi ülkede doğmuş çocukları”nı ifade etmek için kullanılmıştır. Katılımcılar dil öğrenme süreçlerini kendinden önceki kuşaklara göre bir avantaj olarak görmektedirler. Bu sebeple katılımcı gençler hem göç eden ilk gruptan hem de ebeveynlerinden kendilerini ekonomik koşullar, sahip oldukları sosyal ve siyasal haklar, kültürel süreçler, sosyalleşme süreçleri ve karşılaştıkları sorunlar açısından farklı görerek bir kuşak sınıflandırması yapmaktadırlar.

Tablo 2.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

No	*Yaş*	*Cinsiyet*	*Medeni Durumu*	*Eğitim Durum*	*Çalışma Durumu*	*STK Adı*
K1	30	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K2	30	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K3	29	Erkek	Bekar	Lise	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K4	28	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K5	27	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K6	28	Erkek	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K7	30	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K8	27	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K9	27	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K10	29	Erkek	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Türkevi Derneği
K11	27	Erkek	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K12	26	Erkek	Bekar	Meslek Lisesi	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K13	28	Erkek	Bekar	Lise	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K14	29	Erkek	Bekar	Lise	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K15	25	Erkek	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K16	28	Erkek	Evli	Lise	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K17	26	Erkek	Bekar	Lise	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K18	26	Erkek	Bekar	Lise	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K19	30	Erkek	Evli	Üniversite	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K20	28	Erkek	Evli	Üniversite	Çalışıyor	Hollanda Türk Federasyon
K21	30	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K22	25	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K23	29	Kadın	Evli	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K24	28	Erkek	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K25	28	Erkek	Evli	Üniversite	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K26	27	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K27	27	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K28	29	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K29	27	Kadın	Bekar	Üniversite	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu
K30	28	Erkek	Bekar	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu

2.4.3. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Hollanda’da doğup büyümüş Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerinde Türk sivil toplum kuruluşlarının rolünü ele alan bu araştırmanın verileri nitel araştırma teknikleri kullanılarak elde edilmiştir.

Neuman (2010:579) objektif, kesin ve tek bir doğru olması özelliklerini içeren nicel verilerin aksine yorumlayıcı yaklaşımın ifade ettiği toplumsal bağlam içinde kişinin deneyimlerini öznel olarak yorumladığı verilerden bahsetmektedir. Toplumsal etkileşim ve kişinin kendi yorumlaması, kişi için doğrunun kaynağıdır. Yüksek nitelikli veriler de hem bu toplumsal etkileşim süreçlerini yakalayan hem de kişinin bakış açısını, toplumsal dünyasındaki özgün deneyimlerini yansıtan verilerdir.

Çalışmada nitel veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak katılımcılardan derinlemesine veriler elde edilmiştir. Saha araştırması için katılımcılara ve STK başkanlarına yönelik açık uçlu sorulardan oluşan iki ayrı görüşme formu hazırlanmıştır. Göçmenlik geçmişi olan gençlere yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları on bölümden oluşmaktadır. Öncelikle sosyo-demografik özelliklere yönelik (yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim vb.) sorular yer almaktadır. Sonrasında katılımcıların STK'ya gitme amaçları, STK'dan beklentilerine dair açık uçlu sorular yer almaktadır. Sorunların devamında katılımcıların Türk kültürünün sürdürülmesine ve Türkiye ile ulus ötesi bağlarına; Türkçe ve Hollandaca dil becerilerine, toplum içerisinde yaşadıkları sorunlara ve çözüm süreçlerine; Hollanda toplumuyla bütünleşme ve ev sahibi ülkeyle ulus ötesi bağlarına; iki kültür arasında dengeyi sağlamalarına, aidiyet ve vatan algılarına dair durumlarını, STK'nın etkileri bağlamında değerlendirmeleri istenen açık uçlu sorular bulunmaktadır. STK başkanlarına yönelik hazırlanan görüşme formunda öncelikle STK'nın tarihçesi, STK'ların gençlerden beklentisi ve oluşturmak istenen genç profili hakkında sorular yer almaktadır. Sonrasında kültürel aktarım ve entegrasyon üzerinden gençlerin her iki ülkeyle ve kültürle ulus ötesi ilişkilerinde ve aidiyetlerinde STK'nın işlevine yönelik sorular yer almaktadır.

Görüşmeler, STK binalarında gerçekleştirilmiş olup ortalama 50-60 dakika arası sürmüştür. Görüşmeler esnasında ses kayıt cihazından nitel verileri toplama aracı olarak yararlanılmıştır. Ancak katılımcının ses kayıt cihazı kullanılmasını kabul etmediği ya da koşullardan dolayı ses kayıt cihazının kullanılamadığı durumlarda not alma tekniği ile veriler kaydedilmiştir. Zaman zaman da ses kayıt cihazı ve not alma tekniği birlikte kullanılarak verilerin daha anlaşılır hale gelmesi sağlanmıştır.

Verilerin sahadan elde edilmesinden sonraki aşama verilerin düzenlendiği ve analiz edildiği kısımdır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak elde edilen verilerin betimsel analizi

Maxquda12 nitel veri analiz programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri analizi için, öncelikle araştırmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesine dayalı temalar oluşturulmuştur. Teori ekseninde 10 tema belirlenmiş, bunların alt temalarının belirlenmesinde ise açık, eksen ve seçici kodlama yapılmıştır. Corbin ve Starus (1998)un açık, eksen ve seçici kodlaması kullanılan çalışmada, açık kodlamada orijinal katılımcı söylemi üzerinden tema oluşturulmuş; eksen kodlamada benzerlik ve farklılık üzerinden düzenlenmiş; seçici kodlamada ise teori ekseninde yeniden temalar gözden geçirilip karşılığı olanlar buna göre, karşılığı olmayanlar ise bağımsız şekilde alt temalarda verilmiştir.

Teori temelli veri analizinden sonra araştırma bulgularının sunulması kısmı yapılmıştır. Bu kısımda temaların ve alt temaların tanımlanmasına ve yorumlanmasına, birbiriyle ilişkilendirilmesine ve temalar arasındaki neden-sonuç ilişkisinin açıklanmasına yer verilmiştir. Araştırmada katılımcıların kendi söylemleri doğrudan alıntı yapılarak tema ve alt temalar örneklerle desteklenmiştir. Her tema ve alt tema sunulurken, katılımcıların kendi söylemlerinden oluşan iki örnek doğrudan aktarımla paylaşılmıştır. Bazı bölümlerde, analizlerin daha anlaşılır hale gelmesi için üç STK'dan da birer katılımcı söylemine doğrudan alıntı ile yer verilmiştir. Böylece üç STK'ya ait verilerin ortak noktalarının ya da farklılıklarının daha net anlaşılmasına, temalar ve alt temalar arasındaki ilişkilerin tanımlanmasına örnek teşkil etmiştir. Örnek olarak verilen katılımcı söylemlerinin bazı kısımlarında parantez içerisinde açıklama yapılmıştır. Bu açıklamalarda katılımcıların kullandığı ifadelerde ne demek isteği belirtilerek cümlenin daha net anlaşılması amaçlanmıştır. Bazı tema ve alt temaların sunulmasında ele alınan konuya ilişkin STK başkanlarının da görüşlerine kendi söylemleri üzerinden doğrudan alıntılama ile yer verilmiştir.

2.4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Alan araştırmaları, göç literatürüne araştırma sahasından bilimsel yöntemle elde edilmiş veriler sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Bu bazen bir kuramın sahadaki geçerliliğine ilişkin uygulanan bir çalışma olurken bazen de tamamıyla yeni teorilere ulaşmak için yapılan saha çalışmalarını kapsamaktadır. Ancak sahada çalışmanın, uygulamalı araştırma yapmanın süreç içerisinde birtakım zorlukları bulunmaktadır. Özellikle bu çalışmada olduğu gibi alan araştırmasının yurt dışında gerçekleştirilmesi birtakım ön hazırlıkların yapılmasını zorunlu kılmıştır. Konuşulan dilin, kültürel yapının

farklılığı araştırma sahasına ilişkin literatür taramasının da daha yoğun ve çok yönlü yapılmasını gerektirmektedir.

Sahada geçen zaman, ekonomik faktörler, gerekli kişilerle irtibata geçilmesi için sosyal ağların oluşturulması ve ulaşım gibi faktörler Hollanda'daki Türk STK'ların hepsiyle görüşme yapılmasını zorlaştırmıştır. Bu sebeple araştırma kapsamının sınırlandırılmasını gerekli kılmış ve belli sayıda STK ile araştırma yürütülmüştür. Çalışmada bahsedilen STK'ların seçilmesinde alan araştırması öncesi kurulan sosyal ağlar etkili olmuştur. Sahada görüşme yapmayı kolaylaştıran en önemli etken sosyal ağların oluşturulması ve bu referanslarla gerekli kişilere ulaşılmasıdır. Özellikle STK'ları kapsayan bu çalışmada, önce STK'ların başkanlarına ulaşılmıştır sonrasında katılımcılarla iletişim kurulmuştur.

Karşılaşılan bir diğer zorluğa, katılımcılarla yapılan görüşme sürelerini ve görüşme sorularının miktarını eklemek gerekmektedir. Görüşme formunda soru sayısının fazla olması ve yarı yapılandırılmış açık uçlu soruların yer alması nedeniyle görüşmenin bir saatten fazla sürmesi ön görülmüştür. Ancak yurtdışında olan araştırma sahasına gitmeden önce yapılan görüşmeler neticesinde, soru miktarı azaltılmıştır. Burada karşılaşılan sıkıntı, bazı katılımcıların çok fazla zaman ayırmak istememesi ve bu durumun gönüllü katılımını etkilemesidir. Sonrasında alanda geçirilen ilk zamanlarda araştırma sahasının tanınması ve yapılan ön görüşmeler neticesinde sorular tekrar düzenlenmiş ve daha az soruyla derinlemesine verilerin toplanmasına yönelik son haline getirilmiştir.

3. KAVRAMSAL-KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Çok Kültürlülük

Literatürlerde kültür kavramına ait farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Birçok araştırmacı kültür kavramının farklı yönlerini vurgulayarak tanımlama yapmıştır. Gelekçi (2010:155) çalışmasında Erkal'ın, kavramların tanımlarına yönelik bakış açısını yansıtmıştır. Buna göre kavramlar, ortaya çıktığı koşul ve sosyal çevreler dâhil edilmeden ele alınmakta ve içi doldurulmaktadır. Bu bakış açısından hareketle Erkal (2000:123) a göre kültür birçok özelliği içinde barındıran bir bütündür, bir yaşama tarzıdır. Bu sebeple başka birçok konuyu incelerken toplumun yaşam tarzı ve davranış şekillerini yani bir toplumun kültürünü de dahil ederek incelemek gerekmektedir. Gürses (2013:160) kültür kelimesinin artık çoklu kültür tartışmalarında kendi başına bir nesne gibi sivrilmeye başladığından bahsetmektedir. Doğal bir unsur olmaktan çıkarak bir ayrımı ifade etmeye başlamıştır. Mülkiyetçi, diyalektik bir yapı içindeki bu kültürel ayrım kültürel kimlik haline gelmiştir. Bu da onların kültürü, senin kültürün, benim olmayan kültür anlayışını yaratmaktadır. Diğer yandan bizim/ benim kültürümüz sahipliği, bizim/benim olmayan kültür ayrımını da beraberinde getirmektedir. Kendinden (benim ve bizim) başka diğerlerinin de olduğuna işaret eden onların kültürü, senin kültürün ya da sizin kültürünüz farklılığını yaratmaktadır. Wolf (1994:76)'a göre kültürel yok olma tehlikesinden kaçınmak için kişinin kendi kültürünün ve kültürel kimliğinin bilinmesi yönünde çabalama eğilimi bulunmaktadır. Bu çabanın da altında aslında çok kültürlü bağlamda belirgin bir tanınma isteği yatmaktadır. Taylor (1994:61) da birden fazla kültürel topluluğu kapsaması anlamında çok kültürlülüğü kullanmış ve bu bağlamda artık toplumların çok kültürlü hale gelmeye başladığını belirtmiştir. Ancak biryandan bu çok kültürlülük toplumları gözenekli, geçirgen bir hale dönüştürmektedir. Gözeneklilikten kasıt toplumların çok uluslu göçe açık hale gelmesi durumudur.

Tarihsel olarak ise çok kültürlülüğe ilişkin Avrupa ve Kuzey Amerika'da popüler olan görüş çok kültürlülüğün tek bir sorun grubu olarak ele alınmasıdır. Ancak çok kültürlülük iki farklı bağlamda siyasi sorunlara işaret etmektedir. Bunlardan ilki eşitlik diğeri de kültürel çeşitliliğin tanınması sorunudur. Oysa Avrupa ve kuzey Amerika'daki çok kültürlülük sorunu 1945 ve 1989 yılları sonrası yaşanan olaylar itibariyle birinci, ikinci ve üçüncü dünya arasındaki ilişkilerde oluşan değişiklikleri kapsayan daha geniş bir bağlamda

ele alınmalıdır. Çok kültürlü bir toplumun karşılaştığı tablo ise ev sahibi ülkenin göçmen azınlıklara ne ölçüde vatandaşlık haklarından yararlanmasına izin vereceği ve bunu yaparken göçmen azınlığın kendi kültüründen vazgeçip geçmemesine karar vermesi ya da eğer bu azınlık kendi kültürünü sürdürecekse kültürel farklılıklarının ayrı kontrol ve davranış şekilleri için bir belirteç görevi görüp görmeyeceğini belirlemesi gerektiğidir (Rex, 1995:243-245). Göçmen çok kültürlülüğü Batı'da iki yaygın azınlık hakları modelinden birisidir (diğeri çok uluslu federalizmdir). Bu azınlık haklarının bir özelliği de çoğunluk ve azınlık gruplar arasındaki etnik hiyerarşi ya da otorite/tabi olma ilişkilerindeki katılığı kırarak eşitliğin hâkim olmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca azınlıkların, çoğunluğun ekonomik, siyasi, kültürel hakimiyeti karşısındaki savunmasızlığını da azaltmaktadır. Bununla birlikte göçmen çok kültürlülüğünün (çok uluslu federalizm için de geçerli) biçimlerini benimsemiş ve mutlak bir şekilde uygulamış ülkeler dünyanın en zengin ülkeleri arasında bulunmaktadır (Kymlicka, 2001: 4-5).

Şahin (2008: 228) çok kültürlülük kavramının, göç alan ülkeler için göçmenlerin uyumuyla alakalı oluşturulan asimilasyon politikalarından çok kültürlü yaşamın devam etmesi için oluşturulacak entegrasyon politikalarına geçişte zemin hazırlayacağını belirtmektedir. Hatta bu durum göçmen alan bazı ülkeleri de etkileyerek, asimilasyon yerine çok kültürlü bir ortam sunan entegrasyon politikasına göre yasa ve düzenlemeler yapmalarına neden olmuştur. Ancak çok kültürlülüğü destekleyen düzenlemelere rağmen 2000 yılı itibariyle göçmenlere tanınan liberal ortamın daha kısıtlayıcı yasa ve düzenlemelere yerini bıraktığı vurgulanmıştır.

Olması gereken çok kültürlülük anlayışından bahseden Gutmann (1994: 24) özgürlük ve eşitliği temsil eden çok kültürlü toplumların ve toplulukların ilke olarak entelektüel, siyasi, kültürel farklılıklara saygıyı vaat ettiğini belirtmiştir. Phillips (1950: 3-5) çok kültürlülüğün, kültürel azınlık grubu üyelerinin çoğunlukla maruz kaldığı kültürel ırkçılık ve yine kültürel grupların yaşadıkları eşitsizlikleri gidermek için tasarlanmış bir politika gündemi olduğunu belirtmiştir. Ancak etno kültürel azınlıkların sosyal ve ekonomik entegrasyonuna yönelik iç endişeler ile dünyada yaşanan sosyo-kültürel, siyasi gerilimler ve güvenlik sorunları çok kültürlülük anlayışında değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Hatta yanlış yönlendirilmiş bir kültürel çeşitlilik anlayışının oluşmasına yol açmıştır. Phillips bu yüzden çok kültürlülüğün bir günah keçisi olarak algılanmaya başladığını belirtmiştir. Örneğin Avustralya 1982 yılında kendini çok kültürlü ilan etmiş ve

1989 yılında ulusal gündemini çok kültürlü bir toplum için ayarlamıştır. Ancak yaşanan olaylar üzerine 10 yıldır var olan sağ popülizmi, kültürel grupların çeşitliliği temelinde ulusu tanımlama çalışmalarını büyük oranda tersine çevirmiştir. Bu bağlamda Güney Doğu Asya'dan gelen göçmenlere karşı Avusturalya değerlerinin desteklenmesini ön plana çıkartan güçlü çalışmalar yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde de çok kültürlülük, daha marjinal grupların farklı deneyimlerini yansıtacak şekilde müfredat ve okula kabul politikalarına ilişkin düzenlemeleri içermekteydi. Ancak burada da çok kültürlülüğe karşı bir tepki olarak özgürlük, demokrasi, Tanrı, Hristiyanlık gibi söylemlerin ve buna ilişkin değerlerin güçlendiği görülmüştür. Avrupa'daki çok kültürlülük ise post kolonyal göçün bir araya getirdiği çeşitli etnik nüfusların ihtiyacını karşılamak üzere yasama ve idari düzenlemeyi içermekteydi. Ancak yaşanan olayların benzer şekilde yansıması görülmüş ve çok kültürlülük söylemlerinde Avrupa da keskin bir şekilde geri adım atmıştır. Christian Joppke de bu yüz yılın başından itibaren tarihlendirme yaparak çok kültürlülük dilinden sivil entegrasyon diline geçişi "sismik değişim" olarak işaretlemiştir.

Oysa Kağıtçıbaşı (1987: 197-203)'na göre göçmen nüfusun ve özellikle ikinci neslin daha iyi entegrasyonunun sağlanması için gerekli olan husus çoğulcu kültürel yönelimli destek ağlarının birleşimidir. Çünkü çok kültürlü sosyal ortam, grupların destekleyici kültürel geleneklerini sürdürmelerini sağlarken diğer yandan beşerî ağlarını da devam ettirmelerini sağlamaktadır. Böylece göçmen grupların içinde bulundukları toplumla daha çok bütünleşmesine katkı sağlamış olmaktadır. Ayrıca ev sahibi toplumun kültürüyle köken ülkenin kültürü arasında bir denge sağlanabilmesi için göçmen nüfusa çok kültürlü bir ortamın oluşturulması gerekmektedir. Özellikle göçün ikinci kuşaklardaki etkisi ebeveynlerin dil yetersizliği ile kendini göstermektedir. İçinde bulundukları toplumun dilini bilmeyen ebeveyn, çocuklarına okul çalışmalarında yardımcı olamamaktadır. Diğer yandan bu durum ebeveyn için çocuklarının gittikleri okulla iletişim kurmalarına da engel olmaktadır. İkinci nesle yönelik sağlıklı bir eğitim politikası, kültürel yoksulluktan ziyade kültürel zenginleşme ve çeşitliliğe olanak sağlayıp; birinin ya da her ikisinin de kaybedilmesinin aksine her iki kültürel mirastan faydalanılmasını sağlayacaktır. Ayrıca "iki dilli okuma yazma bilmeyenler" yerine çok kültürlü iki dilliliğin oluşmasına yol açacaktır.

3.2. Entegrasyon

Geçici süreliğine başlayan işçi göçünün, hükümetlerin planladıklarının aksine kalıcı bir hal almasıyla göç ve göçmen kavramları yeni boyutlar kazanmıştır. Özellikle ilk zamanlar geçici olarak kalacakları fikrinden dolayı misafir işçi olarak adlandırılan grupların kalıcı olmaya karar vermeleriyle birlikte sosyo-kültürel ve ekonomik değişimler başlamıştır. Mesleki hareketlilik yaşayan ve sosyo-ekonomik hayatta görünür hale gelmeye başlayan göç edenler, yeni yaşam alanlarına kendi kültürlerini yansıtmaya başlayarak paylaşıma açık hale getirmişlerdir. Göçmenlerin yeni yaşamlarına devam etmeleri, uyum sorunlarını gündeme getirmiştir. Böylece Avrupa'da kültürel karşılaşma, çatışma, uyum, yabancı düşmanlığı, entegrasyon, asimilasyon gibi kavramlar sosyal bilim çalışmalarına konu olmuştur (Emiroğlu, 2016: 107-108).

Şahin (2010: 56) son yirmi yılda yapılan göç çalışmalarında değişen merkez paradigmaya dikkat çekmektedir. Buna göre göçmenin kendi orijinal kültüründen uzaklaşarak yeni kültürün bütün değerlerini ve kurallarını kabul etmesi yaklaşımı yerine göçmenin hem yeni toplumun kültürünü hem de orijinal kültürünü birlikte kabul ederek yaşayacağı entegrasyon anlayışı benimsenmeye başlanmıştır. Esser (2000:56-66'dan akt: Şahin, 2010:60) entegrasyonu, "sistem entegrasyonu" ve "sosyal entegrasyon" ayrımıyla ele almıştır. Sistem entegrasyonu daha çok göçmenin ekonomik alandaki varlıklarını ön plana çıkarmaktadır. Yeni gelen göçmen, hayatını devam ettirebilmek için zorunlu olarak çalışma hayatına girmektedir. Böylece elde ettikleri gelirden vergilerini ödeyerek ve alana katkı sağlayarak ekonomik yapıya dahil olmaktadır. Sistem entegrasyonunda yeni gelen üyelerden göç alan ülkenin diline hâkim olmaları, yaşadıkları toplumun kültürüne ve geleneklerine uyum sağlamları ya da içinde bulundukları toplumdaki diğer üyelerle bağlantı kurmaları, etkileşim halinde olmaları beklenmez. Dolayısıyla yeni gelen üyelerin sisteme entegre olduklarının göstergesi bir işte çalışmaları, vergilerini ödemeleri ve yasalara uygun davranmalarıdır. Diğer yandan "sosyal entegrasyon" göçmenin, bulunduğu yeni topluma farklı alanlardaki uyumuyla gerçekleşmektedir. Bu alanlar entegrasyonun kültürleşme, sosyal-ekonomik-politik konum, etkileşim, kimlik olmak üzere dört boyutuyla ele alınmaktadır. Kültürleşme, göç alan ülkenin kültürüyle orijinal kültürün dil, gelenek gibi çeşitli unsurlarda etkileşimiyle meydana gelmektedir. Etkileşim boyutu yeni gelen göçmenin hem toplumun yerlileri hem de kendi gibi olan diğer üyelerle etkileşim halinde olmasıdır. Sosyal-ekonomik-politik konum yeni gelen üyenin sosyal, politik, ekonomik,

haklarını içeren durumunu belirtmektedir. Bu boyut, diğerlerine göre sosyal yaşamda entegrasyonun önce gerçekleştiği alandır. Sosyal entegrasyonun dördüncü boyutu olan kimlik, kişinin yaşadığı toplumda kendini nereye ait hissettiğiyle alakalıdır. Sosyal entegrasyonu belirleyici nokta bu boyutlar arasındaki etkileşimdir. Çünkü bu dört boyutun oluş biçimlerine göre dört farklı sosyal entegrasyon ortaya çıkmaktadır. Bunlar: "asimilasyon", "segrasyon", çoklu entegrasyon" ve "marjinalleşme"dir. Sosyal entegrasyon en çok asimilasyon ve segrasyon olarak görülmektedir. Asimilasyon yeni toplumun kültürüne yönelik uyumun baskın olması, segrasyon orijinal kültüre olan uyumun baskın olması, çoklu entegrasyon hem yeni kültüre hem de orijinal kültüre olan uyum birlikteliği marjinalleşme ise hem orijinal kültürün hem de yeni kültürün reddedilmesi anlamına gelmektedir. Ersanilli (2010:1)'nin ele aldığı sosyo-kültürel entegrasyon kavramı dil yeterliliğini ve kullanımını, özdeşleşmeyi, sosyal teması ve dindarlık eğilimleri gibi yönleri kapsamaktadır.

3.2.1. Asimilasyon ve Uyum

Günümüz göçüne dair çalışmalar, "asimilasyon", "birleşme(amalgamation)", "erime potası (melting pot)", "kültürel çoğulculuk" kavramlarını ve daha önceki dönemden gelen kavramları günümüzdeki olayları yorumlamada bir rehber olarak kullanma girişimiyle başlamıştır (Portes,1997:800).

Daha önce yapılmış asimilasyon çalışmaları arasında en dikkat çeken ve öne çıkan çalışma Milton Gordon'un 1964 yılında yayınlamış olduğu "Amerikan Life" eseri olmuştur. Gordon, çalışmasında asimilasyon süreçlerini incelemek için bir çerçeve oluşturmuştur. Onun bu çalışması Park ve Burges'in temas, rekabet, barınma bağlamlı "ırk ilişkileri döngüsü" ne ve Warner ve Srole' in 1945 yılı menşeili olan, dil, din, ten rengine dayalı farklı etnik gruplar için farklı asimilasyon gruplarının açıklamasını yapan "yapısal kısıtlamalar" kavramına dayanmaktadır. Amerika'daki göçmenlerin Amerikan yaşamına uyum süreci, doğrusal, git gide artan bir gelişme seyretmiştir. Buna bağlı olarak Gordon asimilasyonu tek yönlü ve ileriye dönük bir karakterde tanımlamıştır. Ayrıca Gordon'a göre tiresiz (-) bir Amerikalı öz benliği imajının kazanımı, kültürleşme ile başlayıp yapısal asimilasyonla ve evlilik yoluyla, önyargı ve ayrımcılığın olmadığı bir süreçte ilerleyen başarılı bir asimilasyon sürecinin son noktasını oluşturmaktadır (Gonzales ve Lee, 2013:1-2). Asimilasyon teorisine göre göçmen kültürü bir bagaja benzetilmektedir. Bu bagaj ise

“eski dünya”dan getirilmiştir (Faist, 2003:374). Amerikan sosyolojisinde yaygın olan varsayım ise asimilasyonun etnik ve ırksal çeşitliliğin olası son ürünü olduğu görüşüdür (Tyiska, 1977: 2).

Gonzales ve Lee (2013: 2) klasik asimilasyon tartışmalarındaki bir farklılığa dikkat çekmektedir. Klasik asimilasyon teorilerine göre etnik kökenler en nihayetinde Amerikan toplumuyla kendilerini özdeşleştirerek, oradaki toplumda doğup büyümüş olanlarla benzer kimlikleri benimseyeceklerdir. Bu görüşten farklı olarak ise Gans 1979 yılında asimilasyonun henüz tamamlanmadığını bunun yanı sıra, etnik mirasın da henüz tamamıyla yok olmadığını ileri sürmüştür. Williams ve Ortega (1990: 699-702) bu konunun Gordon’un asimilasyonla ilgili çalışmasından sonra çok gündeme gelerek tartışıldığını belirtmiştir. Kendileri de Gordon’un 1964 yılında asimilasyon ve asimilasyon tipleriyle ilgili çalışmasını temel alarak uygulamalı bir araştırma yapmıştır. Belirli sayıdaki bir etnik grup örneklemi üzerinden çeşitli göstergeler kullanarak Gordon’un belirlediği bu tipolojileri test etmişlerdir.

Gordon (1964:71)’ un belirlemiş olduğu asimilasyon tipleri veya aşamaları şöyledir:

1. Kültürel veya davranışsal asimilasyon: Bu asimilasyon türü, kültürel kalıpların ev sahibi toplumun davranış ve kültürel kalıplarına göre değişmesini içermektedir.
2. Yapısal Asimilasyon: Bu tür asimilasyonda birincil grup seviyesinde geniş çaplı gruplara, cemiyetlere ve ev sahibi toplumun kurumlarına dahil olma ve katılma söz konusudur.
3. Evlilik asimilasyonu: Bu asimilasyon çeşidi, yüksek oranlarda görülen evlilikler yoluyla gerçekleşmektedir. Aynı zamanda bu asimilasyon çeşidi karışım (amalgamation) kavramıyla ifade edilmektedir. Ancak bu asimilasyon aşamasında belirtilen “amalgamation” kavramıyla, evlenen ve melezleşen nüfus grubunun ırklarında meydana gelen ırksal bir çeşitlilik kastedilmemektedir. Karışım kavramından kasıt, iki gen havuzunun birbiriyle farklı ya da benzer oluşu dikkate alınmaksızın, iki ayrı popülasyon grubunun temsil edildiği gen havuzunun birleşmesi ya da birbirine karışmasıdır (Gordon,1964:71):
4. Kimlik asimilasyon: Bu aşama ev sahibi toplumun bir parçası olduğuna dair, kolektif duygunun gelişmesini kapsamaktadır.
5. Kabul edilmiş tutum asimilasyonu: Ön yargıların olmamasını ifade etmektedir.

6. Davranış kabulüne yönelik asimilasyon: Ayrımcılığın olmamasını ifade etmektedir.
7. Yurttaşlıkla ilgili asimilasyonu: değer ve güç çatışmasının olmamasını ifade etmektedir.

Gordon'un ortaya koymuş olduğu bu asimilasyon modelinde etnik grup, kırsal veya kentsel yerleşim, coğrafi konum ve sosyal sınıf olmak üzere dört temel sosyal kategori bulunmaktadır (Tyiska, 1977: 2). Amerika'da yaptığı çalışmaya dayanarak saptamalarda bulunan Gordon (1961: 279-281; Gordon, 1964: 70-71)'a göre asimilasyon, her şeyden önce alt süreçleri içeren geniş kapsamlı bir terimi ifade etmektedir. Gordon, "davranışsal asimilasyon" ve "yapısal asimilasyon" olarak adlandırdığı bu asimilasyon alt başlıkları arasındaki en önemli ayrımın sürekli göz ardı edildiğine vurgu yapmaktadır. Davranışsal asimilasyon, ev sahibi toplumun davranış kalıplarının benimsenmesini ifade etmektedir. Diğer yandan göçmen kabul eden ülkenin de kültürel kalıplarında bazı değişiklikler olmaktadır. Gordon, kültürel değişim süreci veya davranışsal asimilasyon ifadelerinin "kültürleşme" terimiyle de ifade edilebileceğini belirtmektedir. Yapısal asimilasyon ise göçmenlerin ve onların nesillerinin, ev sahibi toplumun sosyal gruplarına, kuruluşlarına, kurumsal faaliyetlerine, genel olarak sivil yaşamına katılması olarak tanımlanmaktadır. Bu durumun yüksek bir oranda seyretmesi evlenme oranlarının artması sonucunu getirmektedir. Gordon, "intermarriage" olarak isimlendirdiği evliliği kastetmektedir bu süreçte. Gordon, aynı zamanda önemli bir ayrımın yapılması gerekliliğine de vurgu yapmaktadır. Bu ayrım, siyasi sorumlulukları yerine getirmeyi, geçimini sağlamayı, topluma yardımı dokunacak işlerle meşgul olmayı içeren aktivitelerle diğer yandan kişisel arkadaşlık kalıpları yaratan etkinlikleri, sık sık yapılan karşılıklı ev ziyaretlerini, toplumsal ibadetleri ve boş zaman etkinliklerini kapsayan aktiviteler arasında yapılmıştır. İlk tip aktiviteler kişisel olmayan bir şekilde ve parçalı olarak "ikinci ilişkiler" düzeyinde gelişirken, ikinci tip aktiviteler ise sıcak, samimi, kişisel bir boyutta "birincil ilişkiler" in kurulmasına yol açmaktadır. Bütün bunların neticesinde Gordon, Amerika'da "davranışsal asimilasyon"un veya diğer adıyla "kültürleşme"nin gerçekleşmesine rağmen istisnalar dışında "yapısal asimilasyon"un gerçekleşmediği saptamasında bulunmuştur.

Kültürel asimilasyon ya da kültürleşme, bir azınlık grupta büyük olasılıkla oluşan ilk asimilasyon olmaktadır (Gordon, 1964: 71). Rumabut (2015: 2), Alba ve Nee'nin, sosyolojik olarak asimilasyonu etnik bir ayrım ve bunla ilişkili sosyal,kültürel farklılıkları bulanıklaştıran, eriten ve sınırları küçülten bir aracı olarak tanımlamasından yola çıkarak, asimilasyonu bir zamanlar ayırt edilebilir etnik grupların, belirgin bir şekilde bir grup

içinde karışması olarak tanımlamıştır. Diğer yandan grup olarak değerlendirildiğinde asimilasyon, bir ya da daha fazla azınlık grubunun ana akımla özdeşleşmesini ifade etmektedir. Asimilasyonun bireysel düzeydeki anlamı, bir etnik grubun üyelerinin daha fazla kültürleşme yaşaması, bütünleşmesi ve diğer grubun üyeleriyle özdeşleşmesini içeren birtakım değişiklikler yaşamasıdır.

Bir başka değerlendirme de kullanılan "ifadelerin" asimilasyonu etkilediğine vurgu yapmaktadır. Tyiska (1977:2) "Meksikalı Amerikalılar" ifadesini örnek göstererek, bu grubun aslında asimile edilmediğini düşünen yazarların olduğundan söz etmektedir. Bu yazarlara göre "Meksikalı Amerikan" söyleminde bile asimilasyon sürecini önemli ölçüde geciktiren faktörler bulunmaktadır.

Göçmen uyumu da asimilasyon teorisinin bir yorumunda göçmenin ana kültür içerisinde erimesi olarak ifade edilmektedir (Faist,2003: 374-375). Portes (1999: 229) göçmen uyumundan bahsederken Gordon, Alba; Alba ve Nee'nin eserlerinde geçen göç yazınındaki bir varsayıma dikkat çekmektedir. Buna göre göç yazınında yeni gelenlerin geldikleri zaman ev sahibi topluma yerleştiklerini sonrasında yavaş fakat kaçınılmaz bir asimilasyon sürecine maruz kaldıkları varsayılmaktadır. Ancak Portes'e göre göç literatürü yurduna akın akın geri dönen kişileri hesaba katarken büyük çaptaki ileri geri hareketlilikleri ve köken ülkeyle varılan ülke arasındaki somut (maddi) ve soyut (maddi olmayan) ürünlerin düzenli gerçekleşen mübadelesini hesaba katmamaktadır. Bu hareketlilikler ve adım adım oluşturulan bu ikili alan modern dünyadaki göçmenler için alternatif bir adaptasyon yolu olmaktadır. Daha önceleri ekonomik başarı ve sosyal statü tamamıyla hızlı kültürleşmeye ve ev sahibi ülkenin hâkim olan düşünce akımlarına dahil olmaya bağlı bir durumken şu anda ulusal sınırlar boyunca güçlü sosyal ağlar geliştirmeye bağlıdır.

3.3. Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye kavramı, günümüz göç literatüründe çok sık kullanılmaya başlanmasına rağmen köklerinin eskiye uzandığına dair birçok görüş bulunmaktadır. Portes (1998:3) "sosyal sermaye" kavramının popüler olmasına rağmen aslında yeni bir kavram olmadığını ve bu kavramın köklerinin Marx'ın ve Durkheim' in çalışmalarına kadar uzandığını vurgulamaktadır. Carrol ve Stanfield (2003: 398) daha geriye giderek kavramın tarihsel köklerine Aristo'yu da dahil etmektedir. Lehtonen, (2004:204) North'un 1990 yılındaki

gayri resmi ve resmî kurumlarla ilgili olan; Evans'ının da 1995'teki devlet toplum ilişkilerinin doğası hakkındaki yazılarını ve Fukuyama'nın ekonomide güvenin rolüne dair 1995 yılında yapmış olduğu çalışmayı bu kavramın diğer entelektüel öncülleri arasına eklemektedir. Portes (1998:4) sosyal sermaye kavramının ilk sistematik ve çağdaş analizini Pierre Bourdieu'nun yapmış olduğunu bununla birlikte kavrama ilişkin ikinci çağdaş kaynağın ekonomist Glen Loury'nin 1977,1981 yıllarında ırksal gelir eşitsizliği teorileri ve onların politik alt anlamları bağlamında ele aldığı çalışmasına ait olduğunu vurgulamıştır.

Sosyal sermaye kavramının çağdaş kullanımının kaynağı olarak da Pierre Bourdieu, James Coleman ve Robert Putnam'ın çalışmaları atfedilmektedir (Carrol ve Stanfield, 2003:398; Lehtonen, 2004:204). Bu isimlerin ön planda olmasına rağmen sosyal sermaye yaklaşımının son birkaç yıldır en dikkat çeken savunucusu ve her olayla bu kavramı ilişkilendiren bir bakış açısı sunan taraftarı Dünya Bankası olmuştur (Lehtonen,2004:204). Sosyal Sermaye kavramı, aslında parasal olmayan biçimlerin, bir hisse senedi veya banka hesabı gibi parasal kaynaklar kadar bir güç kaynağı ve etkili olabileceğini göstermektedir. Bir diğer özelliği de doğal bir şekilde oluşmayan sosyal ağların özellikle grup ilişkilerinin kurumsallaşması amacıyla kasıtlı yatırım stratejilerinin dahilinde oluşmasıdır. Aynı zamanda kavram olarak daha çok sosyalliğin olumlu sonuçlarına odaklanılmıştır (Portes, 1998:3-4). Sosyal sermaye kavramının farklı tanımlamaları bulunmasına rağmen en genel ifadesiyle sosyal ilişkiler ağını ifade etmek için kullanılmaktadır. Güven ve karşılıklılık ilkeleriyle karakterize edilen sosyal ilişkiler, düzenlenmiş davranışları kolaylaştırarak toplum verimliliğini geliştirme işlevini sağlayabilmektedir. Ancak sosyal sermaye kavramı içinde genel anlamıyla tanımlanmış sosyal ilişkiler ifadesi, gayri resmi ilişkiler ve yerel ilişkilerin yanında hükümet, siyasi rejim, kanuni hükümler, medeni ve siyasi özgürlükler, mahkeme sistemi gibi daha resmileşmiş kurumlardaki ilişkileri de kapsamaktadır (Lehtonen,2004:204). Bourdieu ve Coleman sosyal sermaye kavramının diğer sermaye biçimlerinden farklı olarak soyut özelliğine dikkat çekmişlerdir. Örneğin ekonomik sermaye insanların banka hesaplarında; beşerî sermaye kişinin zihninin içinde bilgisinde ve becerisinde; sosyal sermaye ise insan ilişkilerinin yapısına bağlı bulunmaktadır. Bir kişinin sosyal sermaye sahibi olabilmesi için başkalarıyla iletişim ve ilişkili halde olması gerekmektedir. Çünkü burada kişiye avantaj sağlayan asıl kaynak kişinin kendisi değil ilişkili olduğu başka insanlardır (Portes, 1998:7-8). Ancak sosyal sermayenin oluşması ve bu kaynağa erişme motivasyonları farklılık göstermektedir. Bu durum genel olarak tamamlayıcı ve araçsal motivasyon ayrımı ekseninde ele alınmaktadır. İlkine örnek olarak,

kişiler borçlarını zamanında ödeyip, çeşitli hayır işleri yapabilir ve trafik kurallarına uyabilir çünkü böyle davranmaları gerektiğini hissetmektedirler. Böyle davranışların gelişmesini sağlayan özümsenmiş normlar, sonrasında başkaları tarafından kaynak (sosyal sermaye) olarak uygun hale getirilebilmektedir. Yine bu örnek üzerinden bahsi geçen bu sosyal sermaye sahipleri, ödeme yapılmama korkusu olmadan borç verebilen, özel hayır kurumlarından faydalanabilen ve çocuklarını endişe duymadan sokakta oynamaya gönderebilen diğer topluluk üyeleridir. Coleman'ın yapmış olduğu norm ve yaptırımlar analizinde de suçu engelleyen etkili normların, geceleri dışarıda özgürce yürümeye ve yine yaşlı insanların hiçbir güvenlik kaygısı duymadan evlerinden dışarıya çıkmalarına olanak verdiği görülmüştür. İnsan doğasının yeterince sosyalleşemediği görüşüne yatkın olan modern iktisattaki bir yaklaşıma göre ise sosyal sermaye karşılıklılık kuralına göre başkalarının uyguladığı yükümlülüklerin bir birikimi olarak görülmektedir. Durkheim'e göre sosyal sermaye kaynağını, "sosyal bütünleşme teorisi"nde bahsettiği grup ritüellerinin yaptırım gücünden almaktadır. Bu durum grup içinde karşılıklı yapılan hediyeleşme gibi değiş tokuşlar olarak kendini göstermektedir. Ancak buradaki hediyeler sosyal birer aracı olarak bağışçıların motivasyonunu sağlamaktadır. Araçsal ve tamamlayıcı motivasyon açısından ele alındığında, hediye veren bağışçıların motivasyonu araçsaldır. Önemli olan bir diğer nokta ise bu teorideki sosyal yapıdır. Her iki aktöründe geri ödeme şeklinde olan karşılığın olduğunu bilmesi bilgisi, aynı sosyal yapı içinde olmalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü bu, sosyal yapı içine yerleşmiş olan ortak bir grup bilgisi durumundadır. Bahsedilen sosyal yapıda görülen sosyal sermayenin işleyişinde iki önemli sonuç çıkmaktadır. Birincisi bağışta bulunan kişi (başkası için sosyal sermaye oluşturan kişi) bağışın karşılığı olarak doğrudan yardımda bulunduğu kişiden geri para beklemez bunu yerine içinde olduğu sosyal gruptan kolektif davranış olarak bir onay ve statü ya da onurlandırılma geleceğini ummaktadır. İkinci sonuç kolektivitenin kendisi borçların geri ödenmesini sağlayan bir garantör işlevinde olmaktadır. Örneğin bir etnik grubun üyesi, yine aynı etnik gruptaki öğrencilere burs vermektedir ancak bunun karşılığında geri para ödemesi yerine bulunduğu gruptan, kolektiviteden onay ve statü gelmesini beklemektedir. Öğrencinin elde ettiği sosyal sermayenin kaynağı ise bağışta bulunan kişinin doğrudan bilgisi dahilinde (bireysel bir eylemi) ortaya çıkmış bir kaynaktan ziyade aynı gruba üye olmaları sebebiyle grubun üyelere sunduğu bir getiridir. Burada sosyal sermayenin oluşmasının sebebi bireysel bir yardım severlik noktasından hareketle yapılmış bireysel bir davranıştan daha çok üyesi olunan sosyal grubun kişiye sunduğu geri dönüşlerden kaynaklanmaktadır. Gruptan elde edeceği statü, onay, onurlandırılma gibi faydaların

beklentisiyle oluşan araçsal motivasyonla yardımda bulunan kişi bir başkası için bir sosyal sermaye sağlamaktadır. Böylece sosyal sermayenin kaynağı kişinin kendi bireyselliği değil sosyal grubun kendisi olmaktadır. Diğer yandan kaynak olarak adlandırılan sosyal sermayeden faydalanmak isteyen kişi de bu topluluğun bir üyesi olduğu için yararlanma hakkı kazanmaktadır (Portes, 1998:7-8). Bourdieu sosyal (toplumsal) sermayenin de dahil olduğu üç sermaye tipinin var olduğunu savunmuştur. Bunlardan sosyal sermaye, ilişkileri merkezine almaktadır. En dikkat çeken noktası ise kişilerin toplumdaki konumları itibariyle elde ettikleri etki, destek ağlarından faydalanabilmeleridir (Wallace ve Wolf, 2012: 165).

Literatürde her ne kadar sosyal sermaye kavramının olumlu yanları ön plana çıkartılarak değinilmiş olsa da sosyal sermayenin, bazı olumsuz yanları ve etkileri bulunmaktadır. Sosyal sermayenin bir toplulukta sosyal kontrol oluşturması kaçınılmaz bir durumdur. Örneğin sosyo-ekonomik bir yararı sağlayan sınırlı dayanışma ve güven aynı zamanda kısıtlayıcı bir etki yaratmaktadır. Bu zorlayıcı etki kendisini sadece o grup üyeliğinde sınırlı kalmakla göstermektedir (Carrol ve Stanfield, 2003: 403). Sosyal sermaye, kavramın olumsuz yönlerinin belirginleştirildiği “negatif sosyal sermaye” ifadesi ile ilişkilendirilmektedir. Olumsuz yönleri tanımlamak için güven duygusu, var olan yakın bağlar veya bağlayıcı bir sosyal sermaye ile bağdaştırmalar yapılmıştır. Bu bakış açısı Simmel’in döneminden günümüze kadar gelmiştir. Bir Sosyal sermayenin olumsuzluğu içeren bu türü, daha büyük topluluklar olan dernek ve kiliseye üyelikten ya da akrabalıkla veya kişisel ilişkileri sonucu kazandığı tanışıklıklardan ön plana çıkan ve belirli kişilere yöneltilen güven duygusunun sınırlayıcı yanından kaynaklanmaktadır. Bu gruplar ya da kişiler dışındaki grup ya da kişilere güven duymama davranışı tedbirli ve güvende olmayı sağlayan önemli bir değer olarak görülmektedir. Çünkü sadece bildiği veya yakın olduğu bağlara güvenmek ve yabancılara karşı farklı bir tutumda davranmak kişiyi güvende tutan bir yoldur. Grup dışındaki kişilere güvenmemeyi içeren bu tutum hoşgörüsüzlüğü de beraberinde getirmektedir. Bu bakış açısıyla ele alındığında, sosyal grup içindeki insanların birbiriyle oluşturduğu bağlar kadar o gruptaki hâkim ortak değerlerinde kabul edilmesi ve özümsenmesi bir sosyal sermaye kaynağı olmaktadır. Ancak grup ortak değerlerinin gruptaki diğer kişilerin içselleştirdiği gibi hissedilmemesi kişiler için güçlü yaptırımları da beraberinde getirmektedir. Sosyal sermayenin olumsuz olarak işlediği ve işlev gördüğü somut bir örnek de suç çetelerindeki sosyal sermaye kaynaklarıdır. Bu suç çeteleri üyeler üzerinde bağlayıcı ilişkiler kurarak onlara, bulundukları grubun amacına yönelik hareket

etmeleri için tüm sosyal sermaye kaynaklarını sunmaktadır. Ancak bunun karşılığında gruptaki kişileri yaptırımlar ve baskılar ile gruptan ayrılmalarını imkansızlaştıracak şekilde kuşatmaktadırlar (Field, 2006: 119-125). Sosyal sermayenin bir boyutu da göçmen tecrübelerinde, göç sürecinde kendini göstermektedir. Göçmen, göçmen sosyal ağlarından yararlanarak tecrübe ettiği göç sürecini birçok yönden daha zahmetsiz hale getirmektedir. Massey ve Lastra (2011: 13)'nın belirttiği gibi; özellikle son yirmi yılda yapılan araştırmalar, uluslararası göç sürecinde, sosyal ağların merkezi bir rolde olduğunu netleştirmiştir. Göçmenin doğrudan kurduğu göçmen bağları biçimi olan bireysel sosyal sermayeye erişim, artan göç maliyetlerine karşın göçün tahmin edilebilirliğini sağladığı için daha önemli hale gelmektedir. Şu an veya daha önce göçmenlik tecrübesi yaşamış kişilerin sahip oldukları zayıf veya güçlü sosyal bağlar, onların göçmen ağını oluşturmaktadır. Kişiyi çevreleyen yakın arkadaş ve akrabalarla kurulan ilişkiler ağı kişinin güçlü bağlarını oluştururken, daha uzak akrabalar, uzaktan tanıdıklar ya da geçici arkadaşlar ile kurulan ilişkiler kişinin zayıf bağlarını oluşturmaktadır. Göçmen de bu bağlarla çevrilidir. Yeni bir uluslararası göçmen için, daha önce bu tecrübeyi yaşamış bir kişiyle kurduğu sosyal bağ, kendisi için potansiyel bir sosyal sermaye kaynağı olmaktadır. Sosyal sermaye göçmen için uluslararası göçün maliyetini ve risklerini azaltan yararlı bilgiler sunarken aynı zamanda maddi ve manevi açıdan destek sağlamaktadır. Kişilerin sosyal sermaye olarak yararlanabilecekleri sosyal bağlara sahip olmaları, sahip olmayanlara göre göç etme potansiyelini büyük ölçüde arttırmaktadır. Ayrıca Massey ve Lastra yaptıkları çalışmada, uluslararası göç sürecinin zorluğu ve maliyeti arttıkça göç edecek kişinin de sosyal bağlarına güveni ve inancı artmaktadır savını paylaşmışlardır. Drever ve Hoffmeister (2008: 425) iş değiştiren göçmen kökenlilerin neredeyse yarısının işlerini sosyal sermaye/ sosyal ağları sayesinde bulduklarını ve bu ağlar sayesinde bulunan işlerin daha resmi yollarla edinilen mevkiler gibi iyileştirilmiş çalışma koşulları sunabildiğini belirtmişlerdir.

2011'de Cohen ve Sirkeci, "göç kültürü" kavramını göçe neden olan sebeplerin ortadan kalkmasına rağmen, nüfus hareketliliğinin devamını sağlayan ve göç hareketinin kolaylaşmasına olanak veren göç ağlarının ve göç rotalarının etkisi olarak tanımlamışlardır (Zeyneloğlu ve Sirkeci, 2015: 174). Bütün olarak değerlendirildiğine ev sahibi ülkede yaşayan göçmenler, bu ağlardan yararlanarak fayda sağlarken kendileri de başka göçmenler için sosyal sermayenin bir parçası haline gelmektedirler.

3.4. Göç Kavramı

Göç kavramının farklı tanımları bulunmaktadır. Yalçın (2004:13) yapılan bu farklı tanımlamaların ortak özelliğine vurgu yapmıştır. Bütün farklı tanımlamalarda yer alan ortak özellik "yer değiştirme" dir. Yalçın birçok tanımlamadan yola çıkarak kapsayıcı bir göç tanımı yapmıştır. Buna göre göç bir yerden başka bir yere yapılan geçici ya da sürekli yerleşim amacı güden ekonomik, siyasi, ekolojik, bireysel nedenleri barındıran coğrafi, kültürel, toplumsal bir yer değiştirme hareketidir.

Yer değiştirme hareketi dinamik bir süreçtir. Aynı zamanda bu süreç toplumların kültürel, sosyo-ekonomik, sosyo-demografik yapısını ve bunların gelişimlerini de şekillendirmektedir (Akıncı ve arkadaşları,2015: 61). Göç, bir topluluğun bir bölgeden başka bir yere ya da ülkeye hareket etmesidir ve coğrafi bir hareketliliği kapsamaktadır. Bu hareketliliğin sebebi olarak makineleşme, kitle haberleşme araçları, genç nüfus, ekonomik sebepler, doğal afetler ve daha başka birçok faktör etkili olmaktadır (Erkal ve arkadaşları, 1997: 123-124). Zaman, mekân, amaç bakımından ele alınması gereken göç ekonomik, ekolojik, politik, sosyal, bireysel sebepleri içeren bir değişim sürecidir. İskân politikaları ve uygulamalarının merkezinde göç kavramının olduğu söylenebilir. Çünkü göç, bir yandan iskân politikasının bir sonucu olurken diğer yandan iskân uygulamalarının nedeni olarak karşımıza çıkabilmektedir (Emek İnan, 2016:15). Sosyoloji sözlüğünde ise göç, bireylerin veya grupların sembolik ve siyasal sınırları geride bırakıp yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru gerçekleştirdiği kalıcı hareket olarak tanımlanmaktadır (Marshall,1999: 685).

Göç genel olarak kalıcı veya geçici bir ikamet değişikliği olarak tanımlanmaktadır. Öyle ki hareketin (yer değiştirmenin) uzaklığına ya da gönüllü veya gönülsüz olmasına yönelik bir sınırlama getirilmemiştir. Ayrıca iç ve dış göç arasında da bir ayrım yapılmamıştır. Buna göre bu tarz yer değiştirmelerin başlama ve sonuçları büyük ölçüde farklılıkları içermesine rağmen bir apartman dairesinden diğerine geçmek de Bombay Hindistan'dan, Cedar Rapids, Iowa'ya geçmek kadar bir göç eylemi olarak kabul edilmektedir. Bununla beraber her tür mekânsal hareketlilik bu tanıma dahil edilmemiştir. Örneğin, yaz için dağlara gitmek gibi uzun süreli ikamet yeri olmayan göçebe ve göçmen işçilerin sıkça hareketleri (yer değiştirmeleri) bu göç eylemi tanımına dahil edilmemiştir. Ne kadar uzun ya da kısa olduğu, ne kadar kolay ya da zor oluşu fark etmeksizin her göç hareketi kendi içinde bir

başlangıç noktasını, bir varış noktasını ve araya giren birtakım zorlukları barındırmaktadır (Lee, 1966: 49). Uluslararası göç hukukuna göre ise göç bir kişinin veya grubun uluslararası sınırları geçmesi ya da aynı devlet içinde yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Göç kavramı, yer değiştirme eylemine vurgu yapılan ve süresi, yapısı, nedeni fark etmeksizin gerçekleştirilen bir nüfus hareketi olarak ele alınmaktadır. Bu kapsama ekonomik göçmenler, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, aile birleşimi yapan kişiler gibi farklı amaçları barındıran göçler de dahil edilmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 35-36). Uluslararası göç, çok sayıda ulus devlet bünyesindeki göç edenlerle göç etmeyenler arasındaki bağları ve ekonomik, siyasi, kültürel, demografik süreci ifade etmektedir (Faist, 2003: 30). Göç kavramına farklı bir vurgu ise "yeni vatan" söylemidir. Perşembe (2009: 235) çalışmasında "yeni vatan" söylemiyle ana vatan dışındaki göç edilen coğrafyaya vurgu yapmıştır.

3.5. Uluslararası Göç Kuramları

Son yüz yılda görülen ulusal ve uluslararası göçler yakın zamanın önemli süreçlerinden birini oluşturmuştur. Birinci Dünya ve İkinci Dünya Savaşları süresince ve takip eden yıllarda meydana gelen göçler yakın tarihin önemli uluslararası göç hareketleri arasında yer almaktadır. Bunlar içinde ekonomik nedenlerle gerçekleşen işçi göçleri de ayrı bir öneme sahip göç hareketleri olmuştur (Gelekçi, 2011: 124).

Geniş çaplı insan faaliyetleri küresel bütünleşme sürecinin sonucu gerçekleşmektedir. Göçler izole edilmiş bir olgu değildir aksine sermayenin, fikirlerin, metaların hareketliliği insan hareketliliğine sebep olmaktadır. Aynı şekilde bu durumun tam tersi olan insan hareketliliği de metaların, sermayenin ve fikirlerin hareketliliğine yol açmaktadır. Ulaşımın gelişmesi, yazılı basın ve elektronik iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla kolaylaşan küresel kültürel değişimler göç isteğini çoğaltmaktadır. Bu bağlamda uluslararası göç, küresel değişimin en önemli faktörlerinden birisi sayılmaktadır (Castles Haas and Miller,2014: 7). Diğer yandan her göç tecrübesi, göçün nedenleri, süreci, oluştuğu koşullar ve göçün ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından kendi içinde değişkenlik göstermektedir. Bu sebeple göç hareketinin sahip olduğu tüm bu karmaşık ve iç içe boyutlarını açıklayan genel-geçer bir teori bulunmamaktadır. Her göç teorisi göç olgusunun farklı noktalarına odaklanarak göçü anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır.

İlk başlarda göçün nedenleri üzerinden yola çıkan kuramlar 1980'lerden sonra göçmenlik durumunu anlamaya çalışan göç kuramları haline gelmiştir (Akbaş, 2016: 345). Massey ve arkadaşları (2014: 11) uluslararası göçe dair kuramların öncelikle göçün başlangıcını açıklamaya çalışan kuramlar olduğunu ve sonrasında uluslararası yaygınlaşmasını açıklayan kuramlar olarak şekillendiğini belirtmiştir. Uluslararası göçün yaygınlaşmasını temel alan kuramlar arasında göç sistemleri kuramı ve ağlar kuramı yer almaktadır.

Uluslararası göçün dinamiklerini açıklamaya yoğunlaşan görüşler özellikle iki etmen üzerinde durmaktadır. Buna göre insanlar az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere daha iyi bir ekonomik gelire sahip olabilmek ve daha iyi bir yaşam kalitesine kavuşabilmek için göç etmektedirler (İçduygu, 2009: 2). Massey ve diğerleri (2014: 11-13) uluslararası göçün başlama sebebine ilişkin neoklasik ekonomi yaklaşımı, göç hareketini bireysel bir karar olarak gelirin maksimize edilmesi amacıyla gerçekleştirildiğini varsaymaktadır. Daha çok göçün maliyetine odaklanmış olan bu bakış açısı ayrıca ülkeler arasındaki istihdam ve ücret şartlarındaki farkları ön plana çıkartmaktadır. Yeni göç ekonomisi yaklaşımı ise göç hareketini hane halkı tarafından alınmış bir karar olarak varsaymaktadır. Emek piyasasının yanında diğer pazarlardaki koşulları da hesaba katmaktadır. Göç, ailenin gelirlerine yönelik riskleri azaltmak için veya kendi üretim faaliyetlerine yönelik sermaye sınırlamalarını kaldırmak için alınmış bir karar olarak vurgulanmaktadır.

Göçü anlamaya ve anlatmaya çalışan yaklaşımlardan bir diğeri de ilişkiler ağı kuramıdır. Bu çalışmanın konusuyla da ilgili olması sebebiyle ilişkiler ağı kuramına detaylı bir şekilde yer verilmiştir. İlişkiler ağı kuramının göç hareketini, diğer kuramlara göre farklı çıkış noktalarıyla açıklaması ve buna bağlı olarak göç sürecini ve bu süreçteki örüntüleşmiş davranışları farklı yönleriyle ele alması sebebiyle bu çalışmaya dahil edilmiştir.

3.5.1. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

İlişkiler ağı göç kuramı, göçmen ve göçmenlik kavramlarını ön plana çıkartarak analiz yapması ve açıklama modeli sunması bakımından diğer göç kuramları arasında farklı bir yerde bulunmaktadır (Çağlayan, 2006: 85). Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine yaşanan işçi göçlerinin nedenleri ekonomik yaklaşımlar ile açıklanabilmektedir. Ancak Batı Avrupa ülkelerine yaşanan işçi göçleri sürecinde, işçi alımlarının durdurulduğu dönemde de göç hareketinin devam ettiği görülmüştür. Bu noktada göçü açıklamada ekonomik yaklaşımlar

yeterli olmamıştır. İlişkiler ağı teorisi Türkiye'den Avrupa ülkelerine yaşanan göçlerin devamlılığını sağlayan nedenlere daha kapsamlı bir açıklama sunan yaklaşım olmuştur (Gelekçi,2 014: 182).

Uluslararası sınırların ötesinde süreklilik gösteren ve sosyal bağları içeren göçmen ağlarının en önemli özelliği iki ya da daha fazla ülke arasında yer almasıdır. Göç edecekler ihtiyaç duydukları bağlantı türlerini bu sosyal bağlar ile sağlamaktadırlar. Bu ağların varlığı göçün risklerinin en aza indirilmesiyle ilişkili olarak göçün hangi ülkeye olacağını da belirlemiş olmaktadır (Bartram, Poros ve Monforte, 2017: 205-208). Göçmenlerce oluşturulan bu ağların özelliği her türden sosyal değişkenlerle ilişkili olabilmesidir (Yalçın, 2004: 49). Bir ülkedeki köken topluluğa ait göçmenler, göçmenlerle ilişkili kurum ve kuruluşlar potansiyel göçmenler için o ülkeyi seçmede bir tercih sebebi olmaktadır. Bu sosyal ağları içeren sosyal yapılar, potansiyel göçmeni gidilecek ülkedeki göçmenlerle iletişime geçiren veya göçmenlerin de köken topluluklarına katılabilmeleri için aracı olan kurum ve kuruluşlarla iletişime geçmelerini sağlayan bir köprü vazifesi görmektedir. Diğer yandan aynı etnik ve ulusal toplumdan gelen mültecilere yönelik mülteci toplum kuruluşlarının bulunduğu ülkeler potansiyel göçmenler için tercih sebebidir (Bartram, Poros ve Monforte, 2017: 208). Böylece göçün akışı bu sosyal ağların varlığı sebebiyle daha belirleyici ve seçici hale gelmiştir. Bahsi geçen kurum ve kuruluşlar hedef ülkede bulunmasının yanında köken ülkede de bulunabilmektedir.

Göçmen ağlarında önemli bir diğer unsur ise sosyal sermayedir. Bilgi, para, yardım gibi kaynakların dağıtımı işlevi aynı zamanda sosyal sermayenin özündeki ilişkileri oluşturmaktadır. Bu sosyal ağların başka işlevleri de bulunmaktadır. Göçmen ağları içinde yer alan etnik sosyal sermaye ve sosyal ağlar, etnik ekonomiler göçmenler için etnik topluluklara hizmet veren işletmelerde iş bulma fırsatı yaratmaktadır. Sosyal ağların bir etkisi de göçmenlerin sağlığı üzerinedir. Bu ağlar vasıtasıyla göçmenlere hem sağlık ve beslenme hizmeti hem de sağlık hizmetlerine ulaşım desteği verilmektedir (Bartram, Poros ve Monforte, 2017: 211-212).

Ağ teorisinde, göçmenlerce oluşturulan bu ağın kapsamının zenginliği dikkat çeken bir husus olmaktadır. Bu oluşturulan yapı sınırlı bir ilişkiler ağını içermekten ziyade birçok faktör ve değişkenle oluşturulmuş çeşitli ilişkilerden ve bunların yansıması olan yapılardan oluşabilmektedir. Yaman (2014: 296-297) çalışmasında Belçika'ya göç eden Türklerin

sosyal, kültürel ve ekonomik yönden göç süreçlerini ilişkiler ağı kuramıyla açıklamıştır. Göçmenlerin ev sahibi ülkede oluşturdukları sosyal, kültürel ve ekonomik varlıkları yeni göç edenler için sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye niteliğindedir. Bu altyapıya dayalı ilişkiler ağı sayesinde göç edenler için göçün ortaya çıkardığı riskler ve maliyet en aza inmektedir. Böylece yeni göçmenlerin ilk etapta yaşayacakları dil bilme ve iş bulma sorununu, kültürel farklılıkların yarattığı diğer sorunları daha yumuşak bir geçişle atlatmaları için destek oluşturmaktadır. Ayrıca ilişkiler ağı, vatanla ilişkilerin devam etmesi için bir köprü vazifesi görüp göçlerin devamlılığını ve göçün sürdürülebilirliğini de sağlamaktadır. Yalçın (2004: 51), Gurak ve Caces'in göçmen ağlarının kendiliğinden oluştuğu ve bu ağın bir parçası olan göçmenin bu durumun farkında olmasının bile gerekmediği görüşüne katılmamaktadır. Bunun aksine Yalçın, göçmen ağlarının akrabalık ve hemşerilik ilişkileri gibi bilinçli bir ilişkiler ekseninde oluşan yapılanmalar olduğunu belirtmektedir.

İlişkiler ağı teorisinin olumlu yanları olduğu gibi kendiliğinden gelişen olumsuz yanları da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi göçmen ağlarının, bu ağa katılanların istemsizce bulundukları toplumdan uzaklaşmasında pay sahibi olmasıdır. Ancak göçmen ağlarının çeşitli işlevleri de bulunmaktadır. Örneğin bu ağlar anayurttaki göç etmek isteyenler için gidilecek ülke hakkında bilgi kaynağı niteliği taşımaktadır (Yalçın, 2004: 53-55). Abadan-Unat (2002: 19) incelemiş olduğu çalışmalardan ve araştırmalardan yola çıkarak göçün oluşturduğu ilişkiler ağının farklı bir yönüne değinmiştir. Buna göre göçmene destek hizmeti sağlayan ilişkiler ağı aynı zamanda toplumsal rollerin yeniden üretilmesini sağlayan bir fonksiyona sahiptir.

Göçmen ilişkiler ağı, daha önceden göç edenlerin kendi anayurtlarıyla bağlarını korumak ve iletişimde kalmak için oluşturduğu ilişkileri kapsamaktadır. Diğer yandan bu ilişkiler ağı anayurttaki kişiler için hem maddi kaygıları hem de farklı bir kültürel ortama ve toplumsal düzene katılmanın yarattığı uyum problemlerini azaltmada önemli bir araçtır. Aynı zamanda göçmenler, ilişkiler ağı sayesinde anayurtta kalanlara ev sahibi toplum hakkında bilgi ve bir fikir vermektedir. Bu anlamda göçmen ilişkiler ağı başlı başına hem göçün neticesinde oluşan bir sonuç hem de göç edecek kişiler için göçü özendiren ve kolaylaştıran bir göç nedeni pozisyonundadır.

Abadan-Unat (2002:
19-20) çalışmasında kuramın dayandığı varsayımlara da değinmiştir. Buna göre;

a. Göçmen ilişkiler ağı, göç hareketini özendirmek suretiyle göç etme isteğini sürekli yaygınlaştırmaktadır.
b. Ücret farklılığı önemini kaybetmektedir, çünkü göçmen ilişkiler ağları göçün yol açtığı masrafları ve içerdiği riskleri azaltmaktadır.
c. Göçmen ilişkiler ağı, kurumsallaştıkları ölçüde sosyo-ekonomik açıdan daha az seçici olmaktadır ve gönderen ülke topluluğunu daha fazla temsil etmektedir.
d. Göçmen ilişkiler ağı kurulduktan sonra, kabul eden ülkelerin hükûmetleri bu akımı denetlemekte büyük zorluk çekmektedir. Benimsenen göç politikaları ne olursa olsun, göçmen örüntüleri oluşmaya devam etmektedir.
e. Göçmenlerle ailelerin birleşmesini hedefleyen politikalar göçmen ilişkiler ağını güçlendirmektedir. Çünkü belli bir ilişkiler ağına mensup olan üyelerin aile bireylerine özel giriş hakkı tanınmaktadır (Abadan-Unat,2002:19-20).

Alanla ilgili literatürde sosyal ağın bir dizi işlevleri tanımlanarak önemli bir şekilde bahsi geçmektedir (Gurak ve Caces, 1992: 151-153) Bu işlevler;

a. Göçmenler için bu ağlar göçün yarattığı maliyete ve aksaklıklara karşı birer tampon görevi görmektedir. Böylece bu olumsuzluk durumundan göçmenleri uzaklaştırmaktadır.
b. Sosyal ağlar göçmenleri ev sahibi toplumdan yalıtarak onların köken toplumlarıyla olan bağlarını sürdürmelerini sağlarlar.
c. Bu ağlar göç edenlerin belirlenmesinde yüksek oranda etkilidir.
d. Bu sosyal ağlar göçün başlangıcında ve hedef yerinin seçimin de etkilidir.
e. Sosyal ağlar göçmenlerin içine girdikleri topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır.
f. Bu ağlar göçmenlere ev sahibi toplumdaki resmi yapılanmalar ve çeşitli kaynaklar hakkında bilgi sağlayan kanallar olarak hizmet vermektedir.
g. Bu ağlar aynı zamanda göçün hızını ve büyüklüğünü şekillendirmede önemli etkilere sahiptir.

Bu fonksiyonları “uyarlanabilen” ve “seçimsel” fonksiyonlar olmak üzere iki kapsamlı kategoride sınıflandırmak mümkündür (Gurak ve Caces, 1992: 151-153). Araştırmacılar,

hemen hemen bütün kıtalar arasındaki hem iç göçleri hem de dış göçleri farklı yaklaşımlarla inceleyerek göçmen ağlarının rolünü birçok yönden ele almışlardır. İlişkiler ağı varlığının iç göçte de etkili ve kolaylaştırıcı bir faktör olduğunu belirten Lucas iç göç üzerinden ilişkiler ağına yönelik değerlendirmeler yapmaktadır. Düzenli yapılan araştırmaların birçoğu kişinin, akrabalık ya da diğer iletişim ağlarına sahip olduğu bir yeri tercih etmesinin daha mümkün olduğunu göstermektedir. Gidilmek istenen yerdeki bağlantılar göç üzerinde olumlu bir etki yapmaktadır. Kişisel bağlantılara sahip olmak yer değiştirmenin (göç etmenin) verdiği psikolojik sıkıntıları da azaltabilmektedir. Ayrıca başka bir yere yerleşmenin verdiği ekonomik maliyeti hafifletmektedir veya iş bulma sürecini hızlandırmaktadır (Lucas,1997: 743).

3.6. Ulus Ötesicilik ve Ulus Ötesi Göç

"Transnationalism" terimi Anglo-Sakson ve Alman Akademisi'nde kavramsallaştırılmıştır. Türkçede ise "ulus-ötesicilik" olarak ve bir diğer kullanım şekliyle "ulus aşırıcılık" olarak yerini almıştır. Göç literatüründe bahsedilen "ulus ötesicilik" kavramı ilişkilere ve bağlara vurgu yapmaktadır. Bu kavrama ilişkin literatür insanların ekonomi, politika ve sosyo-kültürel alanlarda birçok yer ile ilişki halinde bulunduğunu ve bunun neticesinde bu yerler ile çeşitli bağlar kurduğunu ön plana çıkarmıştır (Özkul, 2016: 483). Diğer yandan ulus ötesi göç ve ulus ötesi göçmene yönelik çeşitli tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Schiller ve diğerleri (1995:48)'ne göre ulus ötesi göç, göçmenlerin köken ülkedeki ve yerleştikleri ülkedeki toplumlarını birbirine bağlayan eş zamanlı ve çok yönlü olan sosyal ilişkilerini kurma ve sürdürme sürecidir. Özkul (2016) çalışmasında "ulus-ötesi göç" ve "ulus-ötesi göçmen" kavramını kullanmıştır. "Ulus-ötesi göç" kavramını köken ülke ve diğer ülkeler ile sosyo-kültürel, ekonomik, politik alanlarda kurulan bağları ve "ulus-ötesi göçmen" kavramını da bu bağları kuran ve sürdüren göçmenleri ifade etmek için kullanmıştır. Bununla birlikte Özkul coğrafi özelliklerin değişimini ifade etmesi bakımından "ulus-ötecilik" terimini kullanmayı tercih etmiştir. Özkul (2016:485) Ulus-ötecilik sahasına yönelik çalışmalarda göçmenlerin bağlı oldukları yerlerin değişken oluşuna, aidiyetlerinin ise akışkanlığına vurgu yapmaktadır.

"Ulus ötesi göç" kavramının tanımını daha netleştirmek için "uluslararası göç" süreci ve ulus ötesi göç sürecinin kendi belirleyici dinamiklerine ve iki süreç arasında değişime neden olan farklılıklara, gelişmelere ve değişkenlere değinmek gerekmektedir. Bilir

Ataseven (2015: 62) göç eden ilk kuşağın anavatanla iletişimini teknolojinin mümkün kıldığı ölçülerde ve sınırlı bir şekilde devam ettirdiğini belirtmiştir. Göçmenlerle anavatandaki yakınları arasındaki iletişim yolları mektuplaşmak ve telefonla görüşme şeklinde olmaktadır. Birbirine mektup gönderme sürecindeki geçen zaman ve telefonla konuşmanın da pahalılığı gibi etmenler göçmenle anavatandaki yakınlarının birbirleri ile iletişimini zorlaştırmıştır. Bunlarında dışında iki tarafın birbirleriyle iletişime geçebileceği başka seçenekleri yoktur. Ancak günümüz göçmelerinin iletişim yolları gelişen teknolojiyle daha çeşitlenmiş ve daha kolay ulaşım imkânı sağlamıştır. Daha sık görüşme imkânı sunan teknolojik gelişmeler sayesinde göçmenler ve anavatandaki yakınları ücretsiz bir şekilde kameralı görüşmeler yapabilmektedirler. Bu durum her iki tarafın birbirlerinin hayatına dahil olabilmesini sağlamaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni iletişim kanalları, göçmenle yakınlarının hayatlarındaki sevinç, üzüntü gibi duygusal anlarından anında haberdar olabilme ve hatta birbirlerinin duygularına o an ortak olabilme olanağı sunmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler göçmenlerin bulundukları ülkedeki kalış sürelerini de etkilemiştir. Aynı şekilde bu durum göç edilen ülkeye yerleşme kararında da etkili olmuştur. Özkul (2016: 487) teknolojik gelişmelerin neticesinde televizyon ve internet gibi imkanların göçmenlerin anavatanlarıyla olan bağlarının güçlenmesinde büyük rol oynadığını belirtmektedir. İnternet ve teknolojik gelişmeler sayesinde göçmenler için anavatan hakkında çok hızlı bir şekilde bilgi sahibi olmak, oradaki sosyal, ekonomik ve politik olayları takip etmek ve çok hızlı bir bilgi akışı sağlamak mümkün olmaktadır. Yine aynı şekilde anavatandaki akraba ve sosyal çevre de göç eden yakınlarının yaşadığı yerle ilgili bilgi sahibi olabilmektedir. Teknolojik gelişmeler farklı ülkelerdeki insanların birbirleriyle sürekli irtibat halinde olabilmesine imkânı vermiştir. Birbirlerinin yaşamlarından coğrafi uzaklığa rağmen adeta yanındaymışçasına haberdar olabilmek ve istenilen her an ulaşım imkânı bulabilmek, göçü ulus ötesi boyuta taşıyan ve göçün teknolojiden beslenen yönünü göstermektedir. Bu değişim göçmenlerin göç sürecini yaşayış şeklini etkilemekte ve uluslararası göçten ayrılan yanını oluşturmaktadır. Uluslararası göçte de göç edenler anavatanla bağlarını sürdürmekte ve anavatandaki olaylara ilgili davranmaktadır. Ancak iletişim kurmaları ve birbirlerine dair bilgi sahibi olabilmeleri teknolojik gelişmelerin imkân verdiği ölçüde gerçekleşmiştir. Diğer yandan ulus ötesi göç süreci sanki aynı anda iki ülkede yaşıyormuşçasına haberleşme, iletişim ve bilgi akışını içermektedir. Ulus ötesi göçü uluslararası göçten ayıran diğer bir faktör ise göç edenlerin anavatana eskiye göre daha çok para göndermeleridir. Öyle ki göçmenler

tarafından anayurtlarına gönderilen maddi birikimler bir kalkınma modeli bakış açısıyla algılanmaya başlanmıştır.

Küreselleşmenin etkisi, ulaşım teknolojileri ve kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişmelerin sonucu olarak göçmenler için mekânlar birbirine daha da yakınlaşmıştır. Bununla beraber birden fazla mekânda paylaşım yapma olanakları da gelişmiştir. Bu durum birden fazla ülkede yaşayan, beraberinde birden fazla bağı ve aidiyeti olan göçmeni anlatmak için ulus-ötesi göç ve göçmen kavramlarının kullanımını beraberinde getirmiştir (Şahin Kütük, 2017: 102). Geçmişten günümüze yaşanan göç sürecinin küreselleşme düzeyindeki değişimini kavramlar üzerinden ele aldığımızda karşımıza ulus ötesi göç ve ulus ötesi göçmen kavramı ve bununla birlikte bu süreçte yer alan ulus ötesi faaliyetler ve ulus ötesi aktörler gibi tanımlamalar da çıkmaktadır. Günümüze kadar uzanan süreçte, temelde küreselleşmenin etkisiyle gerçekleşen teknolojideki gelişmelere ve bununla birlikte değişen ve belirginleşen diğer dinamiklere bakmak, göç hareketinin nasıl ulus ötesi hale geldiğini göstermektedir. Bu değişimle birlikte bu süreçte gerçekleşen faaliyetleri ve faaliyetlerde rolü olan aktörleri de ulus ötesi bağlamda ele almak gerekmektedir. Ulus ötesileşmenin toplumsal ilişkilere yansıyan en belirgin örneğini Şahin Kütük (2017:103)'ün yapmış olduğu saptamada görmek mümkündür. Şahin Kütük Türkiye ile Hollanda ilişkileri arasında yaşanan bir olayı örnek göstererek Hollanda'da yaşayan Türklerin bu olaydan eş zamanlı haberdar olmaları sonucu verdikleri tepkilere ilişkin ulus ötesi göçmen saptamasında bulunmuştur. Buna göre Türkiye Dış İşleri Bakanının Hollanda'ya gelmek istemesi üzerine Hollanda'nın izlediği tutum ve uçuş iznini iptal etmesi gibi olayların sonrasında 12 Mart 2017 tarihinde Rotterdam Başkonsolosluğu'na gelen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanına yönelik tutumlar ve yaşanan olaylar karşısında Türklerin orada toplanması ve orayı terk etmemesi, devamında yaşanan gelişmeler Hollanda'da yaşayan Türk göçmenlerin uluslararası göçmen konumundan ulus ötesi göçmen konumuna geçtiklerini göstermektedir. Bununla birlikte Hollanda'da yaşayan Türklerin, ibadethaneler, işletmeler, tüketim alışkanlıkları, yeni sivil toplum kuruluşlarının açılması ve bunlara katılımlar gibi çeşitli ulus ötesi faaliyetler içinde bulunmaları da ulus ötesi göçmenlik konumuna geçildiğini göstermektedir. Diğer yandan Şahin (2012: 178, 181, 182)'in Almanya'da yapmış olduğu araştırmasında Türk göçmenlerin ulus ötesi faaliyetlerine dikkat çekerek ulus ötesi etkinlik alanı olarak etnik ekonomiye vurgu yaptığı görülmektedir. Ev sahibi ülkedeki sosyal sermayelerinin yardımıyla ulus ötesi evlilikler yaparak Almanya'ya gelmiş olan Türk göçmenler, dil bilmeme sorunundan kaynaklı iş

bulma zorluğuna karşı kolay iş bulma imkânı sunan etnik ekonomiye yönelmektedirler. Türk göçmenler, ev sahibi ülkenin dilini bilmedikleri için iş bulmakta zorlanmaktadırlar. Diğer yandan ev sahibi ülkedeki sosyal sermayeleri olan akrabaları, tanıdıkları ve dostları vasıtasıyla etnik marketlerde çalışma imkânı bulmaktadırlar.

Bu çalışmada da sivil toplum kuruluşları ulus ötesi bir eksende ele alınarak faaliyetlerinin ulus ötesileştiği değerlendirilmesi yapılmıştır. Aynı zamanda çalışmada yer alan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ulus ötesileşen aktörler haline geldiğini söylemek mümkündür. Bunun en belirgin örneğini bu STK'ların Hollanda'daki belediyelerle olan ilişkilerinde ve iletişimlerinde görmek mümkündür. Türkiye'deki gelişmelere bağlı olarak Hollanda'da yaşayan Türklerin ulus ötesi tepki göstereceği öngörülerek Hollanda'daki belediyelerin bu STK'larla iletişime geçip tepkilerini öğrenmek için görüşme yapmaları bunun bir göstergesidir. Millî Görüş Teşkilatı Kuzey Hollanda Bölge Başkanı Oktay Dalmaz ile yapılan görüşmede (Amsterdam, 11.09.2018):

> Belediyeler başta halkın güvenliğini önemsiyorlar, hizmetlerinin aksamamasını önemsiyorlar, yabancıların da bu işleyen sistem içerisinde bir sıkıntı oluşturmaması, zaman zaman bunlarında da bilgilendirilmeye ihtiyacı olduğunu biliyorlar. STK' lara belediyeler bir bilgilendirme akşamı tertip edebilir, örneğin Türkiye de kritik bir makasa gelindiğinde buradaki inanların da orayla bağını bildiği için fevri davranmamaları için etrafa zarar vermemeleri için mesela O Hollanda Türkiye gerginliğinde yaşandı, Bakan'ın alınmaması durumu, hemen buradaki yerel yönetimlerde harekete geçiyor, mahalli olarak taşkınlık olur mu bir sıkıntı yaşanır mı diye, bizlerden bilgi talep ediyorlar, randevu talep ediyorlar, bu noktada neler yaptığımızı merak ediyorlar, biz de kendilerine çözümden yana olduğumuzu, toplumun gerilmemesi gerektiğini, biz burada yaşıyoruz, biz buralıyız, siyasi ortamdaki gerginliğin hemen tabana inmemesi gerektiğini söylüyoruz. Çünkü şu an o gerilim düzeldi toplum o gerginliği devam ettirse yukarı düzeldi aşağı düzelmiyor, o yüzden böyle olmamalı. Sonuçta burada olan bizi de etkiliyor, ekonomi kötü olsa bizi de etkiliyor.

3.6.1. Tarihsel Açıdan Ulus Ötesi Göç Kavramı ve Ulus Ötesicilik

Ulus ötesi göç ve daha kapsamlı bir ifadeyle ulus ötesicilik 1990'ların başında göç araştırmaları sözlüğüne girmiştir. Daha öncesinde, göç araştırmacıları kuşağı "asimilasyon" kavramını ileri sürerek kullanımını yaygınlaştırırken (Faist, 2012: 1-2), 1990'ların başından itibaren küreselleşme, kozmopolitlik, post-milliyetçilik ve ulus ötesicilik ifadeleri özellikle etnik, vatandaşlık, göç çalışmalarında anahtar sözcükler olarak öne çıkmıştır. Ulus ötesicilik ile ilgili belirgin gelişmeler arasında Oxford'daki "Ulus Ötesi Topluluklar

Programı" gibi geliştirilmiş araştırma projeleri, programları ve düzenlenen birçok konferans bulunmaktadır (Martiniello, 2006: 98). Ayrıca uluslararası göç ve ulus ötesicilik kavramları, sınır ötesi hareketler ve göçmen katılımını konu edinen gelişmiş sosyolojik bir alt alana dahil olmuştur. Zamanla göçteki ulus ötesicilik hakkındaki tartışma iktidar, metodolojik ulusçuluk, etnokültürel grupların özselleştirmesi gibi sosyal bilimlerdeki daha kapsamlı konularla ilgili olmaya başlamıştır. Ulus ötesi göç (transnational migration) kavramı ekonomik olarak az gelişmiş ülkelerden çok gelişmiş ülkelere doğru yoğun bir işçi göçünün yaşandığı zamanda ortaya çıkmış ve evrilmiştir. Ulus ötesi göçler, ulus ötesi sosyal alan ya da boşluklar olarak da isimlendirilen ulus ötesi sosyal oluşumlara içkin bir yapıdadır (Faist, 2012: 1-2).

1992 yılında Nina Glick Schiller, Linda Basch and Cristina Blanc-Szanton isimlerinden oluşan bir grup kadın antropolog tarafından göçmen ulus ötesi kavramı "Immigrant Transnationalism" ortaya konmuştur. Ayrıca Nina Glick Schiller, Linda Basch and Cristina Blanc-Szanton, "Towards a Transnational Perspective on Migration" adlı kitaplarını yayınladıkları zaman ulus ötesine ilişkin etnik ve göç araştırmalarında yeni düşüncelerin oluşmasının ve bu düşüncelerin tartışılmasının önünü açmışlardır (Martiniello, 2006: 98-99). Sonrasında kavramın öncülleri olan Nina Glick Schiller ve meslektaşları on dokuzuncu yüz yılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarındaki meslektaşlarının görüşlerine kıyasla göçmenlerin niteliksel olarak daha farklı olduğunu öne sürmüştür. İki görüş arasındaki farklılık şöyledir: On dokuzuncu yüz yılın sonları ve yirminci yüz yılın başlarındaki meslektaşları ilk dönem göçmenlerin anavatanlarıyla olan tüm sosyal ilişkilerini, kültürel bağlarını koparttıklarını ve kendilerini sadece göç alan toplumun sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi yörüngesine yerleştirdiklerini ileri sürmektedir. Buna karşın kavramın öncülleri ise bugünün göçmenlerinin hem ev sahibi ülkeyi hem de anavatanlarını kapsayan ağlara, faaliyetlere ve yaşam tarzlarına sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bu yeni durumu ifade etmek için de iki yeni terim kullanmışlardır. Bunlar" ulus ötesicilik" ve bu koşullardaki göçmeni ifade eden "ulus ötesi göçmen" anlamındaki "transmigrant" kavramıdır. Ulus ötesicilik kavramı, göçmenlerin hem köken ülkelerini hem de yerleştikleri ülkeyi birbirine bağlayan sosyal alanlar oluşturması sürecine gönderme yapmaktadır. Ulus ötesi göçmen kavramıyla çok çeşitli duygusal, araçsal ve sosyal ilişkileri koruyarak köken ülke ve ev sahibi ülkeyi birbirine bağlayan sosyal alanları inşa eden göçmenin kendisi kastedilmektedir (Faist, 2012: 1-2).

Ulus ötesi süreçlerin varlığına yönelik ilk göstergeleri ve kanıtları etnografların çalışmalarında görmek mümkündür. Bununla birlikte ulus ötesicilik çalışmalarının çoğunluğu etnografik çalışmalara dayandırılmıştır (Schills ve arkadaşları, 1995: 53-54; Portes,2003:888). Özellikle Karayipler ve Latin Amerika'da çalışan araştırmacılar tarafından ulus ötesi göçmen ağları üzerine çok fazla etnografik veri elde edilmiştir. Dünyanın birçok bölgesinden Amerika ve Batı Avrupa'ya yapılan göçlerin tanımlamalarında ulus ötesi bağlantı modellerinin ilk kanıtlarına ve örneklerine rastlamak mümkündür. İtalya, Fransa, İspanya ve Hollanda'da yakın zamandaki göçmenler üzerine çalışan etnograflar ulus ötesi bağlantıların varlığına yönelik bulgular gözlemlemişlerdir (Schills ve arkadaşları, 1995: 53-54). Bununla birlikte Portes (2001:185) ulus ötesi teriminin 1916 yılında Randolph S. Bourne'un klasik bir makalesinin başlığında görüldüğünü belirtmiştir. Bu makalenin adı "Transnational America" (Ulus Ötesi Amerika)'dır. Portes makalede ülkenin, kendisine ve göçmenlerine kötülük yaptığı iddiasının öne sürüldüğünü belirtmektedir. Bourne göre bu kötülüğü göçmenleri homojen bir dünyaya uyum sağlamaya zorlayarak ve onların zamanla farklı kültürel miraslarını kaybetmesiyle yapmaktadır.

Ayrıca göç araştırmalarında ulus ötesi kavramı iki kavramsal durumla ilişkilendirilmektedir. İlki sosyal bilimin sınırsız olması gerektiğidir. Bunun anlamı bazı teorilerin, çağdaş göçmenlerin işgal ettiği daha geniş bir eylem alanına yer açmaması problemidir. Bu teorilerde ulus ötesicilik yalnızca, göçmenleri ekonomik açıdan yer değiştirmeye zorlayan kapitalizmin bir sonucu olarak görülmektedir. Ulus ötesi kavramının ilişkilendirildiği ikinci durum ise "ulus ötesi göçmen" olarak bahsedilen göçmenlerin çoklu ve akışkan kimliklere sahip olduğu anlayışıdır. Ayrıca kimliklerin manipülasyonu, göçmenlerin kendilerini çevreleyen küresel, siyasi ve ekonomik durumlara direnç gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum sınıf, milliyetçilik, etnik köken ve ırkla ilgili fikirler üzerine yeniden düşünmeyi gerektirmektedir. Aynı zamanda asimilasyon ve kültürel çoğulculuk çağdaş göçün ayırt edici karakterini açıklamada yetersiz kalmaktadır. Yine bu bakış açısına göre asimilasyon geçmiş kimliğin kaybedilmesi anlamına gelirken kültürel çoğulculuk özcü bir yaklaşımla etnik kimliklerin değişmez olduğunu ileri sürmektedir (Faist, 2012: 1-2). Diğer yandan Schills ve arkadaşları (1995: 48) günümüz göçmenlerinin "yerinden edilmiş göçmenler" olarak karakterize edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Ayrıca ulus ötesi göçmen olarak ifade edilen birçok göçmenin yeni ülkelerine kesin bir şekilde yerleşmesine ve kökleşmesine rağmen hala kendi

anavatanlarıyla birçok açıdan bağlantılarını koruduğunu belirtmişlerdir. Ulus ötesi göçmen, günlük yaşamları uluslararası sınırlar arasındaki sürekli ve çoklu bağlantılara dayanan ve birden fazla ulus devletle ilişkili olarak yapılandırılmış kamusal kimliklere sahip göçmenlerdir. Göç üzerine çalışan bilim insanları yeni bir göç süreci tanımlamasında özellikle günümüz göçmenlerinin birden fazla toplumla eş zamanlı olan iç içeliğine, ilişkilerini inşa ettikleri ve yeniden oluşturdukları sürekliliği olan davranış tarzlarına ve bu gidişata vurgu yapmaktadır.

3.6.2. Ulus Ötesi, Ulus Ötesicilik ve Ulus Ötesi Göçmen Kavramlarının Kapsamı

Ulus ötesicilik kavramı, çağdaş göç hareketlerine yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bununla beraber kabul edilmiş modellerden farklılık gösteren adaptasyon ve yerleşme biçimlerine yönelik bir takım yeni tezlerin ortaya çıkmasını da sağlamıştır (Portes, 2001: 182). Itzigsohn (2000: 1128) Vertoveç'in 1999 tarihli çalışmasını değerlendirmiştir. Vertoviç'in çalışması, araştırmacılar tarafından farklı yönleriyle ele alınan ulus ötesi çalışmalarının ve bunla ilişkili yeni çalışma sahalarının bulanıklığına karşın bir tanımlama geliştirmek ve bu bağlamda bir kavramsal alan sınıflaması yapmaya yöneliktir. Bu sebeple Vertoviç mevcut çalışmalardan yola çıkarak bir tanım yapmış ve ulus ötesi çalışma sahasını altı farklı kavramsal alana ayırmıştır. Bunlar; 1. Toplumsal bir morfoloji olarak ulus ötesicilik 2. Bir tür bilinçlilik 3. Kültürel bir üretim tarzı 4.Bir sermaye yolu 5. Siyasi bir sözleşme konumu 6. Yerelliğin ve mekânın yeniden inşasıdır. Itzigsohn bu altı alanın birbirinden kopuk olmadığını ve genelde ulus ötesi çalışmalarının bu altı alandan birden fazla maddeyi bir arada barındırdığını belirtmiştir.

Diğer yandan farklı görüşler olmasına rağmen, ulus ötesi alanı üzerinde çalışan uzmanların uzlaşı sağladığı görülen beş sonuç bulunmaktadır:

1. Ulus ötesicilik, yeni bir olguyu değil yeni bir bakış açısını temsil etmektedir: Bugün ulus ötesinin "yeni bir şey" olup olmadığı hakkındaki tartışmalarda, göç tarihinde çok sayıda emsallerin olduğu öne sürülmektedir. Ancak "ulus ötesi emsallerinin" benzerliğini ortaya koyabilmek ve bazı bakımlardan da aynı olduğunu tanımlayabilmek için eksik olan nokta teorik bir bakış açısıdır. Bu teorik bakış açısının eksikliği, ulus ötesine yönelik emsallerin sadece izole edilmiş tarihsel bir hikâye olarak kalmasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra tahminlerin ve tipolojilerin gelişmesine yönelik yeterli bir

birikiminin elde edilememesine neden olmaktadır. Bu maddedeki uzlaşının önemli ve tamamlayıcı noktası, göçmenlik tarihinde çok sayıda ulus ötesicilik örnekleri olmasına rağmen, ulaşımda ve ulusal sınırlar ile uzun mesafeler arasındaki hızlı iletişimi kolaylaştıran telekomünikasyonda yeni teknolojilerin çıkmasıyla olguya güç verildiğinin kabul edilmesidir. Önceki göçmenlerin köken ülkeleriyle kültürel, politik ve ekonomik bağlarını sürdürme konusundaki motivasyonları ne kadar güçlü olursa olsun, bu bağları sürdürebilmek için o dönemki mevcut araçlar bugüne kıyasla yetersiz kalmaktadır (Portes, 2003: 874-875). Itzigsohn (2000: 1142) günümüz göçmen ulus ötesiciliğinin ortaya çıkışının küresel kapitalizmle veya yeni teknolojinin gelişmesiyle referans edildiğini belirtmiştir.

2. Ulus ötesicilik halkla ilgili bir fenomendir: Göç araştırmalarında ulus ötesi konusunun ele alındığı 1990'lı yılların başında, araştırmaların odak noktasını çok uluslu şirketler yerine alttan gelen ajanlar olarak göçmenlerin oluşturmasına rağmen (Faist,2012:1-2), hükümetlerin ve çok uluslu şirketlerin faaliyetlerine atıfta bulunan ulus ötesiciliğe yönelik daha önce yapılmış bazı tipolojiler de bulunmaktadır. Diğer yandan literatürün büyük bir kısmı normal halkın, ulusal sınırlar boyunca ekonomik ve diğer bağları kurma girişimine odaklanmıştır. Ancak ulus ötesi aktivitelerinin tek kaynaklı olmaması ve ulus ötesi bağlara katkı sağlayan aktörlerin de farklı kaynaklardan gelmesi sebebiyle bunların ayrımını yapabilen tipolojilerin oluşturulmasına vurgu yapılarak, bu sınıflamalarda özellikle iki noktaya atıfta bulunulmaktadır. İlki çağdaş araştırma literatüründe kullanılan ulus ötesicilik kavramı, göçmenleri de kapsayan özel taban(halk) aktörlerinin (aynı yerde doğmuş ve büyümüş, kökleşmiş) sınır ötesi faaliyetlerine vurgu yapmaktadır. İkinci nokta bu faaliyetleri, küresel yapının bir parçası olan büyük bürokrasilerden ve diğer kurumlardan ayıran bir dile, tanımlamaya ihtiyaç duyulmasıdır (Portes, 2003: 875-876). Portes (2001: 186-187) ulusal devletlerin uluslararası politikalarının göçmen ulus ötesi girişimlerini biçim ve kapsam açısından nasıl etkilediği üzerinde dururken, diğer yandan çok uluslu şirketlerle Evans'ın vurgulamış olduğu ulus ötesi aktivistler arasındaki mücadelenin de anlaşılması gereken önemli bir alan olduğuna vurgu yapmaktadır. Portes, bütün bu sınır ötesi faaliyetlerinin göçmenler ve diğer özel aktörler ile ilişkisinin farklarını daha iyi anlamak ve etkileşimlerin analizini kolaylaştırmak için tablo 2'de farklı faaliyet kümeleri arasında ayrım yapmıştır.

Tablo 3.1. Çeşitli Aktörler Tarafından Sınır Ötesi Faaliyetler

	Siyasi Alanda	*Ekonomik Alanda*	*Sosyo- Kültürel Alanda*
Uluslararası	Yurt dışında elçiliklerin kurulması ve diplomatik görevlerin organizasyonunun yapılması: Ulusal hükümetler tarafından düzenlenmektedir.	İhracat kampanyaları: Belli bir ülkeden, tarım, çiftlik ve balıkçılık kuruluşları tarafından yapılmaktadır.	Seyahat ve değişim programları: Belirli bir ülkeye yönelik olarak üniversiteler düzenlemektedir.
Çokuluslu	Küresel yaşamın uzmanlık alanlarını denetlemek ve geliştirmek: Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası kuruluşlar görevlendirilmiştir.	Karları çok sayıda ulusal pazarlara bağlı küresel şirketlerin yaptığı üretim ve pazarlama faaliyetleri	Birçok ülkedeki Katolik kilisesi ve diğer küresel dinler tarafından desteklenen okullar ve misyonlar
Ulus ötesi	- Küresel düzeyde insan haklarını korumak için sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması - Göçmenler tarafından, gönderen toplumlarını geliştirmek için kurulan sivil dernekler.	- Çok ulusluları, onların Üçüncü Dünya işgücü uygulamalarını geliştirmeye zorlamak için Birinci Dünya ülkelerindeki, halk aktivistleri tarafından yapılan boykotlar. - Göçmenler tarafından kurulan şirketler (ithalat ve ihracat yapmak için).	- Yoksul milletlerdeki çocukların bakımı ve korunmasını teşvik eden halk tabanlı yardım kuruluşları - Memleketteki festivalde yer alacak göçmen topluluklarındaki performans gruplarının ve güzellik kraliçesinin seçimi.

Kaynak: (Portes, 2001: 187)

3. Her Göçmen ulus ötesi değildir: Ulus ötesiciliği yeni bir bakış açısı olarak ele alan antropolojik araştırmalar, ulus ötesiciliğin günümüz göçmen toplulukları arasında yaygın bir fenomen olduğunu öne sürmektedir. İlerleyen çalışmalar, ulus ötesi faaliyetlere düzenli katılmanın belli bir göçmen azınlığını karakterize ettiğini hatta nadiren gerçekleşen katılımın evrensel bir uygulama olarak görülemeyeceğini ortaya koymuştur. Örneğin göçmenlerin ara ara memleketlerini ziyarete gitmeleri ya da oraya para göndermeleri (işçi dövizi) ulus ötesiciliğin bir uzantısı gibi gözükse de sadece bu eylemler başlı başına yeni bir terimin kullanılması için yeterli olmamaktadır. Çünkü göçle ilgili eski kayıtlara bakıldığında göçmenlerin bu faaliyetleri eskiden beri yaptıkları görülmektedir (Portes, 2003: 876-877). Göçmenler arasındaki ulus ötesi uygulamaları, Nina Glick Schiller, Cristina Blanc-Szanton, and Linda Basch öncülüğündeki girişimci bir antropolog grup keşfetmiştir (Portes, 2001: 182). Sınır ötesi faaliyetlerin birçok tarihsel örnekleri kapsamlı bir şekilde belgelendirilmiş halde bulunmaktadır. Ancak, göçmen ulus ötesiciliği kavramı türetilip son halini alana kadar, bu olgunun mahiyeti ve önemi belirsizliğini sürdürmüştür. Örneğin Rus ve Polonyalı göçmen siyasi faaliyetleri ile Çin diasporasının ticaret faaliyetleri arasındaki benzerlikleri ve onları birbirine bağlayan noktaları belirleyebilen teorik bir görüş olmadığı için bu örnekler arasında bir paralellik kurmak mümkün olmamıştır (Portes, 2001: 184).

4. Göçmen ulus ötesiciliğinin makro sosyal sonuçları bulunmaktadır: Sınırlı örnek olmasına rağmen ulus ötesi aktivistler grubunun, diğer göçmenlerin ara sıra gerçekleştirdiği faaliyetleriyle birleşmesi ekonominin ve ulusların sosyal sürecine katkı sağlamaktadır. Diğer yandan bireysel olarak ele alındığında göçmenlerin kendi memleketlerine para yollamaları, oradan ev satın almaları ya da ara sıra oraya tatile gitmelerinin kişisel sonuçlarından bahsetmek mümkündür. Ancak daha genel bir açıdan bir bütün olarak bakıldığında göçmenlerin yapmış olduğu bu kişisel eylemler kendi memleketlerinin hatta parçası oldukları ülkelerin ekonomik açıdan zenginliklerini ve kültürlerini değiştirebilme etkisi göstermektedirler (Portes, 2003: 877-878).

Göçmen ulus ötesiciliği olgusu araştırmalarının büyük bir itinayı gerektirmesinin üç nedeni bulunmaktadır. İlki şu an için sınırlı sayıda örneklerin olmasına rağmen gelecekte bunun artacağına dair sebepleri referans alan beklentilerin olmasıdır. Binlerce göçmen ve onların anavatanlarındaki meslektaşları hali hazırda ulus ötesi girişimler düzenlemiştir ve siyasal eylem için harekete geçmiştir. Bunların yanı sıra sürekli olarak rastgele değiş tokuş yoluyla yerel din ve kültürel formların karakterini dönüştürmüştür. Gelecekte, böyle faaliyetlerin önemli ölçüde sayısının artacağı ve kapsamının genişleyeceği beklenmektedir. Sebebi ise Evans'n tanımladığı "taban (halk) eylemciliği"nin aksine göçmen ulus ötesiciliği ideolojik nedenlerle değil küresel kapitalizmin mantığıyla işlemesidir. Göçmen ulus ötesiciliği işleyişinin küresel kapitalizmin mantığına dayanması, küresel kapitalizmin uzun mesafeli teşebbüsleri büyük oranda kolaylaştıran ulaşım ve iletişimdeki teknolojik yeniliklerin ortaya çıkmasını ve gelişmesini desteklemesiyle alakalıdır. Günümüz ulus ötesi verilerine dayanarak Rus, İtalyan ve Polonyalı göçmenlerin önceki ulus ötesi faaliyetlerini tanımlamak ve incelemek mümkündür. Ancak o dönemki bu tür faaliyetler günümüz teknolojisinin olanaklı kıldığı esnekliği, yoğunluğu ve gerçek zaman karakterini içermemektedir. Göçmen ulus ötesiciliğinin önemli olmasının ikinci sebebini göçmen ulus ötesiciliğinin birinci nesil göçmenlerin ve sonraki nesillerinin ev sahibi topluma entegrasyon sürecini çeşitli biçimlerde değiştirebilmesi oluşturmaktadır. Örneğin ulus ötesi başarılı girişimcilerin aileleriyle birlikte anavatanlarına dönmesi gibi bu duruma yönelik çeşitli olasılıklar da mevcuttur. Bu olasılığın dayandığı süreç hangi kesimin kalıcı olarak geri döndüğüne yönelik kesin bir kanıt olmamakla birlikte, köken toplumlarındaki topraklara ve diğer seçenek olan emeklilik evlerine yatırım yapan ulus ötesi göçmenler arasındaki ortak uygulamadır. Bir başka olasılık ise ulus ötesi faaliyetler, ev sahibi topluma başarılı bir şekilde uyum sağlanmasına eşlik etmekte ve bunu destekleyebilmektedir. Ulus

ötesi araştırmaların öneminin üçüncü nedenini ise göçmen ulus ötesiciliğinin göç veren ülkelerin ekonomisine olan etkisi oluşturmaktadır (Portes, 2001: 187-190).

5. Ulus ötesi etkinliğinin kapsamı ve biçimleri, çıkış ve alış bağlamlarına göre çeşitlenmektedir: Göçmenlerin ev sahibi ülkenin toplumuna dahil edilme biçimleri, onların ulus ötesi girişimlerde bulunma eylemini de etkilemektedir. Ayrıca göçmenlerin dağılmış ve göze çarpmayan varlıkları onları ayrımcılığa karşı da korumaktadır. Bulgular bu göçmenlerin ulus ötesi eylemlere katılmada çok eğilimli olmadıklarını göstermektedir. Bu noktada ulus ötesi faaliyetler, oldukça yoğun olan topluluklar da özellikle de ev sahibi toplumun yetkilileri ve vatandaşları tarafından düşmanca tepkiye maruz kalan topluluklarda gelişmektedir (Portes, 2003: 880).

Ulus ötesiciliğine dair bu tartışmalara ek olarak Faist (2012: 2-3) ulus ötesi göçün bir faaliyet biçimi mi yoksa göçmen birleşme biçimi mi olduğunu ele almıştır. Faist, "eğer ulus ötesi göç bir göçmen birleşmesi ise bu durum asimilasyona ve çok kültürlülüğe bir karşıt mı olmaktadır?" sorusunu değerlendirmiştir. Ulus ötesi yaklaşımının öncüleri göçmenlerin yaşam seyirleri boyunca yetindikleri kendi ulus devletlerinin muhafaza edildiği bir yapı içinde göçmen birleşiminin gerçekleştiği görüşüne itiraz etmişlerdir. Bu görüşe göre asimilasyon ve ulus ötesi göçmen birleşimi birbirine zıt hatta birbirine bir alternatif olarak görülmektedir. Faist, Kivisto'nun ulus ötesi göçün asimilasyonu yavaşlatması yerine aslında süreci hızlandıran bir etkisi olduğuna dair düşüncesinden bahsetmiştir. Faist'e göre de asimilasyon ve ulus ötesi göç birbiriyle çatışan alternatifler olarak görülmemelidir. Asimilasyon, göçmenlerin ev sahibi topluma dahil olma biçimlerini işaret ederken ulus ötesi göç bu anlama gelmemektedir. Tersine ulus ötesi göçü, birçok devlet/ülke genelinde ve bunlar arasında bir bağlantı biçimi olarak yorumlamaktadır.

3.6.3. Ulus Ötesi Göç ve Ulus Ötesi Sosyal Alanlar

Ulus ötesi alanlar, mülteci ve göçmen kabul eden ulus devletlerde mültecilerin ve göçmenlerin adaptasyonuyla ilgili önemli sonuçlar barındırmaktadır. Ulus ötesi sosyal alanlar olasılıkların çeşitliliğini de arttırmaktadır. Şu ana kadarki teorik yaklaşımlar yeni gelenleri (göçmenleri) iki ana yörüngede ele alan bir model ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki asimilasyon diğeri ise etnik çoğulculuktur. Ancak göçmen yerleştirmenin ekonomi,

siyasi ve kültürel boyutlarına göre üç ayrı göçmen uyum modelinden bahsetmek mümkündür. Bunlar asimilasyon, kültürel çoğulculuk ve sosyal alanların sınır ötesi genişlemesi modelidir. İlk model olan asimilasyon Birinci Dünya Savaşı'ndan İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan bir süreci kapsamakta ve Amerika'ya özgü bir durumu içermektedir. Sebebi ise asimilasyonist eğilimlerin işe yarayabileceği uzun bir süre boyunca çok az göç yaşanmış olmasıdır. Bu asimilasyon modelinin birkaç alanda göstergesinden bahsetmek mümkündür. Sosyo-ekonomik alanda göstergesi göçmenlerin ve mültecilerin oranın yerli nüfusu tarafından gösterilen yerleşim yerlerine, gelir düzeyine ve yaygın mesleki durumlarına uyum sağlamış olmalarıdır. Politik alandaki göstergesi göçmenlerin veya sonraki nesillerinin yerleşim ülkesinin vatandaşlığını almaları ve savaş gibi durumlarda bağlılıklarını göstermeleridir. Özellikle ikinci kuşak arasında yaygın olan kültürel asimilasyona yönelik gösterge ise göçmenler ve yerli gruplar arasındaki normların, değerlerin ve davranış kalıplarının karşılıklı değişimini hariç tutmaya gerek duymadan nihai sonuç olarak göç alan ülke lehinde kültürel anlamda bir erime eğilimi olduğu görülmesidir (Faist,1998: 214).

Göçmen uyumuna yönelik teorik yaklaşımlardaki ikinci ana yörünge olan etnik çoğulculuk modeli ise dışa kapalı etnik yerleşim bölgelerine[7] ve etnik nişlere[8] işaret etmektedir. Bu modele göre dışa kapalı etnik yerleşim alanları bölgedeki emeğe, sermayeye ve tüketiciye dayalı ayrı bir ekonomik yapılanmayı ve ayrıca sadece belirli alanlarda istihdam edilen

[7] Etnik yerleşim bölgeleri, göçmen grupların ve etnik azınlıkların yerleşim olarak yoğunlaştığı kentsel mahalleleri ifade etmektedir. Çoğu etnik yerleşim bölgeleri köken yerle ilişkilendirilerek isimlendirilmektedir. Örneğin Latin yerleşim bölgesi, Vietnam yerleşim bölgesi gibi. Ancak etnik yerleşim bölgesinin diğer kentsel mahallelerden farkları bulunmaktadır. Bir kentsel mahalle birden çok etnik yerleşim bölgesini kapsamaktadır. Bu sebeple aynı mahalle bölgesi içerisinde birden çok farklı özelliklere sahip etnik yerleşim bölgeleri oluşmaktadır. Etnik yerleşim bölgesinin şekillenmesinde etnik köken belirleyici olduğu kadar grup düzeyinde sosyo-ekonomik özelliklerde etkilidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. (Zhou, Min, Ethnic Enclaves and Niches) https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781444351071.wbeghm201#:~:text=Ethnic%20enclaves%20are%20urban%20neighborhoods,or%20staffed%20by%20ethnic% (Son Erişim Tarihi: 20.07.2021).

[8] Etnik yerleşim bbölgeleri veetnik niş kavramları, girişimcilik/pazar araştırmalarında geçen önemli iki kavramı oluşturmaktadır. Etnik nişler belirli tip işletmelerin orantısız bir dağılım göstererek etnik azınlıklara ait olduğu ya da etnik azınlıklar tarafından işletildiği yerleri ifade etmek için kullanılmaktadır. (Ayrıntılı bilgi için bakınız. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10. 1002/9781444351071. wbeghm201#:~:text=Ethnic%20enclaves%20are%20urban%20neighborhoods,or%20staffed %20by%20ethnic%) (Son Erişim Tarihi: 20.07.2021). (Zhou, Min, Ethnic Enclaves and Niches) Erişim Tarihi: 20.07.2021. Göçmen profesyonelleri tarafından oluşturulan bir niş zaman içinde şekillenerek tarafların çıkarlarıyla paralel olarak evrilen karmaşık ve örgütsel bir yapıya dönmektedir. Diğer yandan göçmen nişlerinin oluşturulması, göçmen istihdamına dair görüşlerin içinde baskın bir paradigma olmaktadır. Ancak baskın olan bu paradigma nişlerin nasıl kurulduğuna dair açıklamalar geliştirmede, göçmenlerin sınırlı sayıda işlerde ya da belirli bir nişi oluşturan endüstrilerde kümelenmiş olmaları nedeniyle, yetersiz kalmıştır. (Ayrıntılı bilgi için bakınız Waldinger, Roger (1994). The Making of an Immigrant Niche. *International Migration Review*, 28(1), 3–30).

göçmenleri zorunlu kılmıştır. Göçmenlerin göç veren ülkeden (göç ettikleri yerden) göç alan ülkeye aktardıkları kolektif kimlikler kültürel benliğe işaret etmektedir. Bu kimlikler göç alan ülkenin ortamından görece izolasyon içinde kazanılmaktadır. Ancak burada bahsedilen iki modelin bir üçüncüsüyle yani "sosyal alanların sınır ötesi genişlemesi" modeliyle tamamlanması gerekmektedir. Bu yaklaşım sosyal alanların zaman içerisinde hangi koşullarda, hangi yöntemle nasıl geliştiğine yoğunlaşmaktadır. Ek olarak göçmen adaptasyonuna (uyumuna) yönelik olası ön sonuçlara da odaklanmaktadır. Ulus ötesi sosyal alanlar iki aşamada gelişmektedir. İlk aşama uluslararası göçün yan ürünleridir ve aslında ilk kuşak göçmenlerle sınırlı olarak görülmektedir. Araştırmacılar uzun bir süredir, göçün basit bir şekilde birkaç maddi ve sosyal ilişkilerle bir yerden diğerine yer değiştirme olmadığını kabul etmektedir. Bunun aksine göç, coğrafi olarak uzak topluluklarla sürekliliği olan bir mübadeleye neden olmaktadır. Ayrıca bu modelde göçmenler ülkeleriyle bağlarını kesmemektedir (Faist, 1998: 214-215).

1920'ler itibariyle sosyologlar, uluslararası hareketleri teşvik etmede rol oynayan ağların önemini kabul etmişlerdir. Yakın dönem çalışmalarda göç akımları göçmen ağlarıyla karakterize edilmiş, göçmen ağları terimi, "zincirleme göç" sürecini ifade etmek için kullanılmıştır (Massey,1993: 448; Faist,1998: 214; Massey ve diğerleri,1998: 43). Massey ve diğerleri (1998: 43) göçmen ağlarının çeşitli şekillerde ifade edildiğini örneklerle belirtmiştir. Buna göre: "Tilly ve Brown (1967) bu bağları göçmenliğin himayesi olarak ifade ederken; Cholden (1973) göçmen olmayanların, daha önce göç etmiş akraba ve arkadaşları aracılığıyla bilgi ve yardım gibi göçü kolaylaştıran diğer kaynaklara ulaşım sağlaması olarak ele almıştır sosyal bağları. Levy ve Wadycki (1973) ise aile ve arkadaş etkisi olarak tanımlamıştır.

Taylor (1986, 1987) bu bağları ekonomik göç sermayesi biçimi olarak nitelendirmiştir." Göçmen ağlarını sosyal sermaye biçimi olarak tanımlayan ilk kişi ise Massey'dir. Ona göre ilişkiler ağı, insanların çeşitli "finansal sermaye" türlerine erişmek için yararlanabilecekleri bir sosyal sermaye çeşidini oluşturmaktadır. Massey (1993: 448; Massey ve diğerleri, 1998: 42) göçmen ağını, göç edilen yerdeki ilk göçmenleri köken yerdeki göçmen olmayanlarla dostluk, akrabalık, ortak kökeni paylaşma gibi paydalarda birleştiren kişiler arası bağlar olarak tanımlamaktadır. Massey (1988: 397)'e göre köken yerdeki ağ bağlantılarının sayısı kritik seviyelere çıktığında, göç kendi kendini sürdürmeye

başlamaktadır çünkü göçün kendisi sürecin devamlılığı için gerekli sosyal yapıyı yaratmaktadır.

Göçmen ağlarının oluşumu göçmen akışını zincirleme göçe dönüştürmektedir. Dolayısıyla bu durum kitlesel bir olgu haline gelmektedir. Varış yeriyle (ev sahibi ülke) ve köken ülkedeki grup ve kurumlarla karşılıklı etkileşimde bulunan göçmen ağları yeni etnik ve dini toplulukların oluşumu için de hammadde oluşturmaktadır. Ulus ötesi alanların gelişmesinin ikinci aşamasındaki vurgu ise ulus ötesi sosyal alanların ilk kuşağın göç zincirlerinin ötesine geçerek kendi yaşam tarzlarını geliştirmekte olduklarıdır. Ulus ötesi sosyal alanlar, en az iki ulus devletteki sosyal ağların, grupların, organizasyonların oluşumlarına bakabilme imkânı sağlamaktadır (Faist, 1998: 214-215). İkinci aşamadaki durum nesilsel ardıllık bağlamında ele alınmalıdır. İlk kuşak göçmenlerde bile ulus aşırı bağlar değişim göstermektedir. En çarpıcı örneği ise göçmenler köken ülkedeki yakınlarına para havalesi yapmak yerine ticaret şirketleri kurmayı tercih edebilmektedirler. Bu şirketler hem göç alan hem de göç veren ülkeler arasındaki ticareti kapsamaktadır. İkinci ve ondan sonraki kuşaklar ulus aşırı bağları devam ettirmektedir hatta sınırları aşan bu bağlantıların yeni türlerini de geliştirmektedir (Faist, 2003: 273). Netice olarak şu ana kadarki göçmenlerin uyumuna yönelik olan teorik yaklaşımlar asimilasyon ve kültürel çoğulculuk olmak üzere iki ana eksende toplanmıştır. Ancak Thomas Faist bu iki modele bir üçüncü model olarak sosyal alanların sınır ötesi genişlemesi yaklaşımını eklemiştir.

Ulus ötesi sosyal alanlar, en az iki coğrafi ve uluslararası açıdan farklı yerlerde bulunan sosyal ve sembolik bağların, organizasyon ağlarının ve organizasyonlarda yer alan pozisyonların birleşimidir. Aynı zamanda bu sosyal alanlar dinamik sosyal süreçleri göstermektedir. Ulus ötesi sosyal alanların içindeki kültürel, ekonomik, politik süreçler çeşitli sermaye türlerinin birikimini, kullanımını ve bu sermaye türlerinin hacimlerini ve değiştirilebilme durumlarını içermektedir. Buna göre ekonomik sermaye, sosyal sermaye ve son olarak eğitim bilgileri, bilgi birikim ve becerileri gibi özellikleri içeren beşerî sermaye çoğunlukla toplumsal ve sembolik bağlarda mevcut olan veya bu bağlarla aktarılan kaynaklardır. Ulus ötesi sosyal alanlara küreselleşmeyle olan ilişki açısından bakıldığında ikisi arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Ulus ötesileşme, küreselleşme ile örtüşse de genel olarak sınırlı bir mahiyettedir. Global süreçler, belirli ulus devlet bölgelerinden ziyade (bu bölgelerden uzaklaşarak) büyük ölçüde dünya genelinde gerçekleşmektedir. Ulus ötesi süreçler ise daha çok sivil toplum ve devlet sahasından

aktörleri içeren iki ya da daha fazla ulus devleti kapsamaktadır (Faist,1998:214-215). Küreselleşme kendi doğasında hem kuzey-güney ayrılığı gibi bir mesafeyi hem de bunun üstesinden gelebilen teknolojik ve kültürel araçları üreten bir çelişkiyi barındırmaktadır (Castles, 2004: 223). Diğer yandan küreselleşme, ulusal hükümetlerin baştan sona egemenliğine meydan okumuştur. Diğer yandan ulus ötesi toplumun oluşması yeni bir mücadeleyi de beraberinde getirmiş ve özellikle ayırt edici karar alma alanlarını bulanıklaştırmıştır (Castle, Haas and Miller, 2014: 17). Ulus ötesi göçün nedenlerinden bahseden Schills ve arkadaşları (1995: 50) günümüz göçmenlerinin küresel kapitalizmin merkezi olan ulus ötesi yaşamları yaşayan ülkelere yerleşmelerine yol açan mevcut küresel ekonomideki üç birleştirici kuvveti vurgulamaktadırlar. Birincisi değişen sermaye birikim biçimlerine dayalı küresel bir yeniden yapılanma hem iş gücü alan hem de iş gücü gönderen ve güvenli bir yerleşim bölgesi olmayan ülkelerdeki sosyo-ekonomik koşulların bozulmasına neden olmaktadır. İkincisi ABD ve Avrupa'daki ırkçı tutumlar yeni göç edenlerin ve sonraki kuşaklarının ekonomik ve politik güvensizliğini pekiştirmektedir. Üçüncü olarak hem ev sahibi hem de köken toplumun ulus inşa projeleri, göçmenlerin sosyal bağlarını sürdürdükleri her ulus devlete yönelik siyasi sadakat kazanmalarını sağlamaktadır. Bu üç birleştirici kuvvetin dışında ekonomik olarak çevre (periferik) devletlerin göç koşulları, 1960'lı ve 1970'li yıllardaki sömürgecilik sonrası ülkelerin ekonomisine, siyasi süreçlerine ve sonrasında yaşanan ekonomik borçlanmasına ve kısıtlamasına yabancı sermayenin yoğun olarak nüfus etmesiyle belirlenmiştir.

3.7. Çalışmaya İlişkin Literatür

Çalışmada öncelikle uluslararası göçü açıklayan ilişkiler ağı kuramına yer verilmiştir. Bu bağlamda, Massey ve diğerleri (2014), Bartram, Poros ve Monforte (2017), Gurak ve Caces (1992), Portes, Böröcj (1989), Lee (1966) gibi isimlerin çalışmaları uluslararası göç literatürüne önemli bir kaynak sağlamıştır.

Çalışmada bahsedilen ulus ötesi yaklaşımlar ve ulus ötesi göç, ulus ötesicilik ve ulus ötesi göçmen kavramları; uluslararası göçten ulus ötesi göçe geçiş, uluslararası göçmenlikten ulus ötesi aktörlüğe geçiş; sosyal sermaye kavramı; entegrasyon, asimilasyon, uyum ve çok kültürlülük kavramları; kültürel, ekonomik, politik etkiler bağlamında Türkiye'den Avrupa'ya ve Türkiye'den Hollanda'ya göç; Hollanda'daki Türk nüfusunun sosyo-demografik, politik, kültürel ve ekonomik durumlarının değerlendirilmesi ve ulus ötesi

faaliyetleri; Hollanda entegrasyon ve vatandaşlık politikaları, Hollanda'da yaşayan Türklerin entegrasyon düzeyleri, Hollanda toplumuyla bütünleşmeleri; Türklerin Hollanda'da kurduğu sivil toplum örgütleri ve Türklerin sivil toplum örgütlenmeleri; ulus ötesi aktörler olarak Türk sivil toplum kuruluşları; sosyal sermaye olarak Türk sivil toplum kuruluşları hakkında: Abadan-Unat (2002); Abadan (1964); Kağıtçıbaşı (1987); Şahin (2008); Şahin (2010); Şahin (2012); Şahin Kütük (2017); Gonzales ve Lee(2013; Tyiska (1977); Williams ve Ortega (1990); Gordon (1964); Gordon (1961); Rumabut (2015); Carrol ve Stanfield (2003); Lehtonen (2004); Wallace, Wolf (2012); Field (2006); Massey ve Lastra (2011); Massey (1988); Gelekçi (2014); Gelekçi (2011); Martiniello (2006); Portes, Böröcz (1989); Stalker (2002); Kaya (2008); Aksoy (2010); Zeyneloğlu ve Sirkeci (2015); Yalçın(2004); Perşembe (2009); Perşembe (2005); Özel- Nauck (1992); Rist (1979); Kaya (2016); Kaya (2008); Van Huis, Nicolaas ve Croes (2002); Somersan (2004); Hıdır (2012) gibi araştırmacıların teorik ve alana dair çalışmalarından, araştırmanın tasarlanma sürecinde kuramsal ve kavramsal çerçevesi oluşturulurken ve saha uygulaması kısmında yararlanılmıştır. Ayrıca çalışmada; Kastoryano (2000); Çelik (2012); Arslan (2006); Şen (2007); Nielsen (2002); Clauss ve Nauck (2009); Kuçuradi (1998); Gönenç (2001); Arslan (2001); Öner ve Tan (2000); Martiniello (2006); Akbaş (2016); Hatunoğlu (2003); gibi araştırmacıların çalışmalarından yararlanılmıştır. Çalışmanın kuramsal ve uygulamalı kısmında ulus ötesi, ulus ötesicilik kavramları ve ulus ötesi göç teorilerinde özellikle Portes (1997); Portes (1999); Portes (1998); Portes (2001; Portes (2003); Faist (1998); Faist (2003); Faist (2012); Schiller vd (1995)'in yaklaşımları ön plana çıkartılmıştır.

Ayrıca Ersanilli ve Koopmans (2010), Ersanilli (2014), Ersanilli(2010)nin yapmış olduğu Hollanda, Almanya ve Fransa'nın vatandaşlığa geçiş politikalarındaki değişikliğe ve entegrasyon gerekliliklerine dair karşılaştırmalı araştırmalarından faydalanılmıştır. Bauböck ve diğerleri (2006); Bauböck (2006)'in ülkelerin vatandaşlık politikalarına ve entegrasyon uygulamalarına ilişkin çalışmaları karşılaştırmalı bir analiz sunması bakımında göç literatürüne önemli katkılar sağlamıştır. Göçmenlerin kurmuş oldukları göçmen derneklerinin entegrasyon sürecine etkilerini inceleyen ve Hollanda'daki siyasi katılımı araştıran, bununla birlikte göçmen derneklerinin işleyişini siyasi yapıyla ilişkilendirerek ele alan Van Heelsum (2004), Penninx and Van Heelsum (2004)'ın çalışmalarından da bu araştırmada faydalanılmıştır. Canatan (2012); Canatan ve diğerleri

(2015); Güngör (1992); Küçükcan ve Güngör (2006)'ün Avrupa'da ve Hollanda toplumunda yaşayan Türklerle ilgili ve onların sivil toplum örgütlenmelerine ilişkin çalışmaları yararlanılan diğer kaynaklar arasında yer almaktadır. Veyis Güngör'ün ve Murat Gedik (2014)'in çalışmaları, hem bu araştırma için belirlenen STK'ların başkanları olmaları açısından hem de bir gözlemci olarak Hollanda toplumundaki Türk nüfusunu birçok yönüyle değerlendirmeleri bakımında önem kazanmaktadır.

Uluslararası göç, ulus ötesi göç, nüfus, kültür çalışmaları alanında yayın yapan önemli dergiler ise şöyledir. "Global Networks" ulus ötesi konuları ele almaktadır. "Migration Studies" göçün süreçlerine, sonuçlarına ve göçü belirleyen faktörlere yoğunlaşan bir dergidir. "Population and Development Review" göç konusuna katkı sağlayan nüfus çalışmalarında dikkat çeken bir dergidir. "Social Identities" ulus, kültür, ırk çalışmalarına yer vermektedir. 1964 yılında kurulan "lnternational Migration Review" alana karşılaştırmalı veriler sağlamaktadır. "lnternational Migration (IOM)" da karşılaştırmalı bilgiler sunan bir diğer önemli dergidir. Konusu daha çok Avrupa üzerineyken daha küresel hale gelen dergiler ise "Journal of Ethnic and Migration Studies", "Revue Européenne des Migrations lnternationales", "Ethnic and Racial Studies" dir (Castle, Haas and Miller, 2014: 23).

4. AVRUPA'YA GÖÇ VE HOLLANDA'DA YAŞAYAN TÜRKLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

4.1. Avrupa'ya Göç

Göç hareketi, başladığı zamanlardan günümüze kadar farklı yoğunluklarla, nedenlerle ve yeni biçimlerle kendine özgü dinamikler oluşturarak devam eden bir olgu olmuştur. Bu çalışma günümüzdeki göç hareketini araştırma amacı taşımasına rağmen çalışmada ağırlıklı olarak İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemden günümüze uzanan süreç de ele alınmaktadır. Bunun temel sebebini göçün zaman ve mekân boyutunda neden-sonuç ilişkisine dayalı tarihsel bir bütünlükle anlaşılabilen bir olgu olması özelliği oluşturmaktadır.

Türkiye'den Avrupa'ya yaşanan göçler siyasi ve sosyo-ekonomik koşulların etkisiyle özellikle 1960'lı yıllar itibariyle yoğunluk kazanmış ve daha sistemli bir eksende gerçekleşmiştir. Ancak diğer yandan göç alan bir coğrafya olarak Avrupa'nın da kendi tarihinde göç verdiği dönemler yaşanmıştır. Bir bütünlük oluşturması adına bu çalışmada Avrupa'nın göç veren yönünden Massey'in yaklaşımıyla kısaca bahsedilmiştir. Massey (1988: 385) Avrupa tarihindeki göçleri ve bunla ilgili gelişimleri değerlendirirken o dönemki teorilere yönelik bir soruna dikkat çekmektedir. Çok sayıda kırsal göç aynı ülkenin farklı şehirleri yerine, ülke dışındaki yerlere yönlendirilmiştir. Ancak klasik kuramsal açıklamalar Avrupa'nın ekonomik kalkınmasında uluslararası göçün önemli bir rol oynadığı gerçeğini görmezden gelmişlerdir. Avrupa'nın ekonomik tarihinde göçün önemi vurgulanırken 1846 ve 1924 tarihleri arasındaki Avrupa'dan ve Japonya'dan yapılan kıtalararası göçler örnek gösterilmektedir. Massey, istatistiki verileri temel alarak Avrupa'dan ve Japonya'dan yaşanan yoğun göçlerin Avrupa'nın sanayileşme döneminde yaygınlaştığını ve bu göçlerin nedenlerinin basit bir ekonomik gelişme eksikliğinden kaynaklanmadığını belirtmiştir. İlk ve önce gelişmiş olan İngiltere o dönemlerde en çok göçmen göndermiş ülkedir ancak diğer yandan bütün ülkeler farklı derecede de olsa göç vermiştir. Massey göç oranlarını değerlendirerek göç vermenin on dokuzuncu yüz yılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında Avrupa'nın demografik, ekonomik ve sosyal dönüşümünde önemli bir rol oynadığını belirtmiştir.

Ekonomik gelişme ve göçün kökenleri ilişkisine vurgu yapan Massey (1988:390-391) endüstri öncesi toplumların çoğunun yerleşik köy temelli bir örgütlenme içinde olduğunu ve köylü tarımı ile uğraştıklarını belirtmiştir. Endüstriyel şehircilik ise köylü ekonomisinin dışında gelişmiştir. Wolf ve Foster'ın çalışmalarını temel alan Massey sanayi öncesi döneminin çeşitli kalıplaşmış özelliklerinin bulunduğunu belirtmiştir. Örneğin yenilik ve risklere kapalı olan sanayi öncesi toplumda istikrar ve devamlılığa dayalı sosyal ve ekonomik ilişkiler söz konusudur. Korku ve kıskançlık toplumun ortak unsurunu oluşturmaktadır ayrıca risk ve yenilik tehlikeli, başarısızlık ise korkunç bir durum olarak kabul edilmektedir. Davranışları belirleyen mekanizma bireyin şahsi çıkarları yerine ait olunan sosyal yapıdaki normlardır. Bu toplumlarda bireylerin doğru olarak belirlenen davranışlarda bulunmaları alay, dışlama, dedikodu, utandırma, söylenti çıkarma gibi gayri resmi sosyal yaptırımlar ile sağlanmaktadır. Sosyal olarak öğrenilen normlara güçlü bir bağlılığın olduğu bu toplumlarda sosyal ve ekonomik ilişkiler iç içe bulunmaktadır. Bu durum ekonomik ilişkilerin işleyişinde de kendini göstermektedir. Ekonomik ilişkileri karşılıklı sadakat ve yükümlülükler gibi gizli sosyal beklentiler şekillendirmektedir. Sadece ihtiyacı karşılamaya yönelik sınırlı sayıda ekonomik mal üretimi söz konusudur. Dolayısıyla toplumsal yapıda bireysel girişimler ve servet birikimi hoş karşılanmamaktadır.

Ancak yaşanan ekonomik gelişmeler bu istikrarlı, bütünleşmiş, sosyal ve ekonomik sistemi bozmaya başlamıştır. Bu durumun tahribatı toprağa, topluma ve geçmiş yaşam tarzlarına bağları zayıflamış bir insan havuzu yaratması olarak görülmüştür. Bu tahribatın ortaya çıkmasına neden olan üç önemli süreç bulunmaktadır. Bu süreçler, emek yerine sermayenin ikame edilmesi, toprak sahipliğinin güçlendirilmesi ve özelleştirilmesi ve son olarak da piyasaların oluşturulmasıdır. Bu süreçlerin aktörlerini köylü sınıfının dışındaki elitler oluşturmaktadır. Toprak aristokratları, siyasi liderler, kapitalistler, yabancı şirketler, uluslararası kuruluşlar elitlere bir örnektir. Diğer yandan geleneksel köylü topluluğunun örgütlenmesi ve sahip olduğu yapı bu süreçlerle bağdaşmamaktadır. Bu süreçlerin neticesinde sosyal ve ekonomik açıdan yerinden edilmiş köylüler topluluğu hem iç göçlerin hem de uluslararası göçlerin göçmen kaynağı haline gelmiştir. (Massey,1988: 391). İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, önceki sömürgelerden ve "Gastarbeiter Sistemi (misafir işçi sistemi)"yle gelen işçiler Batı Avrupa'ya işçi göçünün iki temel biçimini oluşturmuştur. Her iki göç biçimi (eski sömürgelerden oluşan ve "Gastarbeiter Sistemiyle gerçekleşen göçler) aynı zamanda bu tür göçlerin tek başına bir neden olarak geri kalmışlıktan dolayı kaynaklanmadığı tezini de desteklemektedir. İngiltere'ye,

Fransa'ya, Hollanda'ya bir dönem yapılan göçler, her birinin kendi eski kolonilerinden gelen büyük çapta bir nüfus hareketliliğini kapsamaktadır. Çok sayıda Cezayirli, Faslı ve Tunuslu diğer Batı Avrupa Ülkeleri'nin karşılaştırmalı üstünlüklerini görmezden gelerek Fransa'ya göç etmiştir. Buna benzer bir örneği İngiliz Milletler Topluluğu'nun Afrika, Asya ve Karayip vatandaşlarının veya Hollanda'nın eski sömürgelerinin durumu oluşturmaktadır (Portes, Böröcz, 1989: 609).

4.2. Türkiye'den Avrupa'ya Göç

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde yaşanan göçler hem tarihsel köklerinin hem de yeni dinamiklerin etkisi ile ülkelere özgü bir göç tarihini de oluşturmuştur. Nermin Abadan Unat (2002:38) "Türk dış göçünün aşamaları" ifadesini kullanarak Türkiye'deki dış göç hareketini ve yaşanan olayları konulara göre beş aşamada gruplamıştır. Buna göre:

1. 1950'li yıllar: Bireysel girişimler ve özel aracılar sayesinde gerçekleşen göç
2. 1960'lı yıllar: İkili anlaşmalarla gerçekleşen devlet eliyle düzenlenen "artan işgücü ihracı"
3. 1970'li yıllar: Ekonomik kriz sonucu yabancı işçi alımının durdurulması, "Turist" (illegal) göçmenlere yasal bir statü kazandırılması, ailelerin birleşimi, çocuk paraları.
4. 1980'li yıllar: Çocukların eğitim sorunları, getto yaşamı, dernekleşme hareketleri, sığınma isteklerinin artması, vize zorunluluğu, dönüşü özendiren yasalar.
5. 1990'yıllar: Yabancılar yasası, yabancıların kimlik kazanması, artan yabancı düşmanlığı, etnik işletmelerin yaygınlaşması, etnik ve dinsel derneklerin yaygınlık kazanması, siyasal hakların istenmesi.

1950'li yıllarda Almanya'nın Türkiye'den sağladığı işgücünün diğer ülkelerden sağladığı işgücü kaynağına göre farklı bir özelliği bulunmaktadır. Diğer Akdeniz ülkeleri Almanya'ya işçi gönderimini ikili anlaşmalar üzerinden yapmıştır. Türkiye'de ise bireysel girişimler önemli bir rol oynamaktadır. Eşleri Alman olan ve Almanya'ya yerleşmiş olan bazı iş adamlarının girişimleri sonucu mesleki bilgilerini arttırmaları için Türk işçilerinin Almanya'ya çağrılması suretiyle işçi gönderilmiştir. Bununla birlikte iki ülke arasında o dönemki diplomatik ilişkilerin neticesinde özel aracıların devreye girmesiyle Türkiye'den Almanya'ya stajyer işçi kapsamında işçi göçleri gerçekleşmiştir. Hamburg'da merkezi olan "Alman Sanatkârlar Genel Merkezi"nin (Zentralverband des Deutschen Handwerks) ve

Türkiye'deki "Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu"nun iş birliğiyle çeşitli alanlarda sanatkarların mübadelesini kapsayan fikir birliği sağlanmıştır. Alman Sanatkârlar Genel Merkezi'nin bu iş birliği isteği "orta direk orta direğe yardım eder" (Mittelstand hilft dem Mittelstand) çağrısıyla gerçekleşmiştir (Abadan-Unat, 2002: 40-41).

1960'lı yıllarda bireysel göçmenlikten artık konuk işçiliğe (Gasterbeiter) geçilmiştir. 1950'lerde yaşanan Türkiye'den Almanya'ya göçün alt yapısını kişisel girişim ve her iki ülkeden özel aracılar oluşturmaktadır. Ancak bu durum 1960'larda değişerek devletin ikili anlaşmalar düzenlemek suretiyle yapılmasına tabi olmuştur. Ek olarak 1960 yılındaki askeri müdahale ve getirilen yeni 1961 Anayasası ile Türk vatandaşlarının yurt dışına çıkmasının temel bir hak olarak tanınmasıyla artan bir göç dalgası yaşanmaya başlamıştır. Özel firmaların 1961 yılından itibaren "tercüme ve iş bulma" adıyla yurt dışına işçi göndermeye başladığı bir süreç ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki işçiler, Almanya'daki işverenlerin gönderdikleri "ismen davet" ile yurt dışına gitmişlerdir. "İsmen davet" ile çağrılma yerine daha sistemli bir uygulamaya geçilmesine rağmen bu usul 1973 yılına kadar devam etmiştir. Ancak yurt dışına işçi gönderilmesi Alman sendikaları için ucuz iş gücünün yaratacağı rekabet anlamına gelmektedir. Bu sebeple Alman sendikalarının Federal Almanya'nın kuruluşlarını uyarması sonucu yeni bir gelişme yaşanmıştır. Böylece gayri resmi şekilde İstanbul'da kurulan Alman İrtibat Bürosu Türkiye'yi temsil eden kurumla görüşmelere başlamıştır. Türkiye'deki Çalışma Bakanlığı ile İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Alman İrtibat Bürosu ile görüşmeleri sonucu 1 Eylül 1961 yılında yürürlüğe giren ikili bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma işçilerin yurt dışına gönderilmesini daha sistemli hale getiren "işgücü mübadele anlaşması"dır (Abadan-Unat, 2002: 39-43).

İkinci aşamada Avrupa'ya giden Türk yurt dışı göçünün önemli bir yapısal değişiklik geçirdiği görülmüştür. Bu dönemdeki işgücü göçünde hükümet politikaları ve kamu bürokrasileri belirleyici olmuştur. Ayrıca "dönüşümlülük" ilkesiyle tüm anlaşmalar yapılmıştır. Bunun anlamı, işçilerin bir seneliğine yurt dışında bulunup sene sonunda kendi memleketlerine döneceğine yönelik bir düşünceye sahip olunmasıydı. Bu dönemin özelliği "konuk işçi" kavramının çıkmasıdır. Anca hem giden işçilerin hem de işverenlerin bu durumun devam etmesini istemelerinden dolayı dönüşümlülük ilkesi uygulamaya geçememiştir (Abadan-Unat, 2002: 43-44).

1970'li yıllara gelindiğinde ise giden işçilerin kendi memleketlerine dönmeyeceği fikri yerleşmiştir. Artık "yabancı işgücü" nün geçici olmadığı aksine kalıcı olduğu anlaşılmıştır. Misafir işçilerin kendi memleketlerine dönmeyeceğinin anlaşılmasıyla işçi gönderen Türkiye ve yabancı iş gücünü kabul eden Avrupa devletleri arasında bir dizi uygulamalar düzenlenmiştir. Sosyal güvenlik anlaşması yapılarak yabancı işçilere, emeklilik, sağlık bakımı, ölüm halinde sigorta kapsamı, sakatlık durumunda sigorta, doğum ve çocuk yardımı gibi haklara sahip olması imkânı verilmiştir. 1973 yılı itibariyle Avrupa'da baş gösteren ekonomik kriz yabancı işgücüne yönelik kamu politikalarının değişmesine neden olmuştur. Özellikle 1973 ve 1974 yıllarında petrol akışında yaşanan sıkıntıların (ambargolar), ekonomik krizin ve Avrupa genelindeki işsizliğin yabancı işgücüne yansıması şu şekilde olmuştur. Yabancı işçi alımı durdurulmuştur. Ülkedeki halihazırda bulunan yabancı işçilerin çalışmasını engellemeye yönelik bir tutum izlenirken diğer yandan onların memleketlerine dönmeleri yönünde söylemler de bulunulmuştur. Bu dönemin diğer belirleyici olayları ise yurt dışına yerleşen işçilerin aile birleşimine ve yeniden düzenlenen çocuk paralarına yönelik uygulamalar olmuştur. 1980'li yılları kapsayan dönemde yabancı işçi çocuklarının eğitim sorunları meselesi gündeme gelmiştir. Diğer yandan Türk işçileri kaldıkları ülkenin dilini bilmiyorlar ve konuşamıyorlardı. Bu durum onların kendi içine kapalı olarak akraba ve dostlarından oluşan bir ağın içinde gettolaşmasına neden olmuştur. Ayrıca bu dönemde yoğun dernekleşme hareketleri görülmüştür. Bu derneklerin varlıkları ve etkinlikleri zamanla farklı bir boyuta gelerek politik anlamda uluslararası problemlere ve işçilerin oradaki durumlarını zorlaştıran bir ortamın oluşmasına neden olmuştur. Yine bu dönemde Almanya'da bir süre iktidara geçen bir parti secim kampanyalarında yabancı işçilerin memleketlerine dönmelerini özendiren tutumlar yansıtmıştır. Avrupa'nın da göçmenleri kabul etmemeye yönelik politikası sebebiyle ve bu tutumun 1978 yılından sonra iyice yoğunlaşmasıyla özellikle Federal Almanya'ya sığınma hakkına başvurarak göç etmek isteyenlerin sayısı çok fazla artmıştır. 1990'lı yıllar Türk göçmen işçilerinin hala hukuksal statüleri için uğraş verdikleri bir dönemi yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra Avrupa'da ve Almanya'da 1980'li yıllarda ortaya çıkan ve 1990'lı yıllarda artan yabancı düşmanlığı özellikle Türklerin kamusal alanda görünür olmaya başlamalarıyla eş zamanlıdır. Bununla birlikte kimlik tartışmaları da yoğunluk kazanmıştır örneğin Federal Almanya'da yabancıların statüleri sert bir çerçevede belirlenmekteydi (Abadan-Unat, 2002: 46-47-50).

Perşembe (2005: 15-16) göçle ilgili yapılan bilimsel çalışmalara çeşitli araştırmalardan referanslar göstererek değinmiştir. Özellikle Almanya'daki Türk göçmenleri üzerine yoğunlaşan bilimsel çalışmaları, Gündüz Vassaf'ın sınıflandırmış olduğu üç farklı dönem çerçevesinde ele almıştır. 1960'lı yılları kapsayan birinci dönem çalışmalarına göçün ekonomik boyutları, Türkiye'ye aktarılan döviz rezervleri, göçmenlerin yaşadıkları kültür şoku ve Türkiye'ye geri dönüş planları konu olmuştur. 1973 yılında misafir işçi alımının durdurulmasına rağmen göç hareketinde aile birleşim sürecinin başlaması, bilimsel araştırmaların yönünü değiştirmesine yol açmıştır. İkinci aşama olarak sınıflandırılan bu süreçte yapılan bilimsel çalışmaların odak noktasını çocuk-ebeveyn ilişkisi, işçilerin Alman kültürüne entegrasyonu, asimilasyonu ve akültürasyonu gibi konular oluşturmaktadır. Ayrıca bu dönem, göçmen aile birleşiminin de gerçekleşmesiyle göçmenlerin tamamen göç edilen ülkeye yerleştikleri gerçeğini yansıtmaktadır. 1990'lardan sonrasını kapsayan üçüncü dönem bilimsel çalışmaları, göç olgusunu daha farklı bir perspektiften ele almıştır. Bu dönemde toplumsal yapı ile birey arasındaki ilişkiler, kültürel üretim süreçleri, vatandaşlık, çifte vatandaşlık, ırkçılık, dini gruplar, kurumsal ayrımcılık, işsizlik ve kültürel üretim gibi konular araştırılmıştır.

İkinci Dünya savaşının sonucunda uğradıkları kayıpları toparlayabilmek için kalkınma sürecine giren Batı Avrupa ülkeleri, gerekli olan işgücü kaynağını daha az gelişmiş ülkelerden temin etme yoluna gitmişlerdir (Perşembe, 2005: 62). Türkiye'nin dış göç tarihinde, İkinci Dünya Savaşı'ndan Doğu Almanya ve Batı Almanya olarak ayrılmış halde çıkan Almanya önemli bir paya sahiptir. Batı Almanya, ekonomik anlamda kendini geliştirirken "ekonomik mucize" nitelendirmesiyle istihdam sürecine başlamıştır. Bu süreçte başta İtalya ve takiben İspanya, Yunanistan ve Türkiye olmak üzere diğer Akdeniz ülkelerinden işgücü kaynağı temin etmiştir (Abadan, 1964: 35).

Stalker (2002: 160) İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Avrupa'ya yapılan göçleri dört ana başlıkta incelemektedir. Stalker, göçün farklı akışlarını izlemek ve modern göç bağlamını belirlemek amacıyla başlangıç noktası olarak İkinci Dünya Savaşı'nı almıştır.

1. Kitlesel mülteci akınlarının olduğu 1940'lı yılların sonu ve 1950'lerin başını kapsayan dönem: İkinci Dünya Savaşı sorası belirgin bir nüfusun yer değiştirdiği görülmektedir. Yaklaşık olarak on beş milyon insan bir ülkeden diğerine gitmiş, bunlardan bir kısmı da sınırların değişmesi sonucu zorla yer değiştirilmiştir. Özellikle Almanya, Polonya ve

eski Çekoslovakya arasında yaşanan bu nüfus hareketliliği/akışı 1950'li yılların ortasından itibaren yavaşlamaya başlamıştır.

2. 1950'li yılların başından 1973 yılına kadar geçen dönem- sözleşmeli işçi alımlarıyla yaşanan göç akımları: Bu tarihlerde Avrupa'nın yeniden inşa edilmesi(yapılanması) ekonomik büyümeye neden olmuştur. Bu durum çok fazla yeni işgücü talebi yaratmış ve böylece Almanya, Fransa ve İngiltere işgücü açığı yaşamaya başlamıştır. Önceleri bu işgücü açığı, savaş esnasında yer değiştirmek zorunda kalan kişiler arasından giderilmeye çalışılmıştır. Ancak daha sonra bu ülkeler iş gücü açığının karşılanması için sanayileşmesi daha yavaş(geride) olan Avrupa ülkelerine (İtalya, Portekiz, İspanya) yönelmiştir. Fakat bahsi geçen bu ülkelerin de giderek zenginleşmesinin neticesinde, iş gücü açığı olan ülkeler işgücü taleplerini daha uzak yerlerden karşılamak zorunda kalmıştır. Böylece Fransa, Kuzey Afrika'ya; İngiltere, Karayipler'e ve Hint Kıtası'na yönelerek kendi sömürge bağlarından yararlanmıştır. Ancak sömürge rezervleri olmamasından dolayı Almanya iş gücü açığını kapatmak için Batı Avrupa'ya komşu ülkelerden, eski Yugoslavya'dan ve Türkiye'den kısa dönemli sözleşmeli işçi alımı yapmıştır. Bu dönem Avrupa'ya yapılan göç on milyon civarına ulaşmıştır (Stalker, 2002: 161).

3. 1974 yılından itibaren 1980'li yılların ortasını kapsayan dönem- kapıların kapandığı (göçmenlere kapıların kapandığı) dönem olarak ele alınmaktadır. 1960'lı yılların sonunda, çok sayıda göçmen gelmesine yönelik tepkiler bir hayli artmıştır. Fakat Avrupa'nın göçmenlere yönelik daha somut tutumu, 1973 yılında yaşanan petrol krizinin yarattığı ekonomik durgunluk ile açığa çıkmıştır. Avrupa genelindeki tüm hükümetler, daha fazla işçi göçüne kapılarını kapatmış ve bunun yanı sıra mevcut olan "misafir işçi" konumundaki göçmenlerden evlerine dönmelerini beklemişlerdir. Ancak beklenen gibi olmamıştır çünkü burada yaşayan işçiler çoktan yaşadıkları yere yerleşmişler ve gitmek yerine kalmayı tercih etmişlerdir. Bu durum üzerine çoğu hükümet, kalan işçileri sınır dışı etmek gibi yaptırımlarda bulunmanın aksine mevcut göçmelerin ailelerinin gelmesine izin vermiştir (Stalker, 2002: 161).

4. Sığınmacı, mülteci ve kaçak göçmenlere vurgu yapılan 1980'li yılların ortasından 2001 yılı arasındaki dönem: Süregelen göç akışı sığınmacı, mülteci, kaçak göçmen akınları şeklini alarak devam etmiştir: Bu dönemin hatlarını Doğu Avrupa'daki komünizmin

> yıkılma sürecinde ve sonrasında yaşanan siyasi kargaşalar belirlemiştir. Bu sırada bir avantaj olarak seyahat özgürlüğü artan Doğu Avrupalılar, dünyanın başka yerlerinde çatışma ve kargaşalardan kaçan binlerce insanın arasına katılıp Batı Avrupa'dan sığınma talep etmiştir. Ayrıca bu durum, daha önce sözleşmeli işçi olarak gelen göçmenlerin de "iltica kapısı"na yönelmesine neden olmuştur. Bu kapsamda 1980 yılına kadar Türk vatandaşlarından 108.000 kişi sığınma için Batı Almanya'ya başvuruda bulunmuştur (Stalker, 2002: 161).

Göç olgusu, göç edenler için ev sahibi ülkenin sosyal ve ekonomik yapısına göre şekillenen tecrübeyi ifade etmektedir. İlk başlarda misafirlik/geçicilik statüsünde Avrupa'ya göç edenlerin amacını iş gücü piyasasına katılmak ve ekonomik kazanç elde etmek oluşturmaktadır. Aynı zamanda hem göç edenler için hem de ev sahibi toplum için göç dalgası geçicilik üzerine karakterize edilmiş bir algıyı barındırmaktadır. Ancak ev sahibi ülkelerin işgücü göçünü durdurması, göç dalgasına yeni bir boyut kazandırmış ve göç dalgasının süreklilik kazanmasıyla neticelenmiştir. Ayrıca göçün sebep olduğu çeşitli kültürel ve sosyal sonuçlar ortaya çıkmış ve göçmenlere yönelik algı değişmiştir. Artık göçmenler toplumsal ve kültürel farklılıklarıyla toplumsal birer varlık olarak algılanmaya başlanmıştır. Bu noktada göçmenlerin, sadece ekonomik istihdama dayalı entegrasyon sorunu yeni bir görünüm kazanarak beraberinde sosyo-kültürel bütünleşme sorununu da getirmiştir (Göker, 2013: 2). Kaya (2008: 7-8) son zamanlarda, Avrupa'da yaşayan Türk kökenli göçmenlerin ve çocuklarının ekonomik, siyasal, kültürel, etnik ve dini görünümleri açısından heterojen bir yapı oluşturduğunu belirmektedir.

Yaşanan bu süreçlerde göç ve göçmen algısına yönelik olumsuz bir değişim görülmektedir. Dönmez Kara (2015: 62) ülkelerin yaşadıkları çeşitli siyasi ve sosyal olayların ve toplumu etkileyen olumsuz olayların neticesinde, göçün uluslararası bir sorun olarak algılanmaya başlanmasının yakın bir tarihe denk geldiğine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda göç 2000'li yıllarda uluslararası bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır.

4.2.1. Türkiye'den Almanya'ya Göç

Türkiye'den Almanya'ya göçlerin başladığı tarihten itibaren Almanya'daki Türklerin nüfusundaki artışa dikkat çeken Abadan (1964: 8) Batı Almanya'ya göç etmiş ve orada çalışan Türk işçilerinin 1960 yılına ait nüfusunun 2.700 iken 10 Mart 1964 tarihinde bu

sayının 55.000'i geçtiğini belirtmiştir. Aksoy (2010: 8-9) Almanya'ya yerleşmiş Türklerin göç gerçeğini dört sosyal kategori üzerinden değerlendirmiştir. İlk kategoriyi 1961- 1973 yılları arasında işçi olarak Almanya'ya gelen Türklerin durumu oluşturmaktadır. İkinci kategori 1973 yılında işçi alımlarının durdurulmasının ardından, göçlerin aile birleşimleri yoluyla devam etmesini kapsayan dönemdir. Üçüncüsü ise 1983 yılında "geri dönüş" yasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye'ye geri dönüşlerin yaşandığı dönemdir. En son kategoriyi 1990'lı yılları takip eden dönem oluşturmaktadır. Bu dönemde göç olgusu yeni bir boyut kazanmış ve etnik azınlıkların oluştuğu bir süreç yaşanmıştır.

İşçi göçlerinin etkisiyle Almanya'daki sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik değişimleri ele alan Rist (1979: 401,411-412) ise misafir işçilik, toplumun bakış açısı ve devlet politikaları bağlamında değerlendirmelerde bulunmuştur. Rist 1960 yılından itibaren milyonlarca yabancı işçinin Almanya'ya geldiğini, 1975 yılında Almanya'da ikamet eden misafir işçi sayısının 2.500.000 olduğunu ve bu sayının tüm işgücünün %12-%13'ünü oluşturduğunu ifade etmiştir. Böylece Almanya hem kendi anavatanlarından hem de göç edilen ülke olarak Almanya'dan sosyal ve kültürel kimlik özelliklerini talep eden artan sayıda insanların oluşturduğu bir toplum haline gelmiştir. Böylece iki kültür arasında yaşayan insanlar ortaya çıkmıştır. Bu duruma Almanya'nın tutumu ise işçilerin ekonomik açıdan entegrasyonunu kolaylaştırırken diğer yandan sosyal ve kültürel ayrılığın devam ettirilmesi yönünde olmuştur. Rist bu durumun, Almanya'da büyük sosyal sorunların yaşanmasında ve sosyal çatışmaların olmasında rol oynadığını düşünmektedir. Bu dönemde misafir işçilere yönelik düzenlenen politikalar çelişkili ve uzlaşmaz bir yapıda bulunmaktadır. Bu durumun yaşanmasında toplumdaki ekonomik, sosyal ve politik güçlerin misafir işçilerin statüsüne ve rollerine yönelik ortak bir yaklaşımının olmayışının da etkisi bulunmaktadır. Biryandan ekonomik hayatta, Alman üretimi ve işgücü piyasasında misafir işçilere ihtiyaç duyulmakta ve bu bağlamda misafir işçilerin varlığı gerekli görülmektedir. Diğer yandan ise toplum, misafir işçilerin ve ailelerinin siyasi, sosyal ve kültürel bütünleşmelerini reddetmektedir.

1980'li yıllara gelindiğinde Almanya'nın ekonomik bir bunalım yaşamaya başlamasıyla birlikte enflasyon ve istihdam sorunu gibi sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Bu dönemin göç edenlere yansıması ise yabancıların memleketlerine temelli olarak dönmesini sağlamaya yönelik politikaların geliştirilmesidir. Bu dönemin bir özelliği de yaşanan ekonomik ve sosyal süreçlerden dolayı yabancı düşmanlığının artmasıdır. Artan yabancı düşmanlığı

aslında ekonomik bunalımdan toplumsal bir bunalıma gelmiş olunduğunun göstergesidir. Yabancı düşmanlığı, yaşanan işten çıkarılma olayları ve artan iş bulma sıkıntısı, bunların yanında memleketlerine dönmeleri için göç edenlere dönüş primleri verilmesi gibi durumlar birçok Türk işçinin memleketlerine kesin dönüş yapmasında etkili olmuştur (Kaplan, 2017: 86). Bütün bu değerlendirmelerin neticesinde göç hareketi ele alındığında üç sacayağından bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilkini göç alan ülke açısından göç olgusunun değerlendirilmesi, diğerini göç veren ülke perspektifinden göç sürecinin anlaşılması ve üçüncüsünü ise göçün aktörleri olan göç eden kişilerin göç süreci deneyimleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla yaşanılan her durum, ortaya çıkan sonuçlar ve sosyal yapılar göçmeni, göç veren ülkeyi ve göç alan ülkeyi etkilemektedir.

Türklerin Almanya'ya göç hareketi sosyolojik açıdan incelenmesini gerekli kılan yeni durumları ortaya çıkarmış ve birçok açıdan çeşitli sonuçlar doğurmuştur. Bunlardan birisi de Türklerin Almanya'ya yerleşmesi ve orada Alman bir eşle aile kurmalarıdır. İki kültürün kurumsal olarak birleşmesiyle yeni bir kültürel doku çıkmıştır. Bu aile biçimini önemli kılan durum ise o ailede doğan ve yetişen nesillerdir. "Yarı Türk yarı Alman" aileye sahip ve ev sahibi ülkede doğup büyüyen nesillerin kendilerini nasıl tanımladıkları, hangi kültüre yakın hissettikleri ya da hangi kültüre ait hissettikleri hususunda araştırılmaya değer sonuçlar bulunmaktadır. Bu ailelerde, hangi dilin anadil olarak tercih edildiğinin ve hangi kültür unsurlarının baskın olarak aktarıldığının çocuğun kimliğinin ve aidiyetinin oluşmasında etkisi bulunmaktadır. Çocuk üzerinde etkili olan bir diğer faktör de çocuğun maruz kaldığı ve içerisinde bulunduğu çevresel ajanlardır. Ayrıca ev sahibi ülkede konuşulan hâkim dil, arkadaş çevresinin niteliği, yoğun olarak bulunulan kültürel ortam gibi etkenler de çocuğun kimlik oluşumunda etkili olmaktadır. Genel olarak bakıldığında göçün neticesinde gelişen bütün bu olaylar göçün farklı sonuçlarından sadece bir yönünü oluşturmaktadır (Işıkhan, 2013: 3-6).

4.2.2. Hollanda'nın Göç Tarihi ve Türkiye'den Hollanda'ya Göç

Hollanda'nın göç tarihinde, dış göç olgusu özgün bir nitelik taşımaktadır. Bir karşılaştırma yapıldığında Hollanda'dan deniz ötesi ülkelere gerçekleşen göç, başka ülkelerden Hollanda'ya olan göçlerden daha çok önem taşıdığı düşünülmektedir. En bilinen örneğinde Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Kuzey Afrika Cumhuriyetine yapılan göç hareketlerinde Hollandalıların kayda değer bir paya sahip olmasıdır. Diğer yandan zamanının sömürge

ülkeleri olan Doğu ve Batı Endonezya, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya yönelen göçlerde de Hollandalılar ön planda yer almaktadır. Ancak Hollanda tarihi açısından dış ülkelerden Hollanda'ya yapılan göçlerin de bir o kadar önemi bulunmaktadır. İkinci Dünya savaşından sonraki yıllarda istatistiki verilere göre Hollanda'ya dışardan gelen göçmen sayısı Hollanda'dan diğer ülkelere giden göçmenlerin sayısından fazla olmuştur (Ellemers, 1992: 49). Diğer yandan Hollanda'nın kendi iç perspektifiyle yaşanan göç olaylarını değerlendirdiğinde Hollandalıların ülkelerini bir göç ülkesi olarak görmediği ortaya çıkmıştır. Hatta aşırı fazla olarak algılanan bir nüfus varlığından dolayı hükümet bir çözüm olarak dışa göçü desteklemektedir. Resmi söylemde göç edenler için "göçmen" ifadesinin kullanımından özellikle kaçınılmıştır ve yerine farklı tanımlamalar ikame edilmiştir. Kullanılan farklı söylemlerden birisini "Ülkesine geri gelen" ifadesi oluşturmaktadır. Hollanda'nın göç tarihinde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük göç akımları olduğu görülmektedir. Yaşanan bu büyük nüfus hareketliliği eski kolonilerden Endonezya, Batı Hint Adaları (Surinam, Hollanda Guyanası) ve Hollanda Antilleri'nden gerçekleşmiştir. Doğu Hint Adaları'nın Japonlar tarafından işgal edilmesiyle Hollanda'ya başlayan göç akımları, 1945 yılında bağımsız Endonezya Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra artmıştır. Tahmini olarak Hollanda'ya 250.000 ile 300.000 arası göç eden insanın olduğu söylenmektedir. Hollanda'ya "geri dönen" ilk grup "Totoklar"dır. Malay dilinde bir ifade olan Totoklar ile Avrupa Kökenli koloni yerleşimcileri kastedilmektedir. "İndo" olarak ifade edilen Hollanda- Endonezya evliliklerinden doğan çocuklar, geri dönen başka bir grubu oluşturmaktadır. Totoklar ve İndolar yasal olarak Hollanda vatandaşı kabul edilmektedir. Buna rağmen toplum tarafından İndolar'ın dışlandığı görülmüştür. 1949 yılında dağıtılan Hollanda Hindistan Krallığı Ordusu'ndan (Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger, KNIL) geriye kalan askerler, Hollanda'ya göç eden en son grubu oluşturmaktadır. 1951 yılında 13.000 Maluku kökenli asker, Batı Hint Maluku adalarından Hollanda'ya geçici olarak getirilerek görevlerine de son verilmiştir. Kamplara yerleştirilen ve geçici süreliğine bulunacakları düşüncesiyle kendilerine Hollanda vatandaşlığı da verilmemiştir. O dönem gelenlerin "geçici yerleşmeci" oldukları düşüncesiyle hareket edilip onların sorunlarıyla ilgilenmesi için kurulan Comissariat Ambonezenzorg (CAZ) yapılanması da 1970 yılında dağılmıştır. Çünkü en sonunda Malukuluların geçici olmadığı gerçeğini Hollanda hükümeti kabul ederek onlara Hollanda vatandaşlığını vermiştir (van Amersfoort ve van Niekerk,2006: 325-331'den akt: Kaya, 2016: 141).

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki sosyo-ekonomik ve siyasi tablo, savaşın etkileri ve buna bağlı gelişen olaylar birçok ülkenin değişim dinamiğini oluşturmuştur. Savaş sonrası toplumsal ve fiziki açıdan kendini iyileştirmeye ya da var olan durumunu geliştirmeye çalışan ülkeler sosyo-kültürel ve ekonomik değişimler yaşamıştır. Savaş sonrası çeşitli sebeplerle yaşanan uluslararası ve ulus ötesi nüfus hareketlilikleri bu değişim ve etkilerden birisidir. Özellikle Avrupa'da ortaya çıkan işgücü ihtiyacı Avrupa'yı göçe ev sahipliği yapan bir yer haline getirmiştir. Önceleri bu göçün adı ve hatta nedeni ihtiyaçtan doğan iş gücü göçü olmasına rağmen sonraları bu göç akımları çeşitli değişkenlerin etkisiyle ve farklı neden-sonuç ilişkisinde süreklilik kazanmıştır. Diğer yandan Türkiye'den başka ülkelere gerçekleşen dış göçlerde Türkiye'deki siyasi, sosyal ve ekonomik olayların etkisi önemlidir. Özellikle göçün yoğunluğunu ve göç etme şeklini etkilemiştir. Türkiye'nin Batı Avrupa'ya ve Hollanda'ya göçmen göndermesi de bu değişimlerin etkisiyle yoğunluk kazanmıştır.

1960'lı yıllarda Türkiye'de yaşanan hem ülkeyi hem de bireyin sosyal yaşamını ve bireysel haklarını etkileyen askeri müdahale, yeni anayasa gibi sosyal ve siyasal değişimler, Türkiye'deki dış göç hareketinin de seyrini değiştirmiştir. Göç hareketi ikili anlaşmaların yapılmasıyla farklı bir kimlik kazanmıştır. Özellikle Almanya'nın yoğun olarak başı çektiği göç hareketi, ilerleyen zamanda diğer ülkelerle yapılan anlaşmalar yoluyla devam etmiştir. Öncelikle ucuz iş gücüne dayalı rekabetin oluşmasını önlemek için Federal Almanya'nın aldığı bir nevi önlem olarak İstanbul'da gayri resmi bir Alman İrtibat Bürosu kurulmuştur. Türkiye'yi temsil etmek için de İş ve İşçi Bulma Kurumu görev almış ve müzakereler yapılmıştır. Sonuç olarak 1 Eylül 1961 yılında yürürlüğe giren ikili bir iş gücü mübadele anlaşması yapılmıştır. Böylece 1964 yılında Hollanda, Avusturya ve Belçika ile ikili anlaşmalar yapılmıştır. Fransa ile 1965 yılında ve 1967 yılında da İsveç ile ikili anlaşmalar gerçekleştirilmiştir. (Abadan-Unat, 2002: 42-43).

1964 tarihinde Ankara'da açılan "Hollanda İş Bulma ve Yerleştirme Bürosu" tarafından seçilip Hollanda'ya göç eden Türkler, sonraki yıllarda kendi hemşerilerinin, tanıdıklarının, akrabalarının, köylülerinin de Hollanda'ya göç etmesini sağlamıştır. Bununla birlikte yasal yollarla ülkeye gelenlerin yanında birçok Türk vatandaşının da turist olarak geldiği belirlenmiştir. İstatistiklere (Hollanda Merkezi İstatistik Bürosu) göre 1960 senesinde çalışma izniyle gelen Türklerin sayısının sadece 22 kişi olduğu belirlenmiştir. Hollanda'daki Türklerin sayısı 1961 yılında 200'e 1964 yılında ise 4300'e çıkmıştır. Bu

artışı etkileyen olay ise 1964 yılında Türkiye-Hollanda arasındaki iş göçü anlaşmasının imzalanmasıdır. Bu yolla devam eden göç hareketi 1974 yılına kadar sürmüştür. 1976-1981 tarihleri arasındaki ikinci göç dalgasının nüfus dağılımını yoğun bir şekilde kadınların ve gençlerin oluşturduğu görülmektedir. İş göçüyle Hollanda'ya gelen ilk kuşak Türklerin yerleşimlerinin, o dönemki iş gücü ihtiyacına göre dağılım gösterdiği görülmektedir. Buna bağlı olarak tekstil, gemi ve inşaat sektörlerinin ağırlıkta olduğu Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, "Twente, Midden- Brabant" bölgeleri Türklerin yerleştikleri yerler olmuştur. Ancak ilerleyen yıllarda diğer şehir ve bölgelere de yerleşim gerçekleşmiştir.[9] 1960'lı yıllar ve 1970'li yılların başında Türklerin yanı sıra Akdeniz ülkelerinden gelen İtalyan, Fas ve Yugoslavya göçmenleri de "misafir işçi" olarak gelmişler ve Hollanda'daki büyük şehirlere yerleşmişlerdir. 1970'lerde aile birleşimi yoluyla Türklerin ve Faslıların göç etmesiyle yurt dışından gelen göç akışı artmıştır. Türkiye'den ve Fas'tan gelen göçmenlerin çoğu büyük şehirlerdeki ucuz konutlara yerleşmişlerdir (van Huis, Nicolaas ve Croes, 2002: 2).

Hollanda'ya yapılan göçlerin bir boyutunu ise Somersan'ın yapmış olduğu sınıflamada görmek mümkündür. Somersan (2004:150-156) "klasik göç modeli", "sömürge modeli", "misafir işçi modeli", "gayri meşru model" olarak dört farklı göç sürecinin altını çizmektedir. Klasik göç modeli Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda gibi ülkelerde yaşanan göç sürecini yansıtmaktadır. Buna göre ilk göç edenlerin, kendi köken ülkelerindeki insanları ev sahibi ülkenin vatandaşı olmaya çağırması söz konusudur. İkinci grup göç süreci ise ülkelerin sömürgelerinin, sömürgeci ülkelerine geri dönüşünü kapsamaktadır. Hollanda'nın da bulunduğu bu grupta İngiltere ve Fransa da yer almaktadır. Misafir işçi modeli, ülkelerin iş gücü açığını kapatmaya yönelik başka ülkelerden işgücü talebi yapmasını kapsamaktadır. Buradaki önemli nokta bu sürecin geçici olduğu ve gelen işgücü göçünün tekrar anayurtlarına döneceği algısıdır. Bu durumun bir sonucu olarak işgücüne yönelik işçi göçüyle gelenlere vatandaşlık hakkı verilmesi düşüncesi söz konusu değildir. Almanya, Belçika, İsviçre bu model kapsamında ele alınmaktadır. Gayri meşru model, yasa dışı göçü ve göçmeni kapsayan göç sürecini ele almaktadır. Kaya (2008:17) göçle ilgili olarak göç olgusunun uyandırdığı algı ve izlenim noktasında bir saptamada bulunmuştur. Buna göre 1960'lı yıllarda göç olgusuna yönelik olumlu bir bakış açısı

[9] (https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3987) Küçükcan., T., Güngör, V. (2006), Toplumsal Sermaye Kuramı Açısından Avrupa'daki Türk Sivil Kuruluşlar ve Türkiye – AB İlişkileri, Türk Yurdu, Yıl 95, Sayı 224. (Son Erişim Tarihi: 08.06.2020).

bulunmaktadır. Ancak sonraları Batılı ulus devletler nezdinde bu bakış açısı yerini korku ve istikrarsızlık gibi olumsuz bir imaja bırakmıştır.

4.2.2.1. Coğrafi açıdan Hollanda

Hollanda'nın ismi, Birleşik Hollanda Krallığının eyaleti olan Kuzey Hollanda isminden gelmektedir. Yaygın olarak Hollanda ifadesi kullanılmasına rağmen ülkenin bütün eyaletlerini içine alan coğrafyanın hepsini kastetmek için aslında "Netherlands" ismi verilmiştir. Ancak Hollanda ifadesi Kuzey Hollanda ve Güney Hollanda eyaletinden oluşan bölgeyi ifade etmektedir. Kuzey Hollanda ve Güney Hollanda eyaletleri, Birleşik Hollanda Krallığı'nın eyaletlerinden en önemlisi olan Kuzey Hollanda (Noord Holland) eyaletinin 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra iki eyalet olarak ayrılmasıyla meydana gelmiştir. Siyasi ve idari olarak ise bu günkü Hollanda olarak bilinen topraklar, Drenthe, Kuzey Hollanda (Noord Holland), Güney- Hollanda (Zuid- Holland), Utrecht, Kuzey-Brabant (Noord-Brabant), Flevoland, Groningen, Gelderland, Overijssel, Limburg, Zeeland, Friesland olmak üzere toplam 12 eyaletten oluşmaktadır. Bu 12 bölgenin hepsinin kendi parlamentosu, lokal yönetimleri bulunmaktadır. Bu bölgelerde görev alan valiler bizzat kraliçe tarafından atanmaktadır. Bununla birlikte illerdeki belediye başkanları da bizzat kraliçe tarafından o ildeki siyasi eğilim göz önünde bulundurularak atanmaktadır (Hıdır, 2012: 15).

Hollanda coğrafi olarak, Batı Avrupa'da yer alan Ren, Schede ve Maas adında üç büyük nehrin deltasında bulunmaktadır. Bölgenin diğer özelliği arazinin düz bir yapıda olması ve ülkenin toprak olarak yarısından fazlasının deniz seviyesinin altında olmasıdır (İTKİB, 2009: 1). Hollanda'nın bir başka özelliği de "polder" denilen denizden kazanılmış toprakların bulunmasıdır. Hatta büyük şehirlerinden bir tanesi olan Amsterdam tamamıyla kazıklar üzerine inşa edilmiştir. Hollanda'daki kanallar, göller ve nehir çok geniş bir alan kaplamasından dolayı devamlı olarak su seviyesinin kontrol altında tutulması gerekmektedir. Olası su baskınlarını ve polderlere olabilecek su baskınlarını engellemek için de eskiden yel değirmenleri kullanılırken, günümüzde bu işlevde daha gelişmiş teknoloji ve setler kullanılmaktadır (İTKİB, 2009: 1; Ünlü, 2006: 2).

Bu ülke için su, çeşitli teknolojilerle kontrol altına alınması gereken bir durumdan öte günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş unsurlarından birisi olmuştur.

Amsterdam'da ve diğer şehirlerde bulunan kanallar bir yandan ulaşım amaçlı kullanılırken diğer yandan şehri gezmenin ve seyretmenin zevkli bir yolu haline gelen kanal turlarıyla turistler için de cazip bir hale getirilmiştir. Kanallar, Hollanda toplumu için ulaşım ve turistik amaçlı kullanımının yanında bir anlamı daha ifade etmektedir. Hollanda'da yaşayanlar için de bu kanallar kendi sosyal hayatlarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Kanallar, şehir sakinlerinin vakitlerini değerlendirmeleri ya da özel günlerini kutlamaları için tekne gezilerinde bir araya geldikleri bir mekân ve bir toplanma yeri olarak tercih edilmektedir. Diğer yandan "kral günü" gibi ülke için de özel olan günlerde, insanların bir araya gelip kutlama yaptıkları sosyal bir mekân haline gelmiştir. Hollanda'da yaşayan çoğu insan kendi teknelerini alıp bireysel bütçelerini de böyle bir yatırıma yönlendirmektedir. Bütün bunlar aslında kanalların bir ülke için sadece teknoloji ağırlıklı teknik bir yapı anlamına gelmediğini aynı zamanda bir şehrin sosyal ve kültürel sembollerinden biri haline dönüştüğünü de göstermektedir. Diğer yandan toplum için de önemli bir kamusal alan haline geldiğini ifade etmek mümkündür. Önemli bir kamusal alana dönüşmesi bakımından ele alındığında kanallar, sosyolojinin de bir konusu haline gelmektedir. Çünkü bunlar, çeşitli amaçlarla insanların bir araya geldiği, toplumun anlamlar ve değerler yüklediği bir kültürü de barındıran kamusal bir alana dönüşmüştür. Bu durum en çok Amsterdam'da kendini hissettirmektedir. Hem başkent olması hem Hollanda'nın en büyük şehirlerinden birisi olması sebebiyle kalabalık olan nüfusuna turist nüfusunun eklenmesi, Amsterdam'ın sosyal yapısını da etkilemiştir.

Diğer yandan birçok yönüyle cazibe merkezi haline gelmesine ve nüfusunun artmasına rağmen Amsterdam'da 1970'li ve 1980'li yıllarda bir nüfus hareketliliği de yaşanmıştır. Orada yaşayan birçok aile, banliyölerde ve Alkmaar, Hoofddorp, Hoorn, Purmerend, Lelystad and Almere gibi yeni kasabalarda müstakil konutlarda yaşamak için şehirden ve küçük şehir apartmanlarından vazgeçmeyi tercih etmiştir.[10]

4.2.2.2. Hollanda'da yaşayan Türklerin sosyo-demografik değerlendirmesi

Hollanda'nın 2020 yılına ait toplam nüfusu Hollanda istatistik Ofisi verilerine göre 17.407.585'tir. Toplam sayının 8.648.031'ini erkek, 8.759.554'ünü ise kadın nüfusu oluşturmaktadır. Hollanda nüfusu, göç geçmişine göre yapılan nüfus istatistiğinde

[10] Cities in the Netherlands Facts and Figures on Cities and Urban Areas, Netherlands Environmental Assessment Agency, 2016.

“Hollanda kökenli kişiler” ve “göçmen geçmişi olan kişiler” olarak ele alınmaktadır. “Hollanda kökenli kişiler” ifadesiyle hem annesi hem babası Hollanda’da doğmuş olan nüfus kastedilmektedir. Hollanda kökenli kişilerin 2000 yılı nüfusu 13.088.648’i gösterirken, 2015 yılında 13.235.405’i ve 2017 yılında 13.218.754’ü göstermektedir. Son 5 yıla ait veriler incelendiğinde, 2015 yılından 2020 yılına kadar her yıl bu sayının az da olsa düştüğü görülmüştür. 2020 yılında Hollanda kökenli kişilerin nüfusu 13.186.880’dir. Göç/göçmen geçmişi olan toplam nüfus 2000 yılında 2.775.302’yi; 2015 yılında 3.665.321’i; 2017 yılında 3.862.753’ü göstermektedir. Son 5 yılın istatistiğine bakıldığında, her yıl bu sayının arttığı ve 2020 yılına gelindiğinde bu nüfusun 4.220.705 olduğu görülmüştür. Göç/göçmen geçmişi ifadesi, kişinin ebeveyninden en az birisinin yurt dışında doğmuş olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır.[11]

Hane halkı yapısına bakıldığında 2016 verileri, Türk ailelerinin çoğunluğunun, çocuklu veya çocuksuz fark etmeksizin, çift olarak yaşadığını göstermektedir. Tek ebeveynli aileler %12,1 oranını oluştururken, %26,5’lik kesim tek kişilik hane halkından oluşmaktadır. %53,6’sını ise çift olarak yaşayan ve çiftin her ikisinin göçmenlik geçmişi olduğu hane halkı oluştururken, %6,6’lık oran ise yine çift olarak yaşayan ancak çiftlerden sadece birinin göçmenlik geçmişi olduğu bir hane halkına işaret etmektedir.[12] Türklerin kuşaklara göre göçmen evlilik ilişkisi değerlendirildiğinde, oransal olarak Türklerdeki her 5 evlilikten 4’ünün ortak tarih ve dil unsurunu paylaştıkları kendi çevrelerinden kişilerle gerçekleştiği belirlenmiştir. Bu durum Hollanda’da yaşayan Faslılarla ortak bir özellik göstermektedir. Bu evlilik durumu, göçmen evlilikler olarak ifade edilmiştir. 2010 yılında ikinci kuşak Türkler arasında görülen göçmen evliliklerin oranı %16 iken, bu durumun birinci kuşakla hemen hemen aynı oranlara sahip olduğu görülmüştür.[13]

---

11 CBS(https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37296eng/table?ts=1530261584123) (Son Erişim Tarihi: 23.12.2020).

12 CBS, https://www.cbs.nl/en-gb/background/2018/47/population (Son Erişim tarihi: 10.04.2021).

13 CBS https://www.cbs.nl/en-gb/news/2011/47/four-out-of-five-turks-and-moroccans-marry-within-their-own-circles (Son Erişim tarihi: 10.04.2021).

Tablo 4.1. Hollanda'ya Göç Etmiş Türklerin Kuşaklara Göre Nüfus Dağılımı

Yıl	*Toplam Nüfus Sayısı*	*Göçmenlik geçmişi olan Birinci Kuşak Türkler*	*Göçmenlik geçmişi olan İkinci Kuşak Türkler*	*Ebeveyninden birisi yurt dışında doğmuş ikinci Kuşak*	*Ebeveynin her ikisi de yurt dışında doğmuş ikinci kuşak*
2020	416,864	197,446	219,418	56,210	163,208
2019	409,877	193,698	216,179	54,043	162,136
2018	404,459	191,513	212,946	51,899	161,047
2017	400,367	190,331	210,036	49,733	160,303
2016	397,471	190,621	206,850	47,405	159,445
2012	392,923	197,107	195,816	38,660	157,156
2006	364,333	195,711	168,622	24,607	144,015
2000	308,890	177,754	131,136	12,644	118,492

Kaynak: Hollanda İstatistik Ofisi 2021 (CBS)[14]

Hollanda İstatistik Ofisi verileri, toplam nüfus sayısı ve bu toplam içindeki "Hollanda kökenli", "göç geçmişi olan", "göç geçmişi olan birinci kuşak" ve "göç geçmişi olan ikinci kuşak"lara göre nüfus dağılım istatistiklerini içermektedir. İkinci kuşaklar da kendi içinde ebeveynin birisinin veya ikisinin Hollanda'da doğmuş olma durumlarına göre ayrılmaktadır. Bu bağlamda kuşaklara göre 2020 nüfus dağılımına bakıldığında Hollanda'da bulunun Türk nüfusunun 416,864 olduğu görülmektedir. Toplam nüfus içinde 197,446'sını birinci kuşak oluştururken, 219,418'ini ikinci kuşak oluşturmaktadır. İkinci kuşak kendi içinde de sınıflandırılmıştır, buna göre; 56,210'nu ebeveyninden sadece birisi yurt dışında doğmuş olan ikinci kuşağın nüfusunu oluştururken, 163,208'i ebeveynin her ikisi de yurt dışında doğmuş olan ikinci kuşağın nüfusunu göstermektedir. İkinci kuşağın nüfusu 2000 yılı itibariyle ele alındığında yıllar içinde sürekli bir artış halinde olduğu görülmektedir. Tabloya göre birinci kuşağın nüfusunda özellikle 2012 yılı itibariyle bir düşme yaşandığı ancak sonraki yıllara göre çok farklılık göstermediği ve yıllar içinde benzer nüfusun seyrettiği görülmüştür.[15]

Yapılan görüşmede, Veyis Güngör Hollanda'da yaşayan Türk toplumuna ve nesillere ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir (Amsterdam):

> Genel anlamda Hollanda'daki Türk toplumu içine kapalı bir toplum. Öyle bir şekilde örgütlenmiş ve öyle bir yapısı var. Bu entegrasyonu engelliyor mu bana göre hayır, ama tabi, bu üçüncü ve dördüncü nesil için savunulamaz, savunulmaması gerekir, çünkü üçüncü ve dördüncü nesil, burada doğdu, burada yetişti, buranın dilini çok iyi

[14] CBS-Statistics Netherlands, https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37325eng/table?ts=1620 411 523094 (Son Erişim Tarihi: 8.05.2021).

[15] CBS-Statistics Netherlands, https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37325eng/table?ts=16204 11 523094 (Son Erişim Tarihi: 8.05.2021).

> biliyor, onun için onlara daha çok sorumluluk düşüyor. Şöyle düşüyor yani, birinci ve ikinci nesil kaybolma korkusundan dolayı, bahsetmiş olduğumuz kapalı modeli geliştirmişler ve ayakta kalmayı başarmışlar. Bizim kendi değerlerimizi bildikten sonra kaybolma diye bir korkumuz endişemiz yok. Çünkü bizim ait olmuş olduğumuz medeniyetimiz, birçok neferi, yeryüzünde var, dolayısıyla biz nereye gitsek, Türk olduğumuzu, Müslüman olduğumuzu zaten hatırlatıyor. Dolayısıyla çekinecek, utanacak bir şeyimiz yok. Üçüncü kuşak tabi ki gözlemlediğimiz kadarıyla yani bir kültürel Türklük var en azından sözde de olsa Türk olduklarını söylüyorlar, ancak tabi ki, özellikle Hollanda eğitim sisteminden geçenlerin bir bölümünde de ciddi bir şekilde Türkçülük akımı başlıyor, yani bir savunma mekanizması gelişiyor, çocuklarda. İster istemez, köklerine doğru bir arayışa giriyor. Bir ayrım segregation oluyor, Hollandalılardan uzak duruyor ama illaki bu ayrım bir derneğe, kuruma gitmesini de gerektirmiyor, yalnız başına da yaşayabiliyor. Birçok profil var. Ama yavaş yavaş var olan kurum ve kuruluşların dışında da içinde bulunduğun şartlardan hareketle kendi gruplarını oluşturan gençlik grupları da var. Üniversiteler var, onun dışında dayanışma grupları var. Yani bir şekilde toplum kendi kedini organize ediyor gibi geliyor bana.

Eğitim açısından değerlendirildiğinde Hollanda'nın eğitim sisteminde anayasanın 23. maddesinde yer alan eğitim özgürlüğü ve eğitim kurumlarıyla ilgili bölüm yer almaktadır. Buna göre sivil kuruluşların kendi okullarını kurmalarına ve eğitimi düzenlemelerine izin verilmektedir. Buna bağlı olarak farklı dini ve pedagojik ilkelere dayalı özel olarak yönetilen okullar bulunmaktadır. Türk ve Faslı göçmen kökenli öğrencilerin bir kısmının öğrenim gördüğü İslam ilkokulları bulunmaktadır. Genel olarak ise Hollanda'daki okulların ileri derecede özerkliğe sahip olduğu görülmektedir. Ancak öğretmenlerin niteliklerini, yürütülecek eğitimi, ilk ve orta öğretimdeki ana hedefleri, okulların kalite standartlarını Eğitim Kültür ve Bilim Bakanlığı belirlemektedir (Shewbridge ve diğerleri, 2010: 27).

4.2.2.3. Hollanda azınlık göç politikası

Göç ve azınlık kavramları birbirini tamamlayıcı bir nitelik göstermektedir çünkü azınlık göçün bir sonucudur. Azınlıkların ifade edilmesi ülkelere göre değişkenlik göstermektedir. Fransa "göçmen işçiler"; Almanya "yabancı işçiler"; Hollanda "etnik azınlıklar", İngiltere "ırksal azınlıklar" terimini kullanmayı tercih etmiştir (Canatan,1990: 52,54). Giddens (2000:225) azınlıklardan ve azınlık gruplarından bahsederken bu grupların, nüfusun geneline göre "dezavantajlı" bir durumda olduğunu ve birbirlerine ait olma duygusuyla "grup dayanışması" içinde olduklarını belirtmiştir. Gelekçi (2014: 198) birçok Avrupa

ülkelerindeki ekonomik temelli göçlere ve göçmen ilişki ağlarına bağlı olarak oluşan azınlık Türk nüfusuna vurgu yapmaktadır.

Göç ve azınlık politikalarının oluştuğu sosyal yapının ve neden-sonuç ilişkilerinin değerlendirilmesi süreçlerin ve buna bağlı değişen politikaların da daha net anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda Olesen (2002: 135) da gelişen olayları ve politikaları ele almıştır. Olesen, 1950'li yılların sonunda başlayan ve 1973 yılına kadar yaşanan gelişmeler neticesinde Avrupa'ya göç akınlarının sorunsuz bir şekilde ve belli bir sistemde devam ettiğini belirtmektedir. 1973 yılında ise Avrupa'da ekonomik kriz ortaya çıkmıştır ancak göç akınları ekonomik kriz koşullarına rağmen devam etmiştir. Bu süreçte de Avrupa'ya göç baskısı uygulayan göç ağları ve bağlantıları oluşturulmuştur ve önemli diasporalar kurulmuştur. Diğer yandan "göçmen kapısı"nın kapatılmasından dolayı, göçmenler kendilerine "aile birleşimi", "iltica başvuruları" ve "yasadışı girişler" olmak üzere başka göç etme yolları bulmuşlardır. Ancak Avrupa'nın bu göçlerle başa çıkabilecek, kontrol altına alabilecek iyi yapılandırılmış bir sistemi bulunmamaktadır. Bu sebeple her ülke bu göç akışını kontrol edebilmek için çok farklı politikalar geliştirmiştir. Oluşturulan bu kontrol mekanizmaları düzenli olarak o anki durumlara göre senkronize edilip güçlendirilmesine rağmen Avrupa'ya gelen Avrupalı olmayan toplam göçmen sayısı üzerinde büyük bir etki oluşturamamıştır. Bu durum göçmenler arasında hızlı artan bir işsizlikle aynı zamana denk gelmiş ve göçmen grup için kamu sosyal maliyetlerinin yükselmesine yol açmıştır. Yaşanan bu olaylar, Avrupa'ya göç edenlerin sayısını sınırlandırmak için siyasi baskılara neden olmuştur. Olesen bu sınırlandırmaların, sınırların kapatılması yönünde olmasa da göçmen gönderen ülkelerde göçe duyulan ilginin azaltılması şeklinde bir düşüncenin olduğunu belirtmiştir. Pries (2003:433) sosyal, politik, kültürel ve ekonomik yönleriyle çekici ve devamlılığı olan bir Avrupa modelinden bahsetmektedir. Bu yeni Avrupa profilinin şekillenmesinde göçü ve özellikle emek göçünü, belirleyici bir alan olarak görmektedir. Bu modelin ortaya çıkma ihtimali ise ancak ulus ve uluslar üstü düzenlemelere, politikalara ayrıca ulus ötesi ağlara ve insanlarla örgütlerin bir araya gelmesine bağlı olmaktadır.

Yaşanan bu olaylara istinaden, göçmenlerin kalıcı olması fikrini kabullenme ve bir azınlıklar politikası geliştirmede Avrupa ülkeleri içinde daha hızlı davranan ülke ise Hollanda olmuştur (Canatan, 2012: 278). Tweede Kamer der Staten- Generaal (TK), 1983 verilerini temel alarak Hollanda azınlık politikasına değinen Canatan (2012: 159), bu

verilere göre Hollanda, yabancıların kalıcı varlığını 1980 yılında kabul ettiğini belirtmiştir. 1983 tarihine gelindiğinde Hollanda bu konuya dair resmi görüşlerini içeren "Azınlıklar Notası" yayınlanarak kamuoyuna bildirmiştir. Buna göre hükümet, azınlık politikası amacında Hollanda'da yaşamakta olan azınlık grupların hepsinin eşit ve tam gelişme fırsatlarına sahip olduğu bir toplum oluşturmak istediğini belirtmiştir. Bu amacın gerçekleşmesi için "süregelmekte olan göçün sınırlandırılması" ve "azınlıkların topluma entegre olmaları" vurgusu yapılmaktadır. Bu bakış açısı sonraki yıllarda uygulanacak olan azınlıklar politikasının bel kemiğini de oluşturmaktadır. Bu bağlamda Canatan, göçü sınırlandırmak için düzenli olarak yeni önlemlerin alındığını ve bütünleşmeyi gerçekleştirmek için de daha katı önlemlerin geliştirildiğini belirtmektedir.

4.2.2.4. Hollanda vatandaşlığa kabul politikası

Kıyaslamalı olarak ele alındığında Almanya, Hollanda ve Fransa'nın birbirinden farklı vatandaşlık anlayışları ve vatandaşlığa kabul politikaları bulunmaktadır. 1990'lı yıllara kadar "jus sanguinis" merkezli bir vatandaşlık anlayışına sahip Almanya, vatandaşlığa kabul etme noktasında oldukça fazla zorluklar öne sürmüştür (Ersanilli ve Koopmans, 2010:774). "Jus sanguinis" çocukların uyruklarının onların doğdukları yerin dikkate alınmadan, sadece ailelerinin uyruklarıyla aynı olduğu ilkesidir. "Jus sanguinis", "jus soli"in karşıtı durumudur.[16] "jus soli" çocuğun doğum yerinin esas alınarak doğduğu yerin vatandaşlığını alması kuralıdır (İnternational Migration Law, 2004:36). Kısaca "jus sanguinis" Latince bir kelime olup kan bağı ilkesinin; yine Latince bir kelime olan "jus soli" de toprak bağı ilkesinin ifadesinde kullanılmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013:52). Daha sonraki zamanlarda engeller ve zorluklar biraz azaltılmıştır. 2000 yılında, sınırlandırılmış "jus Soli" anlayışı getirilmiştir. Vatandaşlığa kabullerin çok azı çifte vatandaşlığa kabul edilmektedir. 2003 yılına kadar Hollanda'nın daha sert "jus soli" ilkeleri bulunurken, katı olmayan hatta daha hafif zorlukta vatandaşlığa kabul şartları bulunmaktadır. Çifte vatandaşlık ise çoğunlukla hoş görülmektedir ve çifte vatandaş olanlara göz yumulmaktadır. Fransa'nın vatandaşlık yasasında ise "jus soli"e dair güçlü maddeler bulunmaktadır ve koşulsuz olarak çifte vatandaşlığa izin verilmektedir. Fransa ve Hollanda vatandaşlık yasalarında güçlü "jus soli" unsurlarına sahip olmasından dolayı

[16] Oxford Reference https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100027515 (Son ErişimTarihi:02.09. 2019).

birinci nesil misafir işçilerin ev sahibi ülkede doğmuş ikinci nesillerinin hepsinde, ev sahibi ülkenin vatandaşlığı bulunmaktadır (Ersanilli ve Koopmans, 2010: 774-775).

2000 yılı itibariyle artık Hollanda'nın da içinde bulunduğu birçok Batı ve Kuzey Avrupa ülkesi, uygulamakta oldukları liberal politikalarının kısmen de olsa aksine bir tavır sergilemeye başlamışlardır (Bauböck ve diğerleri, 2006: 7). Daha önce geçerli olan vatandaşlığa geçmenin, entegrasyonu teşvik etmek ve gerçekleştirmek için bir araç olduğu anlayışı değişmiştir. Bunun neticesinde vatandaşlığa kabulü, tamamlanmış bir entegrasyon süreci sonunda verilen bir ödül gibi son nokta olarak gören bir anlayış hâkim olmuştur. Kavramsal olarak da "bir entegrasyon aracı olarak vatandaşlığa kabul" ifadesinden "bir entegrasyon sürecinin vatandaşlık ile taçlandırılması" ifadesine geçilmesi, değişen bu vatandaşlık paradigmasını ortaya koymaktadır. Bu politika değişiklikleri dil becerisi ve toplum, vatandaşlık bilgisi resmi sınavında kendini belirgin bir şekilde göstermektedir. Vatandaşlığa kabul prosedürlerinde yer alan, ülkeye dair bilgi testi uygulaması Hollanda'da 2003 yılında gündeme gelmiştir. 2005 tarihinde ise vatandaşlığa geçme yoluyla Hollanda vatandaşlığını kazanmış kişilere veya Hollanda Antilleri'nde doğmasından dolayı zaten Hollanda vatandaşlığını kazanmış kişilere bile bu dil sınavı zorunluluğunun getirilmesini içeren parlamentoya sunulmuş bir yasa tasarısı bulunmaktadır (Bauböck ve diğerleri, 2006: 7; Ersanilli ve Koopmans, 2010: 774).

İkinci Dünya savaşı sonrası Endonezya, Surinam ve Hollanda Antillerinden Hollanda'ya gelen göçmenleri, sonraki yıllar Türkiye ve Fas'tan gelen göçmenler takip etmiştir. 1990'lı yılların başlarında, göçmenlerin entegrasyonuna yönelik vatandaşlık haklarının düzenlemesine dair tartışmalar siyasette sol eğilimli partiler ile sağ eğilimli partilerin gündemini oluşturmuştur. 1996 yılında çifte vatandaşlık hakkı ile sonuçlanan tartışmalar 2005 yılında tekrar hareketlenmeye başlamıştır. 2007 yılında aşırı sağ parti lideri Geert Wilders'ın, bakanların çifte vatandaş olamayacağı yönündeki karşı çıkışı kabul edilmemiştir. Bu savının hedefinde, çifte vatandaş olan bir Fas'lı ve bir Türk bakanı örnek göstermektedir. Çifte vatandaşlık hakkı sonraki dönemde yeniden düzenlenmiş ve neticede çifte vatandaşlık hakkı zorlaştırılmıştır. Bunun kapsamında 18 yaşına gelmiş gençlerin sadece bir vatandaşlığı seçmesi zorunluluğu getirilmiştir (Mass, 2010: 226, 227, 231'den akt: Şahin Kütük, 2017: 87-88).

4.2.2.5. Hollanda entegrasyon politikası

1970'li yıllarda göçmenlerin kalıcı olamadığı düşüncesiyle hareket eden Hollanda devleti, göçmenlerin dinini, kültürel aidiyetlerini ve anadilini korumalarını sağlayan bir politika izlemiştir. Ancak 1980'li yıllara gelindiğinde "çok kültürcü" ifade edilen ve göçmenlerin entegrasyonunu grup odaklı ele alan "etnik azınlık politikası" benimsenmiştir. Bu dönem izlenilen "etnik azınlık politikası"nda göçmen entegrasyonu sosyal politika kapsamında değerlendirilmiştir. 1990'lı yıllarda bu politikadan, devlete ekonomik külfet olduğu sebebiyle vazgeçilmiştir. Göçmen entegrasyonunun yönü, sosyal politikadan istihdam politikalarına doğru değişmeye başlamıştır. Göçmenden, ülkenin toplumsal hayatına, kurumlarına bireysel katılımda bulunmaları beklenmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde, önceki izlenen politikaların yerini merkezinde güvenlik olan bir bakış açısı almıştır. Entegrasyon anlayışlarında aslında kültürel asimilasyon beklentisinin olduğu görülmektedir (Muyan, 2019: 177).

Son birkaç yıldır Hollanda dahil birçok ülke göçmen entegrasyonunu teşvik etmek ve özendirmek için entegrasyon politikalarını tekrardan ele almaya başlamışlardır (Ersanilli, 2010: 1). Diğer yandan Hollanda, vatandaşlığa kabul etmek için daha katı sosyo-kültürel entegrasyon gereklilikleri öne sürmüş olan ülkelerden birisidir (Ersanilli ve Koopmans, 2010: 774). Hatta, Hollanda'ya yeni gelenler için kamu tarafından finanse edilen entegrasyon kursları başlatılmıştır. Bu kurslarda temel dil eğitimi, bazı uygulamalı pratikler ve ev sahibi ülkenin siyasal ve yasal sistemine yönelik bilgiler verilmektedir. Başlangıçta gönüllülük esasıyla bir katılım olurken sonraları zorunlu hale getirilmiştir ve ücret karşılığı finanse edilmeye başlanmıştır. Bu kurslara katılmayanlar için para cezaları, sosyal yardım kaybı ve en sonunda oturma izninin kaybedilmesine kadar çeşitli yaptırımlar bulunmaktadır. Hollanda, ev sahibi ülke dilinin öğrenilmesi şartını aile birleşimine başvuran aile üyeleri için de geçerli hale getirmiştir. Ayrıca bu kişilerden Hollanda'ya gelmeden önce bir dil sınavını geçmeleri de istenmiştir (Bauböck, 2006: 30). 2006 yılında yurt dışında Sivil Entegrasyon Yasası (Wet Inburgering Buitenland, Wib) yürürlüğe girmiştir. Buna göre aile birleşimi ya da aile kurma yoluyla Hollanda'ya göç etmek isteyenlerin de Hollandaca diline yönelik ve kültürel açıdan bir yeterlilik sınavını geçmeleri gerekmektedir. Ancak bu sınavdan AB ve EEA üyesi olan devletler, İsviçre, Monako, Avustralya, Birleşik Devletleri, Kanada, Yeni Zelanda, Amerika, Japonya ve Güney Kore vatandaşları muaf tutulmuştur. 2011 tarihinde Yüksek İdari Mahkemesi,

Türkiye ve AB arasındaki ortaklık anlaşmasına bağlı olarak Türk vatandaşlarının ve aile üyelerinin de bu yeterlilik sınavından muaf tutulması kararını almıştır (Ersanilli, 2014: 3).

Hollanda'nın düzenlemiş olduğu "Sosyal İşler ve Çalışma Komisyonu" görüşmesinde bir komisyon üyesinin, STK başkanına "Hollandalı olmak"la ilgili sormuş olduğu soru Hollanda'nın entegrasyona bakış açısını da göstermektedir:

> SP, Komisyon Üyesi: üyeleriniz bu konu hakkında daha değişik düşünüyorlarsa örneğin başka bir dini kimlikten veya başka bir cinsel tercihten dolayı. Buna izin verir misiniz? Yani bu "kültür" konusu sıkı kontrol altında mı? Yoksa farklılıkların mevcut olduğunu kabul ediyor, kadın erkek eşitliğini, eş cinsellerin eşitliğini ve Hollandalı olmanın en önemli unsur olduğunu kabul ediyor musunuz? (HTF- Sosyal İşler ve Çalışma Komisyonu Görüşmesi, 2017:12).

Gedik (2014: 27), Türklerin Avrupa'ya göç edip burada kalıcı hale geldiklerinden beri "uyum" un gündemde olan bir konu olduğunu ifade etmiştir. Gedik, Avrupa'nın, uyumu "entegrasyon" olarak isimlendirdiğini ve zaman zaman bilinçli olarak "asimilasyon" kavramı yerine kullandığını belirtmiştir.

Hollanda Türk Federasyon Genel Başkan'ı Murat Gedik, Hollanda'da yabancı olarak görülmeye ve göçmenliğe ilişkin şunları belirtmiştir (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018):

> Biz bir Hollandalı değiliz buradakiler için taki değerlerimizi bırakana kadar. (Kendi değerlerimizden vazgeçtiğimiz zaman Hollandalılar bizi Hollandalı olarak görmeye başlar.) O zaman bile yabancısınız. Burada Türk'üz, kolonial bir yapı, bir kısmı sömürgelerine Surinam deniliyor. Senelerdir Hollanda'nın sömürgesi altında kalmış ülkeler. Bu insanların dili Hollandaca, bu insanlar Hristiyan başka dilleri yok bu insanlara ama hala Surinam gözüyle bakılıyor. Kanuna göre kraliyetin vatandaşı olmasına rağmen. Burada kanun ve devlet anlamında anne ya da baba göçmen ise çocukları da öyle görüyor. Benim çocuklarımı da göçmen olarak görüyor çünkü eşim Türkiye'den geldi. Ama benim çocuklarımın çocukları göçmen sayılmıyor, ebetteki eşlerini Türkiye'den getirmediği müddetçe.

Hollanda'daki siyasi ve sosyal gelişmelerin entegrasyon konusundaki tartışmaları yeniden gündeme getirdiğini belirten Güngör (En Politik, 28 Mart 2018)[17] göçmenler tarafından oy verilen yerel partilerden DENK'in yerel seçime girdiği tüm belediyelerde meclis

[17] https://www.enpolitik.com/denkin-basarisi-ve-yeni-entegrasyon-tanimi-makale,2101.html (Son Erişim Tarihi: 02.09. 2020).

üyeliklerini kazanmasından bahsetmektedir. Güngör, Denk Partisinin kazanmış olduğu bu başarıyla entegrasyon anlayışının yeniden tartışılmaya başlandığını vurgulamıştır. Buna ek olarak önceki anlayışın ekonomideki temsile dayandığını ve ekonomik temsilin başarılı bir entegrasyon göstergesi sayıldığını belirtmiştir. Bu başarı ilişkisini referans alarak Hollanda Dış İşleri Bakanlığı'na bağlı oluşturulan bir komisyon, entegrasyonda başarı gösterdiklerini kabul etmiştir. Başarının kaynağı olarak "yeni Hollandalılar"ın ekonomide girişimci oluşları ve çalışkanlıkları gösterilmiştir. Komisyon, "Yeni Hollandalılar" içinde en başarılı grubun genelde girişimci olan Türkler olduğunu bildirmiştir. Denk Partisinin yerel seçimlerde kazandığı bu başarısı, Türklerin ekonomiden sonra siyasette de temsil gücüne sahip olduğunu ve başarı göstereceğini düşündürmüştür. Entegrasyona yönelik bir diğer yorum ise Denk Partisi'nin yerel seçimlerde gösterdiği bu başarının, "çok kültürlülüğün yerle bir edildiği"nin göstergesi olarak düşünülmesidir. Çünkü göçmenler çok kültürlülüğü savunan partilere oy vermek yerine Denk partisine yönelmişlerdir. Böylece Türklerin Hollanda toplumunda kendi kimliklerini koruyarak yerlerini aldığını ve var olduklarını, olacaklarını gösterdiği belirtilmiştir.

4.3. Göç Edenler İçin Kullanılmış Sıfatlar ve Kuşak Sınıflandırması

Türkiye'den, çeşitli nedenlere ve süreçlere bağlı olarak çoğunluğu Avrupa'ya göç etmiş Türklerin ev sahibi ülkedeki varlıklarını ifade etmek için çeşitli tanımlamalar kullanılmıştır. Bir dönem köken ülkede yaşayanlar, uluslararası göç etmiş kişileri "Alamancı", 'Almancı', "gurbetçi" gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Bu ifadeler aynı zamanda bir kimlik tanımlamasını da içermektedir. Köken ülkedeki insanların göç hareketini kendine özgü bir şekilde tanımlaması anlamına gelmektedir. Devam eden yıllarda göç eden işçileri ve sonrasında orada doğup büyüyen nesilleri ifade etmek için çeşitli kavramsallaştırmalar yapılmıştır. Diğer yandan bu kavramların çoğu ev sahibi ülkedeki bir göçmenin siyasi, hukuksal, vatandaşlık alma gibi konularda konumunu gösteren göçmen politikalarının ürünü olan ifadelerdir. Bazı ifadeler ise ev sahibi ülkede yaşayan kişilerin kendilerini nasıl algıladıklarını ve nasıl tanımladıklarını gösteren söylemleri içermektedir. Bu ifadelerden birisi yerel bir söyleme işaret eden gurbet ifadesidir.

Yabancı bir yerde yaşamak olarak anlamlandırılan gurbet ifadesi, farklı bir durumu da anlatmaktadır. Bir yer gurbet olarak görülüyorsa o yer henüz yurt olarak

benimsenmemiştir. Çünkü bir yeri gurbet olarak algılamanın en belirgin göstergesi gelinen yere, koşullar uygun olduğunda geri dönme niyetinin olmasıdır. Bir yere "gurbet" demek o yerin benimsenmediğini göstermektedir. Diğer yandan bu bakış açısı yaşanılan toplumun ayrılmaz bir parçası ya da yaşanılan yerin yerlisi olarak benimsenmiyorsunuz anlamına da gelmektedir. Ancak Batı Avrupa'ya Türklerin yerleşmesinin üzerinden 50 yıl geçmesiyle birlikte dördüncü nesiller burada doğmuştur. Artık yaşanılan yerin vatandaşlığına geçme artmıştır, burada yaşayan Türkler istihdama katkı sağlamaktadır ve siyasette önemli görevler almaktadırlar. Bütün bu gelişmeler ve daha niceleri Batı Avrupa'ya yerleşen Türkler için "gurbetçi", "Al(a)mancı", "misafir işçi", "Euro-Türk" gibi adlandırmaların kullanılamayacağını da göstermektedir. Batı Avrupa'ya yaşanan göç sonrası orada kalıcı olarak varlıklarını devam ettiren Türk topluluğu için "Avrupa Türkü" demek daha yerinde bir adlandırma olmaktadır (Gedik, 2014: 16). Kastoryano (2000: 28) Almanya'daki göç sorununun, Almanya'daki yabancı nüfusun çoğunluğunun Türk olması sebebiyle özel olarak bir Türk sorunu gibi düşünüldüğünü belirtmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de dış göç denildiğinde ilk olarak Almanya düşünülmektedir. Bu sebeple ilişkilendirilmiş bir algıyla diğer Avrupa ülkelerindeki Türk göçmenlere "Alamancı" denilmekte ve genelleme yapılmaktadır.

Halk arasında söylenen bir hitapsa "Alamana"dır. "Alamana", Almanya'da hala yaşamakta olmaları ya da memleketlerine geri dönüş yapmış olmaları fark etmeksizin Almanya'ya göç tecrübesini yaşamış işçi aileleri için söylenen bir ifadedir (Kaplan, 2017:86). Diğer yandan Alman Cumhur Başkan'ı Heuss'un 5-13 Mayıs 1957 tarihinde gerçekleştirdiği Türkiye ziyareti esnasında, Türkiye'den Almanya'ya staj için gençlere fırsat verileceğini bildirmesi üzerine endüstri meslek lisesi mezunu 150 Türk gencinden oluşan bir kafile Almanya'ya gitmiştir. Orada başarılı ve disiplinli çalışan ve iyi ilişkiler kuran bu gençlere "Heuss Türkleri" denilmiştir (Çelik, 2012: 151).

1950'li yıllarda bireysel girişimlerle giden işçiler, 1960'lı yıllarda artık devlet eliyle ve ikili anlaşmalar yoluyla Avrupa'ya gitmiştir. Bu sebeple "konuk işçi" (Gastarbeiter) kavramı da bu dönem ortaya çıkmıştır (Abadan Unat,2002:44). Göçün yoğunlaşmaya başladığı 1960'lı yıllar aynı zamanda işçilerin ev sahibi ülkedeki kalma sürelerini uzatma kararını verdikleri dönemi kapsamaktadır. Elbette kendi anayurtlarındaki işsizlik, ekonomik sıkıntılar gibi faktörler bu kararlarında en büyük belirleyici etmeni oluşturmaktaydı. 1970'li yıllara

gelindiğinde ise Avrupalı ülkeler nezdinden artık yabancı işgücünün "geçici" olmadıkları "kalıcı" oldukları fikri yerleşmiştir (Abadan Unat, 2002: 44-46).

"Konuk işçi" (Gastarbeiter) teriminin kullanımı 1980'li yıllara kadar devam etmiş olup bu ifade ile Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş Türkler kastedilmektedir. Ancak yaşanan yapısal değişimlerden birisi de göç alan ülkenin yabancıları tanımlamada kullandığı ifadelerdir. Almanya'ya geçici süreliğine giden işçilerin memleketlerine dönmeyecekleri ve orada kendilerine bir yaşam kuracakları anlaşıldıktan sonra kullanılan ifade "çalışma arkadaşı" (Mitarbeiter) olmuştur. Ancak Türk kültürünü yansıtan yaşam tarzı görünür olmaya başlayınca, daha farklı bir terimle ifade etmek gerektiği anlaşılmıştır. Böylelikle Türklerin varlığı, birlikte yaşanılan farklı bir azınlık kültürü olarak kabul edilmiş ve onlar için göçmenler (Migranten) terimi kullanılmıştır (Arslan, 2006: 235).

Bu ifadelerin haricinde de kendi memleketlerinden çıkıp başka bir ülkeye çalışmak için giden işçileri adlandırmak için çeşitli ifadeler kullanılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce "yabancı işçiler" (fremdarbeiter), İkinci Dünya Savaşı sonrası "misafir işçiler" (gastarbeiter) ifadesi kullanılmıştır. Bunların yanında "yabancı iş alanlar" (auslandische arbeitnehmer) ve "yabancılar" (auslander) gibi ifadeler de kullanılmıştır. "Müşterek vatandaşlar" (auslandische mitbürger), "sığınmacılar" (flüchlinge) diğer söylenen ifadelerden olmuştur. Bunlara ek olarak "göç sürgünleri" (aussiedler) ve "iş göçmenleri" (arbeits- migranten) ifadeleri de kullanılmıştır (Kılıçarslan,1992:26). Çalışmak için gelmiş ve kalma süreleri geçici olan göçmenler, bu süreç sonunda ya evlerine geri dönmüşlerdir ya da bulundukları yerde yaşamlarına devam etmişlerdir. Ancak daha önceki tarihi koşulları yansıtan ve bu koşullara bağlı olarak kullanılan "göç" ve "göçmen" ifadelerinin artık yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Çünkü bu günkü göçmenler hem köken hem de ev sahibi toplumunu kapsayan ağlar, faaliyetler, yaşam kalıpları ve ideolojiler geliştirmişlerdir (Basch, Schiller ve Blanch, 2005: 5). Bu yeni durumdaki göç ve göçmeni anlatmak için "ulus ötesi göç" ve "ulus ötesi göçmen" kavramları kullanılmıştır (Faist, 2012: 1-2; Schills ve arkadaşları, 1995: 48).

Şen (2007: 14, 131) Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yaşayan Türklerin, yaşadıkları ülkelerdeki konumlarından bahsederek "Euro-Türk" ifadesiyle Türklerin varlığını ifade etmektedir. Türkler yaşadıkları Avrupa ülkelerinde işveren, öğrenci, avukat, mühendis, sanatçı gibi statüler elde etmişlerdir. Yaşadıkları ülkelerin vatandaşları olarak Euro-

Türklerden sinema, resim, müzik gibi alanlarda önemli sanatçılar çıkmıştır. Şen, bu isimlerin alanlarında itibarlı ödüller alarak iyi konumlara yükseldiğini vurgulayarak Euro-Türklerin geldiği noktayı göstermektedir.

Türklerin, çoğunluğunun Almanya olmak üzere Batı Avrupa'ya göç etmesinden 1991 yılına kadar geçen sürede, yaşanan değişimlere bakıldığında onların artık sadece fabrikalarda çalışan vasıfsız işçi olmadıkları görülmektedir. Eğitim, siyaset, ekonomi gibi birçok sahada başarılı olmuşlardır. Misafir işçi statüsünden etnik azınlık statüsüne kabul edilmiş olan Türklerin Avrupa'daki yerleşikliğine dair en önemli gösterge Türk kültürünün kurumsallaşmaya başlamasıdır. Bu kurumsallaşmayı kültür dernekleri, Türkçe gazete, dergi yayınları, radyo yayınları, camiler, eğitim merkezleri vs. gibi kurum ve kuruluşlar olarak görmek mümkündür. Böylece Türk kültürünün Avrupa'daki Türk nesillerine aktarılması sağlanmaktadır (Güngör, 1992: 14-15).

Sadece göç edenlere değil aynı zamanda göç edenlerin yerleştikleri Avrupa ülkelerinde doğmuş çocukları için de çeşitli adlandırmalar yapılmıştır. Farklılıklar olmasına rağmen genel olarak göç eden ilk grup "birinci kuşak" olarak adlandırılmış, göçmenlerin yerleştikleri ülkede doğmuş çocuklarına "ikinci kuşak" ve ikinci kuşağın ev sahibi ülkede doğmuş ve yetişmiş nesillerine "üçüncü kuşak" denmiş ve onlardan sonraki nesillere "dördüncü kuşak" denmesi üzerinden devam etmiştir adlandırılma. Ancak ikinci kuşağın içinde bulunduğu sosyo-kültürel yapı, hayat tarzı ve ekonomik hayattaki konumları sonraki kuşaklardan farklılık göstermektedir. Bu farklılık da göç literatürü açısından dikkate değer bir önem taşımaktadır.

Bir genelleme yapılarak Batı Avrupa'da yaşayan bütün Türk gençlerine hala "ikinci kuşak" denilmektedir. Şu an 30'lu yaşlarında olan göçmen işçilerin çocukları aynı zamanda "üçüncü kuşak" olarak adlandırılan çocukların ebeveyni durumundadır. Oysa "ikinci kuşak" ile "üçüncü kuşak" olarak hitap edilen grup birbirinden farklı özellikleri taşımaktadır. 1980'li yılların başlarında, ikinci kuşak olarak adlandırılan gençlerin yaşadıkları sorunlardan hareketle, farklı kültürel sistemler ile istekler arasında bocalamış olan çocukları ifade etmek için "ikinci kuşak" kullanılmıştır. "Üçüncü kuşak" grubundaki çocuklar ile okullarında başarı gösteren ve "Türklük-Batı Avrupa ikilemi"ni bir avantaja çevirerek hayatlarına yansıtmış olan kesim anlatılmaktadır. Terminolojide "göçmen işçilerin çocukları" ifadesi bile artık kullanılmamaktadır. Bunun yerine göçmen işçiler

“Türkler” ya da “Müslümanlar” olarak adlandırılmaktadır. Göçmen işçilere ve onların çocukları için “birinci kuşak”, “ikinci kuşak”, “üçüncü kuşak” ifadesi kullanılmaktadır. Böylece birbirlerinden ayrılan nitelikleri görmeyi sağlamaktadır (Nielsen, 2002:36-37). Kısaltması “OECD” olan, Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development)’nün 1997 tarihinde geliştirmiş olduğu bir sınav olan “PISA” kısaltmasıyla (Programme for International Student Assessment) Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (İskenderoğlu ve Baki, 2011: 289) ‘nda kuşak sınıflandırılması göçmen öğrenciler üzerinden yapılmıştır. Buna göre anne ve babalarının her ikisi de değerlendirme ülkesi dışında doğmuş olan öğrenciler, göçmen öğrenci olarak tanımlamıştır. Diğer yandan, değerlendirmeye katılan ülkede doğmuş ve o ülkenin zorunlu eğitimine baştan sona katılma imkânı bulmuş olan göçmen öğrenciler, ikinci kuşak olarak tanımlanmıştır (Shewbridge ve diğerleri, 2010: 31). SPVA alan araştırmasında, ikinci kuşak için sosyolojik bir ölçüt kullanılmıştır. Sosyolojik tanımlamaya göre en can alıcı nokta, çocukların okul kariyerine Hollanda’da başlayıp başlamamasıdır (Crul ve Doomernik, 2003: 1046).

Göç sürecine, kuşaklara göre iki ana eksenden bakarsak iki farklı dönem ve bu dönemin farklı değişkenleri ve dinamikleri ortaya çıkmaktadır. İlki, birinci kuşağın göç etmesini, sonrasında yaşadığı sosyo-ekonomik, siyasi, kültürel ve psikolojik süreci içeren dönemdir. Diğeri ise ilk kuşağın ev sahibi ülkede doğan çocukları yani ev sahibi ülkenin kültürel sistemi, sosyal yapısı içinde yetişmiş ve dilini öğrenmiş nesillerin ev sahibi ülkeyle olan ilişkisini, iletişimini ve Türk kültürüne yönelik tutumlarını içeren dönemdir. İkinci kuşakla başlayan dönemi ve sonraki kuşakları kendi içinde sınıflandırarak incelemek sosyo-kültürel yapıyı daha netleştirmektedir. Çünkü birinci kuşağın etkisinde olan ikinci kuşak birçok yönüyle üçüncü kuşaktan ve sonraki kuşaklardan farklılık göstermektedir. Örneğin ikinci kuşağın en sık karşılaştığı durum ev sahibi ülkenin dilini yeterince ya da hiç bilmeyen ebeveyniyle yaşadığı süreçtir. Çocuğun toplumla ilgili yaşadığı sıkıntılarda ailenin dil konusunda yetersiz kalması çocuğunda hayatını zorlaştırmaktadır. Ancak ev sahibi ülkenin dilini bilen ebeveyne sahip olan çocuklar için sorunlarda, süreçlerde farklılık göstermektedir. Bu sebeple ev sahibi ülkede doğmuş kuşakları da kendi içinde nesil farklılığına göre değerlendirmek daha sağlıklı sonuçlara ulaşmayı sağlamaktadır.

5. HOLLANDA'DAKİ TÜRK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK)

5.1. Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları

"Sivil toplum" kavramı ilk olarak Arsitotales'le ve onun "Politike Koinonia" ifadesiyle anlatmak istediği bakış açısında ortaya çıkmaktadır. Aristotales "Politike Koinonia" ifadesiyle kentliler, yurttaşlar, politesler tarafından oluşturulmuş politik düzeni kastetmektedir. "Politike Koinonia" olarak isimlendirdiği politik düzenini diğer toplumsal düzenlerden ayıran nokta "Politike Koinonia"nın adaleti temel alan bir düzen olmasıdır (Gönenç, 2001; Kuçuradi, 1998: 28). Arslan (2001: 118-125) belli bir amaç doğrultusunda hareket eden ve kamuoyuna bilgi vermek, yönlendirmek amacıyla kurulmuş olan, gönüllülük esasıyla çalışan ve toplum içindeki idarenin bir parçası olmayan kuruluşları sivil toplum kuruluşları olarak ifade etmektedir. Sivil topluma ilişkin bu alanda faaliyet gösteren örgütlenmeler sivil toplum kuruluşlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda dernekler, meslek kuruluşları, kooperatifler, vakıflar, sendikalar sivil toplum kuruluşlarının çeşitlerini oluşturmaktadır. İlk sivil toplum kuruluşunun tarihçesi özgürlük mücadelesine dayanmaktadır. Avrupa'da ise Birinci Dünya Savası sonrası kilise merkezli yardım kuruluşları olarak ortaya çıkmıştır.

Çeşitli tanımlardan yola çıkarak, sivil toplum bir toplumsal model olarak görülmektedir. Bu, devlet erki haricindeki kişilerin ve yapıların herhangi bir denetim ya da baskı olmaksızın çalışmalar yaptıkları bir toplumsal modeldir. Sivil toplum tanımlamalarında öne çıkan bir özellik de sivil toplumun devlet aygıtına yönelik duruşudur. Bu ilişkisel durum sivil toplum kuruluşlarının belirleyici bir tanımını oluşturmaktadır. Çünkü sivil toplum kuruluşları devlet aygıtı dışındaki bireylerin oluşturdukları yapılar olarak tanımlanmaktadır (Öner ve Tan, 2000: 158). Sivil toplum kuruluşu ifadesi sosyal kurumları, eğitim kurumlarını ve kâr amacı gütmeyen firmaları kapsamaktadır. Dünya Bankası'nın operasyonel tanımlamasından hareketle STK'lar ticari amaçlardan ziyade insani ve iş birliğine dayalı amaçlarla karakterize edilmiş özel kuruluşlar olarak ifade edilmiştir (Werker ve Ahmed, 2008: 74).

5.1.1. Göçün Sosyal Sermaye Aktörleri Olarak Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları göç hareketinde ve göç sürecinde etkili bir ulus ötesi aktör haline gelmiştir. Bu sebeple ulus ötesi göç ve göçmen kavramlarıyla ilişkilendirilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Özellikle ulus ötesi göçle birlikte ulus ötesi yeni yaşam alanları oluşmuştur. Bu yaşam alanları ilişkiler ağını, davranış örüntülerini, sosyal bağları, kültürel etkileşimleri ve yeni sosyal alanları kapsamaktadır. Bu anlamda Akbaş (2016:336) köken ülke ile göç edilen ülke arasında yeni bir toplumsal alan yaratıldığını belirtmektedir. Göçmenler, yeniyi ve gelenekseli içeren dayanışma şekilleri geliştirdikleri bu toplumsal alanda aynı zamanda farklı kültüre sahip iki ülke arasında da sosyal ağlar ve aidiyet bağları oluşturmuştur. Bu sürecin en önemli vurgusu ise sivil toplum örgütlenmesine yapılmaktadır. Çünkü sivil toplum örgütlenmesi bu bağların, dayanışma biçimlerinin yeniden üretilmesini sağlayan ve bu anlamda ideolojik bir işlev pozisyonundadır.

Derneklerin ve örgütlerin kuruluş amacını, dini, siyasi, sosyal ve spor gibi ya da herhangi bir ortak amaç için bir araya gelinmesi oluşturmaktadır. Bir derneğin kendisi bilgiyi yayabilen bir insan ağıdır. Diğer yandan bir göçmen derneği, kolaylıkla şehirdeki yetkili makamlar, sosyal yardım kuruluşları gibi daha büyük bir ağın parçası haline gelebilmektedir. Böylelikle izole edilmiş bireylerin topluluğa katılmaları ve kendi taleplerini ifade edebilmeleri ve aktif olabilmeleri için onlara daha kolaya ulaşılması sağlanmaktadır (Martiniello, 2006: 97). Bu durum sivil toplum kuruluşlarının sosyal sermaye gücü olarak işleyişlerini de göstermektedir. Yaman (2014: 296-297)'ın Belçika'da yapmış olduğu saha araştırmasından elde ettiği bulgularda, sivil toplum örgütlerinin önemine dikkat çekmektedir. Göçmen ilişkiler ağının oluşturduğu bir yapılanma da sivil toplum örgütleri ve derneklerdir. Böylece göç eden Türkler hem kendi kültürel değerlerini sonraki nesillere aktarabilme hem de yaşadıkları toplumda etkin olabilme imkânı bulmaktadır. Aynı zamanda bu durum, göçmenin içinde bulunduğu ilişkiler ağını güçlendirmektedir. Böylece yapısal ve kültürel varlıklarını da korumaktadırlar. Bu anlamda Belçika'daki sivil toplum örgütlerinin ve derneklerinin, oradaki Türklerin ilişkiler ağını güçlendirmesi ve aralarındaki dayanışmayı arttırması bakımından önemi vurgulanmaktadır.

Küçükcan ve Güngör[18] yeni nesilde kayda değer bir şekilde sivil toplum bilincinin geliştiğini, genel olarak 1985 yılı sonrası Avrupa'da ikamet eden Türklerin sivil bilinçlenmesinin belirgin bir şekilde arttığını belirtmektedir. Türklerin, Avrupa genelinde kurmuş oldukları sivil kuruluşların artarak geniş bir örgütlenme ağları oluşturduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda Küçükcan ve Güngör, Avrupa Türklerinin toplumsal sermayeye dönüşümlerini ve bu sürecini ele almıştır. Hollanda'daki Türk varlığının ekonomik güç, siyasi katılım, nüfus ve sivil kuruluşları açısından toplumsal sermaye oluşturduğunu ve Hollanda genelinde de geniş ve etkili bir sosyal ağ kurduklarını belirtmiştir.

Bunlara ek olarak göçmenler göç ettikleri ülkenin sosyal hizmet ve sosyal yardım hizmetlerine dâhilken, sonrasında sosyal hizmet rollerinin büyük bir kısmını kendileri yeni formlarda üretmek durumunda kalmışlardır. Bunu yaratan sebep ise sosyal hizmet rollerinin sivil toplumun sorumluluğuna bırakılmış olmasıdır. Böylece göçmenler kendi sosyal yardım sistemlerini kurmaya başlamışlardır. Çünkü sivil toplumun kurulumu sürecinde dayanışma önemli bir faktör olmaktadır (Akbaş, 2016: 338).

5.2. Hollanda'da Kurulmuş Sivil Toplum Kuruluşları

Tarihsel süreçte Hollanda'daki sivil toplumun gelişmesinde, kiliseler, dernekler, vakıflar, sendikalar, medya ve spor kuruluşları önemli bir paya sahiptir. Sivil toplum kuruluşları ise toplumla siyaset arasında önemli bir işlev yürütmektedir. Bununla ilişkili olarak örgütlü sivil toplum için "toplumsal orta-alan" tanımlamasını içeren "maatschappelijke middenveld" ifadesi kullanılmaktadır. Modern derneklerin oluşması, 19. yüzyılın sonuna ve sonraki dönemlerine denk gelmektedir. 1850 ve 1900'lü yıllara bakıldığında çoğalan bir dernekleşme görülmektedir. Leiden şehrinde aynı dönemlerde 20 sendikal dernek, 22 spor derneği, 2 kulüp, 5 dini dernek, 5 seçmen derneği kurulmuştur. Bir şehirde bile bu kadar çok derneğin kurulması o dönemler artan büyümeyi göstermektedir (De Hart, 1999:34'ten akt: Canatan ve diğerleri, 2015: 26).

[18] (https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3987) Küçükcan., T., Güngör, V. (2006), Toplumsal Sermaye Kuramı Açısından Avrupa'daki Türk Sivil Kuruluşlar ve Türkiye – AB İlişkileri, Türk Yurdu, Yıl 95, Sayı 224. (Son Erişim Tarihi: 08.06.2021).

1960'lı yıllar itibariyle Türkiye'den Hollanda'ya gelen birinci kuşak Türklerin herhangi bir dernek, vakıf, cemiyet açma girişimlerinde bulunmamalarının en temel sebebi bir gün kendi ülkelerine geri dönecekleri fikrine sahip olmalarıdır. Bu sebeple 1960'lı yıllarda Türkler tarafından bir sivil toplum örgütlenmesine yönelik faaliyet bulunmamaktadır (Güngör, 1992: 58). Türkevi (Hatunoğlu,2003) Hollanda'daki Türk sivil toplum örgütlenme sürecini üç dönemde ele almaktadır. Her dönem on yıllık bir süreyi kapsamaktadır

Hollanda'daki Türk sivil toplum örgütlenmesindeki değişimlerin daha detaylı görülebilmesini sağlayan üç dönem şöyledir (Güngör, 1992: 58-60).

- 1970-1980 yılları arasındaki dönem
- 1980-1990 yılları arasındaki dönem
- 1990 ve sonrası

Güngör (1992: 58) 1970-1980 yılları arasındaki on yıllık ilk dönemde, Türk sivil toplum örgütlenmesinin işçi hareketleri kaynaklı olduğunu ve birçoğunun da Türkiye'nin 1980 öncesi siyasi yapısını yansıttığını belirtmiştir. Bu yıllar arasında kurulmuş olan Türk sivil Toplum Kuruluşları şunlardır:

- Hollanda Türkiyeli İşçiler Birliği: Amsterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda İslam Merkezi: Utrecht'te kurulmuştur.
- Hollanda Ülkücü İşçiler Derneği: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda Türkiyeli Öğretmenler Birliği: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda Türkiyeli Kadınlar Birliği: Amsterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda Türk İslam Kültür Dernekleri Federasyonu: Amsterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda Türk Spor Kulüpleri Federasyonu: Spijkenisse'de kurulmuştur.

Türkevi (Hatunoğlu,2003),1980-1990 yıllarını kapsayan ikinci on yıllık dönemde Türkiye'deki dini ve siyasi eğilimlerin uzantısı şeklinde bir Türk sivil toplum örgütlenmesi olduğunu belirtmiştir. Güngör (1992: 59) bu dönemde, ilk döneme göre farklılıkların olduğunu ifade etmiştir. Bu dönemin en dikkat çeken özelliği, ilk kuşak Türklerin kurmuş oldukları kurumların zamanla işlevlerini kaybetmesidir. Ayrıca işçi kuruluşları yerine farklı alanlarda faaliyetleri içeren kurumlar kurulmuştur. Spor, sanat, kültür, gençlik ve

göçmenlerin haklarını savunma gibi alanlar kurumların kurulma amacını oluşturan ve faaliyet gösterdiği alanlardan bazılarını oluşturmaktadır. Bunların yanında Hollanda'da yaşayan Türklerin, orada karşılaştıkları sorunların çözümünü amaçlayan kuruluşların faaliyet göstermeye başlaması bu dönemin özelliklerindendir.

1980-1990 yıllarını kapsayan dönemde kurulmuş olan ve ülke çapında faaliyetlerine devam eden kuruluşlar şunlardır (Güngör, 1992: 59):

- Hollanda İslam Federasyonu; Millî Görüş: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda Türk Dernekleri Federasyonu: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Demokratik İşçi dernekleri Federasyonu: Amsterdam'da kurulmuştur.
- Demokratik Sosyal Dernekler Federasyonu: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda Diyanet Vakfı: Den Haag'da kurulmuştur.
- Sosyal ve Kültürel Gençlik Merkezleri Vakfı: Utrecht'te kurulmuştur.
- Hacı Bektaş Vakfı: Den Haag'da kurulmuştur.
- Türk – İslam Kuruluşları Birliği: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Akyazılı Vakfı: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Kültür ve Sanat Vakfı: Amsterdam'da kurulmuştur.
- Türkiyeli Öğrenciler Birliği: Rotterdam'da kurulmuştur.
- Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı: Amsterdam'da kurulmuştur.

Üçüncü dönemin diğer iki dönemdeki yapılanmadan farklılık gösterdiği görülmektedir. 1990'lı yıllarla birlikte Hollanda'daki Türk sivil toplum örgütlenmeleri artık Türkiye'deki siyasi ve dini eğilimlerin birer uzantısı değildir ve yeni bir örgütlenme biçimine geçilmiştir. Bu yeni örgütlenme, Hollanda'daki yaşam şartlarını dikkate alan ve orada ihtiyaç duyulan bir yapı arz etmektedir (Hatunoğlu, 2003). Güngör (1992: 58-60) üçüncü dönem olan 1990 ve sonraki yılların Türkler için sosyal, siyasi, hukuki ve benzer hakların kazanıldığı ve kullanılmaya başlandığı dönem olması bakımından da farklı bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Güngör, Türk kuruluşlarının işlevlerine yönelik yapılmış olan bir ön araştırmadan bahsetmektedir. Bu araştırmaya göre organize olma süreci, Türklerin bulundukları ülkeye yerleşme ve orada kalıcı olma kararıyla birlikte Hollanda'daki sosyal hayatta karşılaşılan sorunlara çözüm bulabilmek ve sosyal ihtiyaçları giderebilmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Türk kuruluşlarının dört temel alanda faaliyet gösterdiği belirtilmiştir:

- Dini Kuruluşlar
- Türkiye gerçeklerine göre ortaya çıkmış kuruluşlar
- Sosyal ve kültürel kuruluşlar
- Diğer kuruluşlar (Güngör, 1992: 58-60).

Bugün, göçmenlerin ve göçmenlik geçmişi olan nesillerin kendilerini ifade edebiliyor olmalarının bir göstergesi de onların kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşlarıdır. Türklerin kurmuş oldukları bu sivil toplum kuruluşları göçmenlerin oluşturdukları sosyal ağların da ne kadar büyüdüğünü ve güçlendiğini göstermektedir. Diğer yandan Hollanda'da yaşayan Türkler, Türkiye'de yaşanan önemli bir siyasi, sosyal, ya da ekonomik olayı teknolojinin sunduğu imkanla eş zamanlı olarak haber alabilmekte ve aynı duyguları yaşayarak tepki verebilmektedir. Bu aynı zamanda sosyal ağların ve sivil toplum kuruluşlarının ulus ötesi karakterini yansıtmaktadır. Avrupa'nın çeşitli Ülkelerinde yaşayan ve bu çalışmada esas alınan Hollanda'da yaşayan Türklerin kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşları, ulus ötesi faaliyet gösteren yapılar haline gelmiştir. STK'ların ulus ötesi niteliklerinin Hollanda'daki görünürlüğüne şu örnek verilebilir. Hollanda'daki yetkililerin, Türkiye'de yaşanan önemli olayların oradaki etkilerini konuşmak ve göçmenlere veya göçmenlik geçmişi olanların tepkilerini anlayabilmek için STK'lar ile iletişime geçtiği örnekler mevcuttur. Çünkü ulus ötesi olan sivil toplum kuruluşları ev sahibi ülkede göz ardı edilemeyecek önemli birer muhatap haline gelmiştir. Bu düşünceyi destekleyen örnekleri, Türkiye'de yaşanan bir olay sonrasında ya da Türkiye-Hollanda ilişkileriyle ilgili durumlarda Hollanda yetkililerinin vermiş olduğu tepkilerde görmek mümkündür. Bu bağlamda Hollanda Türk Federasyon ve Hollanda devletinin yetkilileri arasında yapılan bir görüşme örnek verilebilir.

Hollanda Meclisi iç tüzüğü kapsamında çalışmalarını yürüten "Sociale zaken en wergelegenheid" (Sosyal İşler ve Çalışma) komisyonu, Türkiye'de 15 Temmuz 2016 yılında yaşanan darbe girişiminden sonra Hollanda'da aktif olarak varlığını sürdüren STK'lar ile görüşme yapmıştır. Bu STK'lardan birisi de Hollanda Türk Federasyon'dur. Görüşmenin amacı 16 Temmuz sonrası Türkiye'de gelişen sürecin Hollanda'da yaşayan Türk toplumu üzerindeki etkilerine yönelik görüş almaktır (Sosyal İşler ve Çalışma Komisyonu Görüşmesi, 2017: 9).

Federasyon'un yazılı hale getirdiği kaynakta oturum başkanı bu görüşmenin amacından şu şekilde bahsetmektedir:

> Bugün meclis binasının "Enquete" salonunda bulunuyoruz. Buna rağmen görüşmeler yeminli değil, bildiğiniz gibi normalde yeminli olur ama bugün değil. Bu görüşmelerin iki amacı bulunmaktadır. Yakın zamanda Türkiye'de olup bitenlerin Hollanda'da yaşayan Türkler ve Türk kurumları için doğurduğu sonuçları öğrenmek ve bunun yanı sıra bu kurumların Hollanda'daki rolünü bilmektir (Sosyal İşler ve Çalışma Komisyonu Görüşmesi, 2017: 10).

Bir diğer örneği ise Millî Görüş Kuzey Hollanda Bölge Başkanı Oktay Dalmaz'ın bahsettiği şu olayda görmek mümkündür (Amsterdam, 11.09.2018):

> Belediyeler başta halkın güvenliğini önemsiyorlar, hizmetlerinin aksamamasını önemsiyorlar, yabancıların da bu işleyen sistem içerisinde bir sıkıntı oluşturmaması, zaman zaman bunlarında da bilgilendirilmeye ihtiyacı olduğunu biliyorlar. STK' lara belediyeler bir bilgilendirme akşamı tertip edebilir, örneğin Türkiye de kritik bir makasa gelinde buradaki inanların da orayla bağını bildiği için fevri davranmamaları için etrafa zarar vermemeleri için mesela, O Hollanda Türkiye gerginliğinde yaşandı, Bakan'ın alınmaması durumu, hemen buradaki yerel yönetimlerde harekete geçiyor, mahalli olarak taşkınlık olur mu bir sıkıntı yaşanır mı diye, bizlerden bilgi talep ediyorlar, randevu talep ediyorlar, bu noktada neler yaptığımızı merak ediyorlar, biz de kendilerine çözümden yana olduğumuzu, toplumun gerilmemesi gerektiğini, biz burada yaşıyoruz, biz buralıyız, siyasi ortamdaki gerginliğin hemen tabana inmemesi gerektiğini söylüyoruz. Çünkü şu an o gerilim düzeldi toplum o gerginliği devam ettirse yukarı düzeldi aşağı düzelmiyor, o yüzden böyle olmamalı. Sonuçta burada olan bizi de etkiliyor, ekonomi kötü olsa bizi de etkiliyor.

5.3. Araştırma Kapsamındaki Sivil Toplum Kuruluşları

5.3.1. Türkevi Derneği

Türkevi Derneği, 1992 yılında Amsterdam-Westerpark'da kurulmuştur. Türk kültürünü, Hollandalılara ve Türk çocuklarına tanıtmak derneğin kuruluşundaki temel amacını oluşturmuştur. Türkevi derneğine bağlı olarak Türkevi yayınları da kurulmuştur.[19] Türkevi Derneği Veyis. Güngör'ün öncülüğünde kurulmuştur.

Güngör, 1980 yılının ağustos ayında aile birleşimi yoluyla annesi ve kardeşleriyle birlikte Hollanda'ya babasının yanına göç etmiştir. Amsterdam Üniversitesi'nde pedagoji

[19] https://tr-tr.facebook.com/turkevihollanda (Son Erişim Tarihi: 25.02.2020).

öğrenimini tamamlamıştır (Yemni, 2019: 24-38). Veyis Güngör, Türkevi Derneği kurulduğu zaman düzenlenen faaliyetlerin amacını şöyle açıklamıştır:

> Türkevi derneği çatısı altında hem bu belediyede ikamet eden Türklere hem de Hollandalılara yönelik faaliyetlerimize hız verdik. Bu faaliyetlerden bir tanesi de her yıl tekrarlanan 'çok yönlü Ramazan' etkinliklerimizdi. O yıllarda Ramazan kış aylarına rastlamaktaydı. İftar vakti tam memurların ve çalışanların iş çıkışı saatine denk düşüyordu. Biz de bu fırsatı çok iyi değerlendirerek bir taraftan iftar organize ederken iftarla birlikte Türk kültürünü tanıtıcı etkinlikler yaparak Türklerle Hollandalılar arasında güzel ilişkilerin kurulmasına vesile olduk (Yemni, 2019: 38).

Türkevi Derneğinin temellerinin üniversite yıllarında yaptığı çalışmalara dayandığını belirten Güngör (2015: 20) yapılan ilk sivil toplum etkinliğinin 1987 yılına, Amsterdam Üniversitesindeki öğrencilik yıllarına kadar uzandığını belirtmektedir. Rembrandt Meydanı'nda bulunan Gransa Cres Otel'de "1. Hollanda Mevlâna Sempozyumu" adıyla ilk etkinlik düzenlenmiştir. Yemni (2019: 36) 1990'lı yıllara gelindiğinde Güngör'ün, öğrencilik döneminin bitmesiyle sivil toplumda daha etkin bir şekilde yer almaya başladığını ifade etmektedir. Bu dönem düzenlenen sivil toplum faaliyetlerinden birisi de DAM Meydanı'nında bulunan Yeni Kilise (Nieuwe Kerk) konferans salonunda gerçekleştirilen "Göç Tarihi ve İbn-i Haldun Konferansı" olmuştur.

Yemni (2019:38) takip eden yılları "verimli yıllar" olarak ifade ederek hem Hollandalılara hem de Hollanda'da yaşayan Türklere ve onların çocuklarına yönelik hazırlanan faaliyetlerin iyice arttığını belirtmiştir. Türkevi derneğinin yapmış olduğu faaliyetlere olan katılımların artmasıyla birlikte, organizasyonlar daha büyük salonlarda ve kütüphanelerde yapılmaya başlanmıştır. Bu faaliyetler arasında Amsterdam, Zaandam, Leiden gibi şehirlerde düzenlenmiş "Orta Asya Müziği Günleri", "Türkçe kursları" ve "Türk yemekleri kursları" yer almaktadır. Yemni, bu faaliyetlerin en önemli katkısının Güngör'ün şu sözlerinden anlaşılacağını belirtmiştir:

> Hem Hollandalı hem de Türk katılımcılar Konserleri beğeniyle izlemişlerdi. Tedavi edici/şifa müziği: Orta Asya Müziği adı altında Doç. Dr. Rahmi Oruç ve grubunun icra ettikleri müzik, bizim ve Hollandalıların çok fazla duymadıkları müzik türüydü. Hollandaca ilgi duyup yayınladıkları bu konserlerle Orta Asya'da icra edilen geleneksel Türk Müziğini Hollanda gündemine taşımıştır. Aynı yıllarda yine Hollandalıların katıldığı Türkçe dersleri kursu ve Türk yemekleri kursları iki toplumun birbirlerini daha yakından tanımalarına vesile oluyor ve birlikte çalışma kültürü oluşturuyordu (Yemni, 2019: 41-42).

Türkevi Derneğinin faaliyet yaptığı çeşitli alanlar şöyledir: [20]

- Hollanda'da Yağlı Güreş şampiyonaları
- Avrupa'da Türkçe Süreli Yayınlar Sempozyumları
- Türkçe Kursu
- Geleneksel Ramazan Faaliyetleri
- Sufizm
- Göç ve Siyasi Katılım
- Uluslararası Kalkınma İş Birliği

Hollanda'nın çeşitli şehirlerinde "Mevlâna Rumi Yemekleri" ismiyle düzenlenen programlarda Hollandalılara Mevlâna düşüncesi anlatılmaktadır. Ayrıca birçok önemli ismi ve konuyu kapsayan (Dede Efendi, İbn-i Sna, Evliya Çelebi, Kaşgarlı Mahmut, Ahilik sistemi, Konya kriterleri) kültür etkinlikleri düzenlenmiştir (Güngör, 2015: 16-19).

Türkevi Araştırmalar Merkezi

"Türkevi Araştırmalar Merkezi", Türkevi derneğine bağlı olarak 2004 yılında Amsterdam'da kurulmuş bir araştırma ve düşünce kuruluşudur. Bilimsel çalışmalar yapmak, Hollanda ve diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklerin sorunlarına yönelik kalıcı çözümler üretebilmek, Avrupa değerlerini Türkiye'ye tanıtmak, Türk kültürünü ve uygarlığını Avrupa'ya anlatmak ve tanıtmak Türkevi Araştırmalar Merkezi'nin kuruluş amaçları arasında yer almaktadır.[21] Avrupa'da yaşayan Türklerin "Avrupalı Türkler" olarak, Hollanda başta olmak üzere ülkeler arası ilişkilerde üstelenebileceği bir işleve değinilmektedir. Türkiye ile olan ilişkilerde, Avrupa ülkeleri ile olan ilişkilerde ayrıca Türkiye ve Avrupa arasındaki ilişkilerde, Avrupalı Türklerin "köprü kimlik" olarak önemli birer aktör olabileceği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda bu durumun Avrupalı Türklerin hem Türkiye hem de Avrupa tarafından "sosyal sermaye" ve "aktör" olarak algılanmasını sağlayabileceği belirtilmiştir.[22]

Yapılan görüşmede Veyis Güngör hem Türk kültürü hem de Hollanda kültürü içinde yetişen Türk gençleri için nasıl bir denge sağlamayı amaçladıklarını şöyle belirtmiştir:

[20] http://www.turkevi.org/ (Son Erişim Tarihi: 25.10.2018).
[21] http://www.turkevi.org/ (Son Erişim Tarihi: 25.10.2018).
[22] http://www.veyisgungor.com/algemeen/turkiye-avrupa-iliskileri-ve-aktor-olarak-avrupali-turkler/ (Son Erişim Tarihi: 19.11.2018)

> Şimdi, Hollanda'da doğan ve Avrupa'da doğan Türk gençleri, farkında olsun veya olmasın, gayri ihtiyari şekilde iki kültürlü yetişiyor. Bu sistematik olmayabilir, fonksiyonel bir şekilde yani evden çıkınca Hollanda kültürü veyahut okulda Hollanda kültürü, iş yerinde Hollanda kültürü, ev ve arkadaş çevresinde Türk kültürüyle karşı karşıya, dolayısıyla gençlerin formu, yani şekillenmesi, şahsiyetlerinin oluşması iki kültürle birlikte oluyor. Bizim burada dernek olarak üzerinde durduğumuz ve bize düşen görev, iki kültürden birini temsil etmemizden dolayı yani, Türk kültürünün değerlerinin tanıtılması, yaşatılması imkanlarını ve fırsatlarını gençlere sunmak. Zaten süreç devam ediyor, biz o süreçte bizin değerlerimiz budur veyahut bizim değerlerimizde bunlar bunlar da vardır diyerek, onların, hem kognitif gelişmelerine bir katkıda bulunmak, hem de şahsiyetlerinin oluşmasında ait olmuş oldukları kültürden ve milletten aşağılık duygusuna kapılmadan, içerisinde yaşadıkları ülkenin insanlarıyla ilişkiye geçmeyi sağlamak, yani çok yazılı olmasa da böyle gözlerine batıra batıra söylemesek de aslında faaliyetlerimizin arka planındaki şey budur. Biz, büyük bir medeniyetin, mensuplarıyız, bu medeniyet, tarih içerisinde alemlere nizam vermiş, bunu bilin ama bugün içinde yaşadığımız Avrupa medeniyetinden de güzelliklerini alarak bir sentezleşme oluşsun. Çünkü sadece Türk kültürüyle yetişseniz, içinde yaşadığı ülke yabancı olur, sadece Hollanda kültürüyle yetişse kendi kültürüne yabancı olur. Bu ileride bir kimlik krizini beraberinde getirir, bu da sağlıklı bireylerin oluşmasını sağlamada iyi bir şey değil.

Yapılan görüşmede Veyis Güngör, Türk STK'ların var olması gerektiğine değinerek şunları belirtmiştir (Amsterdam):

> Buraya (dernekler/STK'lar) gitmeyenlerde tabi ki kendi kültürlerini, kaybetmeye daha yatkın olabilirler, tehlike olabilir, ama genel anlamda ezici bir tehlikenin olduğu kanaatinde değilim ben. Şöyle derneklere camilere gelmeyen gençler zaten içinde bulundukları veya devam ettikleri gruplar ve kitleler tarafından bir müddet sonra dışlanıyorlar, yani Hollanda çevreleri tarafından dışlanıyorlar. Onlara bir vesileyle ayrı oldukları Türk oldukları veya Müslüman oldukları hatırlatılıyor, bu belki 5-10 yıl sonra olabilir ama bir vesileyle bir geri dönüş söz konusu dolayısıyla, toplumlar zaten böyle bir ayrıştırmayı bilmeden yapıyor, dolayısıyla ayrıştırma olunca gencin veyahut bireyin gidebileceği bir merkez veya bir kurum olması gerekiyor o da dernekler ve camiler."

5.3.1.1.Türkevi Derneği'nin faaliyetleri

- Avrupa'da yaşayan Türk toplumu, Türkiye-AB ilişkileri, Türk kültürü ve uygarlığı konularında uluslararası araştırmalar, sempozyumlar, konferanslar ve yayınlar yapmak. Türkevi Derneği'nin sosyal medyada kendine ait resmi internet sitesi bulunmaktadır ve aktif olarak sosyal medyanın kullanıldığı görülmektedir.
- Türk bilim insanlarına araştırma desteği sağlamak

- "Amsterdam Tartışmaları" Programı [23]
- Türkevi topluluğunun geleneksel hale gelen "Türkevi Konuşmaları" faaliyeti[24]

Türkevi Araştırmalar Merkezi ve Türkevi yayınları olan kitaplar şunlardır:

- "Hollanda'dan Türkiye'ye Beyin Göçü"
- "Electoral Participation of Türkish Youth İn the Netherlands Prospects and Problems"
- "Hollanda Güncesi"
- Benim Gözümden Hollanda Gündemi"
- "Korku ile Ümit Arasında Avrupa Birliği, Türkiye ve Dini Hayat"
- "Siyasi Katılım Avrupalı Türkler Sivil Toplum ve Kültür Hollanda Örneği" (Bengü Yayınları/Türkevi Yayınları)
- "Avrupa'da Anadolu: Veyis Güngör'le Amsterdam Söyleşileri" (Bengü Yayınları/ Türkevi Yayınları)

Diğer yandan Türkevi Araştırmalar Merkezi, Konya Büyükşehir Belediyesi katkılarıyla Mevlana'nın önemli eseri Mesnevi'yi Hollandacaya tercüme etmiştir. Ayrıca Mesnevinin Hollandaca versiyonu, Hollanda Parlamentosunda yapılan bir programla Hollanda'nın Adalet Bakanı olan Ernst Hirsch Ballin'e hediye edilmiştir (Güngör, 2015: 57). Yapılan görüşmede Veyis Güngör, Türkevi Yayınları'na ilişkin şunları belirtmiştir (Amsterdam):

> Türkevi Yayınları diye bir bölümümüz var, orada da daha çok Türk İslam kültürünü Avrupa'da özellikle hasletten Hollanda'da burada doğan ve yetişen gençlerimiz başta olmak üzere, Hollandalılara tanıtmak amacıyla yayınlar yapar. Bunların başında, Türk kültürünün değerlerini yansıtan Yunus Emre gibi Mevlâna gibi Hacıbektaş Veli gibi, Piri Türkistan Hoca Ahmet Yesevi gibi şahsiyetlerin hayatları, fikirleri ve düşünceleri Hollandacaya tercüme edilerek, bunlar gençlerimize ve Hollandalılara takdim edilmektedir. Bu alanda Türkevi yayınları, Avrupa'da öyle tahmin ediyorum ki ilk de sayılabilir ve ilk üçe girebilir. Çünkü hiçbir sivil toplum örgütünün böyle sürdürülebilir bir yayını yok, elbette haber bültenleri var, nerede ne olduğu gibi, ama kitap yayıncılığı ve yazılı basın olarak Türkevi'nin ayrı bir yeri var, 25 yıl süreyle yayınlamış olduğumuz eserler ki bunun içinde çok ciddi eserler de var. Örneğin Mevlâna Celalettin'i Rumi'nin en önemli eserlerinden birisi olan 6. Ciltlik Mesnevi'nin Hollandaca tercüme edilmesi ve basılması gibi, bunların hepsi birlikte, 105 ayrı eser haline gelmiş oldu.

[23] http://www.turkevi.org/ Erişim Tarihi: 25.10.2018

[24] https://www.dunyabizim.com/havadis/amsterdam-turkevi-soylesilerinin-11incisi-yapildi-h31033.html (Son Erişim Tarihi: 25.10.2018).

Türkevi Yayınları dışında, Türkevi Araştırmalar Merkezi çalışmaları kapsamında Güngör'ün, bir haber portalında düzenli olarak yazdığı köşe yazıları[25] ve makaleleri[26] yayınlanmaktadır. Bununla birlikte yazmış olduğu çeşitli kitapları bulunmaktadır. Türkevi Derneğinde geleneksel hale getirilen "Türkevi Söyleşileri"[27] yapıldığını belirten Güngör, görüşme esnasında diğer faaliyetlerden şöyle bahsetmiştir (Amsterdam):

> Türkevi olarak yapmış olduğumuz faaliyetleri başlıklar halinde özetlemek gerekirse, sürdürülebilir hale gelen sürekli olarak yapmış olduğumuz Amsterdam Tartışmaları var. Amsterdam tartışmaları daha çok katılımlara, katılımcılara siyasi katılım bilinci, bulundukları ülkenin sistemi hakkında siyaseti hakkında eğitimi hakkında, başta olmak üzere Avrupa'daki gelişmeler artı, Türkiye'deki gelişmeler olmak üzere global bir vizyon çizmeyi amaçlıyor, her ay ayrı bir konuyu, tartışarak bir fikir edinmeye çalışıyor katılanlar. Bunun dışında bilimsel faaliyetlerimizi yürüten Türkevi Araştırmalar Merkezimiz var. Bu da daha çok göç ve göçle ilgili, göçmenlerle ilgili, literatürü özellikle, Türkçeye kazandırıyor, işte o çerçevede doktora tezlerini kitaplaştırma diye bir projemiz var, Doktorasını Avrupa'daki Türklerle ilgili ve Avrupa'daki Müslümanlarla ilgili yapan, çok kültürlülükle ilgili yapan kişilerin doktorasını komisyonumuz inceleyip, karar verdiği takdirde bunu kitaplaştırıyoruz. Bunun dışında süreli olarak yapmış olduğumuz Mesnevi okumaları diye bir faaliyetimiz var, o daha çok Hollandalılara yönelik, Türkler de katılıyor, ayda bir defa Mesnevi okumaları kursu düzenleniyor ve burada daha çok Mesnevi'nin anlaşılması hedefleniyor. …Bibliyografya Okumaları etkinliği. Bu etkinlikte de yakın çağ Türk tarihinden bize yön gösterenler, edebiyat, tarih alanında öne çıkan isimlerin hayatları, hayat hikayeleri anlatılacak ve onların biyografileri okunacak, Türk kültüründe ve Türkçe de bir bilinçlenme yaratmışta oluyor hedefimiz de o yönde.

5.3.2. Hollanda Türk Federasyon

Amsterdam'da bulunan sivil toplum kuruluşlarından birisi olan Hollanda Türk Federasyonu bir çatı kuruluştur. Hollanda sınırlarında yer alan Türk Federasyonuna bağlı bütün teşkilatların (ülkü ocaklarının) genel merkezi konumunda olduğu için Amsterdam'da faaliyet gösteren Türk Federasyonuna "çatı kuruluş" denilmektedir. Bu çatı kuruluşa diğer bir ifadeyle genel merkeze bağlı, Hollanda sınırlarında yirmi beş binalı, tüzüklü teşkilat; yaklaşık otuz kadar yine tüzüklü ve birer resmi kuruluş olan "çanta teşkilat"lar bulunmaktadır. "Çanta teşkilat" bir şehirde ya da yerleşim yerinde Türk Federasyon'una

---

[25] Bkz. http://www.enpolitik.com/mobil/etiket/Veyis%20G%C3%BCng%C3%B6r%20.html (Son Erişim Tarihi: 21.09.2020).

[26] Bkz.http://www.eurovizyon.co.uk/?m=arama&q=veyis+g%C3%BCng%C3%B6r&auth=b202a6 f66286 f6 f0e5f267be720ac6cd6d199395 (Son Erişim Tarihi: 21.09.202).

[27] http://www.eurovizyon.co.uk/amsterdam-turkevinde-hollanda-gundemi-sohbeti-makale,8412.html (Son Erişim Tarihi: 21.09.2020).

bağlı olup binası olmayan kuruluşlara denilmektedir. Binalı olmayan bu kuruluşlar, Türk Federasyon adına bir kişi tarafından temsil edilmektedir ya da bazı yerlerde olduğu gibi yine binalı olmamasına rağmen tam yönetim olarak varlık göstermektedir. Buralarda sorumlu olan kişiler zaman zaman bir araya gelmektedir. Yirmi beş binalı teşkilattan ikisi Amsterdam'da faaliyetlerini yürütmektedir ve doğrudan Türk Federasyon'una bağlı bulunmaktadır. Bunlardan birisi "Tükem Ülkü Ocağı" yaklaşık dokuz yüz kişilik kapasitesi olan büyük bir camidir[28]. Diğeri ise Amsterdam'ın batı bölgesinde yer alan Mescidi Aksa Camisi'dir. Mescidi Aksa Camisi'nin bir diğer özelliği ise Amsterdam sınırlarındaki en büyük Türk camisi olmasıdır. Özellikle cuma namazlarında ve bayram namazlarında caminin iki bin kişilik kapasitesi yetmemektedir. Bu iki teşkilata bağlı olan alt kurumlar bulunmaktadır. Örneğin her iki teşkilatın kadınlar için faaliyet gösteren kadın kolları ve gençlere yönelik gençlik kolları bulunmaktadır. Bu kurumların altında "spor masası", "eğitim masası" olarak faaliyet gösteren yapılar ve her teşkilatın gençlik merkezi bulunmaktadır (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018).

"Amsterdam-Batı, Amsterdam-Doğu, Apeldoorn, Arnhem, Beverwijk, Den Haag (Lahey), Deventer, Dordrecht, Ede, Eindhoven, Enschede, Harderwijk, Hengelo, Maassluis, Nijmegen, Rotterdam-Kuzey, Rotterdam-Batı, Rotterdam-Güney, Schiedam, Soest, Tiel, Tilburg, Utrecht, Vlaardingen, Zaandam" şehirlerinde Hollanda Türk Federasyon'una bağlı teşkilatlar bulunmaktadır (Hollanda Türk Federasyon broşürü).

Her teşkilat, ihtiyaç duyulmasına bağlı olarak hareket etmektedir. Yaklaşık yirmi beş teşkilatın "kadın kolları" bulunmasına rağmen kimi teşkilat çok aktif olmakla birlikte kimi teşkilat daha az faaliyette bulunmaktadır. Bazı teşkilatların en az üç takımı olan ve amatör ligde oynayan "futbol kulübü" bulunmaktadır. Bazı teşkilatların, üniversitelilerin yaptığı çalışmalar doğrultusunda faaliyet gösteren "üniversite masası" bulunmaktadır, bazı teşkilatların da "Türk Dünyası" masası bulunmaktadır. Teşkilatlarla ilgili bir başka nokta ise bütün teşkilatlar birer şube ya da alt birim mantığıyla ifade edilmekten ziyade farklı isimlerle tüzükte varlık göstermektedir. Örneğin "Türk Federasyon Nijmegen Şubesi" yerine "Nijmegen Türk Kültür Merkezi" olarak ifade edilmektedir. Kimi teşkilat" Türk Kültür Merkezi" olarak ifade edilirken kimisi "Türk İslam Kültür Vakfı" olarak, kimisi

[28] Tükem Ülkü Ocağı ve Mescidi Aksa yirmi beş binalı teşkilatlardan ikisidir ve aynı zamanda bir camidir. Adı geçen bu camiler, teşkilat binası olarak görev yapmaktadır.

“Gök Sancak Derneği” olarak, kimisi “Alsancak Derneği”, kimisi de “Hoca Ahmet Yesevi” derneği olarak isimlendirilmiştir (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018).

Binalı ve çatı kuruluşlardan farklı olarak mevcut olan bir kurum da “Cenaze Fonu” olarak geçen tam adı “Hilal Cenaze Fonu” olan kuruluştur. Tüzüğü bulunan bu kuruluş da Hollanda Türk Federasyonuna bağlı bir şekilde faaliyetlerini yürütmektedir. Diğer bir ifadeyle cenaze nakil fonu olan kuruluşun amacı Hollanda’da vefat eden üyelerin cenazelerinin Türkiye’ye götürülmesini sağlamak ve bunun için gerekli olan işlemleri yürütmektir. Vefat eden bir kişinin yakınının aramasıyla “cenaze fonu” kuruluşu resmi prosedürleri başlatmaktadır. Bu süreç cenazenin evden alınması, defin için gerekli hazırlıkların yapılması ve defnedileceği yere ulaştırılmasını kapsamakla birlikte bunlarla ilgili bütün yasal prosedürler olan konsolosluk ve belediye işlemlerinin yerine getirilmesini de içermektedir. Yasal süreçte öncelikle belediyeden, cenazenin ölüm kaydı alınarak konsolosluğa ulaşması gerekmektedir ve konsolosluktan izin alınması gerekmektedir. İlk başlarda sadece Türkiye’ye giden cenazeler için bu kuruluşa başvuru yapılırken şu an Türk dünyasına giden cenazeler için de başvurular ve yardım talepleri bulunmaktadır (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018).

Hollanda Türk Federasyon Genel Başkanı Murat Gedik kuruluş amaçlarını şöyle açıklamıştır (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018):

> Teşkilatlarımızın asıl hedefi, asıl amacı, buraya uyum sağlama açısından kurulmuştur. Türk’ün değerinden özünden kopmadan, Türkçeyi unutmadan, Türk kültürünü, yaşamış olduğumuz toplumun içerisinde barış, huzurlu ve katkı sağlayarak yaşamak, amacımız bu. Bu açıdan eğitim çalışmalarımız daha çok Türk dili, Türk kültürü. Camili teşkilatlarımızda her iki camimizde de örneğin “Tükem” de şu an yüzün üstünde talebe var. Bunlar hem Tükem’de dini eğitim alıyorlar. Mescidi Aksa da daha da fazla talebemiz var. Türkçenin yanında aynı zamanda, ahlak dersleri diye adlandırdığımız, Kur’an’ı Kerim dersleri, ilmihal dersleri de verilmektedir. Bizim sloganlarımızdan birisi de “uyuma evet asimilasyona hayır.

Hollanda Türk Federasyon’un şu anki genel başkanı, 19 Mayıs 2012 yılında yapılan büyük kurultayda genel başkan seçilmiş olan Murat Gedik’tir. Başkan seçilmeden önce de on beş seneye yakın Türk Federasyon’un çeşitli kademelerinde görev almıştır (Platform, 2014:32). Murat Gedik, Hollanda Türk Federasyon’un zamanla değişen yapısını ele alırken birinci kuşak ve Hollanda’da doğup büyümüş kuşaklarla ilgili farklılıklara, eğitim ve dil açısından değinmiştir. Nijmegen’da doğmuş olan Murat Gedik ikinci kuşaktır ve Hollanda’daki

okullarda eğitimini tamamlamıştır. Nyenrode Business University'de üniversite eğitimini tamamlamış ve yüksek lisansı bitirmiştir. Gedik, Türk Federasyonunu kuranların birinci kuşak Türkler olduğunu ve ev sahibi ülkenin dilini bilmediklerinden çeşitli sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Bu sorunların federasyonla ilgili kısmı ise Türk Federasyon'u dışarıya tanıtma ya da Türk Federasyon'un kendini ifade etmesi gereken durumlarda dil konusunda yetersizlikler yaşanması olarak belirtmiştir. Ancak kendisiyle birlikte yönetimde artık Hollandaca bilen ve dil sorunu olmayan kendini ve federasyonu iyi bir şekilde ifade edebilen ve kendilerini gösterebilen, toplumdan soyutlamayan bir yönetimin olduğunu vurgulamıştır. Bu durumun en önemli getirisi ise Türk Federasyon olarak kendilerini daha rahat ifade edebilmenin getirdiği özgüven ile kültürel etkileşimlerde bulunabilmektedirler (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018).

5.3.2.1. Hollanda Türk Federasyon tarihçesi

Hollanda Türk Federasyon'u resmi ve tüzüksel olarak 16 Ekim 1995 yılında kurulmuştur. Federasyonun tüzükteki adı "Hollanda Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu"dur. Kuranlar ise Hollanda'ya gelen birinci kuşak Türklerdir ancak temelleri tam olarak 1974 yılında Rotterdam'da atılmıştır. Rotterdam şehrinde Türk milliyetçileri tarafından kurulan tüzükleşmiş bir kurum bulunmaktadır. 1975 yılında Amsterdam'da "Milliyetçi Türk İşçileri Derneği" kurulmuştur. 1976 yılında Rotterdam'da "Hollanda Ülkücü Türk İşçileri Derneği" kurulmuştur. İlk Türk milliyetçi derneği, 1975 senesinde Amsterdam'da kurulmasının ardından 1976 yılında Rotterdam'da da kurulmuştur. Bunların takibinde federasyonlaşma kararı alınarak 1976'da "Hollanda Ülkücü Türk İşçileri Derneği" federasyon olarak kullanılmaya başlanmıştır. "Hollanda Ülkücü Türk İşçileri Derneği'nin kısaltması "HÜTİD"dir. Sonrasından özellikle Türkiye'deki siyasi gelişmelerin etkisiyle "HÜTİD" Hollanda'daki yetkili olan dernek üyeleri tarafından kapatılmıştır. 1982 yılında "Hollanda Türk Dernekleri Federasyonu" kurulmuştur ve bu federasyon aslında kapatılanın devamı niteliğindedir. Yeni kurulan federasyon, 1986 yılında bir kurultay düzenlemiştir. Ancak yaşanan birtakım siyasi gelişmeler neticesinde kongre olaylı bir şekilde iptal edilmiştir. Yaşanan olumsuzluk üzerine bunu takip eden dönemlerden sonra 1995 senesinde yeni bir yapılanma kararı alınmıştır. Böylece Amsterdam'da 16 Ekim 1995'te Hollanda Türk Federasyon'u kurulmuştur. Türk Federasyon'un tüzüğü Hollanda kanunlarına göre düzenlenmiştir. Tüzük, noterden

çıkartılmaktadır böylece tüzüğün Hollanda devletinin anayasasına uygunluğu kontrol edilmektedir (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018).

Teşkilatların kurulma sebebini Hollanda Türk Federasyon Genel Başkanı Murat Gedik şöyle açıklamıştır (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018):

> Kuranlar buraya gelen birinci kuşak Türkler, Hollandaca bilmiyorlardı. Hatta kuruluş sebebi şuydu o zaman insanlarımız buraya yerleştiklerinde bir cami yoktu, bir lokal yoktu hiçbir şey yoktu. Rahmetli Başbuğ bakıyor ki millet kiliselerde bayram namazı falan kılıyor. O zaman diyanet falan yok burada. O zaman rahmetli diyor ki hemen bir yapılanmaya gitmemiz lazım, camisiyle teşkilatıyla, insanımız bir araya gelsin düşüncesiyle. Böylelikle kurulmuştur bu teşkilatlar.

Hollanda Türk Federasyon'unu Avrupa'daki genel teşkilatlanmaları açısından incelediğimizde ise kurucu üyesi olduğu Avrupa Türk Konfederasyon'undan bahsetmek gerekmektedir.

Avrupa Türk Konfederasyonu

Avrupa Türk Konfederasyon, Avrupalı Türklerin yaşadıkları ülkelerde öncelikli olarak entegrasyon konusunda ve diğer konularda karşılaştıkları sıkıntıları, alanda çalışmalar yapmak suretiyle çözüme kavuşturma amaçlı kurulmuştur. Avrupa'da kendilerine bir yaşam kurmuş olan Türklerin, yaşadıkları ülkelerdeki etkinliklerini arttırmalarına yönelik onların eğitim, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlayan çalışmalar yapmak Avrupa Türk Konfederasyonunun diğer bir kuruluş dinamiğini oluşturmaktadır.[29]

Avrupa'nın iş gücüne ihtiyaç duymasıyla birlikte 1960'lı yıllarda Avrupa'ya gelen Türklerin sorunlarına yardımcı olmak amacıyla "Avrupa Demokratik Türk Ülkücü Dernekleri Federasyonu" 1978 yılında Frankfurt'ta kurulmuştur. Kurulmasının bir diğer sebebi ise Avrupalı Türklerin içinde bulundukları toplumun değerlerine saygılı ve yaşadıkları ülkenin yasaları çerçevesinde kendi öz değerlerinin, milli ve manevi değerlerinin korunması ve kendilerinden sonraki nesillere bu mirasın aktarılması için çalışmalar yaparak kültürel ve sosyal etkinlikler gerçekleştirmektir. Almanya'da kurulan Türk Federasyonu, Avrupa'nın diğer şehirlerinde dernekler ve federasyonlar kurmuştur. Almanya'nın Oberhausen şehrinde 19 Mayıs 2007 yılında gerçekleşen 25. Büyük

[29] https://www.facebook.com/pg/TurkKonfederasyon/about/?ref=page_internal (Son Erişim Tarihi: 21.09. 2020).

Kurultay'da "Türk Federasyon" adı "Almanya Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyon"u olarak değiştirilmiştir. Aynı kurultayda "Almanya Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyon"un, 2007 yılı içerisinde kurulması planlanan Avrupa Türk Konfederasyon'una kurucu üye sıfatıyla katılması kararlaştırılmıştır. Böylece Avrupa'da kurulan diğer Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonlarının genel başkanlarının Frankfurt'ta bulunan Almanya Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu Genel Merkezindeki katılımlarıyla "Avrupa Türk Konfederasyonu" kurulmuştur. Avrupa Türk Konfederasyonu Alman Dernekler Kanunu'na göre kurulmuş olup genel merkezi de Frankfurt'ta bulunmaktadır. Avrupa Türk Konfederasyonu'nu bir araya gelerek kuran yedi kurucu üye Türk Federasyonu şunlardır:[30]

- Almanya Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu
- Hollanda Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu
- Belçika Türk Dernekleri Federasyonu
- İsviçre Türk – İslam Kültür Dernekleri Federasyonu
- Fransa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu
- Danimarka Türk Federasyonu
- Avusturya Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu

Hollanda Türk Federasyonu (Hollanda Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyon) 29 Ekim 2007 yılında Avrupa Türk Konfederasyonunu kuran yedi kurucu üyeden birisidir. Avrupa Türk Konfederasyon'un birlikte çalıştığı üye çatı kuruluşlar şunlardır:

Almanya Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu, Hollanda Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu, Belçika Türk Dernekleri Federasyonu, İsviçre Türk, İslam Kültür Dernekleri Federasyonu, Fransa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu, Danimarka Türk Federasyonu, Avusturya Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu, İngiltere Türk Federasyon, Norveç Türk Federasyon, İsveç Türk Federasyon, Avusturalya Türk Federasyon, Amerika Türk Federasyon [31]

[30] http://turkfederasyon.com/avrupa-turk-federasyonu/kurulusu. (Son Erişim Tarihi: 21.09.2020).
[31] http://turkfederasyon.com/avrupa-turk-federasyonu/kurulusu. (Son Erişim Tarihi: 21.09.2020).

5.3.2.2. Hollanda Türk Federasyon faaliyetleri

Platform (2014:3) Dergisi'nde Türk Federasyon'un bir köprü görevi gördüğünden bahsedilmektedir. Türk Federasyon'a bağlı Hollanda sınırlarındaki bütün teşkilatlar çeşitli faaliyetler düzenlemektedir. Bu faaliyetler Hollanda'nın yöneticileri, vatandaşları ve Hollanda'da yaşayan Türkler arasındaki siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerde bir köprü vazifesi görmektedir. Bu doğrultuda Türklerin içine kapanıp birlikte yaşadıkları toplumdan dışlanmamalarını aksine Hollanda toplumu ile yakınlaşmalarını, uyum içinde iş birliği yapmalarını sağlayan çeşitli faaliyetlerin düzenlendiğinin vurgusu yapılmaktadır. Ayrıca bununla ilişkili olarak Avrupa'da yaşayan Türklerin sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetlerine iştirak etmektedir ve yönlendirmelerde bulunmaktadır.

Bu faaliyetlere yönelik alanlar şöyledir (Platform, 2014: 3).

- Türkiye'nin ve Türk milletinin tanıtılması
- Avrupa Türk'ünün tanıtılması
- Türk kültürünün tanıtımı
- Spor faaliyetleri
- İnsani yardımlaşma Organizasyonları
- Eğitim faaliyetleri

Bu etkinliklerin amaçları Platform (2004:32) Dergisi'nde Türklerin kimlik bunalımı yaşamadan ve yaşadıkları ülkenin kanunları dahilinde bütün demokratik haklarını kullanmalarını sağlamak, yabancı ve Türk kuruluşlarla işbirliği içinde toplumsal fayda sağlayan çalışmalar yapmak, yapılan faaliyetlerde kadınların katılımlarını desteklemek, Türkiye'de Hollanda'yı tanıtmak, Hollanda'da Türkiye'yi tanıtmak, Hollanda'da yetişen Türk gençlerine Atatürk'ü ve Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti için önemini anlatmak olarak ifade edilmiştir. Diğer yandan Hollanda Türk Federasyon'un sosyal medyada kendine ait resmi internet sitesi bulunmaktadır ve aktif olarak sosyal medyanın kullanıldığı görülmektedir.

Hollanda Türk Federasyon Genel Başkan'ı Murat Gedik düzenledikleri faaliyetlerin bir kısmını şöyle ifade etmiştir (Amsterdam, 18.09.2018):

> Bazı teşkilatlarımızda Hollandalılara Türkçe dersi veren yerlerimiz var. Bazı derneklerimizde var. Bir gün Türk kültürünün tanıtılması amacıyla, okuldan Hollandalı talebeler gelmiş, bu tür programlarımız var. Camimizi, teşkilatımızı gezmişler. Kültür alışverişi dediğimiz olay var. Teşkilatlarımız herkese açık açık hava şenlikleri yapıyor. "Açık kapı" diye adlandırılan günlerimiz oluyor, yerel teşkilatlarımızın yaptığı. O günlerde isteyen gelsin görsün biz kimiz neyiz. Mesela camilerimize çok böyle okullardan, polisten, sosyal kurumlardan ziyaretlere gelenler. Ramazan ayında programlar oluyor, iftarlar oluyor. Burada da maalesef fakir bir kesim var, genel olarak sadece Türkler değil. Devletin sağladığı ihtiyaç sahipleri alsın diye erzak yerleri var biz de Türk Federasyon'u olarak bazı teşkilatlarımız kurban etlerini oraya hibe ettiler." Bunun dışında bizim kendimizi anlatmak onların da bizi anlaması için "bilgilendirme akşamları" oluyor. Sadece Hollandalılar için değil diğer yabancılar için de bu geçerli, Faslı, Surinamlı, Alman, İtalyan ve diğerleri için de geçerli. Kültürel farklılıklarımızı bilmek lazım. Niye böyle davrandı diye hor görmemek lazım insanın kültürü nihayetinde.

Hollanda Türk Federasyon'un kendi amaçlarını ve düşünce yapısını anlatmak amacıyla yayınlanan kitaplar:

- "Atatürk'ün Soyu Kızıl Oğuzlar ve Konyarlar"
- "Matüridilik İslam'ı Vahiy ve Aklın Işığında Anlama Gayreti"
- "Başbuğ Alparslan Türkeş ve Hollanda Vefatının 20. ve Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş Anısına"
- "Hollanda Türk Federasyon Bülteni (Her ay yayımlanmaktadır)
- Hollanda Türk Federasyon Genel Başkanı Murat Gedik'in yazmış olduğu "Türk'e ve Özelde Avrupa Türk'üne Genel Bir Bakış" adlı kitabı

Federasyon'un yürütmüş olduğu bir diğer faaliyet, Türkçeyi öğrenme ve korumaya yönelik 2014 tarihinde Hollanda Türk Federasyonuna bağlı teşkilatlarda "Türk Dili ve Kültürü" derslerinin verilmesi için çalışma başlatılmasıdır. Bu kapsamda Hollanda Türk Federasyonuna bağlı 15 teşkilatta 25 yaş sınır olmak üzere gençlerin katılımıyla, Türkçe, din kültürü ve ahlak, tarih, Türk dünyası ve coğrafya derslerinin verilmesi planlanmıştır. Hollanda Türk Federasyon'u bu hizmetin amacını özellikle Hollanda'da doğup büyümüş kuşaklara Türkçenin kazandırılması gerekliliğiyle ilişkilendirerek açıklamıştır. Hollanda'ya göçün 50. yılının kutlanacağı bir dönemde Hollanda'da yaşayan Türk toplumu içinde özellikle Hollanda'da doğup büyüyen nesiller, göç eden ilk nesilden farklı sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemlisi Türk dilinin aktarılması ve kullanılması gelmektedir. Hollanda Türk Federasyon'u, bir Avrupa Türk toplumundan bahsedebilmek için öncelikle Türk dilini bilmenin ve bunu nesillere aktarmanın önemini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, göç eden ilk kuşağın ilk başlarda gurbet olarak gördükleri yerin, coğrafyanın günümüzde kendi çocuklarının memleketi haline dönüştüğünü böylece

yaşadıkları coğrafyanın eskiden ve şimdi neyi ifade ettiğini belirtmişlerdir (Platform, 2004:32). Diğer yandan Hollanda Türk Federasyon'un Türk ve Müslüman toplumunun menfaatleri için diğer kuruluşlarla da gerektiğinde ortaklaşa çalışmalar yaptığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda "Hollanda Türk Federasyon'u hem Türkiye ile hem de Hollanda da yaşayan Türkler arasında zaman zaman köprü vazifesinde bulunmaktadır", diyen Hollanda Türk Federasyon'u Genel Başkanı Murat Gedik düşüncelerini şöyle ifade etmiştir (Murat Gedik, Amsterdam, 18.09.2018):

> Türk Federasyonu bir gün Hollanda'da sosyal bakanlık tarafından Türk toplumunu ilgilendiren konularda davet edilen bir kurum haline geldi. Bazı Türk kuruluşları daha var. Türk Federasyonu bugün Hollanda'daki Müslüman örgütlerinin çatı kuruluşunda da var. Yani Hollanda devleti ve buradaki Müslüman toplum arasındaki köprü görevini yürütmektedir zaman zaman. Biz o kurumun içindeyiz. Bahsettiğim kurum devlet ile Müslümanlar arası iletişim organı" diye geçiyor, CMO. Bu CMO da Müslümanları temsil eden kuruluşlar bulunuyor. Bunun için belli kriterler var. Camilerin olması gerekiyor ve Türk Federasyonu'nun da camileri olduğu için biz de varız temsil etmek için. Diyanet de var. Millî Görüş de var.

5.3.3. Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu

Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu Avrupa'da yapılanmış, yasal olarak tüzükle kurulmuş STK statüsünde olan dini bir kuruluştur. Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu'nun yapılanması merkez, bölge ve şubelerden oluşmaktadır. Toplamda otuz yedi bölge bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Hollanda Millî Görüş Federasyonudur. Aynı zamanda Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu bir bölge olarak köprü teşkilat konumumdadır. Teşkilatın genel merkezi Almanya'da bulunmaktadır. Genel başkanlarda Almanya'daki merkezde çalışmalarını yürütmektedir. Federasyonun yaklaşık 7-8 yıldır başkanlık görevini Oktay Dalmaz yürütmektedir (Oktay Dalmaz, Amsterdam, 11.09.2018).

5.3.3.1. Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu tarihçesi

1980'li yıllarda Millî Görüş Teşkilatı, Almanya'nın Hollanda'daki tek bölgesi olarak çalışmalarını yürütmektedir ve genel merkezi Rotterdam'da bulunmaktadır. 1997 yılında bu tek bölge, kuzey bölgesi ve güney bölgesi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kuzey bölgesi Amsterdam'da, güney bölgesi de Rotterdam'da bulunmaktadır ve şu an iki bölge olarak Hollanda'da çalışmalarını sürdürmektedirler. Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu Başkanı Oktay Dalmaz tek bölgeden iki bölgeye ayrılma sebebini daha iyi hizmet

verebilmek için olduğunu ve bunun farklı farklı kamplara bölünme anlamı taşımadığını belirtmiştir (Oktay Dalmaz, Amsterdam, 11.09.2018).

Hiyerarşik olarak şubeler bölgeye bağlı ve bölgelerde genel merkeze bağlı olarak görev yapmaktadır. Amsterdam'daki Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı bir bölge olarak kendine bağlı şubeleri bulunmaktadır aynı zamanda kendisi de Almanya'daki genel merkeze bağlıdır. Amsterdam'daki Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatına bağlı dördü Amsterdam'da olmak üzere yirmi bir cemiyet bulunmaktadır. Oktay Dalmaz, cemiyet ifadesiyle ana teşkilatı ve kadınlar gençlik teşkilatları olan, camisi bulunan, eğitim ve irşat faaliyetlerin yer aldığı sosyal hizmetleri olan bütün alanlarda çalışmaların yapıldığı yerlerin kastedildiğini belirtmiştir. Bu yirmi cemiyetin her birinde büyük erkeklerden oluşan ana teşkilat, kadınların üyesi oldukları ve çalışmalarını da kendilerinin yürüttükleri kadınlar teşkilatı, kadınlar gençlik teşkilatı ve gençlik teşkilatı olmak üzere dört şube bulunmaktadır. Üyeler ve teşkilat içinde görev alanlar yaş faktörüne bağlı olarak hiyerarşik yapıda yer almaktadır. Yaşa bağlı bu hiyerarşik yapıda 15-30 yaş arasını gençler oluşturmaktadır ve gençlik teşkilatlarında üyelik ve görevlerini devam ettirmektedirler.15 yaşından küçükler temel eğitim aşamasında yer alırken 30 yaş ve üstü yetişkinler ana teşkilatta bulunmaktadır. Görevlendirmeler, yönetimler tarafından tüzüklerin atamalara ilişkin gerekliliklerine uygun olarak yapılmakta olup yukarıdan aşağıya doğru bir yapılanma modeli göstermektedir. Başkan atamaları ve görev değişiklikleri tüzüğe uygun olarak yapılmaktadır (Oktay Dalmaz, Amsterdam, 11.09.2018).

5.3.3.2. İslam Toplumu Millî Görüş

Kuzey Hollanda Millî Görüş, İslam Toplumu Millî Görüş (IGMG)'e bağlı bir bölge kuruluştur. Bu sebeple Millî Görüş yapılanmasını ve çalışmalarını daha net açıklayabilmek için "Islamische Gemeinschaft Millî Görüş" olarak da bilinen ve kısaltması" IGMG" olan İslam Toplumu Millî Görüş'ü detaylı bir şekilde ele almak gerekmektedir.

1995 yılında kurulan İslam Toplumu Millî Görüş bünyesinde 35 bölge; 518 cami ve kadın, gençlik, öğrenci, kültür, spor dernekleriyle birlikte toplamda 2330 şube bulunmaktadır. Avusturalya, Kanada ve Avrupa'da 12 ülkede hizmet vermektedir. Genel merkez yapılanması en üst karar kademesi olan "Başkanlık Divanı"ndan ve alınan kararları tüzüğe, yönetmeliklere göre uygulayan birim olan "Merkez Yürütme Kurulu"ndan oluşmaktadır.

Başkanlık Divan'ı, genel başkan, genel sekreter, teşkilatlanma başkanı, irşad başkanı, kadınlar teşkilatı başkanı, kadınlar gençlik teşkilatı başkanı, genel başkan danışmanları, gençlik teşkilatı başkanı, eğitim başkanı ve mali işler başkanından oluşmaktadır. Merkez Yürütme Kurulu, başkanlık divanı üyeleri, genel sekreter yardımcıları, sosyal hizmetler başkanı, irşad başkan yardımcıları, muhasebe başkanı, üniversiteliler başkanı, personel daire ve idari işler başkanı, Hac-Umre ve seyahat başkanı, eğitim başkan yardımcısı, teftiş başkanı, teşkilatlanma başkan yardımcısından oluşmaktadır. Tanıtım kataloğunda, IGMG bünyesindeki birimlerin, farklı alanlara ve buna bağlı farklı kitlelere yönelik olarak hitap edebilmesi ve faaliyetlerde bulunabilmesi için oluşturulduğu belirtilmiştir. Her birimin kendi alt birimleri bulunmaktadır. Yerel camiler teşkilatın en küçük birimini oluşturmaktadır. IGMG'ye bağlı camiler Almanya'da, Fransa'da, İtalya'da, İsviçre'de, Avusturya'da, Norveç'de, Danimarka'da, İsveç'de, Hollanda'da, Belçika'da, Kanada'da, Avusturalya'da, İngiltere'de hizmet vermektedir ve faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu kapsamda dini hizmetler, eğitimsel ve sosyal alanlarda da hizmetler sunmaktadır. Cami hizmetlerinin bir özelliği ise "Kadınlar, Gençlik ve Kadınlar, Gençlik Teşkilatları"ndaki grupların ihtiyaçlarına yönelik çalışmaları da kapsamasıdır. Toplamda 518 cami faaliyet göstermektedir (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014:11-13,16-17).

İslam Toplumu Millî Görüş Genel Merkez, Bölge ve Şube Yapılanması

Bölge, şube ve genel merkez yapılanmasının çalışma sistemi, bölgelerin genel merkezle şubeler arasında bir köprü gibi iletişim sağlaması üzerine oturtulmuştur. Bunun yanında bölgeler de bağlı şubelerinin çalışmalarındaki düzenden sorumlu bulunmaktadırlar. Bölge teşkilatlar, Genel Merkez Teşkilatın yerel veya bölgesel hizmetlerinin hepsinin uyum ve düzenini sağlamakla görevlidir. Bunlara ek olarak kültürel programların sunulması görevinin de bölge teşkilatların sorumluluğu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bölgeler genel çalışma programlarını hazırlamakla ve çeşitli ana konular da stratejiler belirlemekle yükümlüdür. Genel Merkez ise IGMG'nin projelerinin şubelere kadar ulaştırılmasından sorumludur. Böylece hem bölgelerdeki hem de şubelerdeki eğitim, irşad, kültürel ve sosyal faaliyetlerde belli bir standarttın yakalanması amaçlanmıştır. Genel Merkezin bir diğer sorumluluğu bölgelerinde geniş çapta planlanmış çalışmaları gerçekleştirmektir. Bu hizmetler ve faaliyetler şöyledir: Hac, Umre, Zekât, Filtre organizasyonları, namaz vakitlerini bildiren Hicret Takviminin hazırlanması. Genel Merkezin sorumlu olduğu bir diğer konu cenaze hizmetleridir. Aynı zamanda Genel Merkez imamların tayin edilmesi,

eğitimleri gibi konulardan da sorumludur (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014: 16-17).

IGMG'ye bağlı bölge teşkilatlar ve onların şube sayıları şöyledir: Berlin Bölgesinde 97 şube, Hamburg bölgesinde 78 şube, Bremen bölgesinde 54 şube, Hannover Bölgesinde 66 şube, Kuzey Ruhr bölgesinde 72 şube, Ruhr-A bölgesinde 145 şube, Düsseldorf bölgesinde 118 şube, Köln bölgesinde 117 şube, Hessen bölgesinde 118 şube, Württemberg bölgesinde 124 şube, Güney Bavyera bölgesinde 98 şube, Kuzey Bavyera bölgesinde 50 şube, Freiburg-Donau bölgesinde 50 şube, Schwaben bölgesinde 91 şube, Rhein Neckar Saar bölgesinde 76 şube, Viyana bölgesinde 89 şube, Arlberg bölgesinde 51 şube, İsviçre bölgesinde 91 şube, Belçika bölgesinde 120 şube, Kuzey Hollanda Bölgesinde 95 şube, Güney Hollanda Bölgesinde 105 şube, Paris bölgesinde 44 şube, Lyon bölgesinde 76 şube, Alpes bölgesinde 46 şube, Doğu Fransa bölgesinde 54 şube, Danimarka bölgesinde 35 şube, İsveç bölgesinde 17 şube, Norveç bölgesinde 16 şube, İngiltere bölgesinde 3 şube, İtalya bölgesinde 16 şube, Avustralya bölgesinde 25 şube, Kanada bölgesinde 14 şube, Linz bölgesinde 52 şube, Güney Batı Fransa bölgesinde 27 şube, Balkanlar bölgesinde 3 şube olmak üzere toplamda 35 bölge ve onların kendi şubeleri bulunmaktadır (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014:11-13).

5.3.3.3. İslam Toplumu Millî Görüş faaliyetleri

Bu yapılanmada faaliyetlerin çeşitli kategorilere ayrılarak yürütüldüğü görülmektedir. Bunlar; irşad hizmetleri, eğitim hizmetleri, üniversite hizmetleri, gençlere yönelik faaliyetler, dış ilişkiler tanıtma ve ayrımcılıkla mücadele faaliyetleri, hac-umre ve seyahat hizmetleri, yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri, çocuk kulübü hizmetleri, süreli yayınlar ve internet hizmetleri, kültürel faaliyetler, yayınevi hizmetleri olarak bölümlere ayrılmıştır.

İrşad Hizmetleri-Eğitimle İlgili Faaliyetler ve Dersler

İrşad hizmetlerinde, imam ve hatiplerin yetiştirilmesi, yetişkin erkek ve kadınlara, gençlere, genç kızlara yönelik sohbetler, Avrupa Kur'an-ı Kerim Tilavet Yarışması, Kur'an okunmasına ve öğrenilmesine yönelik "Maide-i Kur'an" (Kur'an Sofrası) programları, hafızlık Kursları, diğer yandan ana sınıfı yaş grubuna dini ve kültürel değerlerin benimsenmesi için yapılan hizmetler, cami bünyesinde spor kulüpleri, ebru kursları, dikiş-nakış kursları ve farklı alanlarda kurslar, "açık cami günleri", iftarlar, kermesler, hayır

çarşıları, şenlikler düzenlenmektedir. Eğitim kurumlarının, Avrupalı Müslümanların artık geçici olmadıkları ya da memleketlerine geri dönmeyip yaşadıkları toplumda kalıcı oldukları bilincinin eğitime yansımasını temsil ettiği vurgulanmaktadır. Bu amaçla kurumsallaşmanın önemi ve bunun göstergesi olarak da resmi okul, anaokulu açma süreçlerinin takip edildiği vurgulanmıştır. Hedef kitleye yönelik farklı eğitim çalışmaları, "okul sis" projesi, anaokulu çalışmaları, enstitü ve kolejler, idare akademisi, lise ve imam-hatip lisesi çalışmaları, ana sınıfı hizmetleri, ev ödevleri yardım kursları ve tatil kursları, temel eğitim hizmetleri, aile eğitimi, aile danışmanlığı, evlilik danışmanlığı, bireysel danışmanlık, engelli danışmanlığı, eğitim danışmanlığı, İslam'ı ilimler kursları eğitimle ilgili faaliyet ve derslere bazı örneklerdir (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014:23-28,34-39).

Çocuk Kulübü Hizmetleri-Gençlere Yönelik ve Üniversiteliler İçin Faaliyetler

Avrupa'da geçerli pedagojik formasyon doğrultusunda, dini, ahlaki, kültürel ve güncel konuların işlendiği 3 ve 13 yaş grubundaki çocuk programları ve çalışmaları yapılmaktadır. Bunlar şöyledir: Gökkuşağı çocuk dergisi, üyelik kartı ve özel mektuplar: Üyelik kartının verilme sebeplerinden birisinin de çocuğun aidiyet duygusunun gelişmesinin ve özgüven duymasının amaçlandığı belirtilmiştir. Eğitici ve dini içerikli "Doğum Günü Hediyesi" etkinliği. Hediye alışverişinin, Avrupa kültüründe çocukların doğum günlerini önemsemesi gerçeğinden hareket edilerek düzenlendiği bildirilmiştir (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014: 63-67).

IGMG'ye bağlı teşkilatlar, ortaöğretim döneminden üniversite dönemindeki Müslüman gençlere yönelik çeşitli çalışmalar ve faaliyetlerde bulunmaktadır. İslam dininin ve değerlerinin benimsenmesi, özgüven kazandırılması, İslami bir kimlik çatısında yetişme, mesleki yönden kendini geliştirme ve toplumsal sorumluluk sahibi olma eğitim amaçları olarak belirtilmiştir. Dini ve güncel konuları içeren eğitim seminerleri ve kursları, sportif faaliyetler ve "katarakt projesi[32]", ramazan ayı projesi gibi sosyal yardım projeleri düzenlenmektedir. Orta öğretim yaş grubundaki genç ile üniversiteli bir gencin abi-kardeş, abla-kardeş olarak seçilmesini içeren "abi-kardeş ve abla-kardeş çalışması" yapılan diğer faaliyetlere örnektir. Diğer yandan üniversiteli Müslüman gençler için üniversiteler

[32] Katarakt Projesi ve IGMG'nin diğer sosyal yardımlaşma projelerinin detayları için Bkz. https:// www.igmg.org/tr/aoemit-siz-olduaeyunuz-ma%c2%bcddetce-a%c2%bcmitsiz olamazsae %c2%b1 nae% c2%b1z/ (Son Erişim tarihi: 18.07.2021).

teşkilatlanması bulunmaktadır. Bu kitleye yönelik sempozyumlar, seminerler, farklı dilleri öğrenmek için bu dillerin konuşulduğu şehirlerde eğitim vermeyi amaçlayan "Evliya Çelebi dil kursları" düzenlenen faaliyetlerden bazılarıdır. "Uniday" ismiyle faaliyet gösteren "üniversiteliler günü" farklı ülkelerde üniversitelerde okuyan gençlerin toplandığı bir gündür. Hala üniversitede okuyan ya da mezun olmuş büyüklerin üniversiteye hazırlanan gençlere, bölüm ve üniversite tercihlerini netleştirmede yardımcı olmasına dayalı bir fuardır (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014: 44-45, 54-58).

Dış İlişkiler, Tanıtma ve Ayrımcılıkla Mücadele Faaliyetleri-Süreli Yayınlar, İnternet ve Yayınevi Hizmetleri Kapsamında

IGMG'nin, Müslümanlar arasındaki iletişimi güçlendirmek ve toplumsal katılımı teşvik etmek amaçlı çalışmalarının yanı sıra çeşitli kamu kuruluşları ile irtibat halinde bulundukları vurgulanmıştır. Göçmen kuruluşlarıyla, insan hakları kuruluşlarıyla, sivil toplum çalışmaları ile ilgili olan kurum ve kuruluşlarla iletişimin sürdürüldüğü belirtilmiştir. IGMG'nin dış ilişkilere yönelik yaptığı çalışmalar içinde tanıtım çalışmaları da bulunmaktadır. Farklı dillerde hazırlanmış "İslam tanıtım materyalleri" ve "açık cami günleri" etkinlikleriyle tanıtım çalışmaları yapılmaktadır. Açık cami günleri etkinliğinde, camiler halka açık olmakta ve her kesimden kişi ziyaret edip bilgi alabilmektedir. IGMG'nin ayrımcılıkla mücadele ve eşit haklar konularında da yoğunlaştığı belirtilmiştir. Özellikle ırkçılık ve İslamofobiyi engellemeye yönelik çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014: 63-67).

Tanıtım kataloğunda (2014: 92-93, 112-113) Türkçe yayınların yapılmasıyla Avrupa'da yetişen "Türkiye kökenli" ikinci ve üçüncü kuşak gençlere kendi kültürel geleneklerinin hatırlatılmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Bu yayınlar: "Camia" dergisi; 1995 yılından beri yayınlanan "Perspektif" dergisi; dili Türkçe olan ve Türkçe konuşan Avrupalı göçmenlere hitap eden "Sabah Ülkesi" dergisidir. IGMG'nin sosyal medyada kendilerine ait resmi internet sitesi bulunmaktadır. Yayınevi hizmetiyle, İslami kimliğin tanıtılmasının, Müslümanların İslami kültür içindeki kimliklerini tanımlayabilmelerinin, Avrupa'da geniş bir İslami literatür arşivi oluşturmanın ve bunu kalıcı bir hale getirmenin amaçlandığı vurgulanmaktadır. Farklı dillere çevrilen yayınlar aracılığıyla Avrupa'daki farklı ülkelerde İslami literatürün tanıtılmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Yardımlaşma Faaliyetleri-Kültürel Faaliyetler

Hac ve Umre organizasyonlarının yanı sıra, farklı din, dil, ırk, etnik köken ve kültürden insanlara yardımı içeren "insani yardımlar" kapsamında yardımların yapıldığı ifade edilmiştir. Buna ek olarak gerekli resmi işlemlerin yürütüldüğü ve dini gerekliliklerin gerçekleştirilerek cenaze yardımlarının yapıldığı belirtilmektedir. Kültür faaliyetleri için kültür ve sanat kursları, tarihte önemli kişileri anma ve tanıtım günleri ve çeşitli kültürel geziler düzenlenmektedir. İslam tarihini ve kültürünü tanıtmak için özellikle Bosna, Endülüs, Mısır, İstanbul gibi İslam coğrafyalarına gezilerin organize edildiği, ayrıca içinde bulundukları coğrafyayı ve kültürü tanıtmak için Avrupa'daki ülkelere ve müzelere geziler düzenlendiği belirtilmiştir (İslam Toplumu Millî Görüş Tanıtım Kataloğu, 2014:78-80,106-107).

6.HOLLANDA'DAKİ TÜRK GENÇLERİNİN KÜLTÜREL AKTARIM VE ENTEGRASYON SÜREÇLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

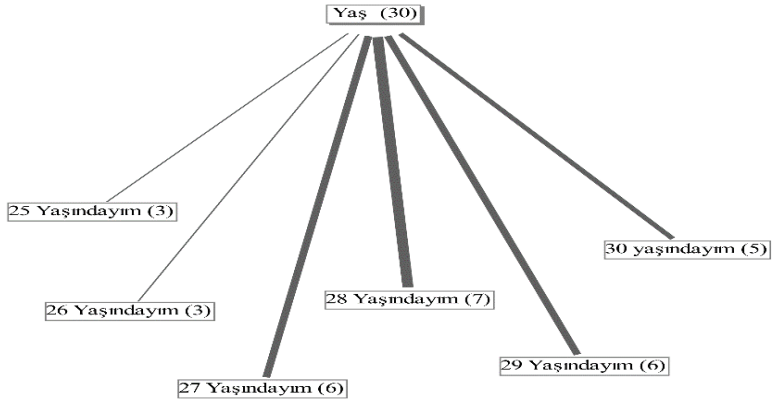
6.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Çalışmada Hollanda'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerindeki rolü (Türkevi, Hollanda Türk Federasyon, Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı Örneği) ele alınmıştır. Bu bağlamda araştırma için belirlenen Türk STK'lara giden ve faaliyetlerine katılan 25-30 yaş aralığındaki Hollanda'da doğup büyümüş Türk gençleriyle görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sürecinde toplam 30 katılımcıyla görüşme yapılmıştır. Araştırmada, cinsiyet, eğitim, medeni durum gibi özellikler katılımcıların belirlenmesinde dikkate alınmamıştır. Ancak katılımcılara dair somut veriler sunması bakımından çalışmada katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine de yer verilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların meslekleri, araştırmada elde edilen veriler arasında olmasına rağmen bazı katılımcıların isteği üzerine araştırmada bu kısma yer verilmemiştir.

Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Araştırmada görüşme yapılan katılımcılardan 17si erkek, 13'ü kadındır. Toplama bakıldığında kadın ve erkek katılımcı sayıları arasında çok az bir fark olduğu görülmektedir. Ancak katılımcılar, üyesi oldukları STK'ya göre gruplandırıldığında ortaya çıkan cinsiyet dağılımı farklılık göstermektedir. Araştırma için belirlenen Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı'nda görüşme yapılan 10 kişinin 4'ü erkek, 6'sı kadın katılımcıdan; Türkevi Derneği'nde görüşme yapılan 10 kişiden 3'ü erkek 7'si kadın katılımcıdan; Hollanda Türk Federasyon'da görüşme yapılan 10 kişinin tamamı erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Ortaya çıkan bu farklılığın en temel sebebi araştırma için belirlenen STK'lardan eşit sayıda kadın ve erkek katılımcıya ulaşılmasında karşılaşılan sınırlılıklardır. Bunlardan bazıları şöyledir; araştırmacının vize prosedürlerinden dolayı sahada bulunması gereken tarihlerin, Hollanda'da yaşayan hedef kitlenin hala tatilde olduğu ya da tatilden yeni dönmeye başladıkları döneme denk gelmesi bu kümeyi önemli ölçüde sınırlandırmıştır. Bir diğer faktör ise araştırmaya uygun hedef kitlenin belirlenmesinde dikkate alınan özelliklerin yanında katılımda gönüllülük esasına dikkat edilmesidir. Ancak araştırmada cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal gibi değişkenlerin, katılımcıların belirlenmesinde dikkate alınmaması çalışmayı etkilememiştir.

Katılımcıların Yaş Dağılımı

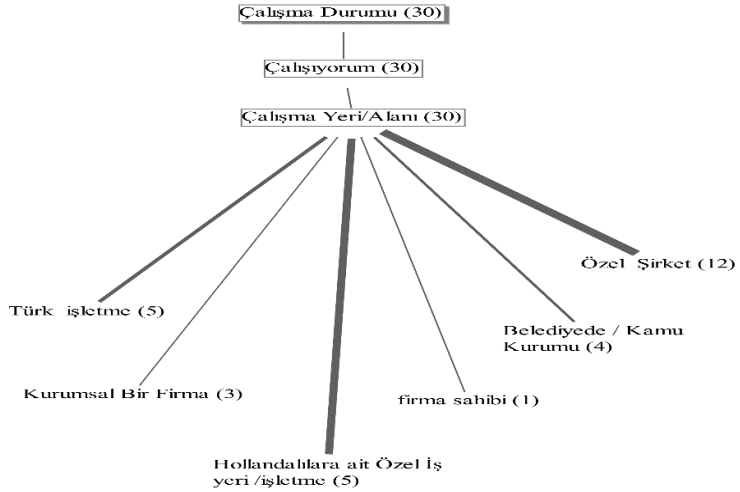
Şekil 6.1. Katılımcıların yaş dağılımı

Araştırma için özellikle 25- 30 yaş aralığında gençler seçilmiştir. Bu kapsamda görüşme yapılan toplam 30 katılımcının yaş dağılımı şöyledir; 3 katılımcının yaşı 25, 3 katılımcının yaşı 26, 6 katılımcının yaşı 27, 7 katılımcının yaşı 28, 6 katılımcının yaşı 29 ve 5 katılımcının yaşı 30'dur.

Katılımcıların Medeni Durumu ve Eğitim Durumu

Görüşme yapılan 30 katılımcıdan 24'ünün bekar, 6'sının evli olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılardan 17'sinin üniversite mezunu, 6'sının yüksek lisans mezunu ve 7'sinin lise/ meslek lisesi mezunu olduğu belirlenmiştir.

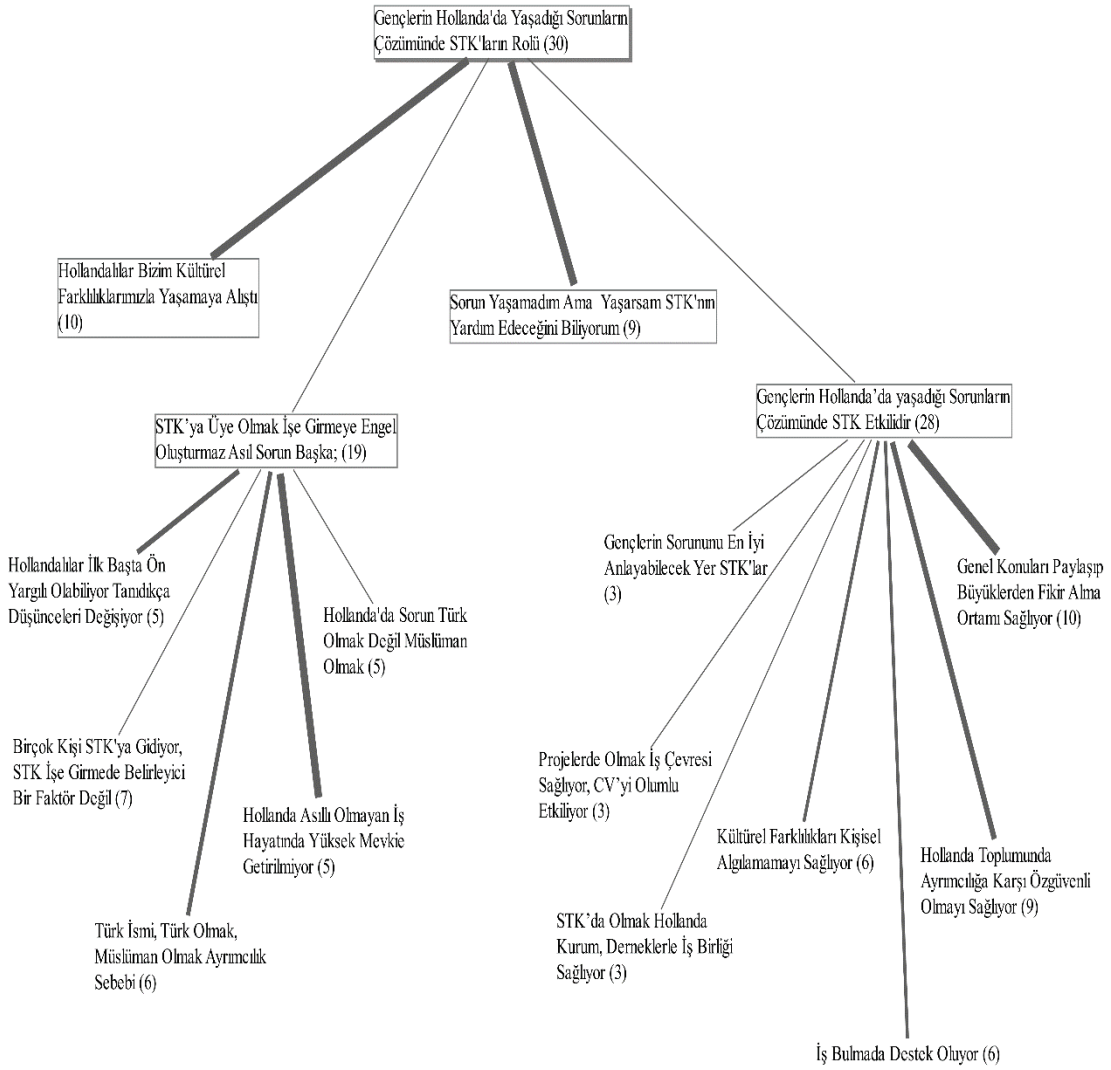
Katılımcıların Çalışma Durumu

Şekil 6.2. Katılımcıların çalışma durumu

Görüşme yapılan toplam 30 katılımcının çalışıp çalışmama durumuna bakıldığında, bütün katılımcıların çalıştığı görülmektedir. 5 katılımcı Türklere ait işletmede çalışmaktadır, 3 katılımcı kurumsal bir firmada çalıştığını belirtmiştir. 5 katılımcı Hollandalılara ait işletmede çalışırken, 1 katılımcı kendine ait firmasının bulunduğunu ifade etmiştir. Kalan katılımcılardan 12'si özel bir şirkette çalıştığını, 4 katılımcı da belediye/kamu kurumunda görev yaptığını belirtmiştir.

6.2. Gençlerin Hollanda'da Yaşadığı Sorunların Çözümünde STK'ların Etkisi

Şekil 6.3. Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'ların etkisi

Bu kısımda, gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'nın bu süreçteki rolüne ilişkin katılımcıların düşünceleri daha sistemli ve düzenli veriler haline getirilmiştir. Katılımcıların Hollanda'da yaşadıkları sorunların daha net belirlenmesi için kültürel

sorunlar ve kurumsal hayatta karşılaşılan sorunlar olmak üzere iki ayrı soru oluşturulmuştur. Katılımcılara iki farklı grupta karşılaştıkları sorunların olup olmadığı ve bunların çözüm noktasında STK'nın nasıl bir etkisi olduğu sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplar, varsa yaşadıkları sorunların neler olduğuna, bu sorunların kaynağına ya da iki toplum arasında artık sorun olmayan konuların bilgisine ulaşmamızı sağlamıştır. Görüşme yapılan katılımcılar hem sorunun öznesi olarak tecrübelerini aktarmış hem de içinde yaşadıkları toplumda gözlemledikleri olayların neticesinde sorulara cevap vermiştir.

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'ların Rolü" üst temasında katılımcıların ifadeleriyle 4 tema ve onların kendi alt temaları oluşturulmuştur. Görüşme yapılan toplam 30 katılımcıdan 19'u STK'nın bir işe girmede engel oluşturmayacağı aksine asıl nedenin başka olduğunu belirtirken, 28 katılımcı gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'nın etkili olduğunu ve bu etkinin neler olduğunu belirtmiştir. Araştırmada yer alan 10 katılımcı Hollandalıların kültürel farklılıklarla yaşamaya alıştığını bu konuların sorun oluşturmadığını belirtirken, 9 katılımcı sorun yaşamadığını, sorun yaşamaları durumunda STK'nın yardım edeceğini bildiklerini ifade etmişlerdir. Demografik özelliklerin dışında, katılımcıların soruya cevap olarak birden fazla madde sayması sebebiyle birden fazla tema ve alt temalarda yer aldığı görülmektedir. Bu durum, görüşünü belirten toplam katılımcı sayısı ile tema ve alt temalarda yer alan cevapların toplam sayısı arasındaki sayısal farkın sebebini oluşturmaktadır. Aynı zamanda bir katılımcının aynı tablo içinde birden fazla alt temada cevap verenler arasında yer almasını da açıklamaktadır.

Katılımcıların söylemlerindeki birkaç cümlenin, diğer tema ve alt temalarla da ilişkili olduğu görülmektedir. Ancak ağırlıklı olarak anlatılmak istenen farklı bir düşünce olmasından dolayı bunlara ilişkin farklı tema ve alt temalar belirlenmiştir. Bunun sebebinin katılımcıların düşüncelerini belirtirken önceki söyledikleriyle ilişkilendirmesi ya da onları tekrar edip ilave olarak yeni düşüncelerini anlatmış olmasıdır.

6.2.1. Hollandalıların Kültürel Farklılıklara Yaklaşımı

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'ların etkisi" üst temasında yer alan "Hollandalılar bizim kültürel farklılıklarımızla yaşamaya alıştı" temasında, 10 katılımcı Türk gençlerinin Hollanda'da kültürel farklılıklardan kaynaklı sorun

yaşamadığını, halkın bu farklılıklarla yaşamaya alıştığını belirtmiştir. Katılımcılar ifadelerinde, dini inanç kaynaklı alkol ve domuz eti tercih edilmemesi ya da iş yerinde namaz kılınabilmesi gibi örnekler vererek bunlara Hollandalıların hoşgörüyle yaklaştığını belirtmiştir. Diğer yandan katılımcılar kültürel farklılıkların sorun olmadığını açıklarken, Hollandalıların Türk mutfağının çeşitliliğini ve lezzetini sevmelerini örnek göstermişlerdir. Aynı zamanda yemek tercihlerindeki bu hoşgörünün, vejetaryenler ve veganlar örneği üzerinden herkese yönelik olduğunu belirtmişlerdir.

Hollandalı çalışanların da olduğu iş yerinde, dini inancına ve buna bağlı tercihlerine saygı gösterildiğini ve bu durumun sorun oluşturmadığını katılımcılardan K25 şöyle ifade etmiştir:

> Benim iş yerimde öğlen yemeği ayarlanıyor benim için her gün helal et getiriliyor. Benim dışımda vejetaryen olan var onlar için ayrı yemek ayarlanıyor. İş akşamları oluyor, toplantılar oluyor. O zaman özel benim için yemek getiriliyor. Benim iş yerimde mesela bu konularda hiçbir sıkıntı olmuyor. Ben istediğim zaman namazımı kılabiliyorum. Bu konularda rahatım.

K5 Hollandalılarla kültürel farklılıklardan kaynaklı sorun yaşamadıklarını şu sözleriyle ifade etmektedir:

> Kültürel farklılık hoşlarına gidiyor (Hollandalıların), kültürel olarak sorunlar olmuyor. Ramazan da olsun, marketlerde özel Ramazan yiyecekleri falan hoşlarına gidiyor. Aslında kültürel olarak Hollandalılar ya da buradaki yabancılar da o kadar çok alışkın ki mesela yemeğe gittiğimizde domuz eti yememiz doğal karşılanıyor, alkol içmemem. Böyle konularda dışlanma olmuyor, sıkıntı yaratmıyor.

6.2.2. Staj/İş Başvurusunda Yaşanan Sorunlar

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'ların etkisi" üst temasında yer alan "STK'ya üye olmak işe girmeye engel oluşturmaz asıl sorun başka" temasında, katılımcılar yaşanılan sorunlarda STK'nın herhangi bir olumsuz etkisinin olup olmadığına dair değerlendirmeler yapmıştır. Toplamda 19 katılımcı, Hollanda'daki Türk gençlerinin işe girmelerinde STK'ya üye olmanın bir engel oluşturmadığını ve yaşanılan sorunların asıl nedenlerine dair görüşlerini belirtmişlerdir. Bu kısımda, iş yerinde ya da işe girme ve staj yeri bulma esnasında karşılaşılan sorunların gerçek sebebine ilişkin katılımcı değerlendirmeleri yer almaktadır. Bir önceki temayla ilişkili olarak ele alındığında

gençlerin daha çok iş ortamında ve kurumsal hayatta sorunlarla karşılaştığı dikkat çekmiştir.

Hollandalılar İlk Başta Ön Yargılı Olabiliyor, Tanıdıkça Düşünceleri Değişiyor

"Hollandalılar ilk başta ön yargılı olabiliyor tanıdıkça düşünceleri değişiyor" alt teması, "STK'ya üye olmak işe girmeye engel oluşturmaz asıl sorun başka" teması içinde yer almaktadır. Bu alt temada yer alan 5 katılımcı Hollandalıların ilk başta ön yargılı olduğunu ama kendilerini tanıdıkça bu düşüncelerinin değiştiğini belirtmiştir.

K13 Hollandalıların, bazen ön yargılı davrandıklarını şöyle ifade etmiştir.

> Ben Türk bir iş yerinde çalışıyorum, sıkıntı çekmedim, Hollandalılarla da iş yapıyoruz, ama Türk iş yeri. Ama Hollandalıların çalıştığı bir iş yerine başvursam çok sorun olacağını sanmıyorum, işimizi iyi yaptıktan sonra, ama belki ilk başta ön yargılı davranabilirler sonra bizim çalışmamızı görünce teşkilata da gelsek ya da gelmesek bunu sorun yapacaklarını düşünmüyorum.

K12 görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

> İşe girmede teşkilat ya da genel olarak hiçbir Türk STK'nın engel olacağını, bunu bahane edeceklerini düşünmüyorum…İşe alımlarda, ilk görüşmede, başvuruda bizi kafalarında başka düşündükleri için bir farklı ön yargı olabiliyor. Bu kaçınılmaz, ama çalışkanlığımızı işe kendimizi vermemizi fark ettiklerinde bu sefer bakış açıları daha iyi oluyor.

Birçok Kişi STK'ya Gidiyor, STK İşe Girmede Belirleyici Bir Faktör Değil

"Birçok kişi STK'ya gidiyor, STK işe girmede belirleyici bir faktör değil" alt teması, "STK'ya üye olmak işe girmeye engel oluşturmaz asıl sorun başka" teması içinde yer almaktadır. Toplam 7 katılımcı, işe girerken ya da iş başvurusunda STK'nın olumsuz anlamda belirleyici bir faktör olmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan K16 STK'ya üye olmanın işe girmeyi olumsuz olarak etkilemediğini şu sözleriyle belirtmektedir:

> Baktığınızda Hollanda toplumunda kamusal alanda çok iyi yerlere gelmiş vatandaşlarımız var, onların çoğu bizim kuşak ve bir Türk STK'ya geliyorlar, bundan da çekinmiyorlar, sırf böyle bir STK'ya geldi diye bir doktoru bir öğretmeni işe almamazlık yapmıyorlar.

Katılımcılardan K7, STK'ya gitmek ile iş girme arasında olumsuz anlamda bir ilişki olmadığını şu şekilde belirtmiştir: "Herkes işi dışında, evi dışında bir yerlere gidiyor vakit

geçiriyor ya da böyle derneklere geliyor, Hollandalı da kendine göre bir derneğe, bir yere gidiyor. Herkes işe giremez o zaman."

Türk İsmi, Türk Olmak, Müslüman Olmak Ayrımcılık Sebebi

"Türk ismi, Türk olmak, Müslüman olmak ayrımcılık sebebi" alt teması, "STK'ya üye olmak işe girmeye engel oluşturmaz asıl sorun başka" teması içinde yer almaktadır. Toplam 6 katılımcı Türk ismine sahip olmanın, Türk olmanın ya da Müslüman olmanın işe girme ya da staj yeri bulmada ayrımcılık sebebi olduğunu belirtmiştir. K23 bu konuya ilişkin düşüncelerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

> Ben Müslüman olduğum için buraya geliyorum. Beni bir STK'ya geliyorum diye işe almayan bir yer zaten başta önce benim Müslüman olmamdan, Türk olmamdan da rahatsız olmuştur demektir. Ayrımcılık ismi görünce başlıyor ilk. Siz bir deneğe, federasyona üye olsanız da olmasanız da iş yeri sizi zaten almaz, ama almamak için dikkat ettikleri şeyler başka.

K12'nin bu konuyla ilgili düşünceleri şöyledir: "Bir Türk kimliğinden olduğun için belli yerlerde, iş başvurusunda veya Hollandalıların yoğun olduğu bölgede olduğun zaman tabi milli kimliğinden dolayı bir ırkçılık değil ama ötekileştirme oluyor."

Hollanda Asıllı Olmayan İş Hayatında Yüksek Mevkie Getirilmiyor

"Hollanda asıllı olmayan iş hayatında yüksek mevkie getirilmiyor" alt teması, "STK'ya üye olmak işe girmeye engel oluşturmaz asıl sorun başka" teması içinde yer almaktadır. Bu alt temada toplam 5 katılımcı işe girerken yaşanan asıl sorunu, Hollanda asıllı olmamayla ilişkilendirmiş ve Hollanda asıllı olmayanın iş hayatında yüksek mevkie getirilmediğini belirtmiştir. Cevaplarda dikkat çeken bir nokta ise, yüksek mevkilere getirilmemenin sadece Türklere özgü bir durum olmadığı ve diğer milletlerden olan kişilere de aynı muamelenin yapıldığı hatta Hollanda asıllı olanlar dışında herkese karşı yapılan bir davranış olduğu vurgusudur.

İş hayatında yüksek mevkilerde Hollanda asıllı olanları görmek istiyorlar diyen K21 düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

> Aslında Türkleri çok seviyorlar. Ama görünmeyen bir çizgi var, bir dışlanma olduğunu düşünüyorum. Mesela iş alanında okul alanında. O görünmeyen çizgi nedir, içten içe bizim yükselişimizi istemiyorlar. Çoğu Türk burada kendini

> geliştirmek için üniversite okuyor, yüksekokul okuyor. Hollandacaları düzgün. Yurt dışından gelen ırklara bakarsan Hollandalıların en sevdiği ve en hoş gördüğü ırk Türk. Ama yine de çok yükselelim, iyi mevkilere gelelim istemezler, daha çok kendileri gibi Hollandalıları oralarda görmek isterler.

Kendisinin hak ettiği yüksek mevkie getirilmediğini, bunun yerine Hollandalı asıllı olanların tercih edildiğini bizzat başına gelen bir olayla anlatan K10 bununla ilgili düşünce ve hissettiklerini şöyle ifade etmiştir:

> Uluslararası bir şirkete başvurmuştum, başvuruyu referansla yapmama rağmen beni almadılar. Aynı referansla giden herkesi aldılar ama beni almadıklarında ayrımcılık gibi hissetmiştim. Çünkü Hollandalıları aldılar. Mesela Türkiye'de daha çok ilerleyebileceğimi hep düşünüyorum. Hollanda'daki diplomamla Türkiye'de daha iyi yerlere gelebileceğimi düşünmüşümdür. Ama Hollanda'da bunun mümkün olmayacağını düşünüyorum. Üst pozisyonlara Hollandalıyı tercih ediyor.

Hollanda'da Sorun Türk Olmak Değil Müslüman Olmak

"Hollanda'da sorun Türk olmak değil Müslüman olmak" alt teması, "STK'ya üye olmak işe girmeye engel oluşturmaz asıl sorun başka" teması içinde yer almaktadır. Bu alt temada toplam 5 katılımcı Hollanda'da yaşadıkları sorunların nedeninin Türk olmaları değil Müslüman olmalarıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Bu sorunu, millet gözetmeksizin Hollanda'da bulunan tüm Müslümanların yaşadığını belirten katılımcıların genellikle iş, okul ve staj konularında sorunların yaşandığı yönündeki cevapları benzerlik göstermektedir.

Aynı şekilde K15 de Hollanda'da Hollandalıların rahatsız olduğu ve sorun olarak gördükleri asıl durumun Müslüman olmalarıyla ilgili olduğunu şöyle ifade etmiştir:

> Hollandalıların sıkıntısı Türk kuruluşu olmasından Türk olmamızdan kaynaklanmıyor. İslam düşmanlığı arttı. Üç beş kişiye değil, bütün Müslümanlara karşı bu ayrımcı tavırlarını fark ettiriyorlar. İşe alırken bahaneler buluyorlar, almak istemiyorlar. Ama asla işe alınmama sebebiniz bu olmuyor açıkça böyle demiyorlar, hep başka bir sebep gösteriyorlar.

K13 bu konuyla ilişkili olarak düşünceleri şunlardır:

> Çoğu zaman bu durumlar Hollanda medyasında yayın yapıldı. Bir Faslı çocuğun polis okulundan mezun olup burada polis bürosunda bir iş görüşmesine gitmesi için başvuruda bulunduğu an sırf isminin Arapça isim olduğunu görüp o çocuğu işe

> almamaları yansıdı basına. O açıdan bu ırk ayrımı değil, Türklere yapıyorlar sadece gibi durum yok. Müslüman olanlara yapılıyor yani, bilhassa o yönde.

6.2.3. Yaşanan Sorunlarda STK'ya Duyulan Güven

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'ların etkisi" üst temasında yer alan "sorun yaşamadım ama yaşarsam STK'nın yardım edeceğini biliyorum" temasında, toplam 9 katılımcı kültürel olarak ya da kurumsal hayatta kayda değer bir olumsuzluk ya da sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Ancak yaşadıkları herhangi bir sorun için STK'lardan her zaman yardım alabileceklerini belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmede Veyis Güngör, STK'ların gençlere birçok yönden Hollanda toplumunda destek olduğunu şöyle belirtmiştir (Amsterdam):

> Bir dernek, bir grup aslında o gence Hollanda toplumu içerisinde yükselmesi için bir destektir. Yani yalnız kalmayacağı, kalamayacağı dertlerini sorunlarını paylaşabileceği bir mekânı var, sığınabileceği bir yer var. Öbür Türlü silik kalmaya ömür boyu devam eder. Ama bir derneğin, grubun başında olursa bunun içinde yükselirse o grup adına Hollanda toplumu içerisinde söz sahibi olur ve dinlenir diye düşünüyorum. Yükselmesi ve başarılı olması daha öncü olur diğer gençlere göre. Bütün faaliyetlerimiz gençlere açık, Hollandalılara da açık.

İş başvurusunda bir sorun yaşamadığını ancak yaşaması durumunda STK'nın yardım isteyebileceği bir yer olduğunu K19 şu sözleriyle ifade etmiştir. "Ben iş başvurularımda bir sorun yaşamadım, kendimi Hollandaca daha net anlatabiliyorum, bu da bana artı bir avantaj sağlıyor. Sorun yaşarsam çekinmeden paylaşırım ve bir çıkar yolda bulacağımıza inanıyorum."

K4'ün bu konuyla ilgili düşünceleri şunlardır:

> Benim başımdan gelmedi ama duyuyoruz, mesela benim bir arkadaşım yeni kapandığında işe alınmıştı. Şefi kapanmazsan burada çalışmazsan demiş, o da o işi terk etti tabi. Bu olayı da yaşayan derneğe gelen arkadaşlardan birisi, kendi aramızda da konuşuyoruz, bu tarz konular gündem olduğunda da konuşuluyor dernekte. İhtiyaç duyduğumuzda yardım alabileceğimiz böyle bir yerin varlığı da rahatlatıyor.

6.2.4. Sorunların Çözümünde STK'nın Olumlu Etkisi

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK'ların etkisi" üst temasında yer alan "gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" teması, toplamda 28 katılımcıdan elde edilen verilerle düzenlenmiştir. Katılımcılar yaşadıkları sorunların çözümünde çeşitli yönlerle STK'nın olumlu etkisinden bahsetmişlerdir.

Gençlerin Sorununu En İyi Anlayabilecek Yer STK'lar

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" temasında yer alan "gençlerin sorununu en iyi anlayabilecek yer STK'lar" alt teması toplam 3 katılımcının ortak görüşleriyle düzenlenmiştir. Katılımcılar kendi kuşaklarının yaşamış olduğu çeşitli sorunları en iyi anlayabilecek yerin, kültürel bağları olan Türk STK'lar olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun en belirgin sebebi geçmişte ebeveyn ve dedelerinin olduğu kuşakların da çeşitli sorunlar yaşamalarıdır. Çünkü STK'lar ev sahibi ülkede doğan nesiller için, yaşça büyük kişilerin deneyimlerinden yararlanabildikleri bir sosyal sermaye merkezi olma özelliği de göstermektedir. Zamanında aynı sorunlar olmasa da benzer merkezli sorunları yoğun bir şekilde yaşamış bir kuşağın tecrübesi ve yaklaşımları, sonraki kuşaklar için önemli bir bilgi kaynağı olmaktadır. STK'ya gelen gençler, tecrübe sahibi kişilerle kurdukları sosyal bağlar sayesinde kendileri için gereken bilgiye ulaşma imkânı bulmaktadır. Böylece bilgi, iletişim ağı ve destek gibi ayrıcalıklar sunan STK'nın, katılımcılar için potansiyel bir sosyal sermaye kaynağı olduğu ifade edilebilir.

K30, gençleri en iyi anlayan yerlerin STK'lar olduğunu şöyle ifade etmektedir:

> Genel adına konuşursam, sorunlar konuşuluyor, konuşuyoruz. Öyle gençler var ki sorun yaşadıklarında anlatacak etkili olacak kimseyi bulamıyorlar, halletmek için. Bir Hollandalıya anlatsa onun durumunu o kadar iyi anlamayacak. Sorunlar farklı, kültür farklı. Yine en uygun yer teşkilatımız, bizim derdimizi anlayacak, çözebilecek.

K12 ise gençlerin yaşadıkları sorunları en iyi anlayabilecek yerin STK olduğunu şöyle açıklamaktadır: "Hollanda'da yaşadığımız sorunları anlatabiliriz anlatmalıyız. Gelebileceğimiz, güvendiğimiz tek yer aslında. Bizi başka kimsenin anlayabileceğini, çözüm üreteceğini sanmıyorum. Bizim halimizden anca bizim gibi olan anlar."

Projelerde Olmak İş Çevresi Sağlıyor, CV'yi Olumlu Etkiliyor

Projelerde olmak iş çevresi sağlıyor, CV'yi olumlu etkiliyor" alt teması, "gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" teması içinde yer almaktadır. Toplamda 3 katılımcı projelerde görev almanın iş çevresi sağladığını ve CV'yi olumlu etkilediğini belirtmiştir. Katılımcılar, STK'daki organizasyonlarda, projelerde görev almanın ve bu görevleri yürütmenin, iş başvurularında sorumluluk alabildiklerini göstermede etkili bir yol olduğunu belirtmişlerdir. Diğer yandan projeler sayesinde katılımcıların tanıştığı sosyal çevre, onlara iş olanağı için bir sosyal ağ sağlamaktadır. Tam da bu yönüyle STK'nın bir sosyal sermaye olarak üyelerine sağlamış olduğu ilişkiler ağının, katılımcıların ve diğer gelenlerin yeni sosyal bağlar kurmalarına olanak sağladığı ifade edilebilir.

K9 STK'nın organizasyonlarına, projelerine katılmanın kendine sağladığı faydaları şöyle anlatmıştır:

> Siz bir dernekteyseniz, aktifseniz, projelerde yer alıyorsanız bu sizin çevrenizi de genişletiyor, daha fazla insana ulaşma, tanışma fırsatı bulabiliyorsunuz, bu da iş olarak da bir çevre yaratabiliyor. Yani networking, özellikle networking. İş alanlarına bakıyorsun, cv de neler görmek istediklerine dikkat ediyorsun. Bir komisyon üyeliği yapmış olanlara öncelik tanıyorlar, donanım önemli, tecrübe önemli. Derneklerde görev aldığınız projeler, programlar CV'deki iş tecrübeleri kısmına baktıklarında evet bu kişi bir organizasyon aşamalarında görev almış işteki benzer pozisyonlarda başarılı olabilir referansını da verebiliyor.

K6 ise CV'yi olumlu etkilediğini şu sözlerle belirtmiştir:

> Dernek de çeşitli görevlerde sorumluluk alıp etkinlikler, projeler hazırladığınızda, o süreçte birçok şeyi yaparken öğreniyorsunuz. En basiti bir organizasyon yapmak. Bu da CV'nizde ek bir madde açmanızı sağlar. Yani şu organizasyonlarda, şu görevi alarak aktif olarak bulunduğunuzu belirtmek, size yönelik bakış açısını da olumlu getireceğini düşünüyorum, çünkü ortada bir başarı var ve bir sorumluluğu yerine getirebilme var, Hollandalılar da sever böyle. Sizin sorumluluk alabileceğinizi de göstermiş oluyor aslında. Dahası bu süreçlerden anladığınızı da göstermiş oluyorsunuz.

STK'da Olmak Hollanda Kurum, Derneklerle İş Birliği Sağlıyor

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 3 katılımcı STK'nın Hollanda'daki kurum ve derneklerle iş birliği sağladığını belirtmiştir. STK'ların, kültürel ilişkileri geliştiren ve sosyal iletişimi

güçlendiren ilişkiler ağı kurarak katılımcılar için sosyal sermaye kaynağı olduğu ifade edilebilir.

K4, STK'ların projeler vasıtasıyla ve derneklerle yaptığı iş birliği sayesinde Hollanda toplumuyla iletişimi güçlendirdiğini ve olumlu ilişkiler kurduğunu şöyle anlatmıştır:

> Kültürel sorunları dernek olarak da yaşamamak için aktif olarak birçok yerle iletişim halinde bulunulur, ortak işler yapılır. Hatta birçok başka dernekler, STK'lar ile iş birliği halinde bazen projeler ile bu Hollandalı-Türk, Türk-Türk, Türk- diğer milletler arasındaki kültürel ve sosyal iletişimi geliştiriyoruz. Eğer gittiğiniz bir dernek, vakıf bu tarz sorunlar yaşamıyorsa çevresiyle kendi gibi kuruluşlarla, iyi ilişkiler geliştirmişse zaten o derneğe giden kişilerde rahat ediyor, sıkıntı olmuyor."

K23 ise düşüncelerini şu ifadelerle belirtmiştir: "Genelde genç kızlarımız zorlanıyor. Mesela belediyeden bir bayan geldi, ortak bir iş birliği ile. O mesela tamamıyla Hollanda kültürüyle ilgili, Türk ama Hollandalı gibi yaşıyor, öyle birisiyle de biz bir çalışma grubu yapmıştık."

Kültürel Farklılıkları Kişisel Algılamamayı Sağlıyor

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" temasında yer alan bu alt temada 6 katılımcı, kültürel farklılıkların kişisel algılanmamasında STK'nın olumlu etkisinden bahsetmiştir. Bir kişinin dünyaya bakış açısının, değerlerinin, değer yargılarının, tutumlarının şekillendiği eksen, doğal süreçte içselleştirdiği kültürel değerler ve normlardır. Ancak bu duruma göç olgusu eklendiğinde yeni bir kültür alanı ve başka bir sosyalizasyon süreci anlamına gelmektedir. Diğer yandan göç sürecinin şekillenmesinde göç edenin yaş durumu da belirleyici bir etkendir. Bu süreç ileri yaştakiler için yeni bir yetişkin sosyalleşmesi anlamına gelirken daha küçük yaştakiler için büyürken yaşadıkları sosyalleşme sürecini içermektedir. Ancak katılımcılar gibi doğdukları andan beri ev sahibi ülkenin sosyal yapısı içinde büyüyen gençler kendi ailelerinde gördüğü Türk kültürüne ait unsurları da içselleştirmektedir. Hangi kültür unsurlarının içselleştirildiğinin belirlenmesinde kişinin bulunduğu kültür ortamı, çevresi, ağırlıklı olarak konuştuğu dil gibi birçok etken söz konusudur. Bu etken, katılımcıların içinde yaşadıkları toplumla kültürel farklılıklarını da oluşturmaktadır. Alt temanın şekillendiği ilgili sorulara verilen cevaplar katılımcıların hangi yönlerle kültür farkı yaşadıklarını da göstermektedir. Diğer bir deyişle her iki kültürel yapıdan hangi unsurları benimsediklerini ya da hangi unsurları içselleştirmediklerini de yansıtmaktadırlar. Çünkü katılımcıların olayları değerlendiriş

biçimlerinin, tutumlarının ve sahip olduğu değerlerin şekillenmesinde benimsedikleri kültür unsurlarının payı büyüktür. Diğer yandan bu durum aynı toplum içinde ortaya çıkan anlaşmazlıkların da kaynağı olabilmektedir. Bu durumun farkındalığı ve buna göre hareket edilmesi çıkabilecek birçok sorunun daha yumuşak bir şekilde halledilmesini sağlamaktadır. Elde edilen verilerde, kültürel farklılıklardan dolayı çıkabilecek anlaşmazlıkları ve yanlış anlamaların yol açabileceği problemleri yatıştırmada STK'nın altını çizdiği kültür farklılığı vurgusunun katılımcılar üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmektedir.

K20 kültürel farklılıkları kişisel algılamamayı bir örnek olay üzerinden şöyle ifade etmiştir:

> Mesela her yaşadığım olayı şahsi algılayıp bir soruna dönüştürmeme ("dönüştürmeden önce" demek istenmiştir), bir bakıyorum sebebi ne sadece bana mı özel, bu düşünce sistemini edindim teşkilattan. Çünkü Hollanda'da öyle çok tartışmalar yaşanıyor, bir Hollandalı bir şey diyor karşıdaki Türk olan sadece ona yapılmış kasti gibi algılıyor. Ama bir bakıyorsunuz o onların kültürlerinde gayet normal bir şey ve kimse alınmıyor. Aynı şekilde birisi şaka yapıyor ama seni rahatsız eden, hassas noktalarına dokunan bir şaka. Normalde hemen agresifleşirken onların kültürlerinde, çok genişler her şakayı kaldırabiliyorlar. O yüzden birbirlerine de rahatlıkla yapıyorlar, bunu düşünüp daha uygun bir dille kendine yapılmaması gerektiğini anlatıyorsun.

Dikkat çeken bir başka cevap ise K3'ün, işe alımlarda ayrımcılık yapıldığı fikrini, kültürel ve ekonomik koşullarla açıkladığı şu ifadeleridir:

> İşe alımlarda biz yerine Hollandalıyı tercih edebiliyorlar, ama bu tarz olaylar dünyanın her tarafında oluyor. Bir işe başvurursun, hepsi yabancıdır, bir tane Hollandalı vardır, ama o Hollandalı da vasıflıdır. Yani aslında hakkıyla girmiş oluyor. Benim aylık ücretim bir Hollandalıya göre daha pahalıya geliyor, o yüzden ben de olsam Hollandalıyı işe alırım, onu tercih ederim. Kimse bunları düşünmüyor, ne diyor, ben işe başvurdum, diplomayı aldım, ben vasıflıyım diyor, iş yerinde adamların aradığı şeyleri de düşün, bir de son 10 yıldır Avrupa'daki krizden bahsedersek kimse kusura bakmasın. Bunları da konuşuyoruz dernekte. Öyle hemen gaza getirme olmaz. Her şeyi kendimize yönelik yapılıyormuş gibi algılamamak da önemli. Ama varsa da gerçekten ki oluyor da onları da lafı geldikçe söyleriz.

Hollanda Toplumunda Ayrımcılığa Karşı Özgüvenli Olmayı Sağlıyor

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 9 katılımcı STK'nın Hollanda toplumunda ayrımcılığa karşı özgüvenli olmayı sağladığını belirtmiştir. Katılımcıların Hollanda'da yaşadıkları sorunların belirlenmesine yönelik yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanırken yönlendirici olmaması için özellikle bir durum sorun olarak belirlenip katılımcılara sorulmamıştır. Katılımcıların problem yaşadıkları olayları neyle ilişkilendirerek sorun olarak tanımladıklarını anlatmaları amaçlanmıştır. Katılımcılara ayrımcılık gibi bir şık sunulmamasına rağmen, özellikle bu alt temada kendileri özgüvenli olmayı, ayrımcılıkla ilişkilendirmiştir. Ayrıca Hollandalıların onlara yönelik düşüncelerini ve nasıl bir muameleyle karşılaştıklarını ayrımcılık, ötekileştirme, yabancı görülme, kabul görmeme gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Çözüm olarak ise yaşadıkları ve hissettirildikleri dışlanmaya karşı özgüvenli olmaları gerektiğinden ve bunda STK'nın desteğinden bahsetmişlerdir.

K30 kendilerinin yabancı olarak görülmesine karşın özgüvenli olduklarını ve bunda STK'nın olumlu etkisi olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

> Aklıma bir şey geldi, fark ettiğim, benim Hollandacam çok iyidir, bana gelip iş yerinde ya da sosyal bir ortamda senin Hollandacan ne güzel demeleri Hollandalıların. Ben de onlara ben de burada doğdum büyüdüm niye kötü olsun ki diyorum, bu bile çok ince bakarsan bir ötekileştirme, bizim yabancı olduğumuzu vurguluyor alttan. Ama böyle oluyor diye takarsak bunu yapan kişilerin istediği noktaya gelmiş oluruz. Bunları düşünüp motivasyonumuzu düşürmüş oluruz, halbuki bunlara rağmen güçlü durmalıyız. Teşkilatın bizlere verdiği bir motivasyon bu. Sonuçta burada arkadaşlarla, teşkilat olarak bir dava için birlikte çabalıyoruz, güçsüz değiliz, yalnız değiliz. Daha özgüvenli durursak bize böyle davrananların cesaretlerini de kırmış oluruz. Bir süre sonra onlar yapsa bile biz de tesiri olmaz, onlar da yapamaz hale gelir.

Toplumda çekingen davrandıklarını ve bunun sebebinden bahseden K10, bu duruma STK'nın olumlu etkisini şöyle ifade etmiştir:

> Gençler bocalıyor, dil bilmelerine rağmen çekingen davranabiliyorlar. Türk derneklerinin kuruluş amaçlarında çeşitli misyonlar olmalı, özellikle gençler üzerinde. Hem üçüncü kuşaklara hem de sonraki kuşaklar için farklı ama önemli misyonları olmalı. Gençlerin bu toplumdan çekinmemelerine, kendilerini Hollandalılar öyle görüyor diye yabancı gibi görmemelerine bu konuda özgüvenli olmaları gerektiğine dair destek veren bir yerin olması önemli. Bunu Hollanda

> toplumu içinde yapacak olan ise hiç şüphesiz ki böyle Türk dernekleridir. Çünkü Hollandalılara kalsa sizin kullanmaktan çekindiğiniz Türkçeyi hiç konuşmayın, hiç kendi kültürünüzü yaşamayın gibi üstü kapalı dayatmalara gider.

İş Bulmada Destek Oluyor

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 6 katılımcı, STK'nın iş bulmada gençlere yardımcı olduğunu belirtmiştir. STK'nın sosyal sermaye olarak etkisi katılımcıların iş bulma sürecinde kendini göstermektedir. Katılımcılar iş başvurularında yukarıdaki tema ve alt temalarda belirtilen sebeplerle işe alınamadıklarını ve tercih edilmediklerini belirtmiştir Aynı durum staj bulma için de söz konusu olmaktadır. Ancak STK'nın sosyal sermaye gücü olarak katılımcılar üzerinde olumlu bir etkisi olduğundan bahsetmek mümkündür. Sosyal sermayenin en önemli özelliklerinden birisi kişinin çevresiyle, diğer kişilerle iletişim ve ilişki kurmasıdır. Katılımcılar da STK'ya gelerek orada birçok insanla iletişim ve ilişki halinde bulunmaktadır. Böylece STK'ların kurmuş oldukları sosyal bağlardan ve ilişkiler ağından katılımcılarda faydalanarak kendileri için yeni sosyal ağlar kurmakta ve sosyal çevre sağlamaktadırlar. Bu sayede katılımcılar kendi sosyal ve iş çevresini genişleterek bir bilinirlik de elde etmektedir. Böylece STK'lar bir sosyal sermaye gücü olarak gençlerin işe girmesine ve staj yeri bulmasına yardımcı olmaktadır.

K27 iş başvurusunda bulunurken STK'nın vermiş olduğu desteği şöyle açıklamıştır:

> Günümüzden bir örnek vereyim, iş başvurusunda nasıl bulunmamız gerekir, nasıl kendi kimliğimizden ödün vermeden, onlar bizi kendi olduğumuz gibi kabul edebilmeleri için iki kültürü nasıl harmanlayıp nasıl iş başvurusunda bulunabiliriz diye programlar düzenliyoruz teşkilatta. Mesela ben iş başvurusunda bulunduğum zaman, onu(cübbeyi) giymek mecburiyetindeyim zaten ama mesela ben de diyorum ki başörtümü de aynı renkte yapayım ki dikkat çekmesin. Onlar da onu daha çok beğeniyor zaten. Öyle yapmamı seviyorlar, diyorlar bak bu kendini de yaşıyor ama aynı zamanda o cübbeye saygı duyuyor. (Başörtüsünü)cübbesine uydurup bize uyum sağlamış diyorlar.

K21'in vermiş olduğu örnek ve konuyla ilgili belirttikleri, STK'nin Hollanda'da kurmuş olduğu ilişkiler ve sosyal bağlardan katılımcıların da yararlanmasını sağlayarak iş ve staj bulmada yaşanan zorluğun çözüldüğünü göstermektedir: "Sırf görünüşümden dolayı, adımdan dolayı işe girmem kesinlikle zor olacak, oldu da oluyor da. O zaman bizi kabul edecek, sorun etmeyecek bir staj yeri, iş yeri bulmamıza yardımcı olmaları için teşkilattan yardım istiyoruz, sağ olsunlar uygun bir yer buluyoruz."

Genel Konuları Paylaşıp Büyüklerden Fikir Alma Ortamı Sağlıyor

"Gençlerin Hollanda'da yaşadığı sorunların çözümünde STK etkilidir" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 10 katılımcı, STK'da genel konuları paylaştıklarını ve büyüklerden fikir aldıklarını belirtmişlerdir. Görüşme sorularından elde edilen verilerin, bağlamında anlaşılması için araştırmacının gözlemleri sonucu elde ettiği saha notlarına yer verilmiştir. Böylece elde edilen verilerin bir bütün içinde anlaşılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda katılımcılar birincil ilişki kurdukları STK'daki arkadaşlarıyla sorunlarını paylaşırken diğer yandan ikincil ilişki üzerinden iletişim kurdukları kendilerinden büyüklere de yaşadıkları sıkıntıları anlattıkları belirlenmiştir. Aynı zamanda bu durum STK'nın kendilerine sağladıkları faydayı göstermektedir. Bir yandan gençler STK'dan sosyal sermaye gücü olarak faydalanırken diğer yandan gençlerin kendisi, birbirleri için sosyal sermayenin bir parçası olduğu görülmektedir.

K26 düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

> Ben Hollanda'nın Kuzey bölgesinde bir okulda çalıştım ve köyden gelen Hollandalılara ders verdim. Onlar için ben çok garip geldim. Sen nasıl bizim tarihimizi kültürümüzü anlatıyorsun diye görünüşümden dolayı yadırgadılar. Hani sen kim oluyorsun gibi…Mesela bu konuyu teşkilatta arkadaşlara açtığımda konuştuk, istişare yaptık, değerlendirdik hani nasıl bir tavır izlemeliyim bunu gidermek için konuştuk.

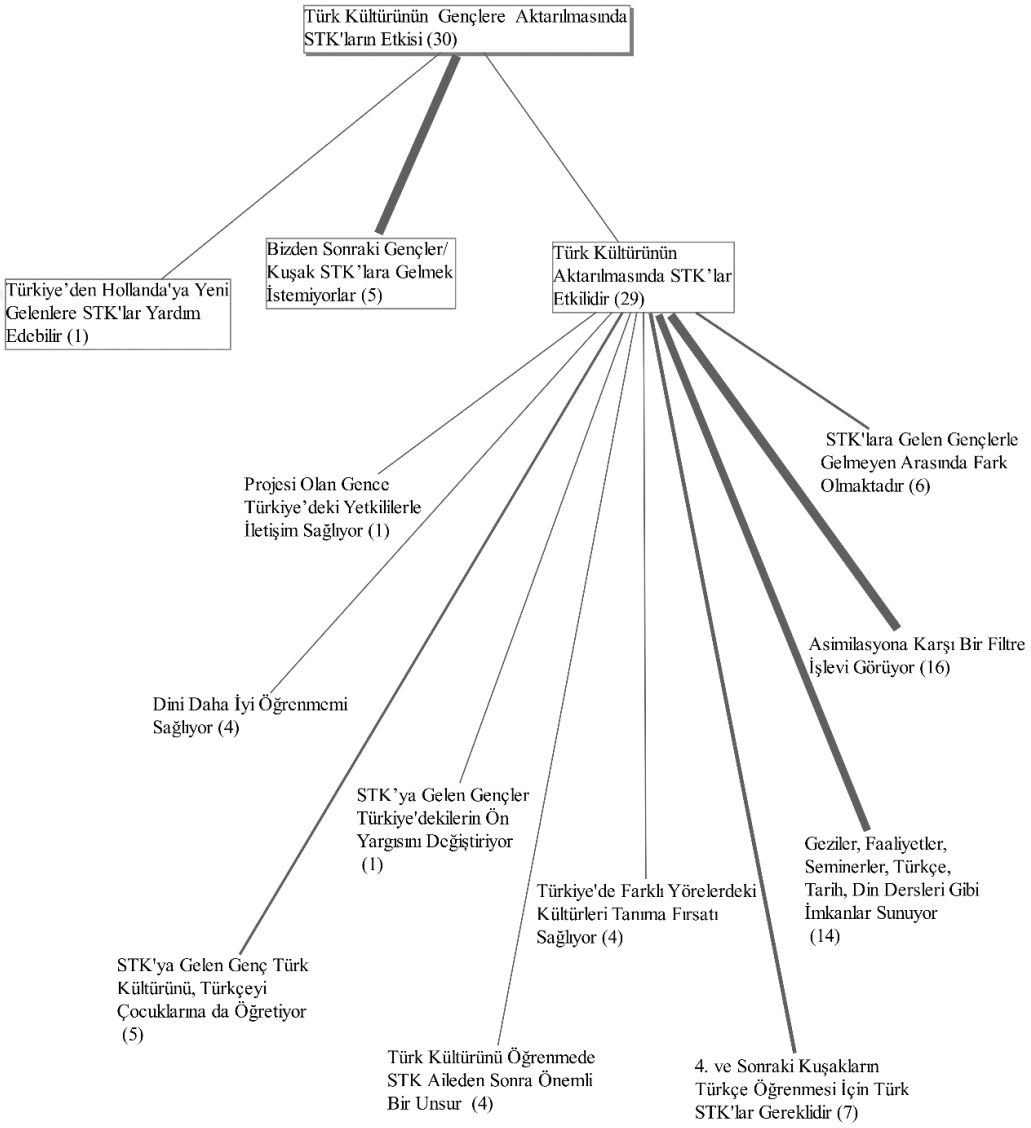
K18 yaşadığı sorunları, STK'daki diğer üyelerden oluşan sosyal çevresiyle paylaştığını şu sözlerle ifade etmiştir:

> Haberlere de çıkan olaylar oluyor, yabancılara karşı yapılan ayrımcılık, dışlanma gibi o tarz konularda illaki konuşuluyor, Hollanda'da olup bitenler özellikle bizleri, buradaki farklı milletleri ilgilendiren konuları konuşuyoruz. İs dışında da günlük hayatta yaşadığımız bir sorun olursa Hollandalılarla ya da diğer milletlerden hatta herhangi bir Türk teşkilatlara gelmeyen Türklerle de bir sorun yaşarsak çünkü onların kafa yapıları farklı oluyor, Hollandalılara yatkın oluyor. Teşkilatta arkadaşlarımıza konuşmayı tercih ederiz. Yaşanmış geçmiş gitmiş oluyor ama mesela gelecekte bir daha yaşarsak neler yaparız diye konuşuyoruz.

Sonuç olarak katılımcıların çoğunluğu STK'ları, ev sahibi toplumda karşılaştıkları sorunları rahatlıkla anlatabildikleri ve bu sorunların çözümünde etkili olan bir yer olarak görmektedir. Dikkat çeken nokta ise büyük bir sorun yaşamayan ya da hiç sorun

yaşamayan gençlerin de bu düşüncede olmasıdır. Bu durum gençlerin STK'ya olan güvenlerini göstermektedir.

6.3. Türk Kültürünün Gençlere Aktarılmasında STK'ların Etkisi

Şekil 6.4. Türk kültürünün gençlere aktarılmasında STK'ların etkisi

Türk kültürünün gençlere aktarılmasında STK'ların etkisinin araştırılması çalışmanın amaçlarından ve araştırma problemlerinden birisini oluşturmaktadır. Bu kısımla ilgili verilerin düzenlenmesiyle 3 tema oluşturulmuştur. Bunlar; "Türkiye'den Hollanda'ya gelenlere STK'lar yardım edebilir" teması, "bizden sonraki gençler/kuşaklar STK'lara gelmek istemiyorlar" teması ve "Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasıdır. Buna ek olarak son temaya ait toplam 10 alt tema oluşturulmuştur. Bir

katılımcının konuyla ilgili birden fazla şık söylemesinde dolayı aynı katılımcının birden fazla alt temalarda yer aldığı görülmektedir. Bu durum cevap veren toplam kişi sayısı ile toplam cevap sayısı arasındaki farkın sebebini oluşturmaktadır.

6.3.1. Türkiye'den Hollanda'ya Yeni Gelenlere STK'ların Yardımı

"Türk kültürünün gençlere aktarılmasında STK'ların etkisi" üst teması içinde "Türkiye'den Hollanda'ya yeni gelenlere STK'lar yardım edebilir" teması yer almaktadır. Toplamda 1 katılımcı Türkiye'den Hollanda'ya yeni gelenlere STK'ların yardım edebileceğini belirtmiştir. Sadece bir katılımcının bunu ifade etmesinden dolayı genelleme yapılamaz. Ancak Hollanda'ya yeni gelenlere STK'lar yardım edebilir düşüncesine yönelik olarak katılımcılardan bağımsız olarak şunlar ifade edilebilir. Bu durum göç literatüründe sosyal sermaye kavramını ya da sosyal sermaye teorilerini hatırlatmaktadır. Göç eden ya da göç edecek kişinin ev sahibi ülkede bulunan kendi sosyal çevresi, göçü kolaylaştırmada birer sosyal sermaye kaynağı olmaktadır. Diğer yandan STK'nın ev sahibi ülkede oluşturduğu ilişkiler ağından göçmene ya da göç edecek kişilere faydalanma imkânı sunması, STK'nın bir sosyal sermaye gücü olarak hareket ettiğini göstermektedir. Ev sahibi ülkeye yeni gelenlerin yerleşme ve alışma süreçlerini daha kolay atlatabilmeleri ya da Hollandaca prosedürler gibi birçok konularda destek alabilmeleri için STK'lar, ilişkiler ağının ve sosyal bağların örüntüleştiği yerler olma özelliği göstermektedir. Düzenini bu destek ağları sayesinde daha çabuk kuran göçmen hem maddi hem de zaman açısından tasarruf sağlamış olmaktadır. Bu sosyal sermaye desteği psikolojik olarak da alışma sürecinin ve karşılaşılan sorunların daha kolay atlatılmasına yardımcı olabilmektedir.

K7 Hollanda'ya yeni gelenlere, STK'ların birçok yönden sosyal sermaye olarak yardımcı olabileceğini şu ifadelerle belirtmiştir: "Türkiye'den Hollanda'ya yeni gelen arkadaşlarımız, abilerimiz Hollanda'da kendilerini yalnız hissetmemek için Türk derneğine gelip buradan Hollandacayı bilen kişilerden bilgi alabilir. Böyle yerlerden yardım alabilirler."

Katılımcının bu görüşü, göç sürecinde sosyal ağların, sosyal sermayenin önemini akla getirmektedir. Coleman (1994:36) sosyal sermayenin aile ve toplum içindeki sosyal ilişkilerden oluştuğunu belirtmiştir. Ayrıca çocukların ve gençlerin yetiştirilmesinde ailelerin ve topluluk üyelerinin gösterdikleri ilgi ve alakanın bu sosyal ilişkilerin

neticesinde oluştuğunu belirtmiştir. Tilly (2017:312-313) etkili göç birimlerinin tek tek bireyler ya da haneler olmadığını aksine tanıdıkların, akrabalık ilişkilerinin ve iş tecrübesi ile birbirine bağlı insan gruplarının oluşturduğu iletişim ağlarının olduğunu belirtmiştir. Uzun mesafeli göçlerin beraberinde getirdiği kişisel güvenlik, gelir ve gerekli sosyal ilişkiler bulamama olasılığı gibi birçok risk, ev sahibi ülkedeki bu kişiler arası iletişim ağlarının varlığı sayesinde en aza inmektedir. Göçmen hem göç sürecinde hem de varılan yerde ihtiyaç duyduğu birçok bilgiye bu ağlar aracılığıyla ulaşabilmektedirler.

6.3.2. Yeni Nesillerin STK'lara Gelmek İstememesi

"Türk kültürünün gençlere aktarılmasında STK'ların etkisi" üst teması içinde "Bizden sonraki gençler/kuşak STK'lara gelmek istemiyorlar" teması yer almaktadır. Görüşme yapılan 30 katılımcıdan toplam 5 katılımcı, kendilerinden sonraki kuşakların STK'lara gelmek istemediğini belirtmiştir. Bu temada, katılımcılar STK'ya gelmek istemeyen nesillerin gelmeme gerekçelerini de belirtmişlerdir. Katılımcılar, yeni nesillerin Hollanda'da cazip ama yanlış olan yerlere gitmek istemesi, Avrupa'da artan yabancı düşmanlığından dolayı dernek ya da vakıflara gelmeye çekinmesi veya daha çok internette ya da sosyal medyada sosyal olmayı seçmeleri nedeniyle gençlerin STK'lara gelmek istemediğini belirtmişlerdir.

K16 yeni neslin gelmek istememesini ve gerekçesini şöyle ifade etmiştir:

> Teşkilat buradaki Türk gençlerine her türlü destek sağlamaya çalışıyor. Yeter ki Türk gençleri buraya gelsin, aileler yönlendirsin… Bizden sonraki kuşakların asıl böyle Türk STK'lara derneklere, vakıflara gelmeleri gerekiyor, daha elzem onlar için, Türkçeyi unutmamaları, Türk kültürünü daha iyi tanımaları için. Ama bizden sonraki nesil çok gelmek istemiyor sanki böyle yerlere daha çok dışa açılıyorlar, Hollanda'daki onlara cazip gelen şeylere yöneliyorlar.

K20 ise gençlerin STK'lara gelmek istememelerini şöyle açıklamıştır:

> Yeni nesiller ilerde sıkıntı görüyorum, çok fazla kültürel açıdan sorun yaşayacaklarını düşünüyorum. İşte vakıflar dernekler/STK'lar çok önemli. Ama gelen nesil (katılımcı, gelecek nesilleri kastetmektedir) artık, sosyal medyanın da etkisiyle artık herkes kendi evinde internette sosyal olabiliyor. Dolayısıyla bu STK'lara ihtiyaç eskisine bakarak daha düşük. Eskiden Türkler birbirini bulmak istedikleri zaman bir vakfa/STK'ya gidiyordu. Şu anda bu biraz daha revaçta değil,

tabi ki sosyal medyada daha fazla vakit geçirmek cezbediyor. Gençler STK'lara derneklere vakıflara gelseler Türkçeleri gelişecek.

6.3.3. Türk Kültürünün Aktarılması

"Türk kültürünün gençlere aktarılmasında STK'ların etkisi" üst teması içinde "Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" teması ele alınmıştır. Bu tema, toplam 29 katılımcıdan elde edilen verilerin düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Buna ek olarak elde edilen verilerle bu temanın altında toplam 10 alt tema oluşturulmuştur. Bu alt temalar Türk kültürünün nasıl aktarıldığını, Türk kültürünün aktarılmasında ve sürdürülmesinde STK'nın nasıl bir işleve sahip olduğunun bilgisini de vermektedir. Şekil 6.4'ten anlaşıldığı üzere katılımcıların neredeyse tamamı (29 katılımcı) Türk kültürünün aktarılmasında STK'ların olumlu etkisinden farklı yönleriyle bahsetmiştir. Bu etkiler aslında çalışmanın bu kısımdaki alt temaları olarak düzenlenmiştir aynı zamanda kültürel aktarım sürecinin nasıl gerçekleştiğini de göstermektedir.

Projesi Olan Gence Türkiye'deki Yetkililerle İletişim Sağlıyor

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 1 katılımcı, STK'ların projesi olan gence Türkiye'deki yetkililerle iletişim sağladığını belirtmiştir. Bu alt temada yer alan görüş, STK'nın Sosyal sermaye gücü olarak nüfuz etmesine işaret etmektedir. Katılımcının bu görüşünde yaptığı genelleme şu iki ifadeyi de akla getirmektedir. STK'ların Türkiye'de oluşturduğu iletişim ağlarından gençlerin faydalanıp kendi sosyal bağlarını geliştirmesi göz önüne alındığında STK'ların potansiyel bir ulus ötesi sosyal sermaye kaynağı olduğu ifade edilebilir.

K9, STK'ların Türk kültürünün aktarılmasında etkili olduğunu, STK'ların Türkiye'deki gerekli yerlerle iletişimi sağlaması ve Türkiye hakkında bilgiler vermesini şöyle ifade etmiştir: "Burada yaşayan gençler Türkiye ile ilgili bilgiler ediniyorlar, düşünceleri varsa projeleri varsa, Türkiye'deki yetkililere ulaşamıyorlarsa dernek sayesinde iletişime geçebilirler, ya da biz onlara yol açabiliriz."

Dini Daha İyi Öğrenmemi Sağlıyor

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 4 katılımcı STK'ların gençlerin dinini daha iyi öğrenmesini sağladığını belirtmiştir. Katılımcıların görüşleri, STK'nın kültürel olarak kendilerine en önemli etkisinin dini ve manevi yönlerden olduğu noktasında benzerlik göstermiştir. Bununla birlikte bu alt temada yer alan görüşlerde Türkçenin ve Türk kültürüne ait unsurların öğrenilmesinde de STK'nın etkili olduğundan bahsetmişlerdir. Ancak kendileri için STK'nin öncelikli işlevinin dinin daha iyi öğrenilmesi ve bunun aktarılması olduğunu belirtmişlerdir.

K24 STK'nın kendisine en çok dini yönden katkı sağladığını şöyle ifade etmiştir:

> En önemlisi bizim dini olmuştur katkısı. Çünkü burası dini bir cemaat. Biz buralar olmasaydı dinimizi öğrenemezdik. Bu bir gerçek. Bu bütün Türki teşkilatlarda geçerli, diyanet içinde geçerli, diğerleri içinde geçerli. Aileler de tabi bunu söylerken tarihe giderek söylüyorum yani, ilk kurulduğu günden bugüne yani, dedem mesela benim için önemli bir figür olmuştur. Zaman zaman da anlatırlardı yaşadıklarını, geldikleri günleri, hiçbir imkanlarının olmadıklarını. Ama tabi kendi imkanlarıyla namaz kılacak yerler arayışına girip, mabetlerin oluşturulması ve bu kuruluşlar oluşmuş burada.

K23 ise düşüncelerini şu sözlerle belirtmiştir:

> Kendi kültürel kimliğimizi korumanın yanında bizlere en büyük dönüşü manevi olarak, Müslümanlığa dair, İslamiyet'e dair nasıl daha iyi oluruz ve bunu hayatımıza yansıtırız bunun maneviyatını alıyoruz burada. Zaten en büyük amaçlardan birisi bu dini bir teşkilat olması hasebiyle. Benim manevi yönden yeterince doyum alabilmek beklentimdi, burası da manevi yönden huzur veriyor.

STK'ya Gelen Genç Türk Kültürünü, Türkçeyi Çocuklarına da Öğretiyor

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 5 katılımcı STK'ya gelen gençlerin Türk kültürünü, Türkçeyi çocuklarına da öğrettiğini belirtmiştir. STK'lara gelen gençler yapılan faaliyetlerde ya da orada bulundukları zaman içerisinde Türkçe konuşabildikleri, Türk kültürüyle iç içe olabildikleri bir ortam bulmaktadır. Böylece hem Türk kültürünü hem de Türkçeyi unutmamış olmakla birlikte sonraki nesiller içinde kültürün devamını sağlamaktadır. Katılımcılar, STK'ya gelerek Türk dilinin ve kültürünün devamını sağlamalarının yanında bu mirası kendi çocuklarına aktarmaktadır. Böylece katılımcılar, çocuklarının Türk kültürünün yaşatıldığı ve Türkçe konuşulduğu bir ortamda büyümelerini sağlamaktadır. Katılımcılara göre

Türkçeyi iyi bilmeyen ve konuşamayan bir nesil bunu kendi çocuğuna öğretemez, Türkçeyi öğrenmesi gerektiğinin önemini de çocuğuna aktaramaz. Özellikle Hollanda doğumlu olan, Hollandacayı küçük yaşta öğrenen gençler Türkçe bilmiyorlarsa ya da Türkçeleri yeterli düzeyde değilse evde sürekli Hollandaca konuşmaktadır. Dolayısıyla ebeveyninin Türkçe yerine Hollandaca konuştuğu bir ortamda büyüyen çocuğun Türkçe öğrenebilmesi ya da Türkçesinin iyi seviyede olması beklenemez. Çünkü rol model aldıkları ebeveyn Hollandaca konuşmasıyla çocuğa örnek olmaktadır. Bir çocuğun Türk dilini ve kültürünü ilk öğrendiği kurum ailedir. Daha sonra kreş, okul, sosyal çevresi içinde doğal süreçte öğrenmektedir. Ancak ev sahibi ülkede yaşayan kişiler için bu durum farklılık göstermektedir. Çünkü okulda ya da sosyal çevresine bağlı olarak dışarıda geçirdiği vakitlerde ev sahibi ülkenin kültürü içinde sosyalleşmekte ve dilini konuşmaktadır. Bu sebeple ev sahibi ülkede göçmenlik geçmişi olan bir çocuğun kendi kültürünü öğrenebildiği ilk yer ailesi olarak sınırlanmaktadır. Sonrasında ev sahibi ülkede kurulmuş Türk STK'ları ve Türklerden oluşan sosyal çevreyi eklemek mümkündür.

K8 bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Türk ailelerinde ileride belki evde Hollandaca konuşulacak. Dil alışkanlığından, çocuklarımız da ona göre Türkçeden uzak kalacaklar, evde konuşan olmayınca. Ama biz derneğe gidiyoruz, çünkü geçmişimizi, bizi var eden değerleri muhafaza edelim diye. Çocuklarımıza da bunu öğreticez bu farkındalıkla hatta böyle derneklere teşvik edip onların Türk kültürünü, İslam'ı, geleneklerimizi öğrenmesini daha iyi sağlicaz.

K17 ise STK'lara gelen gençlerin, Türk kültürünü çocuklarına da aktardıklarını şu sözlerle ifade etmiştir: "Biz, tarihimizi bilelim diye teşkilatlara geliyoruz. Dilimizi bilelim. İleride yeni nesillere, çocuklarımıza öğretmek için. Buraya gelen herkes emin olun teşkilattan edindiklerini, kültürünü kendi çocuklarına aktaracaktır."

STK'ya Gelen Gençler Türkiye'dekilerin Ön Yargısını Değiştiriyor

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 1 katılımcı STK'ya gelen Türk gençlerinin Türkiye'dekilerin önyargısını değiştirdiğini belirtmiştir. Sahada yapılan görüşmelerde katılımcılar sorulan soruyla ilgili konularda ne hissettiklerini de belirtmişlerdir. Bu bağlamda katılımcılar ön yargılardan bahsederken Hollandalıların kendileri hakkındaki düşüncelerinden bahsetmişlerdir. Bazı katılımcılar, Hollanda'da doğup büyümelerine rağmen yabancı ya da öteki olarak görüldüklerini diğer yandan kendi köken ülkelerinde de aynı şekilde yabancı ya da öteki olarak görüldüklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak "Avrupalı", "Avrupa'dan gelme" gibi ifadelerle kendilerinin farklılaştırıldığından bahsetmişlerdir.

K25 Türkiye'de yaşayanların, Avrupa'da yaşayan Türklerin imajına yönelik olumsuz birtakım görüşlere sahip olduğunu ve bu önyargılara STK'ların olumlu etkisinin olduğunu şöyle belirtmiştir:

> Türkiye'deki insanlar bize biraz değişik bakıyorlar. Avrupa'dan gelenleri sırf altın kolye ile gezen, tarihimiz, kimliğimiz hakkında bir şey bilmeyen insanlar olarak görüyorlar. Kafalarında öyle bir yapı yerleşmiş. Bizi görünce, biraz sohbet edince, sen değişiksin diyorlar. Tabi anlatınca orada bir fark ortaya çıkıyor, anlıyorlar, bizim ne kadar bilinçli olduğumuzu. Ama ne yazık ki hiç böyle yerlerle alakası olmayan gençlerin Hollanda'da yaşayan gençlerden bahsediyorum, sokaklarda vakit geçiren, bizim teşkilata kazandıramadığımız, onlar Türkiye'ye gittiğinde yanlış bir intibaa yol açabiliyorlar.

Türk Kültürünü Öğrenmede STK Aileden Sonra Önemli Bir Unsur

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 4 katılımcı Türk kültürünü öğrenmede STK'ların aileden sonra önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir. Bu alt tema içerisinde yer alan görüşler, gençlerin Türk tarihini, Türk kültürünü ve Türkçeyi ailelerinin aktarabildiği kadar öğrendiklerini göstermektedir. Ailenin yanı sıra Türk STK'lar dışında Türk kültürünün aktarıldığı başka bir yer olmadığını belirtmişlerdir. Köken ülkesinde yaşayan kişi doğal bir şekilde sosyalizasyon sürecinde Türk kültürünü, kültürel değerlerini, dilini öğrenerek yaşadığı toplumla bütünleşmektedir. Bu süreçte önce aile sonrasında okul ve sosyal çevre gibi çeşitli aktörlerin etkisiyle kişi Türk kültürünü içselleştirmektedir. Ancak köken ülkede doğmuş göçmenlik geçmişi olan bir kişi için süreç bu şekilde işlememektedir. Hatta ebeveynin doğduğu ülke ya da ebeveynin kaç yaşında ev sahibi ülkeye göçtüğü, bulunduğu sosyal çevre gibi etkenler

belirleyici olmaktadır. Ebeveyni belli bir yaşta göçmüş olan kuşaklar, ev sahibi ülkede doğup büyümüş çocukları için Türk kültürünü aktarmada önemli bir aktör olmaktadır. Bir taraftan da göçmenlik geçmişi olan kuşaklar ev sahibi ülkenin sosyal ve kültürel yapısı, eğitim sistemi içinde sosyalizasyon süreci yaşamaktadır. Aile dışında Türk kültürünün temsil edildiği ve aktarıldığı birimler STK'lardır. Bunun dışında kişinin Türklerden oluşan sosyal çevresi ve bu çevresiyle bir araya gelebildiği bir ortamın olması etkili olmaktadır.

K29 gençlerin Türk kültürünü aileleri dışında öğrenebildikleri tek yerin Türk kuruluşları olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir.

> Türkçemi geliştirmede, faydası var (STK'ların). Başka faydası Hollanda'da yetişen biri olarak Türk tarihini fazla bilmiyoruz zaten, teşkilattaki böyle programlar vesile oluyor. Aileden sonra en etkili yer teşkilat diyebilirim kültürümüzü öğrenmek için, dinimiz başta geliyor tabi, ben de teşkilatı gerçekten bir ikinci ailem olarak görüyorum. İnsan ailesinden ne alırsa ben de aslında onu alıyorum.

K27 Türk STK'ların aileden sonra kültürü öğrenmede etkili bir aktör olduğunu şu sözlerle belirtmiştir:

> Hollanda'da bir Türklerle ilgili, Müslümanlarla ilgili bilgi bulamazsınız anca aileniz anlatır, ondan sonra böyle teşkilatlar anlatır. Başkada bulamazsınız. Medyadan anca olumsuz, çirkin haberler ya da bizleri kötü tanıtan, yakan, yıkan olarak tanıtan asılsız haberler. Zaten onların en son istedikleri şey bizim kendi özümüze dönelim, öz kültürümüzü (Katılımcı burada Türk kültürünü ifade etmek istemektedir) öğrenelim. Teşkilatta da hem tarihimizi hem de dini ilimi öğrendim. Öğrendikçe de daha çok sahip çıkmaya başladım. Mesela Çanakkale'yi daha iyi anladım mesela. Önceden hep Çanakkale anlatılırdı. Pek beni yani içim cız etmezdi çünkü pek bilmiyordum Çanakkale'de tam ne oldu. Tamam Kurtuluş savaşıyla ilgili ama tam bilmiyordum. Ama şimdi bundan duygulanıyorum, hissediyorum sanki o yaşananları.

Türkiye'de Farklı Yörelerdeki Kültürleri Tanıma Fırsatı Sağlıyor

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 4 katılımcı, STK'ya gelerek Türkiye'den farklı yörelere özgü gelenekleri, görenekleri, adetleri tanıma fırsatı bulduklarını belirtmiştir. Bu alt temayı oluşturan verilerde ortak olan düşünce, katılımcıların STK'da kendi yöresel kültürlerinden farklı olarak arkadaşlarının yöresel kültürlerini görme imkânı bulduklarına dairdir. Gençler, yöresel konuşma farklılıkları, bir adetin uygulamasındaki farklılıklar, yörelere özgü yemekler ve alışkanlıklar gibi kültürel farklılıkları tanıma fırsatı bulmaktadır.

K7 STK'da edindiği Türk arkadaşlarının yörelerine ait kültürel çeşitlilikleri tanıdığını şöyle ifade etmiştir:

> Benim dernekteki Türk arkadaşlarım var, herkes tabi Türkçesi evde ailesiyle konuştuğu gibi bazen burada da dikkat etmezsek yöresel olabiliyor. O zaman gülüyoruz bazen sizde böyle mi deniliyor, bizde böyle diye (konuşuluyor). Mesela bir Sivas ya da Konya'dan birisi konuşunca arada böyle kelimeler kullansa, sen işte şurdan mısın diye tanıyabiliyorum artık ya da onlar sayesinde onların yöresel kültürlerini de tanıyoruz mesela konuşuyoruz, yine bir olay üzerine bizde şöyle yapılır, bizde böyle yapılır diye, mesela geleneklerle ilgili (konuşuluyor).

K3 STK dışında Türklerden oluşan sosyal çevresinin hemşerilerinden oluştuğunu bu sebeple kültürel uygulamalarda farklılık olmadığını belirtmektedir. Bununla birlikte köken ülkede farklı yörelerden gelmiş STK'daki arkadaş çevresi sayesinde, yöresel kültürlerdeki farklılıkları tanıma fırsatı bulduğunu şöyle belirtmiştir:

> En önemlisi, kendi kültürümüzle bir köprü kurması, kendi kültürünüzü farklı pencerelerden görme fırsatı bulmuş oluyorsunuz. Pencere derken kültürümüzün farklı güzelliklerini, çeşitliliğini kastediyorum. Derneğe gelen gençlere baktığınızda herkes bir yerin kültürünü buraya taşımış, ailesinde gördüğü kültürü yaşatıyor ya da yaşatabildiği kadar kültürünü yaşıyor… Bir nokta da buraya birisi gelmiş zamanında o köylüsünü getirmiş, eşini dostunu getirmiş, memleketlisini getirmiş yani bir hemşerileşme olmuş. Bu yüzden bir bakıyorsunuz eşimiz, dostumuz akrabamız da aynı şehirden, yöreden aynı alışkanlıklar, konuşma şekli şive aynı. Ama dernekte bir araya geldiğimizde ya da bir toplanmamızda, söyleşi gibi, tanıtma amaçlı program oluyor, o zaman da kültürümüzün farklı yönlerini görmüş oluyoruz.

Katılımcının belirttiği, bir göçmenin köylüsünü, hemşerisini, akrabasını ev sahibi ülkeye kalıcı olarak getirmesi durumu literatürdeki zincirleme göç olgusunu hatırlatmaktadır.

Bir dönem Türkiye'den Almanya' ya Türk işçi ailelerinin zincirleme göçü yaşanmıştır. Zincirleme göç olgusu, aynı ailedeki bireylerin ya da aynı köyden, kasabadan, şehirden kişilerin aynı ülkenin aynı bölgesine göç etme ve yine aynı yerde olma eğilimlerine denmektedir. Sosyal bilimler açısından bu göç türünün kabul edilmiş ve ayırıcı özelliği ise böyle göç etmiş ailelerin, grupların modernleşme ve uyum süreçlerinin de farklı bir kategori oluşturmasıdır. Bunla ilgili bir çalışmada bu şekilde göç etmiş aileler üç grupta incelenmiştir. Bunların ilkini, kadının önceden gittiği kadın-öncü olan ve sonrasında kocasının göç ettiği grup; ikincisini, erkeğin önce gidip karısının daha sonra göç ettiği grup; üçüncüsünü de kadın ve erkeğin aynı zamanda birlikte göç ettiği grup

oluşturmaktadır. Eşlerin birlikte göç etmesi durumu 1973 yılında Almanya'ya işçi göçünün durdurulmasından önce görülmüştür. Araştırmada aile içindeki rol dağılımı ve cinsiyet temelli iş bölümü değerlendirildiğinde bu aile grubunun diğer gruplara göre farklı bir aile tipine ve ilişkiler sistemine sahip olduğu görülmüştür. Bu aile grubunda iş birliği ve yardımlaşma diğerlerine göre daha fazla olup daha esnek iş bölümü kuralları geçerli olmaktadır (Özel-Nauck, 1992: 33-34).

Dördüncü ve Sonraki Kuşakların Türkçe Öğrenmesi İçin Türk STK'lar Gereklidir

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 7 katılımcı, dördüncü ve sonraki kuşakların Türkçe öğrenebilmesi için Türk STK'ların gerekliliği konusunda benzer görüşler belirtmiştir. Bu alt temada sınıflandırılan verilerde dikkat çeken nokta, katılımcıların kendilerinden sonraki kuşakları dördüncü kuşak olarak tanımlamalarıdır. Ebeveynleri belirli bir yaşta ev sahibi ülkeye göç etmiş katılımcılar, ailelerinin çok iyi Hollandaca bilmedikleri için evde Türkçe konuştuklarını, aslında bunun Türkçe öğrenmede bir avantaj olduğunu belirtmiştir. Ancak kendileriyle sonraki kuşaklar arasındaki en büyük farklardan bir tanesinin, ebeveynlerinin Türkçe bilmesi ve evde Türkçe konuşuluyor olmasıdır. Katılımcılar köken ülkede doğup büyüyen nesillerin çocuklarının Türkçe öğrenmekte zorluk yaşayacağını düşünmektedir. Çünkü aile bireylerinin, evde Türkçe konuşmak yerine Hollandaca konuşmaya daha meyilli olacağını düşünmektedirler.

Yapılan görüşmede Veyis Güngör, dördüncü kuşak ve sonraki nesillere Türk dilinin ve kültürünün aktarılmasında STK'ların rolüne ilişkin şunları belirtmiştir (Amsterdam):

> Dördüncü, beşinci neslin profilinin oluşmasında bizim gibi derneklerin, kurumların çok önemli bir rolü ortaya çıkıyor, çünkü dördüncü ve beşinci nesilden itibaren, Türk kültürü ve dilini başta olmak üzere tam anlamıyla bulamama veya erişememe endişesi var. Bu noktada bir eksiklik söz konusu olacak o anlamda dernek ve camilerin yani Türk İslam kültür kuruluşlarının, vakıflarının önemli derecede rol oynayacağına inanıyorum, ama tabi, şu da bir gerçek ki bu tür kurumların hitap etmiş olduğu kitle sayısı %20,%30 u geçmiyor, genel anlamda yine büyük bir büyük bir oran bu kurumlardan uzak ama Türkiye'de son 10-15 yılda yapmış olduğu ekonomik gelişme ve Avrupa'daki imajı, dünyadaki imajı, aslında dili öğrenmeseler de üçüncü ve dördüncü neslin otomatik olarak aidiyet duymuş oldukları ülkenin ve insanlardan olduklarını zaten hatırlatıyor.

K11 kuşaklara yönelik değerlendirmesini ve onların Türkçe öğrenmelerine dair görüşlerini şöyle belirtmiştir:

> Burada yetişen özellikle dördüncü kuşak itibariyle sonraki kuşak gençler, Hollanda ortamında yetişiyorlar, okullarda. Ailelerinin artık Hollandaca konuştuğu bir ortam. Bizim velilerimiz Türkçe konuşuyorlardı. Ben kendi ailem içerisinde Türkçe konuşuyorum, bunu bilinçli bir şekilde yapıyorum. Bu noktada dernekler aracı oluyor Türk kültünü, Türk dilini öğrenmede. Beşinci kuşak Türklerin anne babaları Hollandacayı bildikleri için Türkçeyi iyi bir şekilde aktarabilirler mi diye kendime bu soruyu soruyorum. Hollanda'daki, Avrupa'daki Türklerin en büyük tehlikesi bu. Türklüğünü korumak için dilini korumak gerekiyor. Bu STK'lara, derneklere gitmeyenler için çok daha vahim çünkü konuşma, öğrenme ortamı bulamayacaklar.

K10 ise kuşaklar arasında yaşanan sorunlara ve bunların farklılıklarına değinmektedir. Türkçeleri yeterli olmayan ebeveynler, çocuklarına Türkçe öğretemeyecektir. Bu sebeple özellikle bu grupta yer alan nesillere Türkçe öğretebilecek tek yerin STK'lar olduğunu şu sözlerle belirtmektedir:

> Bizim kuşaktaki sorunlar belli, bizden sonraki dördüncü, beşinci kuşaklar için sorunlar daha farklı olucak. Bu sorunlar da tam da Türk İslam kültürünü öğrenme ve Türkçeye hâkim olma noktasında kendini gösterecek. Hatta bizden sonraki kuşaklar bizler gibi olmayacak çünkü Türkçeleri bile belki hiç olmayacak. Ama hiç endişe duymayan aileler kendileri de o kafada olmayan ailelerin çocukları olan dördüncü, beşinci kuşaklar belki de hiç tanışamayacak Türk kültürüyle, Türkçeyle. Belki İslamiyet'i öğrenir ama diğerlerini çok zor. Emek verilmesi gerekiyor, önem verilmesi gerekiyor. Bizim ailelerimiz bize Türkçeyi, bu kültürün geleneklerini aktarırken kasti bir şey yapmamış zaten kendisi ne yaşıyorsa yapıyorsa onu öğretmiş. Ama dördüncü, beşinci kuşaklar için kasti bir şeylerin yapılması gerekiyor, örneğin düzenli olarak Türkiye'ye gitmek bile fark yaratabilir. Hollanda'da bunun yolu ise derneğe gelmeleri bu kuşakları, kendi kültürleriyle olan bağlarını kurmaya sevk eder. Aileleri bile Türkçeyi iyi bilmeden bu kuşaklara ne öğretebilir, bunu bilmeyen geleneklerini de öğrenemez bu da açık. Ama Türk İslam kültürünün sürdürülmesi hassasiyetini taşıyan dernekler bu kuşaklara öğretebilir.

Geziler, Faaliyetler, Seminerler, Türkçe, Tarih, Din Dersleri Gibi İmkanlar Sunuyor

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 14 katılımcı geziler, faaliyetler, seminerler yoluyla ve din, tarih, Türkçe dersleriyle Türk kültürünün aktarılmasında ve Türkçenin öğrenilmesinde STK'nın olumlu katkı sağladığını belirtmiştir. Türk kültürünün sürdürülmesinde ve sonraki nesillere aktarılmasında STK'ların katkı sağladığı ifade edilebilir.

K28 STK'da Türk kültür ve tarihiyle, Türkiye ile ilgili yapılan faaliyetlerle ilgili şunları söylemiştir:

> Örf adetlerimizi yani dinle alakalı olmayanları da biz burada yaşatıyoruz, özellikle dil, ona ağırlık veriliyor. Türk tarihine yönelik çalışmalar var. Biz de bir araştırmacı yazar hocamız ayda bir kere gezici vaiz gibi değişik şubelerde tarih dersi veriyordu. Mesela Çanakkale'yi, İstanbul'un fethini, yani tarih dersi de veriliyor. Mesela Çanakkale ve İstanbul'un Fetih programları yapılıyor, organize edilip. Onlar önceden hazırlanıp bir tarih öğretme şuuruyla programlı olarak yapılıyor.

Hollanda'da eğitim sisteminde Türk tarihine değinilmediği, bu eksiklerini STK'da yapılan derslerle giderdiklerini K20 şu sözlerle ifade etmiştir:

> Bir keresinde ben ortaokulda tarih hocamız sürekli Bizans imparatorluğunu anlattığında. Türk tarihine hiç değinilmiyor. Ben sormuştum hocama. Biz neden Osmanlı imparatorluğunu anlatmıyoruz dediğimde biz o barbar tarihi tanımıyoruz dedi. Hiçbir Osmanlı Tarihinin, Türk tarihinin okulda verildiğini duymadım burada imkânsız. Ama burada Tarih dersleri veriliyor, kendi tarihimizi kendimiz öğrenmek zorundayız.

Asimilasyona Karşı Bir Filtre İşlevi Görüyor

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 16 katılımcı STK'nin asimilasyona karşı bir filtre olarak işlev gördüğünden bahsetmiştir. Bu alt temada yer alan görüşlerde "asimile olmak, entegrasyon, Hollandalılaşmak, Türk kültürünü ve kimliğini unutmamak, milli ve manevi değerleri muhafaza etmek, Türk kültürünün ve kimliğinin kaybolmaması, katılım, uyum" gibi ifadeler vurgulanmıştır. Bazı cevaplarda uyum, katılım ve asimilasyon ifadeleri, entegrasyon kavramı kastedilerek kullanılmıştır. Söylem farklılıkları olmasına rağmen katılımcıların görüşleri, Türk kültür ve kimliğinin asimile olmamasında STK'nin olumlu işlevi üzerinde birleşmiştir. Ancak entegrasyon kavramı ile asimilasyon kavramının aynı anlamı içeren kavramlar olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir. Aynı şekilde asimilasyon kavramı kastedilerek, entegrasyon kavramı ve "Hollandalılaşma prosedürü" ifadeleri kullanılmıştır. Bu kavramların birbiriyle aynı anlamda kullandığı ve dolayısıyla bu kavramların anlam olarak karıştırıldığı görülmektedir.

K21, ev sahibi toplumun kültürü içinde Türk kültürünün asimile olmamasını sağlamaya yönelik STK'ların işlevinden şöyle bahsetmiştir:

> Hollandalılaşma prosedürü çok hızlı bir şekilde oluyor burada. Entegrasyon diye illet bir sözcük var, Hollanda'da. Entegrasyonu ben Hollanda dilini iyi bilmek, Hollandalılarla iyi anlaşabilmek olarak görüyorum. Ama Hollanda toplumunun çoğu da entegrasyonu kendi Türk kültürünü, kendi kriterlerini bırakıp tamamen Batı kafasında olmayı kabul ediyor. Bu STK bizi adeta bunlara karşı önünde duruyor. Türkiye ya da Türk kültürüyle olan köklerimizi sürekli hatırlatır onları yaşatıyor. Zaten Türkiye'yi bilmemiz için geziler oluyor çeşitli yerlere. Orayla ilgili etkinliklerimiz oluyor.

K19'un, STK'nin kültürün devamını sağlamasına yönelik düşünceleri şöyledir:

> En öncelikli katkısı da Türk kültürünü gençlere aktarmak, bunu öğretmek ve burada Türk kültürünü yaşatmak olduğunu düşünüyorum. Böylece asimilasyon dedikleri, entegrasyon dedikleri Faslılara, Marukanlara olduğu gibi kültürleri yok eden durumlara girmemiş oluruz. Çünkü birçok genç dışarıda çarşıda ya da okulda görüyorum, kendi kültürlerinden bir haber, Hollanda'da bazı şeyler daha serbest bu serbestlik içinde dağılmışlar, kimlik çatışması yaşıyorlar, kendilerini küçük görüyorlar. Burada STK'lar Türk gençlerinin, biraz kaba bir tabir olacak ama başka bir kültür içinde hiç olmasını önlüyor.

STK'lara Gelen Gençlerle Gelmeyen Arasında Fark Olmaktadır

"Türk kültürünün aktarılmasında STK'lar etkilidir" temasında yer alan bu alt temada toplam 6 katılımcı STK'ya gelen ve gelmeyen gençler arasında fark olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar genel olarak STK'ya gelmeyen gençlerin, Türk kültüründen uzaklaştığını, Türkiye ile bağlarının azaldığını, bocalama yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların, STK'ya gelen ve gelmeyen kıyaslamasını; gençlerin Türk kültürünü bilmesi ve benimsemesi, Türkiye ile ilgili konularda daha ilgili olması, bağlarının daha güçlü olması ve bilinçli olmaları gibi ölçütler üzerinden yaptıkları görülmektedir.

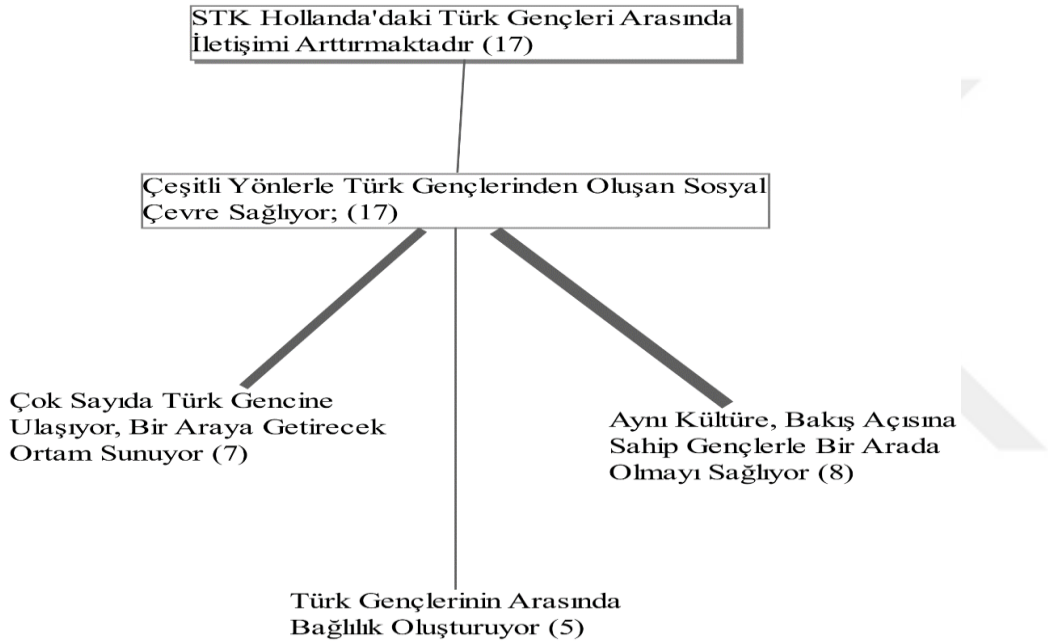
K21 STK'ya gelmeyen gençlerin birçok yönden STK'ya gelenlerden farklı olduğunu şöyle açıklamıştır:

> Sen bu soruyu sorarken bu Türk derneklerinin olmadığını düşündüm ve içimi sızı kapladı hemen. Çevremde bir STK'ya gelmeyen kişilerle aramda çok fark görüyorum. Onlar daha çok Batılılaşma derdinde. Dini boyutundan da bakarsak, kültürel boyutundan da bakarsak, insani boyutuna da bakarsak çok fark var, aslında her yönden çok katkısı olduğunu söyleyebilirim bana

STK'ya gelmeyen gençlerin Hollandalılardan farkının kalmadığını belirten K23 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Hollanda'da çok genç kız görüyorum dışarıda, teşkilata gelmeyen ama Hollanda'da doğup büyüyen, ama kimliğinde Türk yazıyordur ama bir Hollandalıyla arasında pek bir fark göremezsiniz, onlar gibi olmuş zamanla. Hollandalıyla bir Türk arasındaki en büyük fark birincisi dini oluyor, ama genellikle o halen kalıcı, din otomatikman kazanılıyor zaten bir şekilde. Ama belki yüz sene sonra artık onu da diyemeyeceğiz. Başka bu farkı bence en çok dili yaratıyor. Çünkü insan kendini Türkçe 'de ifade edemedikten sonra, o zaman bazı şeyleri hissedemiyorsun, bazı şakaları anlayamıyorsun, bazı edebiyattaki olan şeyleri anlayamıyorsun. O zaman pek bir farkı kalmıyor, Hollandalılardan.

6.4. Türk Gençlerinin Birbiriyle Olan İletişiminde STK'ların Etkisi

Şekil 6.5. Türk gençleri arasındaki iletişimde STK'ların etkisi

6.4.1. Türk Gençlerinden Oluşan Sosyal Çevre

Türk STK'ların, Hollanda'daki Türk gençleri arasındaki iletişimi arttırmasına ilişkin katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde 1 tema ve 3 alt tema oluşturulmuştur. "STK Hollanda'daki Türk gençleri arasında iletişimi arttırmaktadır" üst teması içinde "çeşitli yönlerle Türk gençlerinden oluşan sosyal çevre sağlıyor" teması ele alınmıştır. Toplam 17 katılımcı, STK'ların çeşitli yönlerle Türk gençlerinden oluşan bir çevre sağladığını belirtmiştir. Bunlar: 7 katılımcının ifadeleriyle, "çok sayıda Türk gencine ulaşıyor, bir araya getirecek ortam sunuyor" alt teması, 5 katılımcıdan elde edilen verilerle "Türk gençlerinin arasında bağlılık oluşturuyor" alt teması ve 8 katılımcıdan elde edilen verilerle

“aynı kültüre, bakış açısına sahip gençlerle bir arada olmayı sağlıyor” alt teması oluşturulmuştur. STK’nın Sosyal çevre sağlaması dışında, verilerde özellikle bir durum dikkat çekmektedir. STK’ların gençlerin gelmesi için bir mekân sunduğu ve bu yönüyle de STK’nın kendisinin sosyal bir mekân olma özelliğine vurgu yapılmıştır. Üç alt temada platform, ortam, yer, toplanma alanı gibi kullanımlarla mekân vurgusu yapılmıştır. Diğer yandan bu alt temalarla, Türk kültürünün aktarılmasında STK’ların rolü temasında yer alan “Türk STK’lara gelen gençlerle gelmeyenler arasında fark olmaktadır” alt temasıyla ilişki kurmak mümkündür. STK’ya gelmeyen gençlerin yanlış yerlere, kahvehanelere ya da zararlı alışkanlıkların olduğu yanlış ortamlara giderek yanlış alışkanlıklarda bulunduğu belirtilse de mekânsal olarak da bir vurgu olduğu aşikardır. Çünkü katılımcıların yanlış olarak ifade ettiği alışkanlıklar, vakit geçirme etkinlikleri, belli bir mekânda, fiziksel bir ortamda meydana gelmektedir. Bu sebeple katılımcılar, gençlerin gittiği mekanları doğrudan onların alışkanlıkları ve eylemleriyle ilişkilendirmiştir. Diğer yandan örüntüleşmiş davranışların olması dışında STK’ların gençlerin bir araya gelmesini sağlayan bir mekân olduğu vurgusu dikkat çekmektedir. Katılımcılar bu mekâna gelerek diğer gençlerle bir arada olduğu ve birlikte vakit geçirdiği bir ortam bulmaktadır.

Çok Sayıda Türk Gencine Ulaşıyor, Bir Araya Getirecek Ortam Sunuyor

“Çeşitli yönlerle Türk gençlerinden oluşan sosyal çevre sağlıyor” teması içinde yer alan bu alt temada toplam 7 katılımcı STK’nın çok sayıda Türk gencine ulaşabildiğini ve onları bir araya getirdiği bir ortam sunduğunu belirtmiştir. Bu alt temada yer alan verilerdeki ortak nokta, STK’nın nicel olarak çok sayıda gence hatta kişiye ulaşabilme ve insanları bir araya getirebilme işlevinden bahsedilmesidir.

K29 ise bu konuyla düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Teşkilatın Hollanda’da yaşayan diğer Türklere, Müslümanlara ulaşmak, tanışmak, onlarla aynı çatı altında buluşmak (“amacının bulunduğunu” kastetmektedir katılımcı), çünkü mesela o programlar neden organize edilir, bir kerede çok insana ulaşma fırsatı oluyor. Yapılan faaliyetlerle de bundan herkesin yararlanmasını sağlamak, özellikle bu amaçta gençlerimize sunduğu mekâna gelmesini sağlamamış oluyoruz çünkü birlikten kuvvet doğar.

K13 ise düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir: “Temelde birleşme zaten en azından belli bir platform, mekân sunuyor. Türk gençlerini bir arada tutuyor. Gençlerin bir araya gelebileceği bir ortam.”

Türk Gençlerinin Arasında Bağlılık Oluşturuyor

"Çeşitli yönlerle Türk gençlerinden oluşan sosyal çevre sağlıyor" teması içinde yer alan bu alt temada 17 katılımcıdan toplam 5 katılımcı, STK'nın Türk gençlerinin arasında bağlılık oluşturduğunu belirtmiştir. STK'nın çok sayıda gence ulaşması ve mekân sunmasının dışında gençlerin ortak vakit geçirebilmesini sağladığı için bu gençler arasında zamanla bir bağlılık da oluşturmaktadır. Saha notlarının neticesinde, aralarında bağlılık oluşan bu gençlerin STK dışında da birbirlerini arayıp sordukları ve birbirlerinden haberdar oldukları görülmüştür.

K1, STK'nin Türk gençleri arasında bağlılık oluşturduğunu çeşitli faaliyetler üzerinden şöyle açıklamıştır:

> Yemeklerimiz oluyor burada toplantı sonrası bir araya gelmiş oluyoruz. Bir de böyle yerler yani cemiyetten cemiyete değişiyor tabi ama bir bağlılık oluşturuyor gençler arasında, kopuş pek olmuyor aralarında. İlla bir cemaatte, camide, gençlik merkezinde buluşuluyor çünkü. Bir mekân sağlamış oluyor aslında Samimi bir ortam bir bağlılık oluşuyor gençler arasında. Hollanda'da Türk toplumu olarak bağlılık var ama örgütlenme zor, bir araya gelinemiyor STK'lar vasıtasıyla gençler buluşuyor bir araya geliyor.

K3, gençler arasındaki bağlılığın oluşmasında STK'nın etkisini şu sözlerle ifade etmiştir:

> Akşam dışarı çıkarsan gençlerin toplandığı dernek gibi, merkezler gibi mekanlara gidersen bakmışsın ki hepsi gelebilirler, birbirleri var diye. Evde otursalar bile şu olmaya başlıyor bir süre sonra Hollanda'da çocuk, derneğe bir yere uğramasın üç gün, dördüncü günü arkadaşları arıyor evi, ne yapıyorsun diye. Birlikte vakit geçirdikçe birbirinden haberdar olmaya, birbirini önemsemeye, arayıp sormaya da başlıyorsun.

Aynı Kültüre, Bakış Açısına Sahip Gençlerle Bir Arada Olmayı Sağlıyor

"Çeşitli yönlerle Türk gençlerinden oluşan sosyal çevre sağlıyor" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 8 katılımcı, STK'nın aynı kültüre ve bakış açısına sahip gençlerin bir arada olmasını sağladığını belirtmiştir. Bu alt temada yer alan verilerde, katılımcıların ortak manevi duygu ve düşüncelere vurgu yaptıkları görülmüştür. Katılımcılar, STK'da din, dil, kültür ortak paydasında aynı duygu ve düşünceye sahip Türk gençleriyle bir araya geldiklerini ve bu durumdan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Böylece STK'nın aynı kültürel değerlere sahip gençleri bir araya getirmesi rolüne vurgu yapıldığı görülmektedir.

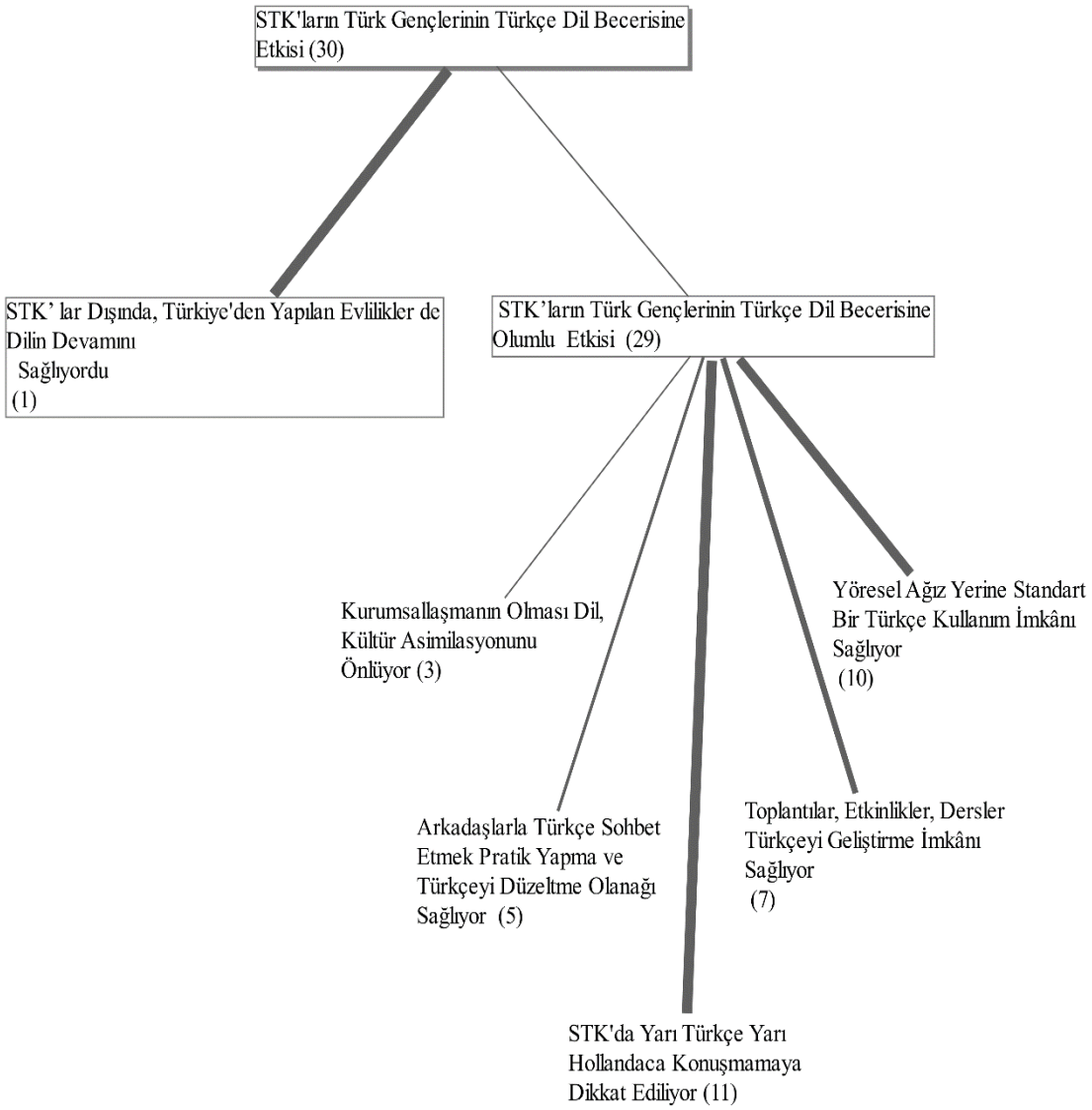
K9 Türk kültürünü hisseden ve yaşayan Türk gençleriyle bir araya gelmenin kendine iyi geldiğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

> Türk asıllı arkadaşım yoktu. Çok fazla ortak noktamız yok zannediyordum, Sonra işte birkaç sempozyuma gittim derneğin düzenlediği, baktım o kadar zannettiğim gibi değil. Oradakilerin (STK'ya gelen kişilerin) bakış açısı daha farklı benim çevremi oluşturan Hollandalı Türklerden. Ortamı çok beğendim, kendimi mutlu hissettim, Türklerle bir araya gelince, Türkiye'den, Türk kültüründen, Türk İslam kimliğinden bahsedince. Sanki o duyduğum özlemi bulmuşum gibi hissettim. Ben düşünüyorum niye böyle oldu diye. Ailede gördüklerinizi dışarıda da buluyorsunuz. Büyüdüğüm yerdeki Hollandalı Türklerle mantalitemin farklı olduğunu düşünüyorum, onlar böyle düşüncelere duygulara daha uzak kalmışlar. Bu yüzden mantalitemiz farklı onlarla. Dernekteki Türklerle aynı mantaliteye sahip olduğumuz için daha çok yakınlık duydum.

K19 ise düşüncelerini şöyle belirtmiştir: "Burada farklı kültürler olunca tabi dinler, din gibi dil gibi ortak paylaştığın insanlarla bir araya gelince (STK'da) böyle ortak konular hakkında rahatlıkla konuşmak çok hoşuma gidiyor."

Çalışma kapsamında görüşülen gençlerin çoğunluğunun STK'ların kendilerine Türklerden oluşan sosyal çevre sağladığı konusunda hem fikir olduğu görülmüştür. Gençler mahallerinde, okulda ya da iş yerlerinde Türk gençleriyle karşılaşmalarına rağmen STK'da aynı bakış açısına, benzer duygu ve düşünceye sahip gençlerle bir araya geldiklerini belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcıların kendileri gibi düşünen ve hisseden gençlerle bir araya gelmekten memnun oldukları görülmüştür. Diğer yandan gençler, benzer dünya görüşüne sahip insanlarla karşılaşmanın bireysel çabayla zor olduğunu bu sebeple STK'ların çok sayıda gence daha sistemli bir şekilde ulaşabildiğini düşünmektedir.

6.5. STK’ların Türk Gençlerinin Türkçe Dil Becerisine Etkisi

Şekil 6.6. Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine STK’ların etkisi

Katılımcıların cevapları analiz edildiğinde 2 tema ve 5 alt tema oluşturulmuştur. Görüşme yapılan toplam 29 katılımcının görüşleriyle “STK’ların Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine olumlu etkisi” teması düzenlenmiştir. 1 katılımcının ifadesiyle, “STK’lar dışında Türkiye’den yapılan evlilikler de dilin devamını sağlıyordu” teması oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin çoğunluğunda, katılımcıların Türkçelerini geliştirmelerinde, kelime haznelerini arttırmalarında ve araya Hollandaca kelime kullanmadan sadece Türkçe konuşma pratiği yapmalarında STK’nın olumlu bir işlevi olduğu görülmüştür. Bu kısım, STK’ların Türk kültürünü aktarması ve devamlılığını sağlamasıyla ilgili temalarla da ilişkili bulunmaktadır. Öncelikle orada oluşturulan tema ve alt temaları desteklemektedir.

Bu yönüyle kavramsal çerçeve temelinde önceden oluşturulan tematik şablon da veri setinin düzenlenmesi sonrası oluşan sonuçlarla tutarlılık göstermektedir.

6.5.1 Gençlerin Türkçe Dil Becerisine Olumlu Etki

Toplam 29 katılımcı ifadesinin analiziyle "STK'ların Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine olumlu etkisi" teması oluşturulmuştur. Bu temanın altında düzenlenen verilerle 5 alt tema sunulmuştur. Bunlar; 3 katılımcının cevaplarıyla, "kurumsallaşmanın olması dil, kültür asimilasyonunu önlüyor" alt teması, 5 katılımcıdan elde edilen verilerle "arkadaşlarla Türkçe sohbet etmek, pratik yapma ve Türkçeyi düzeltme olanağı sağlıyor" alt teması, 11 katılımcıdan elde edilen verilerle "STK'da yarı Türkçe yarı Hollandaca konuşmamaya dikkate ediliyor" alt teması, 7 katılımcıdan elde edilen verilerle "toplantılar, etkinlikler, dersler Türkçeyi geliştirme imkanı sağlıyor" alt teması, 10 katılımcıdan elde edilen verilerle "yöresel ağız yerine standart bir Türkçe kullanım imkanı sağlıyor" alt teması düzenlenmiştir. Gençlerle görüşme Türkçe olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşülen herkes anlatmak istediğini dilsel bir zorluk yaşamadan ifade etmiştir. Araştırmacıyla katılımcı arasında görüşme esnasında anlamsal bir iletişim kopukluğu yaşanmamıştır. Görüşme yapılan gençlerin tamamı Türkçelerini ileri seviyede geliştirmek istediklerini ve STK'nın da bu desteği çeşitli şekillerde sağladığını belirtmiştir.

Kurumsallaşmanın Olması Dil, Kültür Asimilasyonunu Önlüyor

"STK'ların Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 3 katılımcı, STK gibi kurumsallaşmış yerlerin olmasının dil ve kültür asimilasyonunu önlediğini belirtmiştir. Kurumsallaşmanın önemine vurgu yapan K11 ana dilin asimile olmasını, STK'lar gibi kurumsal yapıların engellediğini şu sözlerle ifade etmiştir:

> Eskiden Türkçe dersleri veriliyordu. Ama bu bir koruma, önlem amaçlı. Türkiye'den geliyorlar burada geçici olarak duracaklar onların eğitimine yardımcı olalım, Türkçelerini geliştirsinler, Türkiye'ye gittiklerinde sıkıntı yaşamasınlar düşüncesiyle açılmış bu kurslar. Sonra baktılar bu olmuyor, Türkler kalıcılar o zaman onları çevirelim, dillerini unutmaları lazım düşüncesiyle kaldılar. Asimile edelim düşüncesi oldu. Almanya'da bu çok fazla Fransa'da da var ama Hollanda da biraz daha az. Bu da bizim belki kurumsallaşmamızdan kaynaklanıyor. Görmüşsünüzdür Hollanda Türk nüfusu belki 440 bin, 450 bin civarında ama kuruluşlarımıza baktığınız zaman yüzlerce kuruluş var. Çok fazla örgütleşmemiz var. Bu diğer ülkelerde bu kadar yoktur.

K25'in bu konuyla ilgili düşünceleri şöyledir:

> Kimliğimizi kaybetmeden, dilimizi kaybetmeden. Zaten şu anda Hollanda'da en çok teşkilatlanmış kuruluşlara ait yabancı ırk Türkler, sahip çıkmışız. Bu teşkilatlanmış kuruluşların varlığı bile bir sahip çıkma hareketi kültürümüze dilimize. Faslar bu yönde pek aktif değil. Genelde dernek kurup üye olmak bizim Türklerde var.

Arkadaşlarla Türkçe Sohbet Etmek, Pratik Yapma ve Türkçeyi Düzeltme Olanağı Sağlıyor

"STK'ların Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 5 katılımcı STK'daki arkadaş ortamlarında Türkçe konuşarak pratik yaptıklarını ve böylece Türkçelerini geliştirdiğini belirtmiştir. K27 bu konuya ilişkin düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

> Toplantılarda zaten Türkçe konuşmaya çok önem veriliyor. Onun için toplantılarda zaten Hollandaca konuşmuyoruz. Çoğu zaman Türkçe konuşuyoruz. Türkçe de beni çok düzeltiyorlar. Mesela neyi çok yanlış söylüyorum, "çünkü" onu iyi söyleyemiyorum. "Kâğıt" derken onu iyi söyleyemiyorum, onu inceltmesi oluyormuş onda zorlanıyorum. Ya da böyle cümleleri kurduğum zaman, çok ters bir cümle kurabiliyorum.

STK'da arkadaşlarıyla bir araya gelip aralarında Türkçe konuşurken telaffuzlara ve kelimelerin doğru kullanımlarına dikkat edildiğini katılımcılardan K6 şöyle bahsetmektedir:

> Mesela konuşurken o kelime öyle değil böyle şeklinde düzeltmeler ya da doğru kullanıma yönelik şeyler oluyor. Yanlış terimler ya da sözcükler kullansak birbirimizi hemen düzeltiyoruz. Gerekirse sosyal medya, internet aracılığıyla o doğru kullanımı bulup üzerine tartışma bile yapabiliyoruz.

Katılımcı ifadelerinden oluşan bu örneklere ek olarak, araştırmacının sahadaki katılımlı gözlemleri esnasında rast geldiği bir olayı da örnek vermek mümkündür. Bu örnek, organize edilen bir faaliyeti gerçekleştirmek ve bir sonraki faaliyet toplantısının planlanması için STK'da düzenlenen buluşmaya katılan araştırmacının yapmış olduğu gözleme dayanmaktadır. Toplantı esnasında katılımcılardan birisi kendi düşüncelerini aktarırken taşıma suyla değirmen dönmez atasözünü kullanmak istemiştir. Ancak bunu "koyma suyla değirmen dönmez" şeklinde ifade etmiştir. Bu esnada STK başkanı anında katılımcının kullanmak istediği bu atasözünün doğru kullanımını söylemiştir. Bu durumun

hem katılımcının hem de orada bulunan diğer katılımcıların Türkçe dil becerisine olumlu bir etki sağladığı gözlemlenmiştir.

STK'da Yarı Türkçe Yarı Hollandaca Konuşmamaya Dikkat Ediliyor

"STK'ların Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 11 katılımcı, STK'da yarı Türkçe yarı Hollandaca konuşmamaya dikkat edildiğini belirtmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler ve araştırmacının katılımlı gözlemleri sonucu gençlerin çoğunluğunun yarı Türkçe yarı Hollandaca bir dil kullandığı belirlenmiştir. Ancak katılımcılar, STK'da hangi dilde faaliyetler yapılıyorsa sadece o dili konuşmaya özen gösterdiklerini belirtmiştir. Görüşmeler esnasında, STK içinde karma bir dil yerine sadece Hollandaca ya da sadece Türkçe kullanımına özen gösterildiği ve STK'da bunla ilgili söylemlerin olduğu belirtilmiştir.

Katılımcılardan K17, yarı Türkçe yarı Hollandaca konuşulmasının sebebini ve STK'nın tutumunu şöyle belirtmiştir:

> Bizim yaşımızdakiler aralarında Hollandaca konuştuğu zaman Türkçe kelime hazinesi eksik oluyor. Bu da ilerleyen zamanlarda üstüne birike birike sıkıntılar doğurabiliyor. Sıkıntılardan bahsedersek de onlar Türkçe konuşurken araya Hollandaca kelime atma ya da bunun fazlalaşmasıdır. Hatta bu yüzden uyarıyoruz, hadi Türkçesini bulmaya çalışın diye. Türkçeyi kaybetmemek için, teşkilatın önemi büyük.

K30 Türkçe konuşma esnasında arada Hollandaca kelimeler kullandıklarını ama Hollandaca konuşurken karma bir dil konuşmadıklarını ve bunun nedenini şöyle belirtmiştir:

> (STK'nın) Türkçeme katkısı daha çok kelime olarak geliştiriyor… Türkçe konuşurken Hollandaca bazı cümleler kuruyoruz. Bu aslında biraz otomatiğe bağladığımızdan dolayı oluyor. Bazen kolayımıza geliyor…hangisi daha çok hafızamızda yer ettiyse o kelimeyi kullanmayı insan gereksinim hissediyor. Veya beyin gayet otomatikman atıyor. Ben kendim mesela ona dikkat etmeye çalışıyorum. Bu çok doğru bir şey değil. İş yerindeki arkadaşıma hiç Hollandaca konuşurken Türkçe bir kelime araya soktuğumu hatırlamıyorum. Ama Türkçe de oluyor. Demek ki dikkat edersek veya ona göre konuşursak olmaz, teşkilatta buna dikkat edildiği için zamanla dikkat etmeye başlıyoruz, aralarda oluyor ama yine bir şekilde düzeltiyoruz, o kelimenin hemen Türkçesini söyleyerek.

Toplantılar, Etkinlikler, Dersler Türkçeyi Geliştirme İmkânı Sağlıyor

"STK'ların Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 7 katılımcı STK'nın düzenlediği toplantılar, etkinlikler ve dersler sayesinde Türkçeyi geliştirme imkânı bulduklarını belirtmiştir. STK'da Türkçe yapılan toplantılar ve bazı etkinlikler Türkçe pratik yapma imkânı sağlarken, Türkçe dersleri de daha kasıtlı bir öğrenme imkânı sunmaktadır.

STK'da Türkçenin ana dil olduğunu vurgulayan K24 konuya ilişkin düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

> Türkçemi geliştirmemde teşkilatın faydası, birincisi derslerin hep Türkçe verilmesi hafta sonları camide, Türkçe konuşuluyordu. Toplantılarımız, her şey Türkçe, seminerlerimiz, faaliyetlerimiz. Dışa yönelik çalışmalarımız Hollandaca oluyor tabi. Ama içsel bütün faaliyetlerimizde Türkçeyi ana dil olarak kullanıyoruz. Bunlara dikkat ediyoruz. Bunu da çok önemsiyoruz ve bu şekilde deklare ediyoruz, bizim ana dilimiz Türkçe diye. Bunu da koruyoruz burada. Dolayısıyla idari toplantılarımız, faaliyetlerimiz hepsi Türkçe. Şubelerimizde de Türkçe dersi veriliyor. Derslerimiz Türkçe alındı. Bunlar, Din, Kur'an'ı Kerim dersleri, ilmihal, ibadet, temel bilgiler.

STK'da Türkçe kelime haznesini arttırdığını ve Türkçesini geliştirdiğini K3 şöyle ifade etmiştir:

> Türkçeme katkı sağladığını düşünüyorum. Faaliyetler, getirilen konuşmacılar, hatipler, misafirler, çoğunlukla Türkiye'de akademik seviyede olduğu için, Türkçeleri akademik seviyededir. Onları dinlerken üç, beş kelime kapmak, o kelimelerin arkasını araştırmak, bulmak Türkçeme katkı sağlıyor, çünkü Türkçeyi güzel konuşmanın bana faydası olacağını düşünüyorum. Türkçenin global bir dil olduğunu kimse kabul etmiyor ama öyle. Türkçemin ne kadar iyi olursa o kadar iyi, Hollandacamı da olumsuz etkileyeceğini düşünmüyorum.

Yöresel Ağız Yerine Standart Bir Türkçe Kullanım İmkânı Sağlıyor

"STK'ların Türk gençlerinin Türkçe dil becerisine olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 10 katılımcı STK'da, yöresel ağız yerine daha standart bir Türkçe kullandıklarını belirtmiştir. Katılımcılar STK içinde ve aile içinde konuştukları Türkçenin farklı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca evlerinde aileleriyle Türkçe konuştuklarını ancak standart bir Türkçe yerine köken ülkedeki kendi yörelerinin ağzıyla Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Ancak STK'da akademik düzeyde Türkçelerini geliştirdiklerini ve yerel ağız yerine standart bir Türkçe kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Aile içinde ve STK içinde konuşulan Türkçenin farklı olduğundan bahseden K2, STK'nın Türkçesine sağladığı olumlu katkıyı şöyle açıklamıştır:

> Kesinlikle derneğin Türkçeme olumlu katkısı olduğunu düşünüyorum. Kendimi, Hollandaca daha iyi ifade ediyorum. Bu yüzden buraya gelmek benim Türkçemi geliştirmek için bir pratik yeri. Çünkü benim çevrem Hollandalılardan oluşuyor. İş çevremde Hollandalılardan oluşuyor. Bu sebeple daha çok Hollandaca konuşuyorum. Türkçeyi daha çok bu STK'da ve anne babayla Türkçe konuşuyoruz. Daha güzel, yerel olmayan bir Türkçeyle konuşma pratiği sağlıyor aslında burası. Çünkü evde de konuştuğumuz Türkçe daha yerel. Bir konferansta ya da toplantıda o şekilde konuşamayız.

Evde ailesiyle yöresel ağızda Türkçe konuştuğunu, STK'ya geldiğinde buna dikkat ederek daha standart bir Türkçe kullanmaya çalıştığını katılımcılardan K1 şöyle açıklamıştır:

> Türkçeyi iyi bir şekilde konuşmayı isterim. Biz şu an genellikle iç Anadolu'dan geldiğimiz için telaffuz sorunu oluyor. Ama her şeyi anlıyoruz ama konuşmada zorluk çekiyoruz. Yöresel ağız bende de var ama şu an düzgün bir şekilde konuşmaya çalışıyorum. Örneğin evde Ankara'ya "Angara" diyoruz. Rahat olduğum bir ortamda dikkat etmiyorum dilime o zaman anlaşılır. Bu yüzden (STK'ya gelmek) geliştiriyor diyebilirim. Çünkü burada dikkat ediyoruz daha düzgün konuşmak için. Evde konuşulan Türkçenin doğru bir Türkçe olduğuna inanmıyorum ben, kelimeler yanlış telaffuz ediliyor. Akademik düzeyde Türkçe konuşulmuyor tabi ki. Daha çok Anadolu ağzıyla, Anadolu insanı nasıl konuşuyorsa köylerde öyle konuşuluyor. Ben şu an Hollandacada kendimi daha iyi ifade edebilirim.

6.5.2. Türkiye'den Yapılan Evliliklerin İşlevi

Katılımcı ifadelerinin analiziyle "STK'ların dışında, Türkiye'den yapılan evlilikler de dilin devamını sağlıyordu" teması oluşturulmuştur. Toplam 1 katılımcı, eskiden Türkiye'den eş seçmeyle yapılan evliliklerin dilin devamının sağlanmasında etkili olduğunu belirtmiştir. Elbette toplam katılımcı sayısıyla kıyaslandığında sadece bir katılımcının ifadesiyle bir genelleme yapılamaz. Ancak bu durum, ileride yapılacak çalışmalar için fikir vermesi ve araştırılmaya değer bir konu olması bakımından önem taşımaktadır. "STK'ların dışında, Türkiye'den birisiyle yapılan evlilikler de dilin devamını sağlıyordu" teması, dilin devamının sağlanmasında STK dışındaki bir unsura dikkat çekmektedir. Ev sahibi ülkede yaşayan göçmenlik geçmişi olan nesillerin Türkçe öğrenebilmesi ve böylece dilin sürekliliğinin sağlanabilmesi için Türkiye'den yapılan evliliklerin belirleyici bir ajan olduğu vurgusu yapılmıştır.

Bu evliliklerin eskisi kadar çok olmamasının ev sahibi ülkede yaşayan gençlerin Türkçelerini olumsuz etkilediğini K11 şöyle ifade etmiştir:

> Şunda çok büyük katkısı olduğunu düşünüyorum bu yıla kadar, hatta çok yakın zamana kadar Türkiye'den evlilikler çoktu bununda pozitif bir katkısı olmuştur. Şu anlamda Türkiye'den gelenler Türkçe konuşuyor tabi buranın diline hâkim değil, eşi de onla birlikte Türkçe konuşmak durumunda kalıyor. Bununda katkısı olmuştur. Bundan sonra o açıdan o sıkıntıların yaşanabileceğini düşünüyorum.

Bu tema içinde düşüncelerini ifade eden katılımcı, aslında bu evliliklerin örtük işlevine değinmektedir. Türkiye'den birisiyle yapılan evliliklerin örtük işlevi, Türk dilinin Hollanda'da doğan nesillere aktarılmasını sağlamasıdır. Ancak Hollanda'da yaşayan Türklerin eskisi kadar Türkiye'den evlilik yapmayı tercih etmemesi, onların ev sahibi ülkede kendi çevrelerinden bir eş seçmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Gençlerin evlilik tercihlerinde eş seçme durumlarına ilişkin çalışmalar ve istatistikler dikkate değer sonuçlara işaret etmektedir.

Crul ve Doomernik (2003) Hollanda'daki ikinci kuşak Türk gençlerinin ve Faslı akran gruplarının karşılaştırmalı çalışmasında, onların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumlarını incelemiştir. 1980-1990 yılları, göç akışında yeni bir artışın yaşandığı dönem olmuştur. Bu dönemdeki göç artışında etkili olan faktör, evlenme yaşındaki (birinci ve ikinci kuşak arasında yer alan ara kuşak) göçmen neslin Türkiye'den eş seçmesi ve Türkiye'den birsiyle evlilik yapmasıdır (Crul ve Vermeulen, 2003: 970). Crul ve Doomernik (2003: 1059) çalışmalarının evliliklere yönelik boyutunu değerlendirirken Hooghiemstra'nın 2002 araştırmasına yer vermişlerdir. Bu bağlamda Türk gençlerinin Faslılara göre kendi grupları içinden evliliğe meyilli olduğunu belirtmişlerdir. Faslılar daha çok kendi grupları dışında bir partnerle evlenme eğilimi göstermektedir. Bununla birlikte hemen hemen ikinci neslin dörtte üçü Türkiye'den bir eşle evlenmeyi tercih etmiştir. Boos-Nünning (2007: 207) büyük oranda kendi memleketlerinden bir eş seçen göçmen gençlerin bu tercihlerinin köken kültürleri (Boos-Nünning göçmen kültürü de demektedir.) ile olan bağlarını da güçlendirdiğini belirtmiştir.

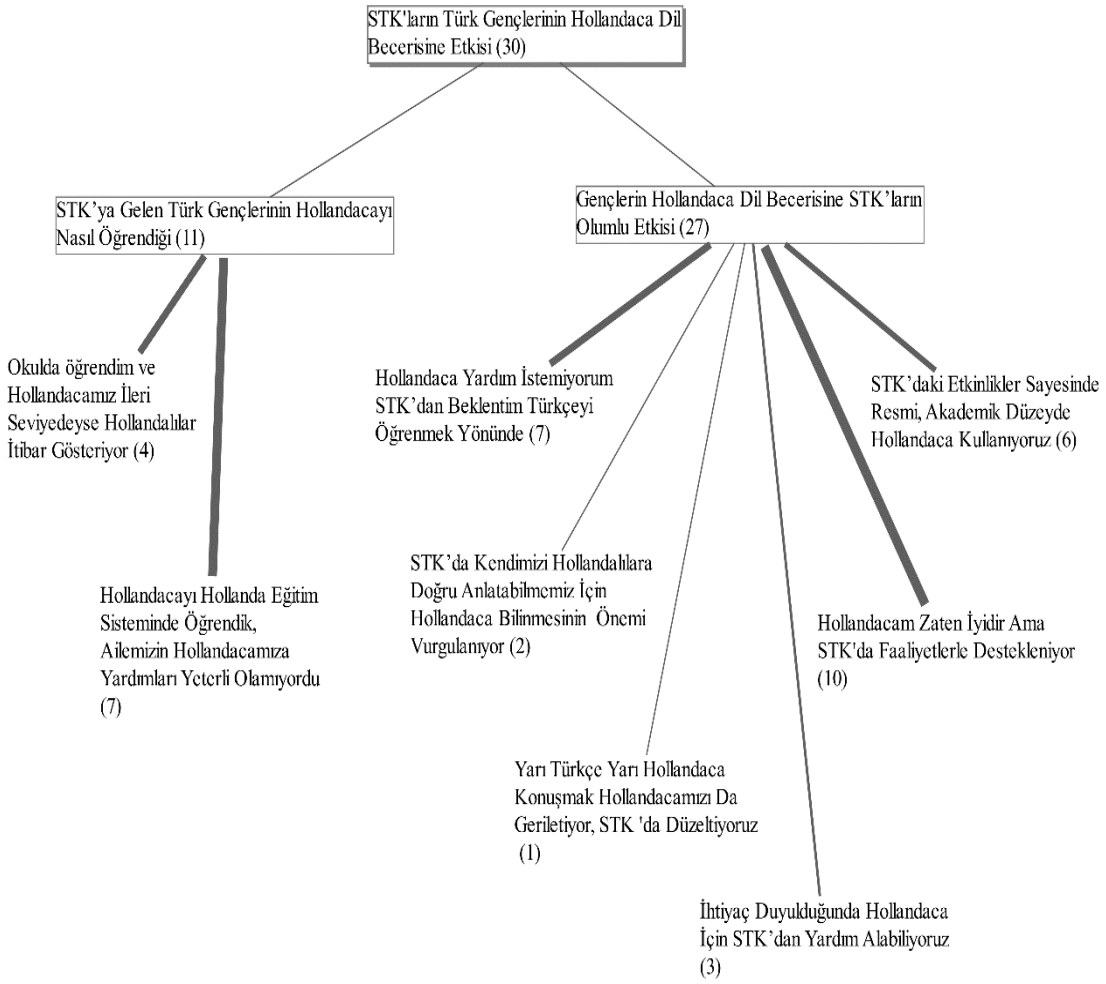
Aynı şekilde SCP (Sosyal Kültürel Planlama Bürosu)'nin "Hollanda'da evlilik göçü" raporunda Hollanda'da yaşayan Türklerin yüzde altmışının eşlerini Türkiye'den seçtikleri belirtilmiştir. Ancak 2012 yılına gelindiğinde verilere göre Türklerin eşlerini Türkiye'den

seçme oranlarının gerileyerek yüzde on beşlere düştüğü görülmektedir. Bu durumun en belirgin düşüş gösterdiği yıllar 2004-2007 arasında olmuştur. Sonrasında yine eskiden yapılan evliliklerin oranına göre düşük ama sabit bir oranda kaldığı izlenmiştir. Bu düşüşe gerekçe olarak Hollanda'da yaşayan Türk toplumu içinde evlilik yaşına gelen genç nüfusun sayısındaki artış, köken ülkeyle ve oradaki akrabalarla olan bağların zayıflaması belirtilmiştir. Buna ek olarak Türkiye'den bir eşle yapılan evliliklerde birtakım olumsuz örneklerin yaşanması sonucu gençlerin artık Hollanda'da kendi çevrelerinden bir eş seçmeyi tercih ettiği belirtilmiştir.[33]

Diğer yandan sahada yapılan gözlemler ve katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler ışığında bu sebeplere, gençlerin olası bir uyum sorununu önlemek istemesi de eklenebilir. Hollanda'da yetişen genç nesil de zaman zaman sosyal ve kültürel açıdan entegrasyonda sıkıntılar yaşarken, Türkiye'den eş olarak getirdikleri partnerlerinin birçok açıdan entegrasyonda sorun yaşaması kaçınılmaz bir durumdur. Hem eşlerini hem de kendilerini etkileyen bir uyum sorunu yaşanmaması için gençlerin ev sahibi ülkede kendi Türk çevreleri içinden ve Hollanda'da yetişmiş kişiler arasından eş seçtikleri söylenebilir. Görüşmeler esnasında Hollanda'da doğmuş gençlerin, göç etmiş ebeveyn ya da ailenin diğer büyüklerini kapsayan önceki kuşağın ne kadar zorluklar çektiğinin farkında oldukları ve bunu birçok kez dile getirdikleri görülmüştür. Gençlerin aynı sorunları miras almak istemedikleri için ev sahibi ülkedeki sosyal çevrelerinden eş seçmeyi tercih etmeleri diğer bir gerekçe olarak belirtilebilir. Araştırmacının ev sahibi ülkede edindiği sosyal çevresinde gözlemlediği sosyal ilişkiler ve evlilik tercihleri de bu görüşleri doğrular niteliktedir. Ancak bu görüşlerin daha net verilere kavuşabilmesi için geniş çaplı bir saha araştırması yapılması gerekmektedir. Böylece Avrupa'daki Tük toplumunun kendi içindeki değişimlerini gösteren önemli verilere de ulaşılabilir.

[33] https://haberutrecht.nl/import-gelin-ve-damatlar-azaliyor/. (Son Erişim Tarihi: 06.08.2021).

6.6. STK’ların Türk Gençlerinin Hollandaca Dil Becerisine Etkisi

Şekil 6.7. Türk gençlerinin Hollandaca dil becerisine STK’ların etkisi

Katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde 2 tema ve 8 alt tema oluşturulmuştur. 11 katılımcının görüşleriyle “STK’ya gelen Türk gençlerinin Hollandacayı nasıl öğrendiği” teması düzenlenmiştir. Bu tema içinde yer alan alt temalar şöyledir; 7 katılımcının görüşleriyle düzenlenen “Hollandacayı Hollanda eğitim sisteminde öğrendik, ailemizin Hollandacamıza yardımları yeterli olamıyordu” alt teması ve 4 katılımcının görüşleriyle düzenlenen “okulda öğrendim ve Hollandacamız ileri seviyedeyse Hollandalılar itibar gösteriyor” alt temasıdır. Diğer tema ise 27 katılımcının görüşleriyle düzenlenen “Gençlerin Hollandaca dil becerisine STK’ların olumlu etkisi” temasıdır. Bu tema içinde yer alan alt temalar şöyledir; 3 katılımcının görüşleriyle düzenlenen “ihtiyaç duyulduğunda Hollandaca için STK’dan yardım alabiliyoruz” alt teması; 7 katılımcının görüşleriyle düzenlenen “Hollandaca yardım istemiyorum STK’dan beklentim Türkçeyi öğrenmek

yönünde" alt teması; 10 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "Hollandacam zaten iyidir ama STK'da faaliyetlerle destekleniyor" alt teması; 6 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "STK'daki etkinlikler sayesinde resmi, akademik düzeyde Hollandaca kullanıyoruz" alt teması; 2 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "STK'da kendimizi Hollandalılara doğru anlatabilmemiz için ileri düzeyde Hollandaca bilinmesinin önemi vurgulanıyor" alt teması; 1 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "yarı Türkçe yarı Hollandaca konuşmak Hollandacamızı da geriletiyor, STK 'da düzeltiyoruz" alt temasıdır.

6.6.1. Gençlerin Hollandacayı Nasıl Öğrendiği

Toplam 11 katılımcı ifadesinin düzenlenmesiyle "STK'ya gelen Türk gençlerinin Hollandacayı nasıl öğrendiği" teması oluşturulmuştur. Bu tema altında sunulan veriler, katılımcıların STK etkisinden bağımsız olarak Hollandacayı nasıl öğrendiklerini ve ailelerinin bu sürece etkisini anlamaya yöneliktir. Buna ek olarak ileri seviye Hollandacanın, toplum tarafından kabul görmede etkili olduğuna dair katılımcı görüşlerini kapsamaktadır.

Hollandacayı Hollanda Eğitim Sisteminde Öğrendik, Ailemizin Hollandacamıza Yardımları Yeterli Olamıyordu

"STK'ya gelen Türk Gençlerinin Hollandacayı nasıl öğrendiği" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 7 katılımcı, ailelerinin Hollandacada yeterli olamadığını, kendilerinin Hollandacayı Hollanda eğitim sisteminde öğrendiğini belirtmiştir. Katılımcılar genel olarak kendi kuşaklarının ve sonraki kuşakların Hollandacayı öğrenme süreçlerinden bahsetmişlerdir. Buna ek olarak kendilerinden önceki kuşakların Hollandaca bilme durumlarını ve dil bilmemeden dolayı yaşanılan sıkıntıları anlatmışlardır. Ancak katılımcılar her ne kadar Hollandacayı Hollanda eğitim sisteminden öğrenmiş olsalar da okula başladıkları ilk yıllar konuşma, anlama ve yazma gibi becerilerde çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bunun en önemli nedeni evde sürekli Türkçe konuşulması ve okulda Hollandaca öğrenirken ailelerinden yeterince yardım alamamalarıdır.

Katılımcılardan K14 kuşaklara göre dil öğrenme sürecine dikkat çekerek aradaki farkları şöyle açıklamıştır:

> Hollandacam sorunlu değil. Çatır çatır konuşurum. İlk zamanlar bizlerde evlerimiz de sürekli Türkçe konuşulduğu için okullarda bazı sıkıntılar yaşadık, Hollandaca öğrenirken, ama sonra zamanla bir şeyler yerine oturuyor. Ben dört kardeşim mesela kardeşlerimle evde Hollandaca konuşuyorum, annemler Türkçe. Çünkü zaman zaman okullarından da şikâyet geliyordu. Hollandacaları iyi değil diye. Benim bir kız kardeşim var okula yazıldığından 7- 8 yaşına kadar hep evde Türkçe konuşup Türk televizyonları izlediğimiz için, ister istemez çocuk da tabi Hollandacasını geliştiremiyordu. O yüzden okuldan çok şikâyet geliyordu. Hollandacasını geliştirsin daha çok Hollandaca konuşun diye. Zaten aileler Hollandaca bilmedikleri için yardımcı olamıyorlar.

Katılımcılardan K10 önceki kuşağın dil sorununu ve bunun kendi kuşaklarına nasıl yansıdığını şöyle ifade etmiştir:

> Ailelerimiz, atalarımız belirli sorunlarla mücadele etmişler, kendi alıştıkları kültürden farklı bir kültürde yaşamak, dil öğrenmekle uğraşmak zorunda kalmışlar, bu süreçte Hollanda'da doğan çocuklarına bu sistem içinde yetişirken onlara yardımları çok sınırlı kalmış. Benim annem, babam Hollandacayı anlıyor ama çok değil, çok derinsel konularda sıkıntı yaşarlar, hastanelerde birisi eşlik etmesi gerekir. Topluma karşı daha çekingen kalmışlar kendilerini anlatamayınca. Bizlere de derslerde, okulda Hollandaca öğrenirken çok sınırlı kalmış yardımları. Onlar çok yardımcı olamasa da Hollanda'da doğan gençlerin anne babalarımıza nazaran en büyük avantajı dili çok çok küçük yaşlarda, buradaki eğitim içinde öğrenmemizdir. Bu yönden bizden önceki kuşaklardan farklı ve avantajlıyız.

Okulda Öğrendim ve Hollandacamız İleri Seviyedeyse Hollandalılar İtibar Gösteriyor

"STK'ya gelen Türk Gençlerinin Hollandacayı nasıl öğrendiği" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 4 katılımcı, Hollandacaları ne kadar iyi olursa toplumda o kadar itibar gördüklerini belirtmiştir. Katılımcılardan K9 Hollandacayı iyi bir seviyede bilmek gerektiğinin yaşadıkları toplumda önemini şöyle belirtmiştir:

> Türk gençlerinin bence en büyük sorunu buraya ayak uydurmamaları ve dillerini geliştirmemeleri, ama bununda nedenleri var mesela bence günlük yaşantıda başı kapalı insanlar direkt olarak küçümseniyor ki, başları örtülü diye, biz daha çok başı açık insan olarak daha çabuk kabul ediliyoruz ama onların o sıkıntısı var, ne yazık ki. Bir de bazı kesim dışlanırlar diye, kendi aralarında yaşıyorlarsa Hollandacalarını da geliştirmiyorlar, bir derneğe ya da başka bir yere de gitmiyorlar, hiçbir sosyal hayatları yok. Burada eğitimli ve eğitimsiz olarak da bir ayrım oluyor, ne kadar iyi eğitiminiz olursa, diliniz iyi olursa o kadar saygı görürsünüz. Bir sürü insan tanıyorum ya kocasını ya kardeşini ya oğlunu arayıp benim şöyle şöyle bir derdim var halleder misin diye başkasından yardım almak zorunda kalan.

6.6.2. Gençlerin Hollandaca Dil Becerisine Olumlu Etki

Toplam 27 katılımcı ifadesinin düzenlenmesiyle "gençlerin Hollandaca dil becerisine STK'ların olumlu etkisi" teması oluşturulmuştur. Katılımcılar Hollandaca dil becerilerini değerlendirirken STK'ların çeşitli yönlerle etkisinden bahsetmiştir. Sonuç olarak dil (Hollandaca) becerisi ve yeterliliğine ilişkin veriler diğer temalardaki verilerden belirgin farklılık göstermektedir. Görüşülen gençler Hollandacalarının ileri seviyede olduğunu ve kendilerini rahatça ifade edebildiklerini bu sebeple STK'dan bir destek beklentilerinin olmadığını ve yardım almaya gerek duymadıklarını belirtmiştir. Ancak STK'da resmi ve akademik düzeyde Hollandaca konuşulan faaliyetlerin olması veya organizasyon sürecinde Hollandaca iletişim kurulmasının ve yazışmalar yapılmasının katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Diğer yandan STK'da yarı Türkçe yarı Hollandaca şeklinde karma bir dil konuşmamaya dikkat edilmesinin her iki dile olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde katılımcıların STK'nın bu konudaki dolaylı olarak olumlu etkisinden bahsettikleri görülmüştür. Bununla birlikte katılımcıların STK'ya gelme sebepleri arasında doğrudan Hollandacayı öğrenme ya da geliştirme amacının olmadığı buna ihtiyaç duymadıkları ve Hollandaca dil becerilerine güvendikleri görülmüştür.

İhtiyaç Duyulduğunda Hollandaca İçin STK'dan Yardım Alabiliyoruz

"Gençlerin Hollandaca dil becerisine STK'ların olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 3 katılımcı ihtiyaç duyulması halinde herkesin Hollandaca için STK'dan yardım isteyebileceğini belirtmiştir.

Katılımcılardan K28 bu konuyla ilgili şunları belirtmiştir:

> Ben önce Türkçeyi çok iyi bir şekilde öğrendim. Türkçem iyi olduğu için Hollandacayı daha bilerek öğrendim. Öyle gençler var ki Hollandacası iyi olanın da yine sıkıntılı olanları var. Çünkü onlar da hala bir Hollandalı gibi yazamıyor, diyelim ki bir e- posta yazacaklar iş yerinde bir müşteriye, on dakika düşünürler, halbuki bir Hollandalı iki dakikada yazar. O zaman kime soracak, nasıl kendini düzeltecek teşkilattan bulabilecek bu yardımı. Belki Hollandalıya sorsa o zaman sen Hollandacayı bilmiyorsun diyebilir, hem burada yaşıyorsun. Böyle müesseselerde kim ne düşünür diye bir tepki bulmadan yardım almak mümkün.

Hollandaca Yardım İstemiyorum STK'dan Beklentim Türkçeyi Öğrenmek Yönünde

"Gençlerin Hollandaca dil becerisine STK'ların olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 7 katılımcı, Hollandacalarının iyi bir seviyede olduğunu ve STK'dan Hollandaca yerine Türkçe öğrenme konusunda yardım beklediğini belirtmiştir. Katılımcılar, küçük yaşta Hollandaca öğrenmeye başladıkları için Hollandaca bildiklerini ve gün içinde çoğunlukla Hollandaca konuştuklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple Türkçelerinin iyi olmadığını ve gün içinde Türkçe konuşma fırsatı bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan K5 gün içinde sürekli Hollandaca konuşmaları gerektiği için Türkçelerinin gerilediğini ve STK'da Türkçelerini geliştirdiklerini şöyle belirtmiştir:

> Derneğe gelen benim gibi gençler hemen hemen hepsi çalışıyor. Dışarıda sürekli Hollandaca konuşuyor, bu yüzden Türkçelerimiz gerileyebiliyor. Benim Hollandacam çok iyidir. Özellikle derneğe geleyim Hollandacamı düzeltmek için, demiyorum açıkçası. Buradan çıkınca yine her şey Hollandaca bizler için. Dernekte sadece Türkçemi geliştirmek amaçlardan birisi.

Katılımcılardan K18 STK'dan, Türkçesini geliştirmek için beklentisi olduğunu şöyle belirtmiştir:

> Benim Hollandacam Türkçeme göre daha iyi. Şu nedenle annemgilin Türkçesi de o kadar da iyi değil, Hollandacaları da o kadar iyi değil. İşte ben Hollanda eğitimi aldığım için ufak yaştan itibaren, dört yaşımdan beri. En iyi Hollandaca anlatırım kendimi. O yüzden Türkçe için daha çok fayda sağlıyor burası bana.

Hollandacam Zaten İyidir Ama STK'da Faaliyetlerle Destekleniyor

"Gençlerin Hollandaca dil becerisine STK'ların olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 10 katılımcı Hollandacalarının iyi olduğunu ancak STK'da organize edilen Hollandaca faaliyetlerin de faydalı olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak bu faaliyetleri organize etmek için gerekli makamlarla Hollandaca konuşmalarının da destek sağladığını belirtmişlerdir. Katılımcılar STK'nın, Hollanda toplumuyla iletişim kurabilmek için iyi seviyede Hollandaca bilinmesi gerektiğinin önemi ve gerekliliği konusunda faaliyetlerle ve söylemlerle teşvik içerisinde olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılardan K15 STK'nın Hollandaca yardımlarından şöyle bahsetmiştir:

> Bir Hollandalı gibi aksanıyla birlikte konuşamayız sonradan öğrendiğimiz için. Ama tabiki Hollandalıyla anlaşabilecek şekilde, kesinlikle Hollandacamız iyi

> düzeydedir. O yüzden çok fazla teşkilatta Hollandacamıza bir ders olsun ya da başka şekilde geliştirmek için ihtiyaç duymuyoruz. Hollandacası kötü olanlara ya da yeni yeni öğrenenlere ek dersler olabiliyor. Etkinliklerde Hollandalılar ya da diğer milletlerde geldiğinde Hollandaca konuşuyoruz.

Katılımcılardan K11 STK'da geçirdiği zaman süresince Hollandacasına olan katkıyı şöyle ifade etmiştir:

> Eskiden varmış dil sıkıntısı, bizlerde dil sıkıntısı olmadı hâkim olduğumuz için ama babalarımız, dedelerimiz çok anlatırlar, sohbet ortamında. O zamanlar kasaba gitmiş, et çeşitleri var, anlatmak için tavuk sesi yaparlarmış artık onu istediğini anlasınlar diye. Diğer türlü kasap nerden bilsin… Hollandacayı küçük yaşta öğrendim ve okullarda, iş de sürekli Hollandaca konuştuğumuz için bir sorunum yok. Buradaki çoğu gençte dil sorunu yok. Zaten federasyon da sadece Türkçeyi bilip Hollandacayı ihmal etmemizi istemez. STK'da şu da var tercüme işlerine de bakıyorum. Basın bildirilerini, Türkçe ve Hollandaca çevirmek çok şeyler katıyor. STK'da Türkçe konuşmanın yanı sıra aslında Hollandacamı da kullanmış oluyorum.

STK'daki Etkinlikler Sayesinde Resmi, Akademik Düzeyde Hollandaca Kullanıyoruz

"Gençlerin Hollandaca dil becerisine STK'ların olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 6 katılımcı STK'da düzenlenen etkinlikler sayesinde, resmi ve akademik düzeyde Hollandaca kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar günlük hayatta kullandıkları Hollandacanın aksine faaliyetler sayesinde STK'nın, resmi ve akademik düzeyde Hollandaca konuşmaya teşvik ettiğini belirtmiştir. Katılımcılardan K24, akademik düzeyde Hollandaca kullanımına STK'nın yardımcı olduğunu şöyle belirtmiştir:

> Buraya (STK'ya) sadece Türk milletinden insanlarımız gelmiyor. Dışa yönelik, yabancı uyruklu insanlara yönelik hizmetlerimiz oluyor, o zaman Hollandacayı kullanıyoruz örneğin, üniversite alanında Hollandacayı kullanıyoruz. Çünkü sadece Türkler gelmiyor. Fas uyruklu veya yabancı uyruklular geliyor. Yani ihtiyaç hangisiyse o. Çoğu genç belki Hollandaca biliyor ama kendini yeteri kadar ifade edemiyor. Belediyeden insanlar, çeşitli mesleklerden çalışanların da geldiği etkinliklerimiz de iki arkadaş konuşur gibi bir Hollandacadan çok daha ileri seviye bir Hollandaca konuşuluyor. Hollandacaya da bir katkıdan bahsetmek mümkün.

Katılımcılardan K6 STK'nın Hollandaca konuşulmasına ilişkin etkisini şöyle ifade etmiştir:

> Derneğin katkısı farklı bir alanda daha resmi kullanma fırsatı veriyor Hollandacayı, yani bir şekilde bir kurumun, derneğin başka kurumlarla yapmış olduğu ya da daha farklı bir etkinlikte Hollandaca konuşmamız gerekebiliyor, ya da kendi kültürümüzü Hollandaca ifade etme, bazı projelerle anlatma imkânı veriyor. Mesela kitap

> çevirileri Hollandacaya oldu. Özellikle bu etki daha dikkat ettiğimiz yani gramer, dilbilgisi kullanımından bahsediyorum. Çünkü faaliyetine göre muhatap olduğumuz şahıslar ya da resmi yerler oluyor. Sizin kullandığınız üslup da değişmek zorunda kalıyor tabi, ya da yazışmalar da.

STK'da Kendimizi Hollandalılara Doğru Anlatabilmemiz İçin Hollandaca Bilinmesinin Önemi Vurgulanıyor

"Gençlerin Hollandaca dil becerisine STK'ların olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 2 katılımcı, kendilerini Hollanda toplumuna doğru bir şekilde anlatabilmeleri için Hollandaca diline hâkim olunması gerektiğinin STK'da dile getirildiğini ve teşvik edildiğini belirtmiştir. Katılımcılardan K29 STK'da Hollandaca düzenlenen faaliyetlerden ve bunun sebebinden şöyle bahsetmiştir:

> Başka aklıma gelen burada bol bol Hollandaca konuştuğumuz, Hollandaca düzenlediğimiz programlar, Hollandalılara, herkese yönelik yaptığımız programlarda mesela kendimizi tanıtan faaliyetler de oluyor Hollandaca konuştuğumuz, mesela aklıma gelen "Buyrun Ben Müslümanım" etkinliği gibi etkinlikler de kendimizi Hollandaca anlatma fırsatı buluyoruz, kendimizi de anlatıyoruz, temsil ettiğimiz dini, kendimizi Hollandaca anlatmış oluyoruz. Hollandacamızı bu açıdan bile bilmemiz gerekiyor, kendimizi daha iyi anlatmak için.

Yarı Türkçe yarı Hollandaca Konuşmak Hollandacamızı da Geriletiyor, STK'da Düzeltiyoruz

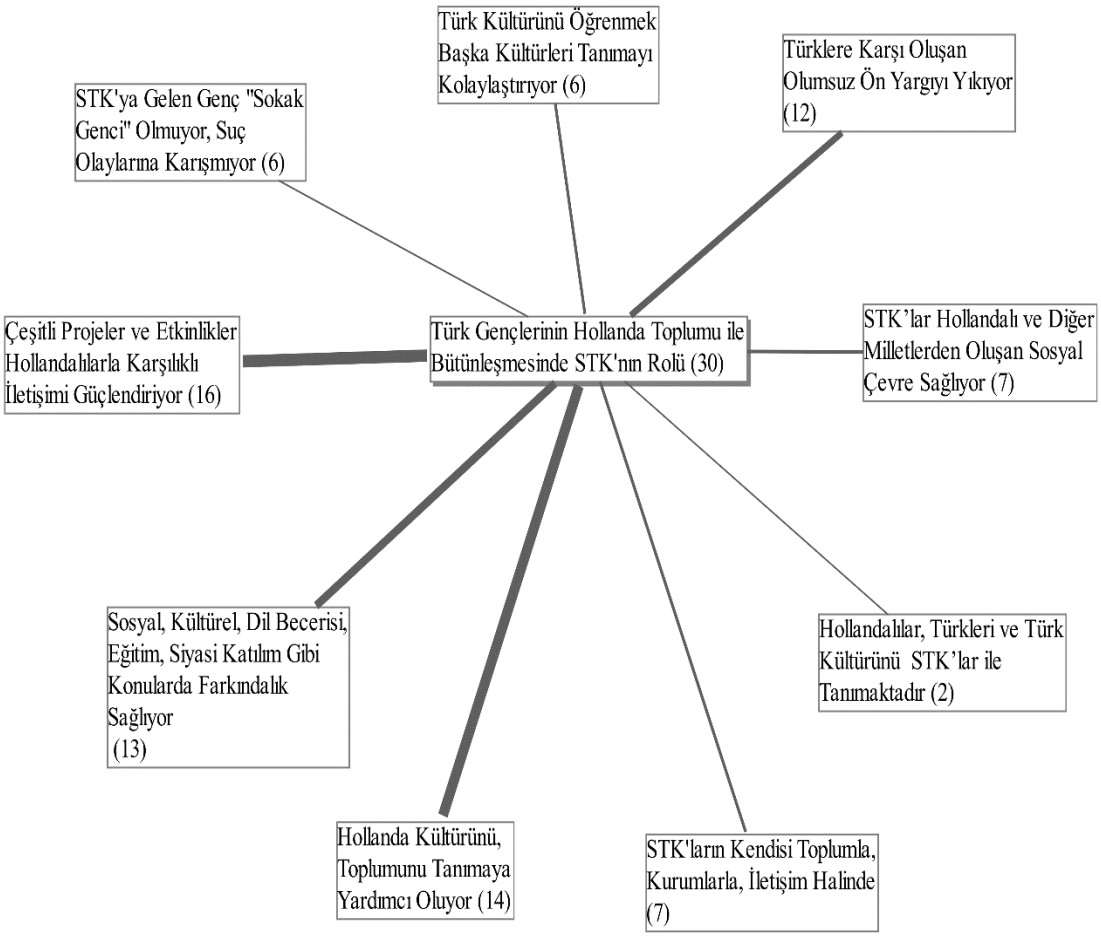
"Gençlerin Hollandaca dil becerisine STK'ların olumlu etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 1 katılımcı, yarı Türkçe yarı Hollandaca konuşmanın Hollandacayı da gerilettiğini ancak STK'da dikkat etmelerinin fayda sağladığını belirtmiştir. Bu duruma, STK'ların gençlerin Türkçe konuşma becerisine etkisi temasında da değinilmiştir. Ancak katılımcılar her iki dilden karışık konuşmanın özellikle Türkçelerini gerilettiğini belirtmiştir. Diğer yandan gün içinde Hollandaca ağırlıklı konuşulduğu ve buna dikkat etmeleri gerektiği için Hollandaca konuşma esnasında araya Türkçe kelime eklemediklerini ifade etmişlerdir. Bu alt temada yer alan ifadede ise karışık bir dil kullanımının Hollandaca kelime haznesini de zayıflattığı vurgusu yapılmıştır. Katılımcılardan K29 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Teşkilat, Türkçemize katkı sağladığı kadar Hollandacamıza da yarıyor. Çünkü yarı Hollandaca yarı Türkçe konuşmamız Hollandacamızda da bozukluğa sebep oluyor, dikkat etmeyince. Hollandacamızı da geriletmemiş oluyoruz en azından. Bazen birisiyle Hollandaca konuşmamız gerektiğinde o an Hollandacası aklıma gelmediği zamanlar oluyor.

Hollanda istatistik Ofisi ile sosyal ve kültürel planlama ofisi (SCP), Surinamlar, Antiller, Faslılar ve Türkler olmak üzere Hollanda'daki Batı orijinli olmayan bu dört grup arasında Hollandaca diliyle ilgili düzenlemiş olduğu anketin sonucunu şöyle açıklamıştır. Surinamların ve Antillerin, Türkler ve Faslılarla kıyaslandığında Hollandacada neredeyse hiç sorun yaşamadıkları sonucu çıkmıştır. Diğer yandan Faslıların %10 ve Türklerin %15'inin Hollandaca okuma, yazma ve konuşmayı zor buldukları belirtilmiştir. Bununla birlikte Hollandaca yazmanın ve özellikle heceleme yapmanın en zorlanılan kısımlar olduğu sonucu çıkmıştır. Ancak Hollanda'da doğmuş olan kesim Hollandaca diliyle neredeyse hiç sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Kuşaklara göre yapılan değerlendirmede, Hollandacaya hakimiyette zorlanma yaşayanların, Hollanda dışında doğmuş batı kökenli olmayan kişilerle sınırlı olduğu belirtilmiştir. Birinci kuşak içinde Türklerin %21'i ve Faslıların %13'ünü kapsayan bir oranın Hollandaca da zorlandığı ifade edilmiştir. Bu oranın genellikle yaşlı ve ikinci kuşağa kıyasla eğitim seviyesi düşük olan kesimi kapsadığı görülmüştür.[34]

[34]CBShttps://www.cbs.nl/en-gb/news/2008/39/moroccans-have-fewer-problems-with-the-dutch-language-than-turks Erişim Tarihi: 10.04.2021

6.7. Türk Gençlerinin Hollanda Toplumu ile Bütünleşmesinde STK'ların Rolü

Şekil 6.8. Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rolü

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde 9 tema oluşturulmuştur. Bunlar; 6 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "STK'ya gelen genç 'sokak genci' olmuyor, suç olaylarına karışmıyor teması"; 16 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "çeşitli projeler ve etkinlikler, Hollandalılarla karşılıklı iletişimi güçlendiriyor" teması; 13 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "sosyal, kültürel, dil becerisi, eğitim, siyasi katılım gibi konularda farkındalık sağlıyor" teması; 14 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "Hollanda kültürünü, toplumunu tanımaya yardımcı oluyor" teması; 7 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "STK'ların kendisi toplumla, kurumlarla, iletişim halinde" teması; 2 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "Hollandalılar, Türkleri ve Türk kültürünü STK'lar ile tanımaktadır" teması; 7 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "STK'lar Hollandalı ve diğer milletlerden oluşan sosyal çevre sağlıyor" teması; 12 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "Türklere karşı

oluşan olumsuz ön yargıyı yıkıyor" teması; 6 katılımcının görüşleriyle düzenlenen "Türk kültürünü öğrenmek başka kültürleri tanımayı kolaylaştırıyor" temasıdır. Araştırma, STK'nın Türk kültürünü gençlere aktarma ve sürdürme ayrıca ev sahibi ülkedeki toplumla olan ilişkilere etkisi ekseninde detaylandırılmış ve saha araştırması yapılmıştır. Göçmenlik geçmişi olan gençlerin üyesi oldukları toplumla ilişkileri entegrasyon açısından ele alınmıştır. Diğer yandan göçmenin köken kültürüyle bağlarının mevcudiyeti bir göçmen gerçeğidir. Ancak Türk kültürüne olan bağların, kültürel temasların, köken ülkeyle sürdürülen ilişkilerin yoğunluğu ve sıklığı kuşaklara göre farklılık göstermektedir. Bu durum, Türk kültürüyle olan bağlarını kapsayan bir bütünlük içinde göçmenlerin ev sahibi ülkeye olan aidiyetinin ve entegrasyonunun kuşaklar üzerinden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada göçmenlik geçmişi olan kuşağın Türk kültürüyle bağlarında ve yaşadıkları toplumla bütünleşmesinde ulus ötesi bir aktör olan STK'ların etkisinin anlaşılması hedeflenmiştir. Araştırmada STK'lara yönelik sosyal sermaye vurgusu, ulus ötesi aktör rolleriyle uyum göstermektedir. Çünkü her iki toplumla kurulan sosyal bağlar ve aidiyetler ulus ötesi ilişkilerin geliştiği zemini oluşturmaktadır. STK'ya gelen katılımcılar bu sosyal bağlardan, ilişkiler ağından yararlanarak ve bunlara katılarak köken toplumla ve ev sahibi toplumla bağlarını güçlendirmektedir. Böylece STK'ların bu süreçteki rolleri belirlenmiş olmaktadır. Katılımcılardan, içinde yaşadıkları toplumla olan ilişkilerini, iletişimlerini STK'nın etkisi bağlamında değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilere göre düzenlenen temalar ve katılımcı söylemlerinden doğrudan alıntılar şöyledir:

STK'ya Gelen Genç "Sokak Genci" Olmuyor, Suç Olaylarına Karışmıyor

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 6 katılımcı, STK'ya gelen gençlerin bir suç olayına karışmadığını ya da sokak genci olarak ifade edilen durumların görülmediğini belirtmiştir. Gençlerin toplum içinde yaşadıkları karmaşa ve çatışma duygusunun sebebinden ve sonuçlarından bahseden K25, STK'nın Hollanda'da yaşayan Türk gençlerine etkisini şöyle anlatmıştır:

> Teşkilatın iki kültür arasında çatışmayı önleyici olduğunu düşünüyorum, çünkü neticede gençler genelde kimlik problemi yaşıyorlar. Ve anlaşılmadıklarını hissediyorlar Hollanda toplumunda. Ama teşkilat onlara bir kimliklerinin olduğunu gösteriyor, kendilerini nasıl Hollanda sosyal hayatına uydurabilirler bunu öğretiyor. Hollanda, gençleri sen Türk Hollandalısın ya da Hollandalı Türk'sün diye bir

> kategoriye koyuyor. Genç de mesela ben Türk müyüm, Hollandalı mıyım diyor, kendini boşlukta hissediyor. Ama bize bağlı gençlerde hiç böyle bir şey yoktur. Ama sokakta bizim teşkilata kazandıramadığımız, buraya gelmeyen gençlerde var. Bu psikolojik durum. Başka sokakta gördüğümüz, bildiğimiz Fas kökenli gençlerde de var. Faaliyetler aslında bizden çok Hollandalılara yarıyor. Biz o faaliyetleri yapmasak gençler hep sokaklarda "sokak genci" dedikleri çatışma yaşayan gençler olma potansiyeline sahip gençler yani. Aslında Hollandalılara fayda ediyoruz bir yerde.

STK'nın Türk gençlerine olumlu etkisinin Hollanda toplumuna da fayda sağladığını belirten katılımcılardan K16 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Çok fark edilmesede STK'nın faydası Türk gençlerini Hollanda toplumuna hazırlamış oluyor, sorun yaşamayan eğitimli, Hollanda'yı bilen bir nesil oluşmuş oluyor. Bu Hollandalıların da faydasına, kriminal konularda Türklerle karşılaşacaklarına meslek sahibi olarak belli bir duruşu, dünyaya bakış açısı olan kendi Türk İslam kimliğini benimsemiş, Hollandacaları iyi seviyede, kurallara uyan, yasaları çiğnemeyen, birlikte yaşadıkları topluma faydalı gençlerin olması onların faydasına.

Çeşitli Projeler ve Etkinlikler Hollandalılarla Karşılıklı İletişimi Güçlendiriyor

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 16 katılımcı çeşitli projelerle ve etkinliklerle, STK'nın Hollandalılarla iletişimi güçlendirdiğini belirtmiştir. Bu faaliyetlerin, özellikle yaşadığı yer ve işi dolayısıyla toplumun diğer üyeleriyle iletişimi sınırlı olan ve günlük hayatta Hollandalılarla çok karşılaşamayan kesim için bir avantaj sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca düzenlenen programların, okulda Hollandalılarla çok fazla iletişim kurmayan, topluma katılmayan ya da çekinen bir kesim için destekleyici ve teşvik edici nitelikte olduğu belirtilmiştir. İş dışında Hollandalılarla iletişimi olmayan kişilerin toplumdaki diğer üyelerle kültürel paylaşımlar yapabildiği ve ortak vakit geçirebildiği etkinliklerin olmasının toplumdaki üyelerin birbirini daha iyi tanıması için bir fırsat olduğu ifade edilmiştir.

Katılımcılardan K23, gençlerin ev sahibi topluma katılmasını ve toplumla olan iletişimlerinin artmasını STK'nın etkisiyle ilişkilendirerek şöyle açıklamıştır:

> Genç kızlar adına söyleyim. Bazı kızlarımız, evden okula gidiyor, okulda da genellikle Türk arkadaşları oluyor, okuldan sonrası boş, sadece televizyon, Türk televizyonu. Hollanda gündemini de takip etmiyor tabi. Dediğim gibi üste Türk, Türkiye'de yaşıyor, altta Hollanda toprağı. Bu gençlere Hollanda'da oturdukları farkındalığını, Hollanda'da yaşadıklarını zihniyetini yerleştirmemiz gerekiyor.

> Programlarımızı yaparken bunları düşünerek düzenlediğimiz programlar oluyor. Yoksa ben mesela tam tersini düşünürsek, bura (Hollanda'da) her yer Türk olsaydı, öyle bir az bir grup Hollandalı olsaydı, ben de derdim onlar niye bizim aramıza katılmıyorlar diye. Hollandalıların da böyle düşünmesi çok normal bir şey. O yüzden programlar düzenliyoruz…Hollandalıların katılacağı programlar yaparak bir ortam sağlamış oluyoruz aslında. Kızlarımızı da cesaretlendiriyoruz, iletişim kurmalarında.

Katılımcılarda K19, STK'nın yapmış olduğu programlardan örnekler vererek, toplumla olan iletişimlerinin arttığını şöyle açıklamıştır:

> Açık hava şenlikleri yapılıyor, federasyonun düzenlediği, Ramazan ayında düzenlenen programlar oluyor Hollandalılara da açık, o zamanlarda karşılaşmalar oluyor, iletişimde bulunuyoruz, iki taraf için de birbirini tanıma fırsatı çıkmış oluyor ama bu sefer bizim kendi alanımızda, kültürümüz içinde bu oluyor.

Sosyal, Kültürel, Dil Becerisi, Eğitim, Siyasi Katılım Gibi Konularda Farkındalık Sağlıyor

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 13 katılımcı sosyal, kültürel, dil, eğitim, siyasi ve toplumsal katılım konularında STK'nın farkındalık sağladığını belirtmiştir. Diğer yandan katılımcılar, toplumla iletişimin güçlenmesi için yaşadıkları topluma katılım farkındalığının artmasına vurgu yapmıştır. Bu tema altında düzenlenen veriler, iyi seviye Hollandaca bilmenin, Hollanda'daki kurallara uymanın ve oy kullanmanın topluma katılım için gerekli olan unsurlardan olduğuna işaret etmektedir. Diğer yandan meslek sahibi olmanın ve mesleğini başarılı bir şekilde yaparak yaşadığı topluma faydalı bir birey olmanın STK'da önemsendiği belirtilmiştir.

Katılımcılardan K15, STK'ların iyi Hollandaca bilmenin ve topluma katılımın önemli olduğu bilincini üyelere yansıttıklarını şöyle açıklamıştır:

> Teşkilat olarak sürekli bir teşvik söz konusu diyebilirim, topluma katılmamız yönünde, seçimlerde buranın kendi seçimlerinde özellikle bir Türkiye'ye oy kullanıldığı gibi bunu önemsediğimiz gibi buranın mesela belediye seçimlerinde oy kullanmamızın önemi ve gerekliliğine özen gösterilir ve bu bilinç verilmeye çalışılır. Çünkü bazen kendi memleketi için, Türkiye için ne olursa olsun oy vermek için çaba sarf eden kişi bulunduğu şehrin belediyesi için oy kullanmak istemiyor ya da gerekli görmüyor. Ama teşkilatta bizim de Hollanda'ya ait olduğumuz, bizim olduğu, herkes kadar burayı birlikte paylaştığımız için oy kullanıp tercihimizi belli etmemiz gerektiği kendimizi göstermemiz gerektiği bilinci verilmeye çalışılıyor. Ya da bir dil konusu bahsettim, Hollandacayı iyi bilmemiz hatta bunun için gerekliyse ek ders almamız gerektiği söylenir. Entegrasyona uğramadan, asimile olmadan. Hollanda kültürüne uyum sağladığımızı da gösterir, Hollandacayı iyi bir şekilde bilmemiz, buranın kurallarını iyi bilip uymamız.

STK'ların gençlere etkisinin Hollanda toplumundaki işleviyle ilişkilendirildiği bir araştırmadan örnek veren katılımcılardan K30 düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

> Şimdi normalde Türklerle hiçbir sıkıntı olamazdı Hollanda devletinin, öyle diyelim. Faslılarla oluyordu. Çünkü onların hırsızlık da daha çok temsil ediliyor maalesef ve diğer suçlarda. Birkaç sene önce, eskiden belediyede idarecilik yapan bir şahıs, Türkçe telaffuzunda sosyal işler bakanı olması lazım o görevdeydi, bu adam geldiğinde direkt şunu yaptı. Bu dernekler, diyanet, entegrasyona engel oluyor diye suçlama yaptı. İki profesöre bir araştırma yaptırdı. Onlar da dendiği gibi değil dedi. Bu dernekler daha çok, tamam bunlar biraz entegrasyona engel oluyor desek bile bunlar müntesiplerin toplumda yüksek bir yere gelmesi için çalışıyor dedi. Okusun, geliştirsin, iş sahibi olsun diye dedi. Ama bir de dedi ki evet bunlar bunu yapıyor ama kendi içinde herkese açık değil dedi. Teşkilattaki gençlerin topluma faydalı fertler olmaları için etkisi var. Gençlere özellikle de siyasi katılım sağlamları, Hollandacalarını geliştirmeleri yönünde tavsiye ediliyor, çünkü Hollanda toplumuna karşı kendilerini ifade etme, kendilerini anlatmada zorlanabiliyorlar bazen, bazı gençler, bu dil bariyerinden kaynaklı olabiliyor…Faaliyetler, seminerler de yapıyoruz. Mesela bir genç sokakta yürürken tükürüyor biz onu uygun bir lisan da uyarıyoruz.

Modern vatandaşlığı yapılandıran temel düşünce, bir devletin siyasi sınırlarıyla tanımlanmış toprak parçasında yaşayan kişilere vatandaşlık haklarının garanti edilmesidir. Göç hareketi ise bu vatandaşlık organize biçimi içinde sürekli gerilimler yaratan bir durum olmuştur. Göçün bu bölgesel vatandaşlık temelli kavramlarla ters düşmesinin iki sebebi bulunmaktadır. İlki, göçmenler göç veren ülke ve göç alan ülkenin siyasi sınırlarını aşan kurumlar kurarak kendi köken ülkesiyle sosyal ve siyasi bağlar oluşturmaktadır. Diğeri de göçmenin göç ettiği ülkedeki devletin yasal ve siyasi düzenine dahil edilme meselesidir. Bu noktada yeni siyasi alanların açılması ve yeni siyasi aktörlerin çıkması anlamına gelen ulus ötesi siyaset kendini göstermektedir. Diğer yandan ulus ötesi siyaset, belirli göçmen gruplarının sosyal hareketliliğini yansıtmakta ve yeni seçkinler oluşturmaktadır. Ortaya çıkan bu yeni seçkinler çoğunlukla köken ülkenin mevcut yerleşik sosyal yapılarıyla anlaşmazlık içine girmektedir. Yeni seçkinleri ise, göçmen gruplar arasından ulus ötesi siyaset için zaman ve kaynak açısından imkana sahip olan kesim oluşturmaktadır (Itzigsohn, 2000: 1126,1146). Bu bilgilerin ışığında, Hollanda'da göçmenlerin siyasete katılımlarıyla yeni ulus ötesi aktörlerin ortaya çıktığı söylenebilir. Diğer yandan siyasi ve toplumsal katılımı, bir yönüyle göçmen reaksiyonuyla ilişkilendirmek mümkündür. Öncelikle, ev sahibi ülkedeki göçmenlere yapılan ötekileştirmeye ya da ırkçı tutumlara bir tepki olarak göçmenin kendi köken kültürüne daha çok yönelmesi durumu söz konusudur.

Ancak dikkat çeken başka bir tepkinin de geliştiği söylenebilir, bu bağlamda bir diğer tepki göstergesi siyasi katılımdır. Ancak daha genel anlamda, ulus ötesi çizgide gelişen her iki ülkeyle güçlü ve kalıcı bağlar kurma yönünde bir davranış değişikliğinden bahsetmek mümkündür. Bir yandan Türk kültürüne bir yönelim olurken diğer yandan ev sahibi ülkeyle güçlü bağlar geliştirilmeye başlandığı görülmektedir. Özellikle katılımcıların ve STK başkanlarının çok sık vurguladığı "bizler de Hollanda toplumunun bir parçasıyız ve katılım önemli" ifadeleri bunun bir göstergesidir. Toplumda göçmene yönelik olumsuz tepki olmasına rağmen STK'ların ve üyelerin kendilerini toplumdan soyutlamak ve etnik topluluklarına çekilmek yerine ön yargıları yıkmak için aktif oldukları ve Hollanda toplumuyla iletişimlerini güçlü tutmaya çalıştıkları görülmüştür. Bu anlamda STK ve üyeleri ısrarla katılımı savunan, mevcudiyetlerini göstermeye ve kabul ettirmeye yönelik bir tavır sergilemektedir. Bu katılımın bir yönünü de ulus ötesi siyaset oluşturmaktadır. Bu durum, ulus ötesi siyasetin içinde olan ve göçmen grupların arasından çıkan yeni bir seçkinler grubu ve siyasi aktörlerin oluştuğu anlamına gelmektedir. Hollanda'da Türklerin siyasi katılımları artmakta ve hatta kendi göçmen gruplarını da temsil eden bir parti kurmaya başladıkları görülmektedir.

Hollanda Kültürünü, Toplumunu Tanımaya Yardımcı Oluyor

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 14 katılımcı STK'nın Hollanda kültürünü ve toplumunu tanımaya yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcılar Hollanda'yı konu alan programların veya belgesellerin yapıldığını ifade etmiştir. Buna ek olarak STK'daki arkadaş ortamında Hollanda gündeminden konuştuklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar Hollanda eğitim sisteminin Hollanda'yı tanıtan programlar düzenlediğini bu sebeple Hollanda kültürüne, müzelerine ve şehirlerine yabancı olmadıklarını ama STK'nın da destekleyici nitelikte olduğunu ifade etmiştir. K20 konuya ilişkin düşüncelerini şöyle ifade belirtmiştir

> Burada okullarda çocuklara Hollanda'yı gezdiriyorlar, müzeleri, eğlence yerleri gibi. Ama teşkilatın da bize az önce dediğim gibi ekstra katkısı oluyor. Hollanda'yı konu alan programlar, siyasi, kültürel, insan ilişkileri olsun çeşitli konularda belgesel ya da programlar olabiliyor. Bizim burada arkadaşlarla bir araya gelip mesela Hollanda hakkında, siyasetle ilgili konuşuyoruz. Hollanda gündemini takip etmiş oluyoruz. Özellikle gazete ya da haber okumayan arkadaşlara fayda sağladığını düşünüyorum, Hollanda'daki olaylardan haberdar olmuş oluyorlar.

Hollanda Türk Federasyon Genel Başkanı Murat Gedik, Hollanda'yı, Hollanda kültürünü bilmeye tanımaya ilişkin şunları belirtmiştir (Amsterdam,2018):

> Aklı başında, Özgüveni olan, değerleriyle kavgalı olmayan, etrafında parmakla gösterilen kültürlü eğitimini almış bir nesil. Hollanda'yı etrafını iyi tanıması bilmesi de gerekir. Ben şuna da karşıyım Türkiye'de milli takımı geçtim herhangi bir takımların kalecisine kadar, yedek futbolcusuna kadar her şeyini biliyor ama burada Hollanda'daki Hollanda milli takımından hiç kimseyi bilmiyor. O kabul edilemez. Türkiye'nin Cumhurbaşkanını müşavirlerine kadar biliyor ama Hollanda da kral kim onu bilmiyor. Böyle olmaz. Kişinin bulunduğu yeri iyi bilmesi lazım. Hollanda'nın kaderine biz ortağız. Buranın iyi olması bizi etkiliyor, buranın kötü gitmesi bizi de etkiliyor.

STK'ların Kendisi Toplumla, Kurumlarla, İletişim Halinde

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 7 katılımcı, STK'ların toplumla, kurumlarla iletişim halinde olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar, STK'ların kişilerden bağımsız olarak, kurumsal ve tüzel kişiliğiyle toplumun kurumlarıyla irtibat ve iletişim halinde olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda devletin çeşitli kurumlarının ve belediyenin STK'larla iş birliği içinde ve iletişim halinde olduğu belirtilmiştir. Bu durum STK'ların, toplumla ve kurumlarla geliştirdiği ilişkiler ve kurduğu sosyal bağlar kapsamında sosyal sermaye yönünü göstermektedir. İlişkiler ağı, sosyal sermayenin önemli bir unsurudur. Çünkü toplumla ilişkiler geliştirmek veya kurumsal ilişkiler geliştirmek, belli bir çevre oluşturmak ve sosyal bağlar geliştirmek sosyal sermayenin varlıklarıdır. Katılımcılardan K24 STK'nın Hollanda'daki diğer kurum ve kamu kuruluşlarıyla iletişimini yaptıkları faaliyetler üzerinden şöyle açıklamıştır.

> İftar programlarına lokal bazda bulunmuş oldukları semtin yerel yönetimindeki yöneticileri, parti yöneticilerini, semt polisini, itfaiye alanında yani itfaiyeden işçilerin veya yöneticilerin, sivil toplum kuruluşlarının gibi kanaat önderlerinin, yöneticilerinin davet edilmesini istiyoruz. Bunu bölge düzeyinde de yapıyoruz yani. Hollandalıları da davet ediyoruz. Belediye başkanı geliyor, semt polisi geliyor.

Millî Görüş Teşkilatı Kuzey Hollanda Bölge başkanı Oktay Dalmaz STK'nın belediyelerle, kurumalarla olan temaslarını şöyle açıklamıştır (Amsterdam,2018):

> Çok istediğimiz düzeyde değil. Hiç yok da değil. Yerel bazda biz bunları tavsiye ediyoruz. Belediyelerle özellikle temasta olunması gerektiğini, bu konuda belediyelerin STK'larla ilgilendiği bölümündeki sorumlu kişi onlar üzerinden

> birtakım çalışmaların yapılmasını biz tavsiye ediyoruz. Yeterli düzey değil ama o kadar da kopuk değil.

Hollanda Türk Federasyon Başkanı Murat Gedik Hollanda'daki belediye ve kurumlarla olan irtibat ve iletişimlerinden şöyle bahsetmiştir (Amsterdam,2018):

> Burası ilk kurulduğunda birinci kuşak tarafından ve farklı bir yapı arz etmekteydi, öncelikle iletişim sorunları yaşanmaktaydı dil kaynaklı. Ancak şu an burada doğup büyüyen neslin yönetime gelmesiyle dil bilmemeye bağlı sorunlar aşılmıştır. En bariz örneği Hollanda kurum ve kuruluşlarıyla iletişim olayı Hollanda medyasıyla iletişim olayı. Çünkü onun içinde yetişiyoruz. Türk Federasyon olarak bizim özellikle son 5 senedir başlattığımız bir çalışma var. Örneğin Hollanda da ki bakanlıklar nezdinde görüşmeler, bunu yapıyoruz. Bizim bir başka çalışmamızda teşkilatımızın, binalı teşkilatımızın olduğu yerlerde belediye başkanlarını ziyaret ediyoruz birebir. Çünkü belediye başkanı burada önemli, belediye başkanı aynı zamanda validir. Sistem burada değişik olduğu için. Bir sohbet edilir, hasbihâl yapılır, birbirimizi bilelim, tanıyalım diye.

Katılımcılardan K3 STK'nın Hollanda'daki diğer kuruluşlarla, kurumlarla ve belediyeyle iletişiminden şöyle bahsetmiştir:

> Hollanda'daki çeşitli resmi yerlerle, kurumlarla, ya da derneklerle iş birliği, iletişim halinde yapılan çeşitli projeler oluyor. Bunların anlamı ortaya çıkan projenin yanın da kurumlarla yapılan iş birliğini de sayabilirim. Hollanda gibi bir yerde önem taşıyor.

Hollandalılar, Türkleri ve Türk Kültürünü Türk STK'lar ile Tanımaktadır

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 2 katılımcı Hollandalıların Türkleri ve Türk kültürünü Türk STK'lar ile tanıdığını belirtmiştir. Katılımcılardan K22 düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

> Hollandalılar genelde Türkleri bu tarz derneklerden dolayı tanıyor. (Türkleri)çok fazla bilmedikleri için bunlar çok göz önünde oluyor. Bu derneklerin yaptıklarını da Türklerin kendisiyle, kültürüyle özdeşleştiriyorlar. Bu yüzden bu STK'ların Türk kültürünü temsil ettiğini düşünüyorum.

Katılımcılardan K12 STK'nın Türk kimliğini temsil ettiğini ve tanıttığını şöyle ifade etmiştir:

> Multi kültürel bir ortamda olduğumuz için zaten, kendini kabullendirmek zor yani. Sende ona göre adaptasyon yapman lazım. Bir yabancıya bir Türk'ün varlığını kabul

> ettiremezsin, o yüzden o biraz fedakârlık yapacak, sen biraz fedakârlık yapacaksın. Böyle anlaşacaksınız. Teşkilatta aslında bir aracı oluyor buradaki Türkler için. Federasyon olarak bizleri Hollanda genelinde, Avrupa'daki Türk kimliğini Hollandalılara tanıtmış oluyor, temsil etmiş oluyor. Tek tek kişilerle bunu yapamayız, topluluk olarak temsil ettiğimiz duruşla biliniriz. Basında, medyada Türk kuruluşlarının öne çıkarttığı bu kimlik bilinir.

STK'lar Hollandalı ve Diğer Milletlerden Oluşan Sosyal Çevre Sağlıyor

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 7 katılımcı STK'ların Hollandalı ve diğer milletlerden sosyal çevre sağladığını belirtmiştir. Katılımcılardan K26 STK'nın faaliyetleriyle Hollandalılardan ve diğer milletlerden oluşan sosyal çevresini şöyle anlatmıştır:

> Türkçe bilmeyen insanlar da var, Türk olmayanlar da var, onlar için de yapmamız gerekiyor, herkese açık olan programlar yapılıyor bu yüzden. En çok akademisyenlerin davet edildiği seminerler oluyor, workshoplarımız çok oluyor. Mesela Ebru Sanatı workshop'u yapmıştık. Başka Hüsnü Hat vardı, ok yay, okçuluk workshopumuz oldu. Bunlara herkes gelebiliyordu, mesela Faslılar, Araplar da gelmişti, başka Müslüman kimliğine yakın hissedenler kendini, geliyor. Hollandalılarda da gelen oldu. Türklerin dışında da yabancılarla, o insanlarla da tanışmış oluyoruz, çevremiz büyüyor, onlar bir teşkilattaki arkadaşlarım gibi olmasa da sosyal çevremizde olması lazım. Mesela üniversite biriminde yapılan bir organizasyonda sırf yabancıları çağırıyoruz, Türk olmayanları yani. Hollandalının dışında Ermeni de geliyor başka milletten olanı da geliyor.

Türk Kültürünü Öğrenmek Başka Kültürleri Tanımayı Kolaylaştırıyor

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 6 katılımcı, Türk kültürünü öğrenmenin başka kültürleri tanımayı kolaylaştırdığını belirtmiştir. Katılımcılardan K2, dernekte Türk kültürüyle iç içe olmanın başka kültürlerin farkında olmayı sağladığını şöyle belirtmiştir:

> Derneğe gelmek Hollanda kültürünü tanımayı zorlaştırmak yerine aksine Türk kültürünü öğrendiğin için ezik hissetmiyorsun, gereksiz alınganlıklar olmuyor. Çünkü muhatap olduğun insanın da kültürünü kabul ediyorsun, benim varsa onun da var diyebiliyorsun. Biz de kendi kültürümüzü ne kadar bilip kendimizi tanırsak, Hollanda'da yaşayan başka insanları kültürüyle anlamamızı, empati kurmamızı kolaylaştırır.

Kişinin yaşadığı toplumu anlayabilmesi için Türk kültürünü tanıması gerektiğini belirten katılımcılardan K18 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Bizim gibi anne, babası, atası göçmüş kişilerin buradaki kültürü sorunsuz bir şekilde yaşaması, bunalıma düşmeden, yanlış şeylere kapılmadan bilmesi için önce kendi kültürünü öğrenmesi gerekiyor, sonra yaşadığı toplumu da daha iyi anlar kıyaslama imkânı bulur. Burada/STK'da toplumdan uzaklaşmayalım diye konuşuluyor, ama bu onlar gibi olalım anlamında değil, burayı iyi bilelim ki kendi haklarımızı daha iyi bilelim. Ama önce kendi kültürünü geleneklerini ahlakını öğrenmeli, o zaman gerisi daha rahat öğrenilir.

Türklere Karşı Oluşan Olumsuz Ön Yargıyı Yıkıyor

Türk gençlerinin Hollanda toplumu ile bütünleşmesinde STK'ların rollerine ilişkin oluşturulan bu temada toplam 12 katılımcı STK'ların Türklere karşı oluşan olumsuz ön yargıları yıktığını belirtmiştir. Bu temada düzenlenen katılımcı ifadelerinde İslamofobi'den, ırkçılıktan, basında ve medyada çıkan olumsuz haberlerden dolayı ön yargıların artmasından ve bunun günlük hayattaki yansımalarından bahsedildiği görülmüştür.

Yapılan görüşmede "Ayrımlaştırma Avrupa toplumlarının sisteminde var ve Hollanda'da kurumsal ırkçılık var" diyen Veyis Güngör konuyla ilgili düşüncelerini şöyle belirtmiştir (Amsterdam):

> Düşünsel baz da oluyor mesela, İslamofobi ciddi bir sorun burada. Irkçılık önemli bir sorun biz onu yapmış olduğumuz toplantılarda ve tartışma programlarında özellikle gençlerin bu konuda neler düşündüklerini merak ederek onlara söz veriyoruz. Onların bu konu hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaları için fırsat veriyoruz. Derneklerin aslında böyle bir platform vermeleri gerekiyor gençlere ki sorunu tespit etsinler ve üzerinden geçsinler diye düşünüyoruz. Hollanda'da basına yansıyan haberlerin %70' i olumsuz, Türkler hakkında.

Katılımcılardan K27 STK'nın ön yargıları yıktığını şu ifadelerle belirtmiştir:

> Hollanda'da büyüyen İslamofobi'yi biliyorsunuz. Irkçılık da yine beni çok rahatsız ediyor. Hiçbir zaman başörtü yasağı olmadı ama her zaman için hep sorgulama oldu. Bunu örtüyorsun neden örtüyorsun. Daha fazla Hollandalı mısın yoksa daha fazla Türk müsün? Senden aslında onların istedikleri, tamam senin özün Türk ama biz senin Hollandalılaşmanı istiyoruz. Daha çok Hollandalı olmamı istediler. Bu ırkçılıkla da biraz alakalı çünkü büyüyen İslamofobi de istemiyorlar artık İslam'ın çok yayılmasını…Teşkilatta buradaki Hollanda hükümetine aslında buradaki kızlarında aslında gayet Türk kimliklerinde özünü koruyarak Hollanda devletine faydalı olduklarını, olabildiklerini göstermeye çalışıyoruz ve gösteriyoruz. Teşkilat her zaman bu önyargıyı yıkmaya çalışıyoruz. Bunu da aynı şekilde seminerlerle yapıyoruz. Dışarıdan insanlar geldiği zaman önyargıları, yanlış anlaşılmaları yıkabilelim diye Hollandaca seminerler yapıyoruz. Buna çok ihtiyacımız var ve böyle dernekler gibi yapan kurumların olması gerekiyor. Ben burada doğma

> büyümeyim ama Türk olduğum için Müslüman olduğum için bana kötülük yapıyor. Öyle durumlarda kendimi yabancı olarak hissediyorum.

Katılımcılardan K10, sosyal medya ve basında yer alan ön yargılı tutumların giderilmesinde STK'nın etkisinden şöyle bahsetmiştir:

> Bizler Hollanda'da kendi Türk İslam hissiyatımızla var olmaya çalışıyoruz, Hollanda'yı buradaki kuralları yok saymayarak. Biz onların dediği gibi entegrasyon demiyoruz, katılım diyoruz. Dernek olarak da Hollanda'da yaşayan Türklerin katılımlarını çok önemsiyoruz. Hollandacanın ne kadar önemli olduğu ve bu topluma iyi bir Hollandacayla iletişim kurmamızın önemi ortada. Çünkü bu kendimizi de daha iyi anlatmamız ve ön yargılı durumları ortadan kaldırmamız için gerekli. Ben Türk toplumunu rencide edecek bir durum, yayın olduğunda hemen cevap yazıyorum, İslam'la ilgili yaftalamalara bilinçli cevap verebilecek bir ekibin olması önemli. Bunun için derneğin de varlığı ve kamu kuruluşlarıyla kurduğu olumlu ilişkiler, çeşitli faaliyetlerle, yayınlarla yaptığı girişimlerle siyasette, sosyal medyada, basında, Hollandalılarla Türklerin iletişiminde doğru anlaşılmaya ve olumsuz yaftalamaları, önyargıları yıkmak için çok etkili olmada önemli bir paya sahip.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerde ve sahada tutulan gözlem notlarında ön yargı ifadesinin ön plana çıktığı görülmüştür. Bazı tema ve alt temalarda bu konuya ilişkin görüşlere rastlamak mümkündür. Bu bağlamda katılımcıların çoğunluğunun bir konuyla ilgili asıl düşüncelerini belirttikten sonra tekrar bir önyargı ifadesine değindikleri dikkat çekmiştir. Katılımcılar basında ve medyada Türklere, Müslümanlara ve göçmenlere yönelik olumsuz haberlerin yer aldığını, İslamofobinin artığını belirtmiştir. Bununla ilişkili, entegrasyon gibi konuların gündemde olduğunu ve kendilerinin Hollanda'da yabancı olarak görüldüğünü ifade etmişlerdir. Bu sebeple görüşmelerde, gençlerin hem içinde yaşadıkları toplumla bütünleşmelerinde hem de iki kültür arasında denge kurmalarında, ön yargıların giderilmesinin gerekliliğine vurgu çok sık yapılmıştır. Yapılan bir araştırmayla karşılaştırıldığında önyargıya ilişkin katılımcı görüşlerinin desteklendiği görülmektedir. Canatan ve diğerleri (2015:112) yapmış olduğu araştırmada, ulusal gazetelerin konularına göre 2014 yılında yazılı basındaki haber sıklığına değinmiştir. Çalışmada sonuçlar tabloda gösterilmiştir. Buna göre:

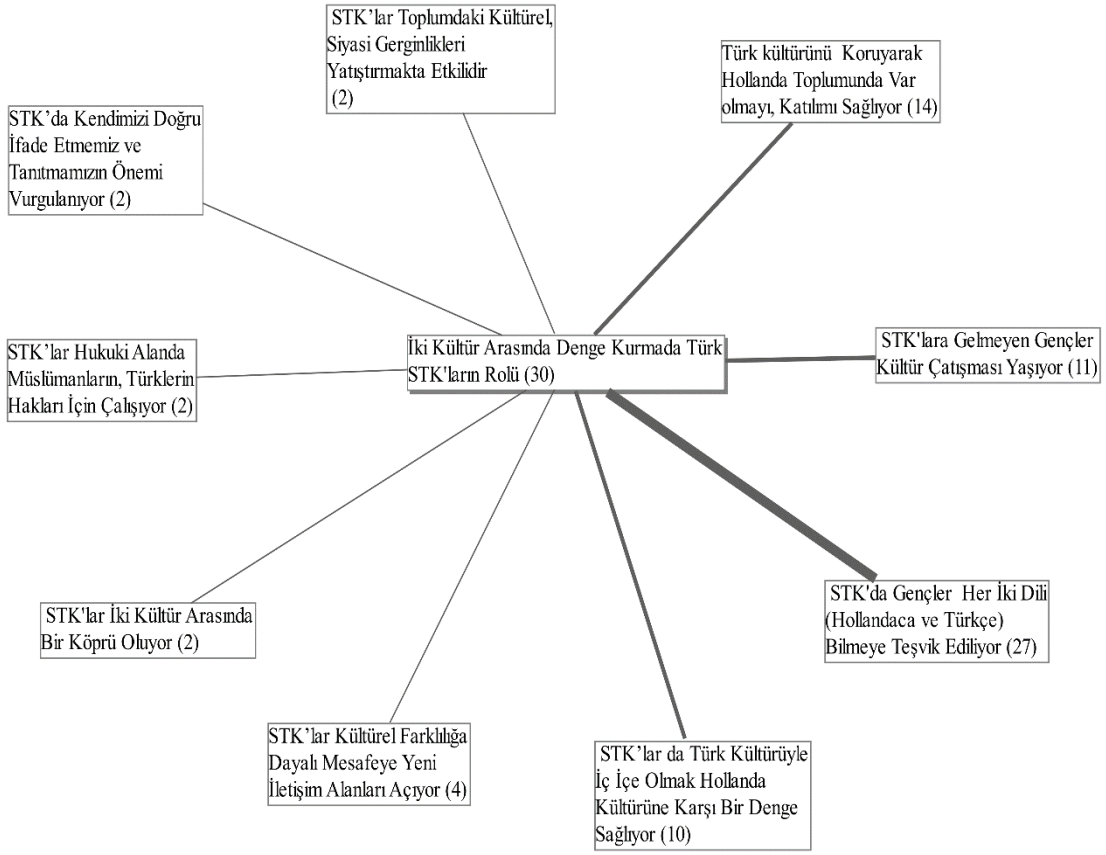
Tablo 6.1. Ulusal Gazetelerde Yer Alan Konuların Haber Sıklığı

	NRC Handelsblad	De Volkskrant	Nederlands Dagblad
İslam	587	601	518
Cami	293	237	186
İslamofobi	12	18	13
Entegrasyon	426	275	184
Göçmenler	380	259	235
Göç	304	231	156
Yabancılar	166	214	56
Türkler	287	1241	137

Kaynak: (Canatan ve diğerleri, 2015: 112)

2014 yılında araştırmaya dahil edilen ulusal gazetelerde göçmenlere ve azınlıklıklara yönelik en çok "İslam" konusu haber olmuştur. Hollanda ulusal basında 2000 yılı öncesi ve sonrası dönemler incelendiğinde, göçmenlere ve azınlıklara olan tutumların belirgin şekilde değiştiği görülmüştür. 2000 yılında göçmenlere ve azınlıklara yönelik olumlu bir tutum görülürken, bu tutum 2000 yılı sonrası eleştirel ve olumsuz bir tavra dönüşmeye başlamıştır. Öncelikle erken dönemde liberal gazeteler bu olumsuz tutum içine girmiştir, sonrasında ise Katolik ve sol gazeteler bu tavrı sergilemiştir (Canatan ve diğerleri, 2015: 119).

6.8. İki Kültür Arasında Denge Kurmada STK'ların Rolü

Şekil 6.9. Türk gençlerinin iki kültür arasında denge kurmasında STK'ların rolü

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde 9 tema oluşturulmuştur. Bunlar:14 katılımcının ifadesiyle "Türk kültürünü koruyarak Hollanda toplumunda var olmayı, katılımı sağlıyor" teması; 2 katılımcının görüşleriyle "STK'lar toplumdaki kültürel, siyasi gerginlikleri yatıştırmakta etkilidir" teması; 2 katılımcının görüşleriyle "STK'da kendimizi doğru ifade etmemiz ve tanıtmamızın önemi vurgulanıyor" teması; 2 katılımcının görüşleriyle "STK'lar hukuki alanda Müslümanların, Türklerin hakları için çalışıyor" teması; 2 katılımcının görüşleriyle "STK'lar iki kültür arasında bir köprü oluyor" teması; 4 katılımcının görüşleriyle "STK'lar kültürel farklılığa dayalı mesafeye yeni iletişim alanları açıyor" teması; 10 katılımcının görüşleriyle "STK'lar da Türk kültürüyle iç içe olmak Hollanda kültürüne karşı bir denge sağlıyor" teması; 27 katılımcının görüşleriyle "STK'da gençler her iki dili (Hollandaca ve Türkçe) bilmeye teşvik ediliyor" teması; 11 katılımcının görüşleriyle " STK'lara gelmeyen gençler kültür çatışması yaşıyor" teması düzenlenmiştir.

Türk Kültürünü Koruyarak Hollanda Toplumunda Var Olmayı, Katılımı Sağlıyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 14 katılımcı, üyesi oldukları STK'nın Türk kültürünü ve dilini koruyarak Hollanda toplumunda katılımı sağladığını belirtmiştir.

Türk kültürünü koruyarak Hollanda toplumunda var olmayı ve katılımı sağlıyor diyen katılımcılardan K28 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Hollandalılar cuma günleri ya da iş bitince bara giderler, içki içerler, meze kültürü, fındık, fıstık yerler, ben orada olamıyorum şahsen, aynı kültürden olmadığımız için uymuyor bana. O zaman nasıl olur bir uyum hem Hollanda'da Müslüman ve Türk kalabilmek hem de yani Hollanda'da bu şekilde var olabilmek, yani bizleri Hollanda'nın bu şekilde parçası olarak görmeleri gerekir, yine misal katılımın önemi var işte burada. Ama dediğim noktalarda bir katılım, yoksa dinimizce hoş görülmeyen bir boyutta katılım değil. Misal işte, teşkilata gelen gençlerin avantajı ortaya çıkıyor, kendi kimlikleriyle nasıl sorun olmadan yaşayabilirler, kendimizi eve kapatmadan, böyle müesseselerde kazanılan kendini bilme diyebilirim. Hollanda'da hem Müslüman ve Türk kalmalarını sağlayarak, Hollanda'da bizlerin de olduğunu göstermek, katılımlarımızla bir parçası olduğumuzu göstermek. Teşkilatta bunun için çalışmalarımız oluyor, yani nasıl bunu daha yüksek bir yüzdeyle gerçekleştirebiliriz, bunlar için Hollanda'yla ilgili yaptığımız çalışmalar olduğunu söyleyebilirim, burada ayrı bir dünyada değiliz, Hollanda'yı önemsediğimizi, aslında mesajımız açık yani anlayana tabi, biz kendimizi için Müslüman kimliğimizle bunları bunları yapıyoruz ama Hollanda toplumu için de bu uğraşlardayız, yaptığımız çalışmalarımız var teşkilatta.

Katılımcılardan K9, konuya ilişkin düşüncelerinden şöyle bahsetmektedir:

> Hollandalı olmak ne demek, onu anlamlandırabilirsem kafamda, Hollandalı gibi mi yaşamam gerekiyor. Hollanda çok multi kültürel bir ülke oldu artık, o ne kadar Hollandalıysa ben de o kadar Hollandalıyım sadece kültürüm farklı. Hollandalı gibi dil konuşuyorum, yasalara uyuyorum, düzeni bozmuyorum, sadece farklı kültür paketiyle gelmiş büyüklerimiz, ama bu beni daha az Hollandalı yapmıyor. Ben de burada doğup büyüdüm, ben de burada okudum, sadece farklı bir kültürden geliyorum o da hani çok normal. Ama mesela ben kendimi bazen yabancı, buraya ait değil, görüyordum. Özellikle aralarına almayınca bu okullarda, iş yerlerinde hep "White" bakış açısının ben de yarattığı psikolojiyle. Derneğe geldikten sonra kazandığım bir mantalite oldu. Buraya da aitiz, burada doğmuş, büyümüşüz. Uzaklaşmak yerine topluma katılmalıyız, özellikle hem Türk İslam kimliğimizle hem Avrupa'da yetişmiş olmanın verdiği kimlikle katılımımız çok önemli, meslek olarak kendimizi en iyi şekilde ifade edip, bu topluma entelektüel olarak da katkı sağlamalıyız.

STK'lar Toplumdaki Kültürel, Siyasi Gerginlikleri Yatıştırmakta Etkilidir

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 2 katılımcı STK'ların, ev sahibi ülkedeki kültürel ve siyasal gerginlikleri yatıştırmakta etkili olduğunu belirtmiştir Katılımcılardan K4 düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

> Hollandalılarla ve diğer topluluklarla bizi tanımaları için ya da karşılıklı birbirimiz daha iyi anlamamız için, düşmanca tavır gösterenlerin durulmaları için bu karşılaşmaların, yüz yüze iletişimlerin gerçekleşmesi şart. Böylece medya da yaratılan imajın aksi bir durumla karşılaşıyorlar tabi bu iki toplum için iyi bir anlam ifade ediyor. Çoğu zaman ırkçılık konusunda medyadaki yansımalardan dolayı olumsuz bir hal oluyor burada, sorunlar yaşanıyor. Hatta düşmanca tavır gösterenler oluyor, gerginlik yaşanıyor. O zaman bazen kendimi yabancı olarak hissediyorum, medyada genelde, Mecliste birisi vardı, siyasetçi o daha çok karıştırdı böyle şeyleri, ya da olan bazı olaylarda ırkçılık oluyor, o zaman iki taraf da birbirinden uzaklaşıyor. Ama böyle dernekler araya giriyor, bazen etkinlikler ortak etkinlikler düzenleniyor Hollandalıların ve derneğin yaptığı burada yaşayan herkesin davetli gidebileceği ya da içinde bulunabileceği etkinlikler. Yüz yüze iletişim kuruyoruz, konuşuyoruz. Sonrasında kültürel ilişkilerde gelişiyor, mesela Ramazansa hemen bir iftar organize ediliyor, o dönemler yapılan faaliyetler, belki siyasi düzeyde çok etki etmese de halkın kendi içinde bir barış yaratıyor, insanların anlaşabileceği bir ortam yaratıyor. Ama siyasette de önemli adımlar atan gençlerimiz var onların da siyasi ilişkilere katkısının olacağını düşünüyorum gerginliklerin düzelmesi için.

STK'da, Kendimizi Doğru İfade Etmemiz ve Tanıtmamızın Önemi Vurgulanıyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 2 katılımcı, STK'da gençlerin Hollanda toplumunda kendilerini doğru ifade etmelerinin ve tanıtmalarının öneminin vurgulandığını belirtmiştir.

Ev sahibi ülkede doğmuş büyümüş bir neslin köken kültürünü ve dinini toplumdaki diğer insanlara doğru bir diyalogla anlatmasının toplumda hoşgörü yaratacağını ve olumlu ilişkiler geliştirebileceğini katılımcılardan K27 şu sözlerle ifade etmektedir:

> Medyada nasıl report edildiğimizi(bahsedildiğimizi) biliyorsunuz. İşte öldüren yıkan Müslümanlar olarak bahsediyorlar. Türkler hakkında olumsuz şeyler bahsediyorlar. Vatanımıza sahip çıktığımız için. Kendi özümüze kimliğimize sahip çıktığımız için böyle şeyler söylüyorlar. Kendimizi doğru anlatabilmemiz için teşkilatın faydasını gördüm, bizim de dikkat etmemiz gerektiği kendimizi doğru anlatıp daha doğru bir iletişim kurmamız için nasıl bir şeyler yapabiliriz diye tavsiyelerde bulunuyorlar. Mesela ben fevri olduğum zamanlarda dışarıdan işte bak Türkler sinirli, tepkili gibi gözükebiliyorum. Ama daha sakin kendimi, davamızı kendimizden emin, argümanlarla destekleyerek kendimizi anlattığımızda dinleyenin de düşüncesi

> değişebiliyor… Hollandalılar gibi bir Hollandacayla Türklerin; Müslümanların aslında kim olduğunu, ne yaptıklarını anlatırsak bunu değiştirebiliriz. Müslüman olmamız onları rahatsız ediyor ama kendimizi anlatırsak, bunu düzeltmek için adım atmış olacağız.

Katılımcı K29, Hollanda toplumuna kendilerini doğru bir şekilde anlatabilmek için STK'nın yapmış olduğu projelerin bir fırsat olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

> 'Sefer Tası' projesi, 'buyrun ben Müslümanım' gibi projeler Hollanda' da yaşayan farklı kesimlerden milletlerden insanlarla iletişime geçtiğimiz, halka kendimizi anlatmak onlarla iletişim kurmak için vesile olan programlarımız var. Kültürümüzü göstermiş olduğumuz, kendi dinimizin de güzelliğini, yardım severliğini, yapıcılığını göstermiş olduğumuz programlar, bunlar. Kendimizi daha iyi anlatmanın en iyi yolu hani derler ya söz uçar ama davranış kalır, böyle organizasyonlar daha etkileyici oluyor bir iletişim kurup kendimizi anlatmak için.

STK'lar Hukuki Alanda Müslümanların, Türklerin Hakları İçin Çalışıyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 2 katılımcı Türk STK'ların hukuki alanda Müslümanların ve Türklerin hakları için çalıştığını belirtmiştir. STK'ların kuruluş amaçlarına göre birçok işlevi olabilmektedir ve bu durum üyelerin bir STK'ya gelme sebebini de belirlemektedir. Ortak amaçlarda buluşmak, bu hedefler için karşılıklı iş birliğinde bulunmak ve böylece karşılıklı fayda sağlamak, STK'ların ve üyelerinin bir grup olarak bir araya gelme prensiplerini oluşturmaktadır. STK'ların belli bir faaliyette ya da çalışmada bulunması onların gerçekleştirmek istediği hedeflerini de göstermektedir. Görüşme yapılırken, katılımcılara özellikle hukuki alan da Müslüman ya da Türklerin hakları için çalışmalar yapılıp yapılmadığı sorulmamıştır. Bu tamamıyla sahada ortaya çıkan bir veri olma özelliği göstermektedir. Katılımcılara, iki kültür arasında hatta toplumda STK'ların denge sağlama işlevine dair sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların, önceden sorulara hazırlanmadan doğaçlama cevap verdikleri göz önüne alındığında STK'nın bu yönünün her katılımcının aklına gelmemiş olma ihtimali bulunmaktadır. Çoğunluğun STK'nın bu çalışmalarını söylememiş olmasını, genellenebilir ya da genellenemez bir durum olarak değerlendirmemek gerekmektedir. Dolayısıyla oluşturulan bu tema diğer temalardan ayrı olarak değerlendirilmeye müsaittir. Çünkü STK'nın Müslüman hakları ya da Türklerin hakları için çabaladığı bunun için fiiliyata geçtiği ve bazılarında sonuca ulaştığı verileri elde edilmiştir. Bu veri, STK'nın katılımcılarda yarattığı memnuniyet, katkı, beklenti gibi kişiye özgü bir cevabın dışında STK'nın işleyişine

yönelik reel bir bilgi niteliğindedir. STK'nın kendi işleyişinde yürüttüğü bir çalışmadan bahsedilmektedir. Dolaysıyla bu veri katılımcı sayısıyla ilişkili olarak değil STK'nın çalışmalarına ilişkin bir veri olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılardan K24 STK'nın Müslüman hakları için çalışmalarda bulunduğunu şöyle açıklamıştır:

> Gidin Hollanda süpermarketine, Türklere ait veya yabancı uyruklu Faslılara, Surinamlara ait, bu çoğunlukta olan yabancı uyruklulara ait gıda maddelerinin ürünlerini satın alabilirsiniz, yer vermişler. Mesela bizim bakliyatlarımız satılıyor, Türk ürünleri olarak ama et mamulleri de satılıyor. Teşkilatın bu yönde faydası, mesela bu helal kesimle ilgili bir ara Hollanda'da ciddi manada şoklu kesim mesela bunlar ciddi anlamda tartışılır hale gelmişti. O zaman burada bir çatı kurum var, Müslüman teşkilatların olduğu. O zaman bir iş birliği yaparak, Yahudiler de işin içerisindeydi. Ciddi bir çalışma yapılarak bu yasa çıkmadı. Mesela böyle hizmetleri var. Sadece dini alandan cami hizmetleri değil. Hukuki alanda da böyle bu kurumumuz bu teşkilatımız hizmet veriyor. Müslümanların haklarını savunuyor, uluslararası arenada ve yaşamış olduğumuz ülkelerde.

Katılımcılardan K19 ise STK'nın Avrupa Türklerinin hakları için çalışmalarda bulunduğunu şöyle açıklamıştır:

> Bir Algı operasyonu var Hollanda devletinin uygulamış olduğu, çifte vatandaş olduğunuz zaman kimlik kartında 'Hollandalı Türk' diye yazar, 'Türk Hollandalı' diye yazmaz. 'Netherlands Turks' diyor. Başarılı olduğun zaman Hollandalı oluyorsun mesela, başarısız olduğun zaman Türk oluyorsun haberlerde de böyle oluyor. Mesela bir Türk başarı yapsın yani Hollanda devletine katkısı olsa Hollandalı diyor, kötü anlamda bir kriminal olaya karıştığında o zaman Türk olarak geçiyor haberlerde, Hollandalı diye geçmiyor o zaman. Türk milleti asimile olmayan bir millet yani nerde olursak olalım, tarihimizden belli. Zaten bu Hollanda'nın sinsi politikaları var yani. Örnek olarak 2007 yılına kadar anaokullarında Türkçe eğitimi veriliyordu ama bunu kaldırdılar, şimdi bunu ne yaptılar, aktardılar, sivil toplum kuruluşlarında veriliyor. Ama okul daha farklı çünkü orda çocuk mecbur kalıyor yani öğrenmek için. Bunun için imza kampanyası düzenlendi Türk dernekleri adına yapıldı. Ama yaptırım gücü olmadı. Teşkilatta da bunların mücadelesini veriyoruz, bazı haklar kazanmak ve kimliğimizle kabul edilmek için

STK'lar İki Kültür Arasında Bir Köprü Oluyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 2 katılımcı, STK'ların iki kültür arasında bir köprü işlevi gördüğünü belirtmiştir. Katılımcılar, hem Türkiye'de yaşayan Türkler ve Hollanda'da yaşayan Türkler arasında hem de Hollandalılar ve Hollanda'daki Türkler arasında STK'ların bir köprü olduğu ve iletişimi güçlendirdiği böylece dengeyi sağladığını belirtmiştir.

Yapılan görüşmede Veyis Güngör, iki kültür arasındaki ilişkilerde STK olarak rollerini şöyle ifade etmiştir (Amsterdam):

> Türk, İslam, var ama bir de bir Avrupa kimliği var bizde, bizim derneğimiz tek kimlikle değil, yani derneğimize gelen insanlar da tek kimlikli değil, Hollanda, Müslüman, Türk İslam ve Avrupa kimliğinden oluşan birçok yönlü bir kimlik söz konusu burada. Bu çok normal çünkü, hepsinden bir şey barındırıyor. Bizim kurum olarak yapmış olduğumuz ve bakış açımız şu, yani zaten Türk kimliğimizi inkar ederek o kimliği evde bırakarak veyahut da o kimliği kamufle ederek içinde bulunduğumuz toplumda bu ülkede başarılı olamazsınız, o hem psikolojik olarak insana rahatsızlık verir, hem de dürüst olmadığınız için, bir şeyleri sakladığınız için, başarı oranınız çok düşük olur, biz açıkça Türk İslam Kültürünün değerlerine sahip olduğumuzu ve bunun insanlık için halen bir şeyler verebileceğini iddia ederek içinde bulunduğumuz ülkenin de değerlerinden veyahut da medeniyetinden alacaklarımızla aslında iki dünya arasında iki medeniyet arasında bir köprüyü biz bilmeden oluşturuyoruz, çünkü Türkiye'de yapmış olduğumuz faaliyetlerle Avrupa değerlerini aslında orada tanıtıyoruz, burada yapmış olduğumuz faaliyetlerle Türk kültür değerlerini tanıtıyoruz.

Katılımcılardan K3 STK'ların denge sağlamasını köprü işlevi benzetmesiyle şöyle açıklamaktadır:

> Türkiye'den çeşitli yazarların, akademisyenlerin getirilmesi, kitap tanıtımları oluyor. Diğer yandan Amsterdam tartışmaları var, yani fikir alışverişinde bulunulur. Geçen senelerde Hollandaca da yapıldı, Hollandalılarla olalım diye. Çünkü onlarda artık sormaya başlıyor, siz kimsiniz, ne iş yapıyorsunuz diye. Türkevi'nin bir misyonu var, bu misyonu da hem Hollanda'da yaşayan Türkler için, Türkiye ile Hollanda'daki Türkler arasında köprü olmak her konuda hem de diğer taraftan da Hollanda'da yaşayan Türklerle Hollandalılar arasında bir köprü olmak.

STK'lar Kültürel Farklılığa Dayalı Mesafeye Yeni İletişim Alanları Açıyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 4 katılımcı, Türk STK'ların kültürel farklılığa dayalı mesafeye yeni iletişim alanları açtığını belirtmişlerdir: Bu konuya ilişkin saha notlarıyla da uyum gösteren görüşme verilerinde dikkat çeken nokta, katılımcıların ev sahibi ülkenin kültürü ve köken kültürleri arasındaki farkları ve bunun sonuçlarını analiz etmeleridir. Katılımcılar alkol örneği ve Hollandalıların gece dışarı çıkma alışkanlığı üzerinden nasıl bir iletişimsel kopukluk yaşandığını anlatmıştır. Diğer yandan kültürel farklılıklara örnek olarak yeme tercihleri üzerinden nelerin iletişimde kopukluk yaratmadığını ve Hollanda'da alışılan bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların kültürel farklılıklardan dolayı oluşan iletişimsel mesafeleri doğal gördükleri ve bunun

STK'ların işlevleri ile çözülebileceğine ilişin vurgusu dikkat çekmektedir. İki kültür arasında denge sağlanmasında STK'nın etkisi, kültürler arası farklılıklardan kaynaklı iletişimsel mesafelerin giderilmesinde kendini göstermektedir. Katılımcılardan K10'un kültürel farklılıkların yarattığı iletişimsel mesafeyi ve bunun çözümünde STK ile olan ilişkisini şöyle anlatmıştır:

> Bizler ailelerimiz tarafından çok örf ve adetlere göre yetiştirildik, o yüzden ister istemez Hollandalı kültürüyle bazı şeylerde çatışıyor, yaşam tarzımız. Düşüncelerimiz çok uçuk derecede olmasa da mesela okuldan sonra ne yapıyorlar hadi bira içmeye gidelim oluyor, bizler de dinimize uygun değil, bir de beni de çekmiyor böyle şeyler, dinimizce de yasak. Gitmiyoruz bu yüzden. Daha çok kendi kültüründen insanları arıyorsun, ama bu da bir süre sonra seni uzaklaştırabiliyor Hollanda toplumdan, kişide kopukluk oluyor. Mesela dernekte bizleri ve Hollandalıları bir araya getiren ama dinimize göre de yasak olmayacak şekilde her iki tarafı da memnun eden bir şekilde bir araya getiren organizasyonlarla bir bakıma bu kopukluğu gidermiş oluyorsunuz.

Katılımcılardan, K4 kültürel farklılıkların toplum içindeki iletişimi nasıl etkilediğini ve STK'da yürütülen projelerin bu farklılığa etkisini şöyle açıklamıştır:

> Kültür farkı epey var. Türkler ister istemez birbirini arıyorlar ya da yabancılar birbirini arıyor, o konuda epey bir fark var Hollanda'da. Zaman zaman da kültürel açıdan da sorun oluyordur, mesela gece hayatı bizde öyle yok. O zaman kusura bakmayın ben gelemiyorum, ben gelemiyorum diye aralar kopuyor. Çünkü onların ilgi alanları farklı oluyor, seninki farklı oluyor. Mesela onlar istediğini içiyorlar, bizler Müslümanız içki içmiyoruz. Ama o açılan aralar yapılan başka faaliyetlerle de düzelebilir, derneğin yaptığı birlikte projelere katılarak yine bir iletişim alanı çıkmış oluyor iş dışında. Ya da sosyal sorumluluk projeleri tarzı işlerle de iletişimi yakalamış oluyoruz. Farklı kültürel projelerle o mesafe konulan ilişkiler ya da iletişim yerine yeni bir iletişim bulmuş oluyoruz. Tabi ki hepsinin yeri farklı ama bir yerden iletişimi yakalamış oluyoruz.

Alkollü içki kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların çoğunluğu herhangi bir yadırgama ya da başka olumsuz bir durumla karşılaşmadıklarını ancak farkında olmadan bu durumun kültürel bir mesafe yarattığını belirtmiştir. Çünkü içkili bir mekânda bir araya gelen Hollandalılara eşlik edemediğini belirten gençler, zamanla ortak vakit geçirebilecek başka bir ortamlarının olmadığından bahsederek iş dışında iletişimin çok sınırlı kaldığını belirtmiştir. Katılımcı gençlerin değerlendirmelerinden yola çıkarak STK'ların, gençlerin ortak vakit geçirebildiği kültür alanları ve sosyal ortamlar oluşturarak Hollandalılarla, Türk gençlerini ve diğer milletten olan kişileri bir ara getirdiği ifade edilebilir. Bu faaliyetlerinde ulus ötesi ilişkileri ve aidiyetleri geliştirmesi açısından rol oynadığı belirtilebilir.

STK'lar da Türk Kültürüyle İç İçe Olmak Hollanda Kültürüne Karşı Bir Denge Sağlıyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 10 katılımcı STK'larda Türk kültürüyle iç içe olmanın Hollanda kültürüne karşı bir denge oluşturduğunu belirtmiştir. Bu temada düzenlenmiş verilerde katılımcılar, küçük yaşlardan beri okulda, dışarıda, işte Hollanda kültürü ve sistemiyle iç içe olduklarını Türk kültürünü ise sadece evde aileleriyle kendi özel hayatlarında yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar için STK'lar, aileleri dışında ve bir kuruluş olarak Türk kültürünün temsil edildiği bir yer anlamına gelmektedir. Katılımcılardan K13 düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

> Bütün gün iş de Hollandalılarla ya da diğer milletlerle muhatap oluyoruz Türklerle de konuşuyoruz ama iş ortamı farklı oluyor, işten çıkıyoruz, yine alışveriş, belediye işi, devlete karşı sorunluluklarımız prosedürler her şey Hollandaca, Hollandalılarla muhatabız. Hollandalılarla, Hollandaca konuşarak, buradaki kurallara uyuyoruz. Denge de burası oluyor, teşkilat kendi kimliğimize ait tek yer o yüzden buraya gelerek nefes almış oluyoruz kendi kültürümüzü de yaşamış, aynı kökten insanlarla bir araya gelmiş oluyoruz."

Katılımcılardan K19, iki kültür arasında STK'lar sayesinde bir denge oluştuğunu şöyle belirtmiştir:

> Bizi burada yabancı olarak görseler bile kendimizi yalnız hissetmeyeceğimiz, başımız sıkıştığında gelebileceğimiz, dostlarımızın olduğu bir meclis bu teşkilat. Yabancı bir kültürde sürekli maruz kalıyoruz zaten, kendi Türk kimliğimizin de olması dengesi oluyor kendi içinde. Kültürümüzden ve bizi anlayan insanların arasında bulunmak yalnızlaştırmıyor insanı. Eğer burası olmasa belki kendimizi yalnız, kimsesiz hissedip, kendi kültürümüzden uzaklaşacaktık ve boşlukta belki Hollanda'da yaşayan diğer milletler gibi asimile olacaktık. Kendi kültürümüz, Türk kimliğimiz de kaybolacaktı. Çünkü dışarıda, iş de okulda sürekli Hollandaca konuşuyoruz, Hollandalılarla ve diğer milletten olanlarla muhatabız, buradaki kurallara göre yaşıyoruz, aslında asimile olmak çok kolay. Ailelerimiz belli bir yere kadar bunu sağlayabiliyor. Gençlere Türklük, Türk kültürü bilincini verince ve burada Türk kültürünü yaşatınca çeşitli etkinliklerle, konuşmalarla, bir yanda Hollanda kültürü bir yanda da Türk kültürü gelmiş oluyor yani dengelenmiş oluyor, ama bunlardan birisi gidince ya asimile oluyoruz ya da Hollanda toplumunda uzaklaşıyoruz, tıpkı anne babalarımızın hayatı gibi daha yalıtılmış bir hayat oluyor. Biz onlar gibi kendimizi çekerek yaşamamalıyız aksine topluma katılmalıyız.

STK'da Gençler Her İki Dili (Hollandaca ve Türkçe) Bilmeye Teşvik Ediliyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 27 katılımcı Türk STK'ların hem Hollandacayı hem de Türkçeyi bilmeye teşvik ettiğini belirtmiştir. Bu duruma iki dillilik açısından bakıldığında Güzel (2010:31) iki dillilik her iki dili de çok iyi bir şekilde konuşma, anlama ve kullanma durumu olarak ele alınsa da bazı araştırmalarda iki dilliliğin daha farklı bir durumu anlattığını belirtmiştir. Özellikle bazı yerlerde göç etmiş işçi çocuklarında her iki dilde de yetersizlik ve her iki dile de çok iyi bir şekilde hâkim olamama söz konusudur. Güzel, örnek olarak Haugen'ın iki dillilik anlayışından bahsetmiştir. Buna göre bir dile diğer dile göre daha iyi hâkim olunmasının normalliği üzerinde durulmaktadır. İki dilliliğe ilişkin zıt görüşte ise Bloomfield'in iki dile de aynı oranda hâkim olunması anlayışı verilmiştir.

Katılımcılar her iki dili iyi bir seviyede bilmenin hatta ne kadar çok dil bilinilse o kadar kültürel bir zenginlik olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan K20, her iki dili bilmenin önemini ve STK'nın bu yöndeki tutumunu şöyle belirtmiştir:

> Olması gereken o yani her iki dili bilmek ve konuşmak. Bizlerin Türkiye ile de bağı var, akrabalarımız var, tatillerde gidiyoruz, başka şeyler için gidiyoruz. Ama bir o kadar da burayı da bilmek, öğrenmek zorundayız, burada yaşıyoruz, burada yaşamak için bilmemiz gerekiyor. Teşkilatın bu konudaki tutumunu çok beğeniyorum, Türkçe önemli bilmemiz gerekiyor ama sadece Türkçe diye dayatmıyor, Hollandacanın da önemini anlatmaya çalışıyorlar, güzel bir meslek sahibi olabilmek için, toplumdaki diğer insanlarla anlaşabilmek için, çünkü Hollanda'daki herkesle anlaşabileceğimiz ortak dil neticede Hollandaca. Ne kadar iyi bilirsek hem kendimiz için kariyerimiz için hem de aynı coğrafyayı paylaştığımız insanları tanıyıp daha iyi anlamak için Hollandacanın ne kadar gerekli olduğu bilincini size kazandırıyor teşkilat.

Katılımcılardan K25, Hollanda'ya yaşayan gençlerin ve buradaki Türk STK'ların hem ana dilin hem de ev sahibi ülkenin dilinin bilinmesini önemsediklerini Almanya'daki durumla kıyaslayarak şöyle açıklamıştır:

> Mesela Almanya da daha çok Almanca tercih edilir, bizim teşkilatlarımız tüm Avrupa'da aktif olunca bizim Almanya'da da teşkilatlarımız var, oradaki arkadaşlarla görüştüğümüzde konuşuyoruz genelde zaten Almanya'daki gençler kendi aralarında bile Almanca konuşuyorlar diye. Ama o da onların bizlere göre birkaç kuşak ileride olmasından dolayı oluyor. Bir de Almanlar bu entegreyi Hollanda'dan daha önce bastırmaya başladıkları için belki arkadaşlarda beyinlerine sürekli o şey pompalanınca entegre olman gerekiyor diye. Onlar Türkçeyi daha az konuşur hale

> gelmişler. Hatta hiç konuşamayanlar daha çok. Onların Türkçeleri daha bozuk Hollanda gençlerine bakarsak. Hollandalı gençlerin daha bilinçli olduğunu düşünüyorum, böyle STK'lara gelenler için düşünüyorum daha çok. Bu bilinçlenmede de teşkilatın payı çok. Her iki dili de bilmenin bir anlamı da benim Hollandalıdan daha çok bilgim var, daha çok dünya görüşüm var, daha çok geniş sosyal çevrem var da demek, çünkü her iki dili de biliyorum, kültürlerini de biliyorum, önemini biliyorum demek.

STK'lara Gelmeyen Gençler Kültür Çatışması Yaşıyor

İki kültür arasında denge kurmada Türk STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 11 katılımcı, Türk STK'lara gelmeyen gençlerin kültür çatışması yaşadığını belirtmiştir. Katılımcılar, STK'ya gelmenin Türk kültüründen uzak kalmamak ve aidiyet hissetmek anlamına geldiğini ve bunun gençlerin kültür çatışması yaşamasını önlediğini belirtmiştir. Katılımcılar, Türk kültürünü öğrenmeyen gençlerin aidiyet sorunu yaşadıkları için ne Hollandalı gibi hissettiğini ne de Türk kültürüne aidiyet duyduğunu ve bu sebeple çatışma yaşadığını ifade etmiştir Katılımcılardan K18, STK'ya gelmeyen gençlerin çatışma yaşadığına dair düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

> Ben Hollandalıların çoğunlukta olduğu okula gittim, orada sürekli Bizans zaten o da bir sene anlatılırdı. Kendi tarihleri olmadığı için bir tek İkinci Dünya savaşından bahsedilir, bir de Almanya, Nazilerden, onların yaptıklarından bahsederler. Hep bahsettikleri Anna Frank ve Yahudilere yapılan mezalimden bahsediyorlar. Bunları duya duya yetişiyor bir genç okullarda, bu yüzden bizim de kendi tarihimiz kendi kültürümüzü öğrenmemiz gerekir, öğretmemiz gerekir. Mesela bir Türk'ün özünü, değerlerini, nerden geldiğini bilmesi gerekir, bunu öğrenmezse Hollanda okullarında dayatılanları biliyor anca, ilgisi de yoksa Türkiye'ye kendi kültürüne kimliği nasıl olur düşünmek istemiyorum. Ama biliyor musunuz böyle gençler şimdi olmasa ileride sorun yaşıyor işte o çatışmanın başka bir türlüsünü yaşıyor. Kendini aslında Hollanda kültürüne de ait hissetmiyor bir süre sonra, tam da yaşadıkları bu oluyor. Bir şekilde çıkıyor. O hissettiği kafa karışıklığını dindirecek kendi Türk aidiyeti aslında. Buraya gelen hiçbir kişi böyle bir şey yaşamaz, yaşasa da zaten teşkilatımızda hemen yardımcı olurlar, ilerleyen yaşlarda da yaşamaz çünkü kendi kimliği oturmuştur artık.

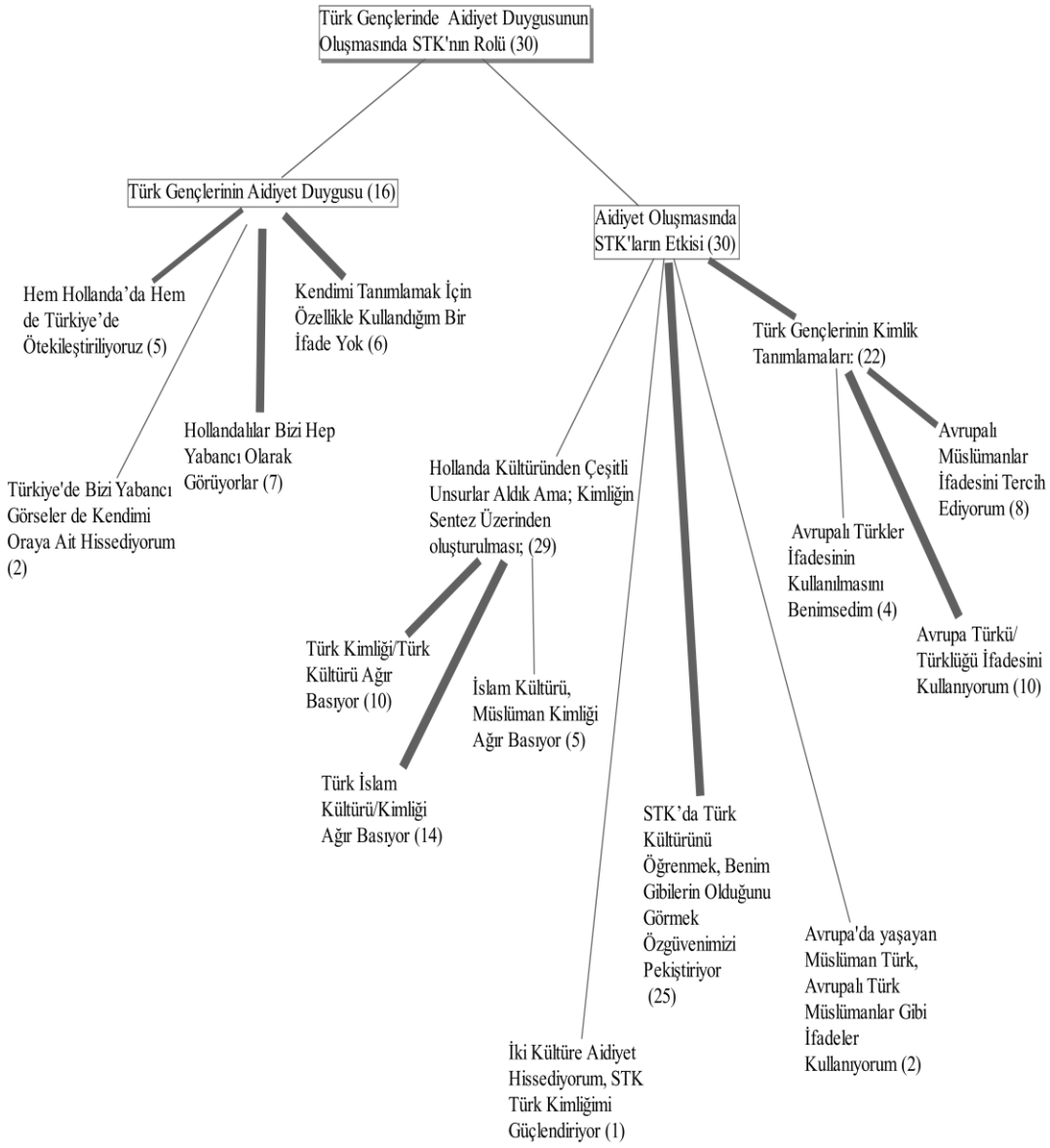
Katılımcılardan K10, gençlerin yaşadığı sorunlara ve yaşadığı ikilemlere dikkat çekerek STK'nın bu açıdan bir misyonu olduğunu şöyle ifade etmiştir:

> Bizim kuşak kendi içinde birtakım sıkıntılar yaşadı, bocalamalar, ama gençlerin bocalama yaşamasında birçok etken var yaşadıkları ülkede, tabi yapılan üstü kapalı dayatmalar da var. Ama gençlerin bu ikilemlere düşmemesi için yollar da var, ben o yollardan birisinin Türk İslam hissiyatı ve duyarlılığı olan derneklere gelmelerinin bir destek olacağını düşünüyorum. Böylece kendilerini zorlayan durumlarda, kimlik çatışmasına yol açan faktörleri daha iyi tolere etmeyi de görüyorlar farkında

> olmadan. Hiçbir derneklere gelmeyen gençler hangi kültüre nasıl ayak uyduracaklarını biraz şaşırmış bir kesim oluyor, yani şaşırıyor değiller de zorluk çekiyorlar, çatışma halinde olabiliyorlar hem kendileriyle hem de çevreleriyle, insan ilişkilerinde. Sebebi de bazı durumları tolere edemedikleri için, özgüvenleri de sarsılmış oluyor. Sosyal hayatta karşılaştığın bazı olaylarla nasıl başa çıkacağını da şaşırıyorsun benim bildiğim gittiğim, Türk Derneklerimiz, kuruluşlarımız gençlere özellikle bunu kazandırması misyonuyla da hareket etmekte ve etmeli zaten.

Gençlerin iki kültür arasında denge kurmasına yönelik alt temaları içeren bu bölüme ek bir seçenek olarak Kool'un Hollanda televizyonu ile ulus ötesi Türk televizyonunun izlenme tercihini, ulus ötesi medya kullanımını, kültürel medya ürünlerinin seçimindeki motivasyonları içeren çalışmasının sonuçlardan örnek verilebilir. Kool (2012: 75-76) araştırmasında genç Türk göçmenlerin medya tercihlerinde ulus ötesi televizyondan yeni medyaya (internet, video oyunu, mobil medya cihazları gibi) geçiş yönünde belirgin bir değişim yaşandığını belirtmiştir. Yerli Hollandalı gençlerin medya tercihlerinde de aynı değişim seyri izlenmiştir. Araştırma, Türklerin medya tercihlerinin arka planında kültürel faktörlerin büyük rol oynadığını göstermiştir. Kool Hollanda'da yaşayan Türk gençlerinin değer verdikleri kimliklerinin (Türk yönü anlatılmaktadır) bir parçasını korumak için medyayı kullandıklarını belirtmiştir. Böylece Liberal Batı toplumunda büyümüş Batılı olmayan göçmenlerin torunlarının kimliklerini oluşturan her iki tarafı da (hem kendi kültürleri hem de içinde yaşadıkları toplumun kültürünü) bu şekilde dengelediklerini belirtmiştir. Diğer yandan Kool medya araçlarının bir etkisinden bahsetmiştir. Bu sayede katılımcılar aileleri, arkadaşları hatta Türkiye'deki akrabaları ile temaslar kurabilecek ve Türk sosyal kimlik grubuyla olan bağlarını daha fazla keşfedip güçlendireceklerdir.

6.9. Türk Gençlerinde Aidiyet Duygusunun Oluşmasında STK'ların Rolü

Şekil 6.10. Türk gençlerinin aidiyet duygusunun oluşmasında STK'ların etkisi

Türk gençlerinin aidiyet duygusunun oluşmasında STK'ların rolüne ilişkin katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde 2 tema ve onların alt temaları oluşturulmuştur. 16 katılımcıdan elde edilen verilerle "Türk gençlerinin aidiyet duygusu" teması oluşturulmuştur. Bu tema içinde 4 alt tema düzenlenmiştir. Bunlar; 5 katılımcının görüşüyle "hem Hollanda'da hem de Türkiye'de ötekileştiriliyoruz" alt teması, 2 katılımcının görüşüyle "Türkiye'de bizi yabancı görseler de kendimi oraya ait hissediyorum" alt teması, 7 katılımcının görüşüyle "Hollandalılar bizi hep yabancı olarak görüyorlar" alt teması, 6 katılımcının görüşüyle "kendimi tanımlamak için özellikle kullandığım bir ifade yok" alt teması oluşturulmuştur.

Diğer bir tema ise toplam 30 katılımcının ifadesiyle düzenlenen “aidiyet oluşmasında STK’ların etkisi” temasıdır. Bu tema içinde 5 alt tema ve iki alt temanın da kendi alt temaları düzenlenmiştir. Tabloda toplam görüş sayısı ile toplam katılımcı sayısı arasında fark olduğu görülmektedir. Bunun sebebi bir katılımcının birden fazla görüş bildirmesi ve elde edilen bu görüşlerin farklı alt temalarda düzenlenmesidir.

6.9.1. Türk Gençlerinin Aidiyet Duygusu

Toplam 16 katılımcının ifadesiyle “Türk gençlerinin aidiyet duygusu” teması düzenlenmiştir. Buna bağlı 4 alt tema oluşturulmuştur. Bu tema ve alt temalarında katılımcılar, göçmenlik geçmişlerine yönelik nasıl bir tavırla karşılaştıklarını belirtmektedir. Bu kısımda yer alan alt temalar, katılımcıların STK’lardan bağımsız olarak değindikleri ifadeleriyle düzenlenmiştir. Görüşme esnasında zaman zaman katılımcılar, kendilerine sorulmayan birtakım konulara değinebilmektedir. Eğer bu durum odaklanılan konuyla ilgili daha farklı veriler sunuyorsa, çalışmaya katkı sağlamaktadır. Soruların yarı yapılandırılmış olmasının özelliğine dayanarak eğer araştırmaya verimli olacağı düşünülüyorsa, katılımcının söylediklerine ilgili daha derinlemesine bilgi almak için yeni sorular eklenebilmektedir. İlk üç alt temanın içerisinde düzenlenmiş veriler STK’larla ilgili olmayan direkt olarak katılımcıların kendileriyle ilgili olan verileri içermektedir. Katılımcılar, ev sahibi toplumun veya köken toplumun kendilerine nasıl bir tutum içinde olduğuna dair görüşlerini belirtmiştir.

Hem Hollanda’da Hem de Türkiye’de Ötekileştiriliyoruz

“Türk gençlerinin aidiyet duygusu” teması içinde yer alan bu alt temada toplam 5 katılımcı Hollanda’da ve Türkiye’de ötekileştirildiklerinden ve farklı görüldüklerinden bahsetmiştir. Katılımcılar, her iki ülkenin yerli halkının davranış ve tutumlarının kendilerinde oluşturduğu duyguyu ve algıyı belirtmektedir. Ayrıca bu duruma yönelik duygu ve düşüncelerini anlatırken “ayrımcılık, Alamancı, Almancı, yabancı, ötekileştirme, kabul görmeme” ifadelerini kullanmışlardır. Buna ek olarak dikkat çeken bir durum ise “Avrupalısınız” ya da “Avrupa’dan gelme” söylemlerinin bir ötekileştirme ifadesi bağlamında kullanılması veya karşı tarafın bu şekilde algılamasıdır. Katılımcılar bulundukları ülkede (ev sahibi ülke ya da köken ülke) yabancı hissettiklerini ya da yabancı hissettirildiklerini ifade etmiştir. Bir bakıma katılımcıların ayna benliklerini yansıttıkları görülmektedir.

K17 hem köken ülkede hem de ev sahibi ülkede yabancı olarak görüldüklerini şu sözleriyle açıklamaktadır:

> Biz şimdi Türkiye'ye gittiğimiz zaman bize "Alamancı" gözüyle bakıyorlar, burada kaldığımız zaman yabancı gözüyle bakıyorlar. Yoksa bizim Türkçemiz de iyi Türkiye'de konuşacak kadar, Hollandacamız da iyi burada yaşayacak kadar. Algı açısından iki arada bir derede gibi bir şey oluyoruz. Oraya gitsek de yabancı Hollanda'ya gelsek de yabancı.

K9 ayrımcılık ve yabancı ifadelerini kullanarak her iki ülkede kendine yönelik algıyı şöyle belirtmiştir:

> Aslında şu vardı, Hollanda'da yabancı olarak görülüyoruz ve Hollanda'da asimilasyon var yani, aynı muameleyi Türkiye'de de görüyoruz, Türkiye'de de Avrupalısınız, Avrupa'dan gelmişsiniz, Türk değilsiniz gibi algılanıyor, nasıl diyim yani Türkiyeli Türk değilmişsiniz gibi orada ayrımcılık burada ayrımcılık öyle.

Türkiye'de Bizi Yabancı Görseler de Kendimi Oraya Ait Hissediyorum

"Türk gençlerinin aidiyet duygusu" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 2 katılımcı, Türkiye'de yabancı görülmelerine rağmen kendilerini oraya ait hissettiklerini belirtmiştir. Bu kısımda köken ülkede yaşayan insanların katılımcılar hakkındaki düşüncelerini ve sosyal etkileşim sırasında katılımcıların, karşılaştıkları tutum ve davranışları nasıl anlamlandırdığı yer almaktadır. Katılımcıların bulundukları ülkede "yabancı", "öteki" gibi bir söyleme maruz kalmalarına rağmen hissettikleri aidiyetin bundan etkilenmediğini ve kendi aidiyet duygularını oluşturabildiklerini ayrıca bunu rahatça ifade edebildiklerini görmekteyiz.

K10 kendini Türkiye'de yabancı ya da öteki görmediğini şu sözlerle ifade etmiştir:

> Türkiye'ye gittiğimde de beni daha çok öteki, yabancı olarak gördüklerini düşünüyorum. Neden bir şekilde anlaşılıyor zaten, Türkiye'den gelmediğin, ona da sinir oluyorum, anlamalarını hiçbir şekilde istemiyorum ama bazen oluyor tabi. O yüzden farklı davranabiliyorlar, ama ben hiç öyle düşünmüyorum, kendimi Türkiye'de yabancı öteki gibi görmüyorum.

K3 ise Türkiye'ye gittiği zaman duyduğu aidiyet hissinden şöyle bahsetmektedir:

> Türkiye'ye gittiğim zaman müthiş bir şekilde kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum. Ama orada senin başka bir yerde yaşadığın konuşmandan tavırlarında her şeyden fark ediliyor, mesela memleketimde daha çok şiveli konuşurlar ama ben öyle konuşmayınca hemen fark ediliyor.

Hollandalılar Bizi Hep Yabancı Olarak Görüyorlar

"Türk gençlerinin aidiyet duygusu" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 7 katılımcı Hollandalıların kendilerini hep yabancı olarak gördüğünü belirtmiştir. K22 'biz' ifadesini kullanarak, kendini ve kendi gibi Türk gençlerini kastederek Hollanda halkının onlara olan bakış açısını şu sözlerle ifade etmiştir:

> Dışarıda hala Hollanda halkı bize yabancı gözüyle bakıyor. Biz ne kadar burada Hollanda kültürüyle büyüsek de Hollanda kültüründen çok şey aldık ama görüntü olarak bizim yabancı olduğumuz belli. Tabi ki Türk kültüründen de çok şey aldığımız için biz ne kadar Hollandalılar gibi yaşamaya çalışırsak çalışalım bizi her zaman onlar yabancı olarak göreceğini düşünüyorum. Bu belki ilerleyen yıllarda değişebilir ama şimdilik kısa vadede değişmez. Bu açıdan bir sorun yaratabilir bizde çatışma toplumla ya da psikolojik olarak."

Katılımcıların kendi söylemlerinden doğrudan alıntılar yapılan bu kısımda, katılımcının anlatmak istediği düşüncenin bağlamından kopuk olmaması için konuya giriş ifadeleri çıkartılmadan verilmiştir. K25 kendi aidiyetini şu sözlerle ifade etmiştir:

> Hollanda kültüründe bazı alışkanlıkları bilmediğim için bazen sorun oluyor ama o da normal biz Hollandalı gibi yaşamıyoruz, ama Hollandalıya sorabiliyoruz, onlarda yadırgamıyor çünkü zaten Hollandalılar beni Hollandalı gibi görmediği için, zaten kendimi Hollandalı hissetmek zorunda değilim. Çünkü bunu bana bir iş görüşmesinde sordular. Yüzde kaç kendini Hollandalı veya Türk hissediyorsun dediler. Dedim ki yüzde yüz hissetsem sen bana Türk Mehmet mi diyeceksin, Hollandalı Mehmet mi diyeceksin? Benim bu yüzden Hollandalı hissetmeme gerek yok sen zaten beni Hollandalı görmüyorsun ki, ben neden göreyim ki dedim. İşe alındım ama bu biraz daha bilgi amaçlı mı yoksa deneme amaçlı mı soruldu bilmiyorum ama. Yani Hollandalılar bizi Hollandalı gibi görmüyor ki, ben neden hissedeyim ki bunu. Ama diğer taraftan ben Hollandalıları da düşünmem gerekiyor onlarda benim sosyal çevremin bir parçası.

Kendimi Tanımlamak İçin Özellikle Kullandığım Bir İfade Yok

"Türk gençlerinin aidiyet duygusu" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 6 katılımcı kendilerini tanımlamak için her herhangi bir ifade kullanmayı tercih etmediklerini hatta buna gerek duymadıklarını belirtmiştir. "Misafir işçi" ifadesi gibi göçün ilk zamanlarından beri göç etmiş kişileri anlatmak için çeşitli ifadeler kullanılmıştır. Devamında göçmenlerin

Avrupa'daki ikamet, sosyal, politik, hukuksal durumlarına göre birçok farklı ifade kullanılmış ve kullanılmaktadır. Bu tanımların veya ifadelerin özelliği, aslında göçmenin dışındaki kişilerin göçmenleri tanımlamak için yaptığı sıfatlandırmalar olmasıdır. Göç edenler ya da göçmenlik geçmişi olan kişilerde çoğu zaman kendilerini bu ifadeler üzerinden tanımlamış ya da tanımlamak zorunda kalmışlardır. Bu çalışmada göçmenlik geçmişi olan gençlere kendilerini nasıl ifade ettikleri sorulmuştur. Ancak çalışma STK'ların etkisi üzerine bir araştırma olması sebebiyle gençlere STK'ların etkisi bağlamında nasıl bir aidiyet oluşturdukları sorulmuştur. Bazı katılımcılar bu soruya STK'ların etkisinden bağımsız olarak cevap vererek kendilerini nasıl ifade ettiklerini ve tanımladıklarını belirtmiştir. Bu alt tema içinde düzenlenen verilerin bir ortak özelliği de katılımcıların, göçmenler ya da göçmenlik geçmişi olanlar için Hollandalıların kullandıkları ifadelerden bahsetmeleridir. Buna ek olarak kendilerini anlatmak için kullandıkları herhangi bir ifade olmadığını ve bir sıfatlandırma yapmaya gerek duymadıklarını eklemişlerdir.

K1 göçmen geçmişi olan kişiler için kullandığı özel bir ifadenin olmadığını şu sözlerle belirtmiştir:

> Hollandalı değilim, Türküm, ama bizler göçmedik, burada doğduk, kendimi göçmen olarak da görmüyorum. Bildiğim kadarıyla öyle spesifik bir kullanım yok, dernekte de birkaç ifade kullanıyor. Ama özellikle bizi tanımlayan derneğin kullanımıyla simgelenen çok genel bir tabir şu an aklıma gelmiyor varsa da. Hollanda doğumlu Türkler, buradakiler gibi Hollandalı Türkler, Avrupalı Türkler ya da hepsi, bizi anlatıyor, öyle bir çaba içinde değilim sanırım siz sorana kadar da acaba kendimize ne demeliyiz diye düşünmedim.

K4 Türkiye'den Hollanda'ya göç etmiş Türkleri anlatmak için çeşitli ifadelerin kullanıldığını ancak kendisinin böyle bir tanımlamaya gerek görmediğini şu sözlerle ifade etmektedir:

> Çok çeşitlendirilebilir, bunu uzun uzadıya düşünmedim aslında, günlük hayatta bende işte şuyum buyum demiyorum açıkçası, bunlar aslında bizim değil, bizim dışımızdakilerin bizi tanımladıkları, biz de kendimizi bu yüzden bir tanımlamaya sokuyoruz. Zorunluymuşuz gibi, öyle hissediyoruz. Hollanda'da zamanında gelip hayat kurmuş Türklerden bahsediyoruz, Türkiye'den uzakta yaşayan Türkleri anlatmak için.

6.9.2. STK'ların Etkisiyle Aidiyet Oluşumu

Toplam 30 katılımcı ifadesinin analiziyle "aidiyet oluşmasında STK'ların etkisi" teması oluşturulmuştur. Bu tema içinde 5 alt tema bulunmaktadır. Bunlar: 22 katılımcının ifadesiyle düzenlenmiş "Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları" alt teması, 1 katılımcının görüşüyle oluşturulan "iki kültüre aidiyet hissediyorum, STK Türk kimliğimi güçlendiriyor" alt teması, 2 katılımcıdan elde edilen verilerle düzenlenen "Avrupa'da yaşayan Müslüman Türk, Avrupalı Türk Müslümanlar gibi ifadeler kullanıyorum" alt teması, 25 katılımcının benzer görüşleriyle düzenlenen "STK'da Türk kültürünü öğrenmek, benim gibilerin olduğunu görmek özgüvenimizi pekiştiriyor" alt teması, 29 katılımcıdan elde edilen verilerle düzenlenen "Hollanda kültüründen çeşitli unsurlar aldık ama; kimliğin sentez üzerinden oluşturulması" alt temasıdır. Bu alt temanın da 3 alt teması bulunmaktadır. Bunlar:5 katılımcının görüşleriyle "İslam Kültürü, Müslüman kimliği ağır basıyor" alt teması, 14 katılımcının görüşleriyle "Türk İslam kültürü/kimliği ağır basıyor" alt teması, 10 katılımcının görüşleriyle "Türk kimliği/Türk kültürü ağır basıyor" alt teması oluşturulmuştur. "Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları" alt temasının da kendi içinde 3 alt teması bulunmaktadır. Bunlar: 10 katılımcının görüşleriyle oluşturulan "Avrupa Türkü/ Türklüğü ifadesini kullanıyorum" alt teması, 4 katılımcının görüşleriyle oluşturulan "Avrupalı Türkler ifadesinin kullanılmasını benimsedim" alt teması, 8 katılımcının görüşleriyle oluşturulan "Avrupalı Müslümanlar ifadesini tercih ediyorum" alt temasıdır.

STK'da Türk Kültürünü Öğrenmek, Benim Gibilerin Olduğunu Görmek Özgüvenimizi Pekiştiriyor

"Aidiyet oluşmasında STK'ların etkisi" temasında yer alan bu alt temada toplam 25 katılımcı STK'da Türk kültürünü öğrenmenin ve kendi gibi gençlerin olduğunu görmenin özgüvenlerini pekiştirdiğini belirtmiştir. Diğer yandan katılımcıların vurguladığı nokta, ev sahibi ülkede doğmaları ve oranın sistemi içerisinde büyümelerinden dolayı dil sorunları olmadığı için kendilerini rahatça ifade edebilmenin zaten bir özgüven yarattığıdır. Ancak katılımcılar, STK'da olmanın bu özgüvenlerini pekiştirdiğini belirtmiştir.

STK'nın aynı kültürden insanları bir araya getirmesi katılımcılar için bir destek olarak görülmektedir. K2 düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

> Burası da kendi güvenini arttıran bir yer. Ama buranın özelliği kendi kültüründen bir yer olması. Arkadaşların olması bir destek oluyor yeri geliyor, eğlendiğin, güldüğün kişiler, bu iş için mecburi iletişim değil, isteyerek kurulan bir iletişim. Onların varlığı tek olmadığını gösteriyor. Sosyal hayatta ya da iş hayatında sahip olduğun özgüveni artıracak başka yollardan bir şey de burası benim için. Ama dernek başlı başına benim özgüvenimi oluşturan yer değil, çünkü kendime güvenim var. Yaptığım birçok aktiviteyle, hobiyle kendimi geliştiriyorum, bunlar da özgüvenimi arttırıyor."

İki Kültüre Aidiyet Hissediyorum, STK Türk Kimliğimi Güçlendiriyor

"Aidiyet oluşmasında STK'ların etkisi" temasında yer alan bu alt temada toplam 1 katılımcı kendi aidiyetinden bahsederken hem köken ülke hem de ev sahibi ülkedeki kültüre aidiyet duyduğunu ancak STK'nın Türk kimliğini güçlendirdiğini belirtmiştir. Bu bağlamda K2 duyduğu aidiyeti ve STK'nın kendisi üzerindeki etkisini şu sözlerle açıklamıştır:

> Burada yoğun olarak Hollandalılarla iletişim halinde olduğum için, ben yaşadığım ülkenin kültürüyle bütünleştiğimi düşünüyorum. Onlar gibi yaşıyorsun kuralcı, yemene kadar öyle. Yemek kültürümde mesela daha çok onların kültürü. Mesela onların bir şeker gibi bir yiyeceği var Türkler onu çoğu zaman sevmez ama ben seviyorum. Ya da sabah kahvaltılarında onların ürettikleri şeyleri yiyorum, daha çok Türk kahvaltı değil de Hollandalı kahvaltı yiyorum. Diğer yandan STK,bir Türk bakış açısını da göstermiş oluyor aslında o yüzden dengelenmiş de oluyor, buraya gelerek Türk kültürüyle ilgili etkinlikler oluyor, Türkçe konuşuluyor, Türk yemekleri yeniyor, bunlar da benim Türk yanımı, Türk kimliğimi güçlendiriyor. Evde Türk kültürü yaşanıyor. Tabi ki kök olarak Türk kültürüne aitim, Türküm, Türk hissediyorum, ama diğer yandan buranın kültürünü de iyi biliyorum ve bu kültüre göre davranıyoruz yeri geliyor, kuralları, bir olaya bakış açın, o yüzden her iki kültüre de duruma göre aitlik hissediyorum.

Avrupa'da Yaşayan Müslüman Türk, Avrupalı Türk Müslümanlar Gibi İfadeler Kullanıyorum

"Aidiyet oluşmasında STK'ların etkisi" temasında yer alan bu alt temada toplam 2 katılımcı, kendilerini tanımlarken Avrupa'da yaşayan Müslüman Türk, Avrupalı Türk Müslümanlar gibi ifadeler kullandıklarını belirtmiştir. Katılımcılardan K24, STK ve kendisinin hangi ifadeyi tercih ettiğinden bahsederken diğer yandan basının ve Hollanda toplumunun kendilerini nasıl isimlendirdiklerini de şöyle açıklamıştır:

> Şu var Hollanda'da vatandaşlık meselesiyle de biraz ilintili, bizler burada, Hollanda'da yaşayan Türkler, Hollandalı Türkler şeklinde tanımlanıyoruz genelde. Ama biz Türkler tarafından daha çok Avrupalı Türkler, Avrupa'da yaşayan Türkler olarak daha çok kullanılıyor. Ama az önceki örneğini vermiş olduğum Türk asıllı Hollandalılar, vatandaşlık olduğundan dolayı, Hollanda vatandaşı olduğundan dolayı,

> bundan dolayı genelde Hollanda'da bu tabir kullanılıyor. Ama biz içsel Avrupa'da yaşayan Müslümanları kullanıyoruz. Ama o dışarıdaki basında, onların kullandığı bir ifade Türk asıllı Hollandalılar. Bir de Hollanda'da bizler için kesimler farklı farklı kullanıyor, ama içsel olarak biz Avrupalı Türk Müslümanları, Avrupa'da yaşayan Türkler. Cemaat içerisinde Avrupa'da yaşayan Müslümanlar, Avrupalı Müslümanları kullanıyoruz, cemaat içerisinde. Ama dışarıda dediğimiz gibi bu vatandaşlıktan dolayı Türk asıllı Hollandalılar ve o manaya taşıyan şeyler kullanılıyor bizler için.

6.9.2.1. Türk Gençlerinin Kimlik Tanımlamaları

"Aidiyet oluşmasında STK'ların etkisi" teması içinde yer alan bu alt temada toplam 22 katılımcı kendilerini nasıl tanımladıklarını belirtmiştir Verilerin analiziyle oluşturulan bu kısımda katılımcılar, STK'nın kendilerine etkisi bağlamında değerlendirmeler yaparak görüşlerini bildirmiştir. "Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları" içinde üç alt tema daha oluşturulmuştur. Bu 3 alt temada yer alan üç farklı ifade grubunun her birinin, araştırma için seçilen STK'ların bakış açısını yansıttığı görülmüş ve aynı STK'ya giden katılımcıların görüşlerinin aynı olduğu belirlenmiştir. Böylece alt temalar aynı STK'ya giden katılımcı görüşlerinin bir araya geldiği kümeler şeklinde oluşmuştur.

Avrupa Türkü/Türklüğü İfadesini Kullanıyorum

"Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları" üst temasında yer alan bu alt temada toplam 10 katılımcı kendilerini 'Avrupa Türkü' olarak ifade ettiklerini belirtmiştir. Bu alt temada yer alan ortak ifade, Hollanda Türk Federasyon'un benimsediği söylemi yansıtmaktadır. Hollanda Türk Federasyon'dan görüşme yapmak için belirlenen tüm katılımcıların bu konuya ilişkin aynı görüşte olduğu belirlenmiştir. Hollanda Türk Federasyon Genel Başkan'ı Murat Gedik kendilerini nasıl tanımladıklarını şöyle açıklamıştır (Amsterdam, 18.09.2018):

> Biz kendimize Avrupa Türkü diyoruz. Göçmenliğimiz yok bizim hele ki gurbetçiliğimiz hiç yok. Göçmen olumsuz gurbetçi daha da olumsuz. Bizim gurbet olayı bitti. Biz artık buradayız, burada kalıcıyız. Onun için Avrupa Türkü diyoruz. Avrupa Türkü diyoruz, Hollanda Türkü, Almanya Türkü demiyoruz. Batı Avrupa da yaşayan büyük bir ailenin bir parçasını vurguluyoruz. Onun için dil çok önemli. Hepimizin Fransa'da Türkiye'de Almanya'da akrabalarımız var. Şimdi Türkçemizi kaybettiğimizde hangi dilde biz anlaşacağız. Biz halen burada bir yabancıyız. Türkiye'ye gidiyoruz orada da yabancıyız bu sefer gurbetçi gözüyle bakılıyor. Diğer yandan biz burada yerleşiğiz. Gurbetçi, göçmen ifadeleri bizim için uygun değildir. Avrupa Türkü diyoruz. Türk kökenliyi ben kullanmam. Biz şunu diyoruz Türk Federasyonu olarak yine Türk dünyasından bahsederken nasıl bir Kafkas Türklüğü nasıl bir Türkistan Türklüğü, Anadolu Türklüğü var ise biz de Avrupa Türküyüz

> diyoruz. Onun için burada kalıcıyız. Avrupa Türküyüz özellikle Müslüman Türküyüz demeyi gerekli görmüyoruz çünkü zaten Türklerin yüzde doksan dokuzu Müslüman. Yunanistan'ın asimile politikasına göre Yunanistan'da Türk azınlığı yoktur, Müslüman azınlığı vardır. Yani dil gittikten sonra din zaten gidiyor.

K11 kendisini ve Hollanda'da yaşayan Türk topluluğunu kastetmek için kullandığı ifadeyi şöyle açıklamıştır:

> Biz bir Avrupa Türküyüz. Avrupa Türklüğünden bahsediyoruz. Geleceğe baktığım zaman ben Türkiye'ye döndüğümü düşünmüyorum. Türkiye'ye dönmesem de buradaki Türklüğü yaşatmak istiyorum. Onu yaşatabilmek içinde burada belli bir azınlık olmak gerekiyor. İşte azınlık haklarını alarak burada mesela Hollanda'da Almanya'ya yakın Kuzey Hollanda bir millet vardır, onları kabullenmişlerdir. Hollanda'da yaşayan ufak bir millet, ırk olarak farklılar. Onların haklarına erişebilirsek işte o zaman Türkçeyi de ilk okullarda, ana okullarında alabiliyoruz. Çok farklı haklarımız olabiliyor. STK olarak düşüncelerimiz bu şekilde.

K14 aynı STK'ya giden bir başka katılımcıdır ve aynı STK'ya giden diğer katılımcılar ile benzer görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

> Avrupa Türkü olarak tanımlıyorum, teşkilatın Hollanda doğumlu Türk gençlerine aktardığı temsil ettiği bakış açısı da Avrupa Türklüğü ifadesiyle olmakta ve özellikle denilmektedir. Çünkü altında yatan önemli bir anlamı var, Avrupa'da yaşayıp geleceğini kurmuş burayı da bir Türkiye'den sonra ikinci bir yurt görmüş Türkleriz biz.

Şekil 6.10.'da görüldüğü üzere katılımcıların kendilerini tanımlamak için kullandıkları Avrupalı Türkler, Avrupa Türkü, Avrupalı Müslümanlar, Avrupalı Türk Müslümanlar, Avrupa'da yaşayan Müslüman Türk gibi ifadelerin yanı sıra yerli halkın ya da araştırmacıların Hollanda'da yaşayan Türkleri anlatmak için kullandığı ifadeler bulunmaktadır. Çalışmada buna detaylıca yer verilmiştir. Ancak bu bölümde de örnek olması bakımından Kool'ın çalışmasında kullanmış olduğu ifadeler söylenebilir. Kool (2012: 1-3) Rotterdam'da yaşayan genç üçüncü kuşak Türklerin aile, sosyal ilişkiler ve ulus ötesi medya üçlüsü bağlamında sosyal kimlik ve sosyal katılımını; Hollanda televizyonu ile ulus ötesi Türk televizyonunun özelliklerini ele alan çalışmasında bu kuşağı anlatmak için çalışma boyunca "Türk- Hollandalı (Turkish-Dutch)", "genç Türk göçmenler" ve "Türk kökenli gençler" ifadelerini kullandığı görülmüştür.

Avrupalı Türkler İfadesinin Kullanılmasını Benimsedim

"Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları" üst temasında yer alan bu alt temada toplam. 4 katılımcı, Avrupalı Türkler ifadesini kullanmayı benimsediğini belirtmiştir. Bu alt temadaki görüşlerin hepsi aynı STK'ya giden katılımcılara ait bulunmaktadır. Aynı zamanda bu kısım, Türkevi'ne giden katılımcıların görüşlerini yansıtmaktadır. K8 Avrupalı Türkler ifadesini kullanmayı tercih ettiğini şu sözlerle belirtmiştir: "Avrupalı Türkler, biz Türkiye'de büyümedik, kafa yapımız hepimiz Türk olsak da farklı. Ama sadece Avrupa da bir Hollandalı gibi de büyümedik Türk değilmişiz gibi. Her ikisinden bir parça oluyor. Bence aksi olsa çatışma yaşarız."

Katılımcılardan K9, hangi ifadeyi tercih ettiğini şöyle belirtmiştir:

> Hollanda'da birçok farklı şey söyleniyor, Hollandalı Türkler, Türk kökenli Hollandalılar, gibi daha başka başka şeyler de var. Dernekte de geçen birkaç farklı tanımlama var. Avrupalı Türkler de var. Bizler Avrupa'da büyümüş nesiliz, aslında Türkiye'de bile Türkler için Avrupa'dan gelmişiz biz, tam olarak bizi kendilerinden görmüyorlar bence. Onların gözünde de biz Avrupalı Türkleriz.

Veyis Güngör'ün makaleleri ve köşe yazıları incelendiğinde Avrupa'daki Türk varlığını tanımlamak için farklı ifadeler kullandığı ve sabit bir kullanımının olmadığı görülmüştür. "Avrupalı Türkler" ifadesi de kullanılan tanımlamalardan sadece birisidir. Güngör'ün yayınlanmış olan "Avrupa Türkleri İçin Bir 'Gelecek Vizyonu' Denemesi", "Avrupalı Türklerin Seçim Davranışına Dair", "Hollanda Müslümanları Dindarlaşıyor mu", "Göç Tarihimizde 'inşacı sosyoloji' dönemi ve Avrupa Türkleri" makalelerinin başlıklarından Avrupa'daki Türkler için kullandığı ifadeleri görmek mümkündür.

Avrupalı Müslümanlar İfadesini Tercih Ediyorum

"Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları" üst temasında yer alan bu alt temada toplam 8 katılımcı kendilerini "Avrupalı Müslümanlar" olarak ifade ettiğini belirtmiştir. Bu alt temada yer alan görüşlerin tamamının Millî Görüş Teşkilatına giden katılımcılara ait olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla bu kısım Millî Görüş Teşkilatının bakış açısını yansıtmaktadır. Aynı zamanda katılımcılar bu ifadeyi tercih etme sebeplerini de açıklamıştır.

"…Buradaki yerli aşırı sağcı siyasetçiler bunu dillendiriyorlar, "Türkiyeli Yabancılar". Yüz yıllık geçmişinizde olsa burada neticede o ifadeyi buradakiler kullanıyor." diyen Kuzey Hollanda Bölge Başkanı Oktay Dalmaz kendilerini nasıl tanımladıklarını, STK olarak bakış açılarını şöyle belirtmiştir (Amsterdam, 11.09.2018):

> Avrupalı Müslümanlar ya da artık biz bu toplumun yerlisiyiz diyoruz. Çünkü göçmen ifadesini çok fazla dillendirmek istemiyoruz, çünkü o ifade hem gençlerimiz noktasında düşünce dünyasında içe kapanıklığı beraberinde getiriyor. Bide çağrışım olarak yani bir gün geri döneceğiz mantığını da içinde sakladığı için, göçmen mantığından ziyade artık bir şekilde zamanında göç olmuş ama artık yerleşik düzene geçilmiş. Buralıyız, bu toplumun bir parçasıyız. Hatta bu toplumun merkezinde olup bu toplumun gündemlerinin peşine takılan değil gündemi oluşturan bir yapıya bürünmek istiyoruz. Onun için gençlerimizin daha çok okumalarını kültürel anlamda kendilerini zenginleştirmelerini hem bu ülkenin kültürünü hem de kendi kültürlerini iyi öğrenmelerini suretiyle hem kıyaslama yapabilme hem de baskın gelecek bir takım itici cümlelere karşı cevap verebilecek becerilerinin olmasını istiyoruz. Okumalarını tavsiye ediyoruz hem kendi bağlarına ait, kimliklerine ait bilgileri hem de genel evrensel tarihçeyi öğrenmeleri için. Göçmenlik geçmişi olan ifadesi bundan alınganlık gösterenlerde olabilir kendini tamamen buralı sayanlarda var çünkü. Ama biz gençlere Türk olduklarını Müslüman olduklarını kendilerinin babalarının dedelerinin uzun yıllar medeniyet geliştirdikleri bir coğrafyalarının olduğunu buranın da ikinci bir vatan edinildiğini, ama bu vatan edinmekle bir önceki vatanın terkedilemeyeceğini dolayısıyla bir göçmen kimliği belki birebir oturmuyor ama çok fazla da alıngan olmaya gerek yok. Netice de bütün insanlık tarihine bakıldığında herkesin ataları bir yerden bir yere göçmüştür.

Katılımcılardan, K27 kendini hangi ifadeyle tanımladığını sebebiyle birlikte şöyle açıklamıştır:

> Başka milletten Müslümanlar da geliyor teşkilatımıza, sadece Türkler gelmiyor güzel yanı da bu, Müslümanların buluştuğu bir çatı burası. Çünkü sonuçta bu dernek daha çok İslami kimliğiyle öne çıkıyor. Burada Avrupalı Müslümanlar, bazen benim dilim, Türk Müslümanlar diye de çıkıyor kendimi düşünüp, ama sadece benim gibiler gelmiyor çok çeşitli kesimlerden, ideolojilerden geliyorlar, bir programlarda, konuşmalarda, Avrupalı Müslümanlar denilmesine sık rastlarsınız.

K28 Avrupalı Müslümanlar ifadesini kullandığını ve neden özellikle bu ifadeyi kullandığını şöyle belirtmiştir:

> Avrupalı Müslümanlar, şöyle bizde ümmet anlayışı var yani, bizde ırk önceliği yok mesela şöyle Türklükle geçmişimizle biz iftihar ederiz ama burada birçok millet var, hiçbiri birbirinden üstün olamaz. Ama sadece Hollanda için düşünürsek Müslüman Hollandalı olarak görebilir bizi Hollandalılar.

Türk gençlerinin kimlik tanımlamaları alt temasında ele alınan veriler önemli bir duruma işaret etmektedir. Göçmenleri ya da göçmenlik geçmişi olan kişileri ifade etmek için genelde araştırmacılar ya da köken ülke ve ev sahibi ülkedeki yerli halk tarafından birçok ifade kullanılmıştır. Bu ifadelerden bazılarını göçmenler de benimseyerek kendilerini ifade etmek için kullanmıştır. Bu çalışmadaki STK'ların ve buralara gelen gençlerin kendilerinin bir kimlik ve aidiyet tanımlaması yaptığı belirlenmiştir. Katılımcıların ve gittikleri STK'nın, kendileri için başkalarının söylediği ifadeleri kabul etmedikleri görülmüştür. Katılımcılardan bazıları kendilerini başkasının gözünden bir sınıflandırmaya ya da isimlendirmeye sokmak istemediği için bir tepki olarak herhangi bir tanımlama yapmamıştır. Diğer yandan katılımcıların çoğunluğunun aidiyet hissettikleri biçimde kendilerini ifade etmek istedikleri görülmüştür. Bu durum aslında Avrupa'da yaşayan Türklerin daha görünür hale geldiğini ve artık kendilerini kendi tanımlarıyla ifade etme özgüveni ve kimliğine sahip olduklarını da göstermektedir. STK'ya giden gençler de aynı şekilde kendilerini başkalarının algısıyla değil aidiyet hissettikleri tanımlamayla ifade etmektedir. Sonuç olarak hem STK'ların hem de buraya giden gençlerin aidiyet duyduğu şekilde kimliklerini ifade etmek istediği belirlenmiştir. Buna ek olarak herkesin böyle tanımlamasını ve ifade etmesini beklemektedirler. Bu bağlamda artık göçmenlik geçmişi olanlara ya da göçmenlere, "Avrupa'daki varlığınızı nasıl ifade ediyorsunuz" sorusunun sorulması gerekmektedir. Diğer yandan koşullarından dolayı pasif, ev sahibi topluma katılamayan, çekingen kalan birinci kuşak yerine ev sahibi topluma güçlü katılım gösteren, ulus ötesi aidiyet ve bağlar kuran, kendini istediği şekilde tanımlayıp ifade etmek ve kimliğini oluşturan varlığını göstermek isteyen genç kuşaklar mevcuttur. Bu çalışma kapsamında Türk gençlerine ve STK'lara kendilerini nasıl tanımladıkları özellikle sorulmuştur. Bunun neticesinde Avrupa Türkü, Avrupalı Müslümanlar ve Avrupalı Türkler olarak kendi kimlik ve aidiyetlerini ifade etmek istedikleri görülmüştür. Bu tanımlamalar, katılımcıların kendini ulus ötesi kimlikte ifade ettiklerini de göstermektedir. Diğer yandan Avrupa Türkü, Avrupalı Müslümanlar ve Avrupalı Türkler ifadesi ulus ötesi söyleme ve kimliğe işaret etmektedir.

6.9.2.2. Kimliğin Sentez Üzerinden Oluşturulması

Toplam 29 katılımcı ifadesinin analiziyle "Hollanda kültüründen çeşitli unsurlar aldık ama; kimliğin sentez üzerinden oluşturulması" alt teması oluşturulmuştur. "Aidiyet oluşmasında STK'ların etkisi" teması içinde yer alan bu alt temanın da kendi alt temaları bulunmaktadır.

Bunlar: 5 katılımcının ifadesiyle oluşturulan "İslam kültürü, Müslüman kimliği ağır basıyor" teması,14 katılımcının ifadesiyle oluşturulan "Türk İslam kültürü/kimliği ağır basıyor" teması,10 katılımcının ifadesiyle oluşturulan Türk kimliği/Türk kültürü ağır basıyor" temasıdır. Her ne kadar baskın kültür unsurları olduğu ifade edilse de bir kültürel sentez üzerinden oluşmuş bir aidiyetten bahsetmek mümkündür. Çünkü görüş bildiren katılımcıların çoğu Hollanda kültürüne ait bazı unsurları da hayatlarının bir parçası yaptıklarını ve bunları benimsediklerini ifade etmiştir. Katılımcılar, iş yaşamında sosyal yaşamda disiplinli olmak, kuralcı olmak gibi özellikleri Hollanda kültüründen aldıklarını ve kendi hayatlarında benimseyerek uyguladıklarını belirtmiştir.

İslam Kültürü, Müslüman Kimliği Ağır Basıyor

"Hollanda kültüründen çeşitli unsurlar aldık ama; kimliğin sentez üzerinden oluşturulması" üst teması içinde yer lan bu alt temada toplam 5 katılımcı aidiyetlerine ilişkin İslam Kültürünün, Müslüman kimliğinin ağır bastığını belirtmiştir. Katılımcılardan K24, aidiyetinden bahsederken STK'nın etkisiyle ilişkilendirerek düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> Biz dini bir cemaat olduğumuz için otomatikman zaten gelişiyor. Dinimiz ve kültürümüz neyi gerektiriyorsa biz onu aktarıyoruz da tabi, onu yaşıyoruz…Ama bu tabi ana eksen din merkezli olduğu için, İslam kültürü. Ama daha önce bahsettiğimiz gibi dini öğrenmenin yanında bir bütün olarak tabi ki Türkçeyi öğreniyoruz. Kendimizin buranın da bir parçası görüyoruz. Zenginlik olarak gördüğümüz bazı şeyleri almışız, bahsettiğimiz bu alanlarda entegre olmuşuz, bunu da teşkilat olarak teşvik ediyoruz, gençler böyle davransın diye. Gençlerinde, Hollanda'da toplumun bir parçası olduklarına anlatmaya çalışıyoruz.

K28 hissettiği aidiyeti şu sözleriyle ifade etmiştir; "Biz Türk'üz buraya gelenlerin çoğu da Türk ama İslam üzerine inşa ediliyor her şey ama Türk kültürü geçmiyor isim olarak. Ama Türk kültürü Türk olduğumuz için zaten var. Ama İslam Kültürü ağırlıklı bir aidiyet."

Türk İslam Kültürü/Kimliği Ağır Basıyor

"Hollanda kültüründen çeşitli unsurlar aldık ama; kimliğin sentez üzerinden oluşturulması" üst teması içinde yer alan bu alt temada toplam 14 katılımcı Türk İslam kültürünün ağır bastığını belirtmiştir. Katılımcılardan K5, duyduğu aidiyetle ilgili şunları belirtmiştir:

> Ne olursa olsun Türk İslam kimliğine yakınım. Bazı konularda diyorum ki iyi ki Hollanda'da yaşıyorum. Kendimi biraz Hollandalı hissedebiliyorum, özellikle bazı

> konularda mesela çok alışmışım mesela kuralcı olmaya. İşte disiplinli olmaya çok alışmışım, bu kadar ama onun dışında baktığım belli bir yaşta olmama rağmen ailemle yaşamam ya da diğer birçok şey de yok diyorum Türk İslam kültürünü ağır bir şekilde hissediyorum hayatımda. Derneğin etkisi aslında bu yönde tam da Hollanda'da yaşıyoruz ama. Mesela burada Hollandalılar 18 yaşına gelince ailesi karışamaz, karışmaz hiçbir şekilde ama, Türklerde bizlerde ne olursa olsun Türk İslam kültürüne sahip çıkıyoruz. Mesela okul konusunda farklı bir şehre gidip okuma orada ev tutma belki müdahale etmezler ama evlilik konusunda müdahale ederler, mesela Müslüman olmayan birisiyle evlenmeme tepki gösterirler. Çünkü kendi kültürümüz dışına çıkamıyoruz. 18 yaşına geldim istediğim şeyi de yaparım diyemiyoruz. Aynı şehirdeysek farklı bir evde kalıcam diyemeyiz, ama okul içinse farklı bir şehirdeyse o zaman zaten bir gereklilik olarak olur. Ama keyfi yok. Ya da bir kız evlenene kadar ailesiyle oturuyor genelde, çünkü bizler Türk İslam kültürüne göre şekillendiriyoruz, hayatımızı.

K30'un duyduğu aidiyeti şu sözlerle belirtmiştir: "Kimlik olarak Türk İslam kimliği, buradaki kültür de bizi etkilemiştir, kabul ettiklerimiz olmuştur ama bir kimlikten konuşacaksak Türk İslam kimliği oluşan bir kimlik demek istediğim."

Türk Kimliği/Türk Kültürü Ağır Basıyor

"Hollanda kültüründen çeşitli unsurlar aldık ama; kimliğin sentez üzerinden oluşturulması" üst teması içinde yer alan bu alt temada toplam 10 katılımcı, Hollanda kültüründen çeşitli unsurları içselleştirdiklerini ancak Türk kimliğinin/Türk kültürünün ağır bastığını belirtmiştir. Araştırma için görüşme yapılan diğer katılımcılar gibi ev sahibi ülkede doğup büyüyen K8, Hollanda kültürü ve Türk kültürü ile ilgili görüşlerini ve aidiyetini, içselleştirdiği kültür unsurlarını şöyle belirtmiştir:

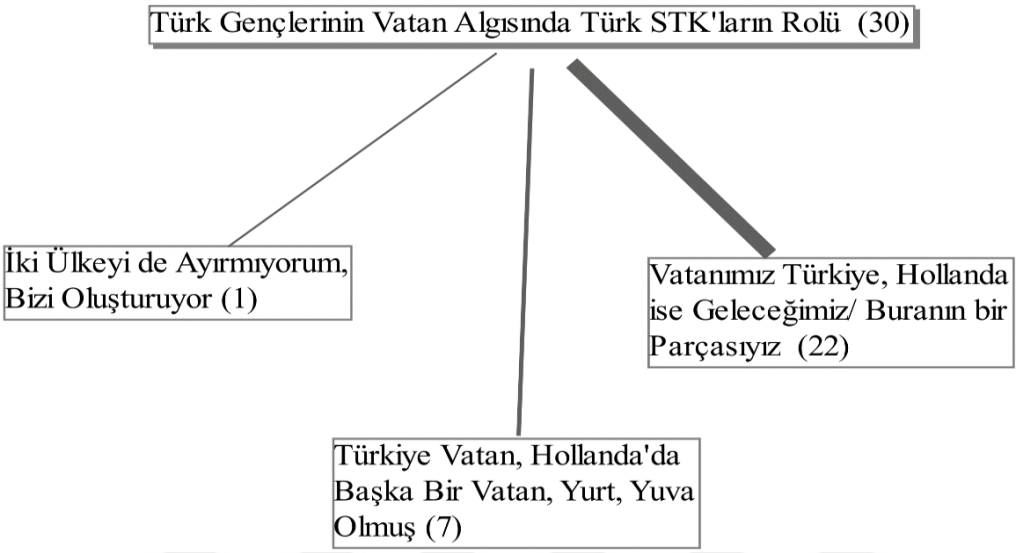
> Türk kültürüne ait hissediyorum. Ama bizi anlatan Hollanda'ya dair bu kültüre dair de birçok özelliği kendimize kattık, kimliğimize katkısı oldu. Değerler açısından kendi Türk değerlerimizi muhafaza ettim ama burada doğumlu olup burada büyüdüğüm için ister istemez Hollanda kültürünü almışlığım da vardır kesinlikle. Özellikle iletişim konusunda mesela Türkiye'deki akrabalarıma baktığım zaman hemen söylemiyorlar, konuşulmuyor bu, genelde başkalarına anlatılıyor, başkaları başkalarına anlatıyor. Burada iletişim daha direkt, yüz yüze, daha dobra. Ben de buradaki gibi direkt iletişim kurmayı aldım mesela. Bu yüzden sadece ben tek bir kimliğe aitim diyemem, iki kültürle büyüdük ama şu var ki dernek Türk kültürünü, değerlerimizi aktarılmasında, gençlerin bunu bilmesi kendi kültürümüz tanımamızda etkili. Elbette iki kültüründe farkındayız.

Kaya (2002: 12-15) Vassaf'ın kültürel kimlik ve kültüre yönelik düşüncelerinden bahsetmektedir. Vassaf, Avrupa'da yaşayan işçi çocuklarının aslında iki kültürün arasında kalmadıklarını ya da kültürel dejenerasyon yaşamadıklarını aksine yeni bir kültürel

oluşumun içinde bulunduklarını belirtmiştir. Bu düşüncesiyle ilişkili olarak bu gençlere "kayıp kuşak" denilmesini önyargılı bir tanımlama kabul etmektedir. Ayrıca Avrupa'da yaşayan milletlerin (Surinam, Faslı, Avustralyalı, Türk, Norveçli, İsveçli, Alman, Cezayirli) ortak bir mekânda şekillenen çok yönlü ve ortak bir kültürü birlikte oluşturacağını belirtmiştir. Buna "Yeni Avrupa" sentezi diyerek bunun bir yozlaşma değil bir zenginlik olarak algılanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda Türk gençlerinin oluşturduğu kültürel kimliklerini bir zenginlik olarak görmekte ve kültürel alaşım ifadesiyle tanımlamaktadır.

Verilerin analizine göre katılımcı gençler, içinde yaşadıkları toplumun kültür unsurlarından kendilerine uyanı kabul etmeye yönelik bir tutum geliştirmiştir. Oysa göç etmiş birinci kuşak, ev sahibi ülkenin kültürüne daha temkinli ve uzak kalmıştır. Bu kuşağın, ev sahibi toplumun kültürüne ait her unsurun, Türk kültürünü kaybetmeye yol açacağı algısı onların ev sahibi toplumla iletişimlerini ve ilişkilerini de etkilemiştir. Bu durum onların toplumdan çekilmelerine, kendilerini soyutlamalarına, etnik kültür alanları içinde yaşamalarına neden olan sebeplerden birisini oluşturmuştur. Bu yönüyle bakıldığında ev sahibi ülkede doğup büyümüş katılımcılar köken kültürlerine ek olarak ev sahibi ülkenin kültür unsurlarından uygun gördüklerini benimseyerek kültürel kimliklerini inşa etmektedir. Bu durum aslında bu gençleri, toplumsal yapı içinde edilgen bir konumda değil aksine etki eden, kendi kimlik oluşumunda aktif olan aktörler olarak ele almak gerektiğini göstermektedir. Sonuç olarak katılımcıların kimliklerini sentez üzerinden oluşturdukları görülmüştür. Her ne kadar Türk kültürü ağır bassa da diğer yandan ev sahibi toplumun hâkim kültürüne ait unsurlardan kendilerine uyanları bilinçli olarak benimsedikleri ve yaşantılarına yansıttıkları görülmüştür.

6.10. Türk Gençlerinin Vatan Algısında STK'ların Rolü

Şekil 6.11. Türk gençlerinin vatan algısında STK'ların rolü

Türk gençlerinin vatan algısında STK'ların rollerine ilişkin katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde üç tema oluşturulmuştur. Bunlar; "iki ülkeyi de ayırmıyorum, bizi oluşturuyor" teması; "Türkiye vatan, Hollanda'da başka bir vatan, yurt, yuva olmuş" teması; "vatanımız Türkiye, Hollanda ise geleceğimiz/buranın bir parçasıyız" temasıdır.

İki Ülkeyi de Ayırmıyorum, Bizi Oluşturuyor

Türk gençlerinin vatan algısında STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 1 katılımcı vatan algısına ilişkin iki ülkeyi de ayırmadığını ve iki ülkenin de kendilerini oluşturduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan K9 düşüncelerini şu söyle ifade etmiştir:

> Bizim gibi Avrupa kültüründe doğmuş yetişmiş olan Avrupalı Türklerin her iki ülkeyle de ilişkisi var. Ama bu kendinizi nereye koyduğunuz ve nasıl tanımladığınızla da alakalı olarak görüyorum. Örneğin Türkiye'yle alakası olmayan gençlere de sormak lazım onlar için Türkiye ne ifade ediyor, Hollanda ne ifade ediyor. Bizim gibi belli bir kimlik oturmuşluğuna ulaşmış olan gençler ise her iki ülkeyi de hayatlarına dahil ediyorlar bence. Çünkü bu bakış açısını derneklerde ya da bilinçli olarak Türklerin Türk kültürünü sürdürdükleri hatta kazandıkları yerlerde ediniyorlar. Hollanda'da yabancı değiliz diye önce biz düşünürsek Hollandalılarda bunu kabul ederler, burasıda bizim yaşadığımız gelecek planı yaptığımız hatta mutlu olduğumuz yer. Mutlu olmasa kimse burada durmaz ki. Benim için burası da bir başka Türkiye de bir başka. Her iki ülke önemli ve bizim kimliğimiz de katkıları var.

Türkiye Vatan, Hollanda'da Başka Bir Vatan, Yurt, Yuva Olmuş

Türk gençlerinin vatan algısında STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 7 katılımcı Türkiye'nin vatan olduğunu ancak Hollanda'nın da bir vatan, yurt haline geldiğini belirtmiştir. K23 konuya ilişkin duygularını şöyle ifade etmiştir:

> Yani bir sıralama gibi değil ama Türkiye bizim ilk vatanımızsa burası da ikinci bir vatan olmuş bizlere, önce büyüklerimiz gelmiş, kimisinin dedesi gelmiş çok önceden, çocuklarını getirmişler, ailelerini getirmişler yerleşmişler, çocuk sahibi olmuşlar ve burada yetiştirmişler. Kökleşmeye başlamışız. Yeni nesil, burada doğup büyümüş olanlar neredeyse çoğu Türkiye'ye dönmeyi bile düşünmüyorlar, çünkü burasını da sahiplenmişler, onlarda burada kökleşmek istiyor, geleceklerini burada düşünüyorlar. Aksi olsa burada yaşayan hiçbir Türk buraya katkı sağlamaya çalışmazdı, ya da bu dernekler faaliyetler için bu kadar emek harcamazdı, sahiplenilmese. Ortada bu ülkeye verilen bir emek de var.

K7 ise düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

> Türkiye bizim etnik kimliğimizi anlatıyor, mesela ben ileride iş için başka ülkelerde yaşarım uzun seneler ama Türkiye gibi diyemem işte. Hollanda'da da bizim doğduğumuz, büyüdük yaşadığımız belki Türkiye gibi bir vatan değil ama yine de bize gelenlere atalarımıza yurt olmuş. Şimdi sonrası içinde aitliğimizin olduğu ülke, vatandaşıyız. Ben Türkiye'ye gittiğimde biraz fazla kalsam Hollanda'yı özlemeye, aramaya başlıyorum demek ki buraya da bir bağımız olmuş.

Çalışmanın aidiyetle ilgili elde edilen verileri, katılımcıların ev sahibi ülkeyi benimsemelerine yönelik sonuçlara işaret etmektedir. Katılımcıların tamamına yakını geleceklerini ev sahibi ülkede planladıklarını belirterek Türkiye'ye geri dönüş niyetleriyle de ilgili fikir vermektedir. Diğer yandan kendilerini ev sahibi toplumun vazgeçilmez bir unsuru olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durum onların ev sahibi ülkeyi benimsediklerini ve üyesi oldukları topluma aidiyet hissettiklerini göstermektedir. Şahin Kütük (2021:26) Almanya'daki ve Hollanda'daki Türklerin geri dönüş niyetleri üzerine yapmış olduğu karşılaştırmalı çalışmasında dikkat çeken sonuçlara ulaşmıştır. Almanya'da Türkiye'ye geri dönme niyetinin Hollanda'ya göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun sebebi bireysel özelliklerin yanı sıra ev sahibi ülkenin kamu politikalarıyla ilişkilendirilmiştir. Diğer yandan ev sahibi toplumun kimliğini, kültürünü benimseme ve ev sahibi toplumla iletişim düzeyi arttıkça Türkiye'ye geri dönme niyetinin azaldığı yönünde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Önyargı yaşama durumu ne kadar yüksekse geri dönme niyetinin de o kadar yüksek olduğu görülmüştür.

Vatanımız Türkiye, Hollanda ise Geleceğimiz/Buranın Bir Parçasıyız

Türk gençlerinin vatan algısında STK'ların rollerine ilişkin katılımcı ifadelerinin analiziyle oluşturulan bu temada toplam 22 katılımcı, vatanlarının Türkiye olduğunu ancak geleceklerinin Hollanda'da olduğunu ve kendilerini Hollanda toplumunun bir parçası olarak gördüklerini belirtmiştir. K5'in konuyla ilgili görüşleri şöyledir:

> Vatanımızın Türkiye olduğu ki bu asla değişmez. Zaten biz memleket diyoruz herkes anlıyor Türkiye'yi kastettiğimizi. Hollanda'da bizim için önemli buradaki hukuk sistemi altında yaşıyoruz, buradaki kurallar altında yaşıyoruz ama….Ama Hollanda'da yaşantımız olduğu için bizler buranın bir gerçeğiyiz ve aslında teşkilatta bu gerçeği hem Hollandalılara hem de herkese göstermeye çabalıyor, önemli birer gerçeğiyiz, burada birçok Türkün geleceği bu ülkede, artık gençler bile bu ülkede doğmuş büyümüş eşler seçiyor, sorun yaşamamak için, çünkü uyum sorunları çok oluyor aynı bizim anne babalarımız dedelerimiz gibi, öyle çok Türkiye'den kimse eş getirmeyi tercih etmiyor, burada tanışıp evleniyor… Alışkanlıklarını severek edindiğim mesela kuralcı olma, disiplinli olmak. Bu yönlerimin ait olduğu yaşadığım ülke Hollanda.

K26 vatanının Türkiye olduğunu ancak Hollanda'nın da kendisi için ne anlam ifade ettiğini şu sözleriyle belirtmiştir:

> Ben burada eğitilmiş, büyümüş birisiyim, bizler yeni nesiller yeni toplum olarak ben bence buraya aitim. Bu toplum da bizlerle bir bütün. Buradaki düzen, özgürlük falan diyoruz ya Türkiye'de farklı tabi. Tanıdığım güvendiğim yerler Hollanda'da, insanlar da burada. Ama vatanım değil Hollanda henüz o aşamaya gelmedi. Vatanım Türkiye, bu sonraki nesiller için değişir mi bilmiyorum ama. Hollanda tanıdığım bildiğim, güvendiğim bir yer. Şu an katkı sağlıyoruz ve ilerisi zamanı kastediyorum (Gelecekte de) katkı sağladığım bir yer olacak benim için.

Hollanda'da yaşayan Türklerin Hollanda toplumuyla olan kültürel temasları üzerine Yaman Kahveci (2021,207-208)'nin yapmış olduğu araştırmada, katılımcıların çoğunluğunun vatanları olarak Türkiye'yi gördükleri ve kayda değer bir kısmının da Türkiye ve Hollanda'yı vatanları olarak gördüğü sonucu çıkmıştır. Yine araştırmaya dahil olan katılımcıların çoğunluğunun içinde yaşadıkları toplumun bir üyesi olmaktan memnuniyet duyduğu görülmüştür. Yaman Kahveci'nin çalışmasında dikkat çeken bir nokta ise Hollanda'ya hissedilen aidiyet duygusunun Türkiye'ye hissedilen aidiyet duygusu kadar güçlü olmadığı sonucudur.

Bu çalışma ve Yaman Kahveci'nin yapmış olduğu çalışmanın vatan algısı ve aidiyete ilişkin sonuçlarında benzer noktalar olduğu kadar farklılıklar da bulunmaktadır. STK'ya

üye olan gençler üzerine yapılan bu çalışmanın sonuçlarında, katılımcıların büyük çoğunluğu vatanları olarak Türkiye'yi görmektedir. Ancak dikkat çeken nokta ise katılımcıların genel anlamda tek taraflı, sadece Türkiye'ye duyulan bir aidiyetten bahsetmemeleri ya da bu anlama gelen görüşte olmamalarıdır. Katılımcılar her ne kadar vatan olarak Türkiye'yi gördüklerini belirtseler de diğer yandan Hollanda'yı da kapsayan ifadelerle iki ülkeye duydukları aidiyetleri anlatmaya çalışmıştır. Bir kısım ise Türkiye'yi vatan olarak görmekle birlikte ikinci bir vatan ya da yeni bir vatan algısıyla ev sahibi ülkeye aidiyet hissetmektedir. Sonuç olarak katılımcıların tamamının etnik kökenden dolayı Türkiye'yi vatan olarak gördükleri ifade edilebilir. Katılımcıların, Türkiye'ye, Türk kültürüne olan aidiyetleri güçlü olsa da diğer yandan Hollanda'ya olan aidiyetlerin de güçlenmeye başladığı söylenebilir. Köklerinin Türkiye'den geldiği bilinciyle vatanlarını Türkiye olarak ifade eden katılımcıların geleceklerini Hollanda'da görmeleri ve kesinlikle kendilerini Hollanda toplumunun önemli ve vazgeçilmez bir parçası olarak görmeleri bunun göstergesidir. Dolayısıyla katılımcıların aidiyet hissini besleyen birçok faktörün olduğu görülmüştür. Hollanda'da doğup büyümüş olmaları, oradaki toplumsal düzene alışmaları, ev sahibi ülkenin dilini bilmeleri, iş hayatına katılmaları, ev sahibi ülkede ailelerinin, arkadaşlarının, sosyal çevrelerinin olması, sosyal ve hukuksal açıdan haklarının ve yükümlülüklerinin olması gibi birçok etmen ev sahibi ülkeye olan aidiyeti güçlendirmektedir. Ayrıca katılımcılar kimliklerinden bahsederken ağırlıklı olarak Türk, İslam, Müslüman kimliğin/ kültürün ağır bastığını söylemelerine rağmen Hollanda kültüründen de birçok unsuru benimsediklerini ve hayatlarına yansıttıklarını özellikle vurgulamışlardır. Katılımcıların bu kültürel unsurları isteyerek ve özellikle benimseyerek hayatlarında uyguladıkları görülmüştür. Bu da aidiyetlerini güçlendiren etmenlerden birisi olarak ele alınabilir. Her iki ülkeye (köken ülke ve ev sahibi ülke) duyulan aidiyetin güçlenmesinde gençlerin ulus ötesi ilişkiler geliştirmesinin etkisi olduğu söylenebilir. Ev sahibi topluma sosyo-ekonomik katılım sağlamaları, köken ülkeyle bağlarının sürdürülmesi ve her iki toplumla yeni ve olumlu ilişkiler geliştirilmesi noktasında ulus ötesi sosyal sermaye aktörü olarak STK'ların gençler üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir. STK Başkanları özellikle Hollanda'da doğan yeni nesillere, Hollanda'yı ikinci bir vatan olarak benimsemeleri, sahip çıkmaları ve güçlü aidiyetler kurup kökleşmeleri konusunda telkinlerde bulunduklarını belirtmiştir. Gençlerin Hollanda toplumunun bir parçası olduğu ve kendilerini bir bütünün tamamlayıcı unsuru olarak görmeleri gerektiği konusundaki telkinler, STK'ların ev sahibi ülkeye güçlü bir aidiyet oluşturma çabasını

göstermektedir. STK başkanlarının görüşlerine yukarıdaki bölümlerde detaylı olarak yer verilmiştir.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Göçün sistemli ve kamuda daha görülür hale geldiği 1960'lı yıllar itibariyle göç sürecinde yaşanan değişimler, göç olgusunu çok boyutlu bir yapı haline getirmiş ve araştırmaya açık yeni konuları ortaya çıkarmıştır. Ev sahibi ülkede kalıcı olarak yerleşmeye karar veren ilk kuşak göçmenler, entegrasyon ve alışma sürecinde karşılaştıkları zorluklarla ve ev sahibi ülkenin dilini bilmemelerinden kaynaklı sıkıntılarla uğraşırken kendilerine yeni bir yaşam kurmaya çalışmıştır. İlk kuşağın yaşadığı göç deneyimi neredeyse altmış yılı geride bırakmıştır. Günümüz göçmenleri ise 55- 60 yıl öncesinin göç eden kuşaklarından daha farklı sosyo-ekonomik ve kültürel süreçler içinde bulunmaktadır. Dolayısıyla göç sürecini hatta göç etme kararını etkileyen koşullar değişimin doğal bir sonucu olarak farklılaşmıştır. Değişim, toplumların dinamik yanını ortaya koymaktadır. Göç olgusu da toplumlar için başlı başına hem bir değişim dinamiği olmuştur hem de toplumsal değişimlerinden etkilenen bir süreci yansıtmıştır ve yansıtmaktadır. Bu bağlamda göçmenlerin ev sahibi ülkede doğup büyüyen çocuklarıyla ilgili bir çalışma yapılması tercih edilmiştir. Bu çalışmanın konusu Hollanda'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerindeki rolü (Türkevi, Hollanda Türk Federasyon, Kuzey Hollanda Millî Görüş Teşkilatı Örneği)'nün belirlenmesi oluşturmaktadır. STK'ların gençler üzerindeki etkisi Türk gençlerinin ev sahibi toplumla bütünleşmesi, Hollandaca ve Türk dili becerilerine katkı hem köken ülkeyle hem de ev sahibi ülkeyle ilişkiler, aidiyet bağları, iki toplum ve kültür arasında bir denge oluşturma ve gençlerin ev sahibi ülkede yaşadıkları sorunlar ekseninde incelenmiştir.

Hollanda'daki sivil toplum kuruluşları ev sahibi ülkedeki Türklerin ulus ötesi göçmen olarak faaliyetlerinin bir göstergesidir. Ulus ötesi göçmen olarak hem yaşadıkları topluma hem de köken topluma aidiyet geliştirerek iki ülkeyle sosyal bağların oluştuğu bir iletişim kurmaktadırlar. Faaliyetlerinin ulus ötesileştiği sivil toplum kuruluşları ise hem köken ülkede hem de ev sahibi ülkede güçlü sosyal ağlar oluşturmada önemli birer aktör haline gelmiştir. Aynı zamanda bu sosyal ağlar ev sahibi ülkede yaşayan Türklere önemli birer sosyal sermaye kaynağı olmaktadır. Buna ek olarak köken ülkede yaşayan ve göç etme potansiyeli olan kişiler için göçü birçok açıdan kolaylaştıran sosyal sermaye kaynağı olmaktadır. STK'lar, gençlerin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerinde ulus ötesi sosyal sermaye aktörleri olarak etki etmektedir. Bununla birlikte Hollanda'da doğup

büyümüş Türk gençlerine Türk kültürünün aktarılmasında Türk sivil toplum kuruluşlarının rolü özellikle çalışmaya dahil edilmiştir. Çünkü Hollanda'da doğup büyümüş gençlerin entegrasyon süreçleri ve yaşadığı sorunlar, birinci kuşak atalarının yaşadığı entegrasyon süreçlerinden ve sorunlarından kayda değer farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların en belirgin kaynağını, bu gençlerin Hollanda'da doğmaları, oradaki sistem içerisinde büyümüş olmaları ve buna bağlı olarak Hollandacalarını ev sahibi ülkenin eğitim sisteminde öğrenmeleri oluşturmaktadır. Ayrıca çalışmada bu gençlerin Hollanda toplumuna, sistemine, kültürüne entegrasyonları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, sosyal sermaye gücü olarak ele alınan Türk sivil toplum kuruluşlarının, gençlerin kültürel aktarım süreçlerine, aidiyet ve her iki ülkeyle olan sosyal ve kültürel bağlarının oluşmasına yönelik etkileri belirlenmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının ev sahibi toplumda Türk kültürünü içeren faaliyetler düzenlemeleri Türk gençleri açısından bir kültürel aktarım örneği olurken diğer yandan ev sahibi toplum için Türk kültürünü tanımaya yönelik etkileşim ve iletişim kurma alanı yaratmış olmaktadır.

Bu çalışma ulus ötesi yaklaşımlardan Portes (2001;2003) ve Faist (1998;2012)'in görüşleri bağlamında değerlendirilmiştir. Buna göre ulus ötesi aktörler köken kültürleriyle bağlarını koparmayıp devam ettirmekte ve köken ülkeye aidiyetlerini güçlendirmektedir. Ancak bunun karşılıklı olan diğer bir yönü bulunmaktadır. Bu da ev sahibi toplumun kültür unsurlarına ve diline yönelik geliştirilen aidiyet bağlarıdır. Çünkü ulus ötesinden bahsedebilmek için en az iki ülkeye aidiyet bağlarının oluşması ve en az iki ülkeyle birçok yönden ilişkiler kurulması gerekmektedir. Dolayısıyla ulus ötesi ilişkilerin gelişmesi en az iki ülkeye kültür, dil, toplumsal unsurlarına yönelik aidiyetlerin ve bağların oluşmasını sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında ulus ötesi ilişkiler bir yandan köken ülkeyle bağların sürdürülmesini işaret ederken, diğer yandan ev sahibi toplumla bütünleşme sürecinin gerçekleşmesine işaret etmektedir. Çünkü ilk kuşakta görülen, kendini ev sahibi ülkenin toplumundan soyutlama ve içine kapanma tercihleri bu kuşağın köken kültürle çevrili bir muhafazada yaşamalarına neden olmuştur. Elbette ki ev sahibi ülkenin dilini bilmemek göçmenlerin kendini toplumdan soyutlamasına neden olurken diğer yandan toplumdan uzaklaşmaları dil öğrenmelerine engel olmuştur. Dolayısıyla böyle bir yapıda ulus ötesi ilişkilerden bahsetmek mümkün olmamaktır. Ev sahibi ülkede doğmuş ve büyümüş gençler kendilerini ülkenin hâkim diliyle rahatlıkla ifade edebildikleri için içinde yaşadıkları toplumdan kendilerini soyutlamamıştır. Böyle bir yapı, ulus ötesi ilişkilerin gelişebilmesindeki gerekli zemini oluşturmaktadır. Ulus ötesi ilişkiler sadece kültürel-

sosyal unsurları kapsamamakta aynı zamanda ekonomik ve siyasi boyutları da bulunmaktadır. Sonuç olarak ulus ötesi varlığından bahsedebilmek için sadece bir ülkeyle, sınırla ya da bölgeyle sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler, aidiyet bağları, sosyal ağlar geliştirmek yeterli olmamaktadır. Ulus ötesi, en az iki ülkeyi kapsamaktadır. Bu çalışmayla ilişkilendirildiğinde bir ulus ötesi varlığı hem köken ülkeyle hem de ev sahibi ülkeyle kurulan aidiyet bağlarını ve sosyal, kültürel, ekonomik ve politik ilişkileri içermektedir. Dolaysıyla Faist'in vurguladığı önermeler doğrultusunda çalışmayı değerlendirdiğimizde, ulus ötesi ilişkiler kurulmasının ev sahibi ülkede yaşayan göçmenlerin entegrasyonuna olumlu katkı sağladığı söylenebilir. Faist, diyalektik bir yapı içinde ele aldığı ulus ötesi kavramını şöyle açıklamaktadır. Bu diyalektik yapıda öncel asimilasyonu ele almaktadır. Ona göre asimilasyon, Gordon Milton (1961; 1964)'un ele aldığı asimilasyon şekliyle tek yönlü, ileriye dönük ve mutlak bir değişimi kapsamaktadır. Dolayısıyla göçmen, köken ülkesine ait kültürünü, dilini tamamıyla geride bırakmış, bunlara olan aidiyetlerini, ilişkilerini koparmış ve ev sahibi ülkenin kültürünü dilini, değerlerini, davranış kalıplarını benimsediği ve aidiyet bağları oluşturduğu bir entegrasyon süreci geçirmiştir. Faist, diyalektik yapının diğer ayağına ise çok kültürlülüğü koymuştur. Özcü bir yaklaşımla ele alınan çok kültürlülük, göçmenin kendi köken ülkesine ait kültür unsurlarından ve dilinden vazgeçmeden, ev sahibi ülkede var olabildiği bir entegrasyon sürecini içermektedir. Ancak her ikisinin de günümüz göçmenlerinin ev sahibi ülkedeki sosyo-kültürel ve ekonomik gerçekliğini yansıtamadığı ve yeterli bir entegrasyon önerisi sağlayamadığı görülmüştür. Faist, bu noktada ulus ötesi sosyal alanlar kavramıyla diğer ikisine zıt, karşıt bir alternatif sunmak yerine ikisini de içeren bir anlayış geliştirmiştir. Böylece göçmen hem köken kültürünü ve dilini geride bırakmadan var olabilecek hem de ev sahibi ülkenin toplumuna dahil olacağı ilişkiler biçimi geliştirerek kültürel ve dilsel aidiyet bağları oluşturabilecektir. Bu anlamda ulus ötesi, bir ilişki biçimi olarak ele alınmaktadır. Çalışmada ulus ötesi ilişkilerin etkisi Faist'in görüşü üzerinden ele alınmıştır. Ancak öncesinde Portes'in görüşlerinden yola çıkarak Hollanda'da kurulmuş ve araştırma için belirlenmiş Türk sivil toplum kuruluşları faaliyetlerinin ulus ötesileştiği kabulüyle hareket edilmiştir. Portes'in değinmiş olduğu her aktör bir ulus ötesi aktör müdür ve her faaliyet bir ulus ötesi faaliyet ve ilişki midir tartışmasından yola çıkarak çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu bağlamda faaliyetlerin ulus ötesi olup olmadığına ve ulus ötesi sayılabilmesi için gereken koşullara değinilmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle gelişen teknolojinin kolay ulaşım ve gerçek zamanlı iletişim imkânı sunması, çeşitli kültürel ve ekonomik bağların yeni biçimler kazanmasına, yeni ilişkiler ağının ve birden fazla aidiyet bağlarının

oluşmasına zemin hazırlamıştır. Ulus ötesi göç ve ulus ötesi ilişkiler, bu yeni oluşumu karşılayan kavramlar olarak ele alınmıştır. Ulus ötesicilik, sınırı olmayan birden fazla aidiyet bağlarına, çok kimlikliliğe açık bir yapı sunmaktadır. Bu çerçevede uluslararası bağlara sahip geçmiş göçmen faaliyetlerinin ulus ötesi ilişkiler kabul edilemeyeceği çünkü dönemin teknolojik imkânlarının yeterli olmadığı önermesi temel alınmıştır. Bu sebeple araştırmada ulus ötesileşen ifadesi kullanılmıştır. Bu anlayış bağlamında, kuruldukları yıllarda STK'ların köken ülkeleriyle güçlü bağları ve ilişkileri olsa bile bunun ulus ötesi bağlar ve ilişkiler kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucu çıkmaktadır. Ulus ötesi yaklaşımındaki en az iki ülkeyle ilişkiler ve sosyal bağlar geliştirilmesi önermesinin bu durumla uyuşmadığı görülmektedir. Çalışma için belirlenen STK'lardan ikisinin başkanlarıyla yapılan görüşmede STK'yı kuranların birinci kuşak Türkler olduğu ve o dönem, ev sahibi ülkeyle ilişkilerin yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Bunun en önemli sebebi ise bu kuşağın ev sahibi ülkenin dilini bilmemesinden dolayı içinde yaşadıkları toplumla iletişimlerinin yeteri kadar olmaması ve kendilerini tam anlamıyla ifade edememeleri olarak aktarılmıştır. Dolayısıyla bir kuruluş olarak STK'nın da ev sahibi toplumla sınırlı bir iletişimi bulunmaktadır. Bununla birlikte STK başkanları, öncelikle Hollanda'da yaşayan Türklerin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir kuruluş amacıyla hareket edildiğini belirtmiştir. Bu iki STK'nın kuruldukları ilk zamanlar ulus ötesi motivasyonlarının ve böyle bir amaçlarının olmadığı görülmektedir. Diğer yandan çalışma için belirlenen üç STK'nın da kuruldukları dönem değerlendirildiğinde teknolojik koşulların ulus ötesi ilişkilerin kurulmasına olanak vermediği görülmektedir. Teorideki önermeler bağlamında sivil toplum kuruluşlarının ilk kuruldukları yıllar iki ülkeyle eş zamanlı olmayan ilişkiler geliştirmiş olsalar bile bunun ulus ötesi ilişkiler biçimi olarak ele alınamayacağı ancak teknolojik ve iletişimsel gelişmelere bağlı olarak ulus ötesi karakter kazandığı anlayışı kabul edilmiştir. Böylece bu çalışmada bu STK'ların faaliyetlerinin sonradan ulus ötesileştiği saptaması kabul edilmiştir. Yine ulus ötesi yaklaşıma dayanarak, ulus ötesi faaliyette bulunan kişi, grup, kurum, kuruluşlar gibi ulus ötesi motivasyonu bulunan failler ulus ötesi aktör olarak isimlendirilmiştir. Bu doğrultuda bu çalışmadaki STK'lar ulus ötesileşen faaliyetleri gerçekleştiren ulus ötesi aktörler olarak ele alınmıştır. Buna ek olarak ulus ötesi ilişkiler kuran sivil toplum örgütlerinin bir sosyal sermaye gücü olarak etkileri incelenmiştir. Sosyal sermaye etkisi, ulus ötesi ilişkiler bağlamında hem köken ülkeyle hem de ev sahibi ülkeyle kurulan iletişimde fayda, ayrıcalık sağlaması ve ilişkileri güçlendirmesi yönüyle değerlendirilmiştir.

Görüşme yapılan gençlerden hem köken ülke hem de ev sahibi ülkeye ilişkin aidiyetlerini, bağlarını, kültürel etkileşimlerini ve ilişkilerini kapsayan farklı başlıklarda STK'ların etkisini değerlendirmeleri istenmiştir. Sonuçlar oluşturulan temalar üzerinden ele alınmıştır. Ancak araştırmanın temaları tek başına değerlendirildiğinde kendi içinde bir anlam ifade etmesine ve sahaya yönelik bir özelliği yansıtmasına rağmen bütünü yansıtmada eksik kalmaktadır. Dolayısıyla araştırma sahasının doğru anlaşılması ve bütüne dair bilgi vermesi açısından temalar birbiriyle ilişki içerisinde değerlendirilmiş ve sonuca ulaşılmıştır. Bu bağlamda ulaşılan araştırma sonuçlarına göre Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerinde STK'ların ulus ötesi sosyal sermaye gücü olarak etkisinin olduğu görülmüştür STK'larda düzenlenen kültürel faaliyetlerin, STK'lara gelen gençlerin köken ülkeyle ve kültürle olan bağlarını güçlendirdiği görülmüştür. Ayrıca tarih, Türkçe, din derslerinin verilmesi, gençlerin Türkiye ve Türk kültürüyle olan bağlarını, ilişkilerini sürdürmesinde STK'ların aktif bir rol oynadığını göstermektedir. Bunlar, aynı zamanda gençlerin kültürel aktarım süreçlerinde STK'ların rollerine ilişkin fikir vermektedir. Katılımcıların çoğunluğu, STK'ların Türk gençlerinin asimile olmasını engelleyen bir işlevi olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar, STK'ların kendileri üzerindeki etkisini göz önüne alarak böyle bir genelleme yapmaktadır. İlk bakıldığında STK'ların bu etkisi, Hollanda'da yürütülen göçmen politikasına ve entegrasyon politikasına karşıt ve Hollanda toplumuyla bütünleşmeye engel bir durum gibi görünmektedir. Özellikle Hollanda entegrasyon politikalarının Hollanda'da doğup büyümüş gençlerde daha etkili olacağı beklentisi, STK'ların temsil ettiği kültürü ve işlevi, Hollanda'daki entegrasyon sürecine engel bir durum olarak gösterebilmektedir. Ancak elde edilen araştırma sonuçlarına göre değerlendirme yapıldığında bunun aksi bir tablo ortaya çıkmaktadır. STK'ların ulus ötesi bir aktör olarak yürütmüş olduğu faaliyetler hem köken ülkeyle hem de ev sahibi ülkeyle kurulan ilişkilerin ve sosyal ağların bir sonucudur. Dolayısıyla ulus ötesi ilişkilerin varlığı, bir kültürü reddedip sadece bir kültürü kabul etmeye ve aidiyet oluşturmaya aykırı bir durumdur. Tek taraflı bir aidiyet ve kimlik gelişimi ontolojik olarak ulus ötesi ve ulus ötesi ilişkilerin doğasına terstir. Bu önermeler ve bu çalışmanın sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, Türk gençlerinin Hollanda toplumuyla bütünleşmesinde STK'ların bir engel oluşturmadığını ifade etmek mümkündür. Gençler bir yandan Türk kültürüyle güçlü bağlar kurarken diğer yandan Hollanda toplumuyla bütünleşmeyi ve aidiyet bağları kurmayı birbirine alternatif iki karşıt durum olarak görmemektedir. Böyle bir endişelerinin ve buna yönelik tutumlarının bulunmadığı görülmüştür. Hollanda toplumuna aidiyet duymakla Türk kültürünün kaybedileceği düşüncesi çoğunlukla birinci

kuşak göçmenlerde görülmüş bir durumdur. Ancak gençlerin böyle bir düşünceye sahip olmadığı görülmüştür. Gençlerin iki kültüre ve ülkeye yönelik anlayışları ve aidiyetleri, kimlik tanımlamalarında ve vatan algılarında kendini göstermektedir. Bir yandan Türkiye'yi vatanları olarak görüp bağlarını sürdürdükleri diğer yandan Hollanda'ya yönelik güçlü aidiyet duydukları, kendilerini Hollanda toplumunun vazgeçilmez bir parçası olarak gördükleri ve geleceklerini planladıkları yerin Hollanda olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Türk gençlerinin, ev sahibi ülkeye güçlü aidiyet duymalarında STK'nın teşvik edici etkisi olduğu görülmüştür. Bu durum, STK'ların varlığının ev sahibi topluma entegrasyonu engellediği ya da yavaşlattığı kanısının geçerli olmadığını göstermektedir. Gençler sorunsuz bir kimlik oluşumu için Türk kültürünü ve dilini öğrenmeyi ve sürdürmeyi gerekli görürken diğer yandan bunu, ev sahibi ülkenin kültürünü öğrenme ve toplumla bütünleşmede önemli bir ön adım olarak görmektedir. Dikkat çeken bir nokta ise gençlerin, kendilerinden sonraki kuşakların (dördüncü-beşinci kuşaklar ve sonraki kuşaklar) Türk kültürünü ve dilini öğrenmeleri için Türk STK'ların varlığını gerekli görmeleridir. Çünkü sonraki kuşakların ailelerinin, Türk kültürünü ve dilini sürdürmede yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte katılımcılar, gözlemleri sonucu Türk kültürüyle bağları zayıf olan ya da STK'lara gelmeyen gençlerin Hollanda toplumu içinde kültürel ve kimliksel sorunlar ve çatışmalar yaşadığını düşünmektedir. Ancak çoğunluk olmasa da bazı katılımcılar, STK'ya gelmek istemeyen gençlerin olduğunu sebepleriyle ifade etmişlerdir. Sosyal medyada, basında çıkan olumsuz haberlerin Müslümanlara ve Türklere karşı bir önyargı yaratmasından dolayı, toplumda dikkat çekmemek için gençlerin STK'lara gelmek istememeleri, internette vakit geçirmeyi tercih etmeleri ya da kendilerine cazip gelen ortamlarda olmak istemeleri sebep olarak görülmektedir. Katılımcılar böyle gençlerin bir şekilde sorun ya da kültürel çatışma yaşadığını STK'lardan da destek almadıkları için yaşam akışlarının bir noktasında illaki sorun yaşadıklarını düşünmektedir.

Gençlerin çoğunluğu STK'ların, Türk arkadaşlarıyla bir araya geldiği bir mekân, buluşma alanı sağladığı görüşündendir. Çalışmada aynı görüşe sahip gençlerin bir araya gelmesinin aralarındaki iletişimi ve ilişkileri güçlendirdiği belirlenmiştir Gençlerin birbirleriyle iletişime geçebildiği bir ortamın olması, STK'ları gençler için cazip bir yer haline getirdiği söylenebilir. Katılımcılar yöresel yemeklerin yer aldığı ve Türk kültürünü içeren ve Türkçe konuşulan etkinliklerin yapıldığı ortamlarının olduğunu belirtmiştir. Türkiye'den farklı yörelerdeki yemekleri tatma ve tanıma fırsatı bulmaları diğer yandan farklı memleketlerden kişilerle bir araya gelmeleri gençlere yöresel kültürleri tanıma fırsatı

vermektedir. Bütün bunlar, STK'ların etkisiyle gençlerin kültürel aktarım süreçlerinin nasıl işlediğini yansıtmaktadır. Katılımcılar STK dışındaki kendi çevrelerinde Türkleri bir araya getiren bağın hemşeri ilişkileri olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla STK'ların, hemşeri ilişkilileri dışında farklı yörelerden insanlarla karşılaşma ve Türkiye'nin kültürel çeşitliliklerini tanıma imkânı sunan bir yer olduğu söylenebilir. Bütün bunlar Türkiye ile bağların sürdürülmesinde ve Türk kültürüne güçlü aidiyetler geliştirilmesinde STK'ların ulus ötesi faaliyetlerinin payını göstermektedir. Bunla ilişkili olarak gençlerin STK'dan en çok Türkçelerini geliştirme beklentisi olduğu görülmüştür. Hollanda'da doğup büyümüş katılımcı gençlerin Türkçelerini en çok iki açıdan düzeltmek istedikleri belirlenmiştir. Bunlardan ilki yöresel/ yerel ağız yerine standart bir Türkçe kullanmayı istemektedirler. Diğeri ise yarı Türkçe yarı Hollandaca kullanma alışkanlıklarını değiştirmek istemeleridir. Katılımcı gençler evde çoğunlukla yöresel ağızda Türkçe konuştuklarını belirtmiştir. Katılımcılar, kendilerini her ne kadar üçüncü kuşak olarak ifade etmiş olsalar da bu daha çok büyükleriyle olan yaşantısal farklılıklardan kaynaklanan bir sınıflandırmadır. Katılımcı gençlerin ebeveynlerinden en az birisi belli bir yaşta ev sahibi ülkeye göç ettiğinden dolayı evlerinde yoğun olarak Türkçe konuşulduğu belirlenmiştir. Katılımcılar ebeveynlerinin konuştuğu Hollandacanın, Hollanda'da doğup büyümüş nesiller gibi ileri seviye olmadığını ve Türkçelerinin de yöresel ağzı yansıttığını belirtmiştir. Ayrıca evde yöresel ağızda Türkçe konuşulduğunu ve bu konuşma şeklinin kendilerinde de geliştiğini belirtmiştir. Gençlerin ev içinde ve diğer gençler arasında yöresel ağızla Türkçe konuşmalarına rağmen STK'daki bir etkinlikte veya akademik bir ortamda bu şekilde konuşmayı tercih etmedikleri anlaşılmıştır. Dolayısıyla STK'nın düzenlediği aktivitelerde Türkçe konuşmalarını geliştirmenin yanında daha standart bir Türkçe kullanmaya da dikkat ettikleri görülmüştür. Ancak yöresel ağızda Türkçe konuşmak olumsuz ya da bozuk bir Türkçe kullanımı olarak ele alınmamalıdır. Yöresel ağız Türk kültürüne ait folklorik bir zenginliktir. Hem araştırmacıda hem de bu çalışmada bu düşünce hakimdir. Diğer yandan katılımcılar yöresel ağız kullanmanın bir zenginlik olduğunu düşünmektedir. Ancak yerel ağza özgü olan kelimeleri o yöreden olmayanların anlamaması ve hem yazı dilinde hem de akademik bir ortamda ortak bir dil kullanımı açısından standart bir Türkçe kullanımı gerekliliği bulunmaktadır. Akar (2016:170) Barry Sanders'in tanımlamasına vurgu yaparak ağzın "canlı konuşma dilleri" olduğunu belirtmiştir. Ancak yazı diliyle aralarında farklar bulunmaktadır. Yazı dili "kurgulanmış, tasarlanmış, biçimlendirilmiş" yapıda bir dildir. Ağızlar ise kurgulanmamış, konuşma anında kendiliğinden oluşmuş "doğal diller" olarak

tanımlanmıştır. Diğer yandan yazı dili daha standart bir Türkçeye işaret ederken, ağızlar anadilin tüm varyantlarını bünyesinde barındırmaktadır.

Katılımcıların, ileri seviye Hollandaca bilmenin topluma katılım için öneminin farkında olmalarına rağmen iyi düzeyde Türkçe bilmeyi de önemsedikleri görülmüştür. Bu da katılımcı gençlerin Türk kültürü ve diliyle olan bağlarının kuvvetli olduğunu ve bunu yitirmek istemediklerini göstermektedir. Diğer yandan gençlerin, ulus ötesi ilişkiler kuran STK'ların faaliyetlerine katılmaları, onların da ulus ötesi ilişkiler ve ulus ötesi aidiyet bağları kurmayı benimsediğini göstermektedir. Araştırmacı sahada bulunduğu zamanlarda Hollanda'da yaşayan Türklerin birbirleriyle yarı Türkçe yarı Hollandaca konuştuklarına sık sık denk gelmiştir. Gençlerin bir Hollandalıyla ya da Türk olmayan birisiyle Hollandaca konuşurken sadece Hollandaca konuştukları gözlemlenmiştir. Katılımcı gençlerin ifadeleri de bunu desteklemektedir. Ancak gençlerin kendi aralarında konuşurken karma bir dil kullanmaya daha yatkın oldukları gözlemlenmiştir. Katılımcı gençler kendi aralarında farkında olmadan karma bir dil kullandıklarını ama bundan memnun olmadıklarını belirtmiştir. Karma bir dil kullanımı bir dile hâkim olunmadığı taktirde diğer dilden kelimelerle tamamlama gereksinimi hissetmekten kaynaklanmaktadır. Katılımcı gençler karma dil konuşmanın Türkçelerinin gelişmesini engellediği kadar Hollandacalarını da gerilettiğini belirtmiştir. Çalışmada her ne kadar sadece köken ülke dili ve ev sahibi ülkenin ana dili olarak ele alınsa da katılımcı gençlerin içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısı çok dilliliği kapsamaktadır. Dolaysıyla karma dil kullanımı bildikleri başka diller içinde geçerli olmaktadır. Çok sık olmamakla birlikte İngilizce, Türkçe Hollandaca karışık bir dil kullanım şekli de gözlemlenmiştir. Ancak katılımcı gençlerin, bu kullanım tarzının yanlış olduğunu düşündükleri ve böyle kullanmaktan memnun olmadıkları görülmüştür. Görüşülen gençlerin STK'larda karma bir dil kullanmamaya özen gösterdikleri belirlenmiştir. STK'nın gençler üzerinde kasti olarak bu yönde olumlu bir etkisi olduğu görülmüştür. Buna ek olarak karma bir dil kullanımının köken kültürün aktarım süreçlerini olumsuz etkilediği ayrıca ulus ötesi kimliğin ve aidiyetin gelişmesine bir engel oluşturduğu söylenebilir. Bununla birlikte katılımcıların bir yandan köken ülke dilini diğer yandan ev sahibi ülkenin ana dilini iyi bir şekilde öğrenmek istedikleri belirlenmiştir Katılımcı gençler, Türkçenin ileri seviye bilinmesiyle ev sahibi toplumun hâkim dilinin ve bu dile özgü anlamların daha iyi öğrenileceğini düşünmektedir. Buna ek olarak düşüncelerinde STK'ların teşvik edici yönünün büyük payı olduğundan bahsetmektedirler. Her iki dilin hatta daha fazla dilin bilinmesinin kültürel bir zenginlik olarak algılandığı görülmüştür.

Her iki dili ileri seviye bilmenin katılımcı gençlerin iki ülkeye (köken ülke ve ev sahibi ülke) olan aidiyet bağlarını kuvvetlendirdiği belirlenmiştir.

Diğer yandan gençlerin STK'ya gidiş amaçları arasında Hollandacalarını geliştirmek olmadığı belirlenmiştir. Bu durum görüşülen gençlerin dil yeterliliği konusunda kendilerine güvendiklerinin bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Görüşme yapılan gençler, ev sahibi ülkenin dilini ebeveynleri gibi belli bir yaştan sonra öğrenmek zorunda kalmadan Hollanda eğitim sistemi içinde küçük yaşta öğrenmelerini bir avantaj olarak görmektedir. Bu avantajın, katılımcı gençlerin toplum içinde özgüvenlerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte toplumda kabul görmeyi ileri düzeyde dil bilmeyle ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Bağlantılı olarak gençlerin çoğunluğunun ev sahibi ülkenin diline hâkim olmanın, kurallara uymanın, ev sahibi toplumla iletişimi koparmamanın entegrasyon için yeterli olduğu görüşünde oldukları saptanmıştır. Katılımcıların Hollandacalarını küçük yaşta öğrenmelerinin ve toplum içinde kendilerini rahatça ifade ediyor olmalarının, Hollanda'ya duydukları aidiyeti güçlendirdiği belirlenmiştir. Katılımcılar, Hollanda'da farklı milletlerin yabancı olarak görüldüğünü ancak bir Hollandalı kadar iyi derecede Hollandaca bildiklerini ve kendilerini Hollanda toplumunun bir üyesi olarak gördüklerini belirtmiştir. Katılımcıların bu yabancı algısını yadırgamaları ve tepki göstermeleri yaşadıkları topluma aidiyet duyduklarını ve kendilerini yabancı olarak değil toplumun bir üyesi olarak gördüklerini de göstermektedir.

Katılımcıların çoğunluğu, STK'ları ev sahibi toplumda karşılaştıkları sorunları anlatabildikleri ve çözüm bulabildikleri etkili bir yer olarak görmektedir. Dikkat çeken nokta, herhangi bir sorun ya da çok büyük bir sorun yaşamayan gençlerin de bu düşüncede olmalarıdır. Bu durum, gençlerin STK'ya bu konuda olan güvenlerini göstermektedir. Sorunlar, kültürel ve kurumsal hayatta olmak üzere ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Günlük hayatta kültürel olarak sorun yaşanmadığı özellikle kültüre ve dini inançlara dayalı (domuz eti yememe, alkol kullanımı gibi) yeme tercihlerinin problem olmadığı belirlenmiştir. Bununla ilişkili saha gözlemlerinin neticesinde, yeme tercihlerinin kültürel bir farklılık olarak algılanmadığı aksine bağımsız olarak sadece vejetaryen, vegan beslenme gibi kişisel beslenme tercihleri olarak algılandığı görülmüştür. Araştırmanın sonuçları, gençlerin en çok kurumsal hayatta sorun yaşadığını göstermektedir. Gençler, staj ya da iş başvurusunda kurumsal ayrımcılık yaşandığını belirtmiştir. Ancak kurumsal ayrımcılığın Hollanda'da yaşayan Hollanda asıllı olmayan tüm milletlerin yaşadığı ortak bir sorun olduğu

belirtilmiştir. Katılımcılar iş hayatında yaşadıkları ayrımcılıkla ilgili tecrübelerini ya da çevrelerinden duydukları, gördükleri olayları anlatarak veya basına yansımış olaylardan bahsederek kurumsal ayrımcılık yapıldığını belirtmiştir. Kurumsal hayatta yaşanan ayrımcılığın ortak bir payda oluşturan en önemli nedeni farklı milletten olma ve dini inanç olarak görülmektedir. STK'ların, gençlerin kurumsal hayatta yaşadıkları sorunların giderilmesinde olumlu rol oynadığı görülmüştür.

STK'lar sosyal sermaye aktörleri olarak sahip olduğu sosyal bağlar ve ilişkiler ağı sayesinde gençlere yardımcı olmaktadır. Bu noktada STK'ların Hollanda'da yaşayan gençler için sosyal sermaye kaynağı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla STK'ya gelen gençler bu sosyal ağlardan ve ilişkiler ağından yaralanmaktadır. Ayrıca, Türk çevresi dışında bir sosyal çevre, iş çevresi ve tanınırlık gibi avantajlarda eklenmektedir. Toplum açısından ele alındığında STK'ların sosyal sermaye gücü olarak olumlu müdahalesi kurumsal hayatta yaşanılan sorunların yol açabileceği olası gerginliklerin önünü kapamaktadır. Sosyal sermaye gücü olan STK'ların bu işlevi Coser'in belirttiği "emniyet supabı" işlevine dek gelmektedir.

Diğer yandan, katılımcı gençlerin çoğu STK'ların yapmış olduğu çeşitli projelerin ve etkinliklerin Hollandalılarla olan iletişimi güçlendirdiğini düşünmektedir. Bununla birlikte, katılımcı gençler STK'ların bir kuruluş olarak resmi yerlerle, belediye ile ya da kamu kurum ve kuruluşları ile sürekli iletişim halinde olduklarını belirtmiştir. Düzenlenen ulus ötesi faaliyetlere her kesiminden insanın gelebilmesi sosyal ve kültürel bir iletişim ortamı sağlamaktadır. Katılımcılar dolaylı olarak STK'ların toplumla kurduğu sosyal bağlardan, iletişimden olumlu yönde faydalanmaktadır. Bu da STK'ların ulus ötesi ilişkiler zemininde işleyen bir sosyal sermaye aktörü olduğunu göstermektedir. Katılımcı gençlerin çoğunluğu, STK'ların basında, sosyal medyada Türklere, Müslümanlara yönelik olumsuz algıları, önyargıları yıktığını belirtmiştir. Bu olumlu etki, içinde yaşadıkları toplumla kurdukları iletişim ve ilişkiler sonucu gerçekleşmektedir. Herkese açık faaliyetler yapılması, toplumun farklı kesimlerinin bir araya gelip ortak vakit geçirmesini sağlayarak toplumda bir iletişim kanalı açmaktadır. Bu özellik, gençlerin iki toplum ve kültür arasında bir denge sağlamasında STK'ların rollerine yönelik sonuçlarla da ilişkilidir. STK'ların, birincil ilişkilerin hâkim olduğu ve belli bir amaca yönelik bir işi yürütmeye odaklı ilişkilerin dışında bir iletişim kanalı açtığı söylenebilir. STK'daki faaliyetlerle bir araya gelinmesi insanların birbirini kültürel, sosyal yönleriyle tanıyabilmesine olanak sağlamaktadır.

STK'ların bu yöndeki girişimlerinin ve faaliyetlerinin, her iki kültür alanının birbiriyle diyaloglarını güçlendiren ulus ötesi ilişkileri geliştirdiği ifade edilebilir. Dolayısıyla bu durum medyada ve basında çıkan olumsuz yaftalamaların giderilmesine ve toplum içinde daha sağlıklı ilişkilerin kurulmasına yol açmaktadır. Buna ek olarak toplumda ön yargıların yol açtığı gerginliklerin giderilmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu yönüyle de STK'ların bir emniyet supabı işlevinde olduğu ifade edilebilir. Bunların yanında katılımcı gençlerin çoğunluğunun ortak fikirde olduğu görüş STK'ların sosyal, kültürel, dil (Hollandaca), eğitim ve siyasi katılım gibi konularda farkındalık sağlamaya çalışmasıdır. STK'nın bu etkisi, ulus ötesi ilişkilerin iki taraflı olması özelliğinin bir yansıması olmaktadır. Çünkü ulus ötesi ilişkiler sosyal, kültürel ya da ekonomik ilişkilerle her iki kültüre sosyal bağlar, aidiyetler, ilişkiler ve iletişimler geliştiren bir yapıyı kapsamaktadır. Ulus ötesi iletişim zemininde yapılan her faaliyet Hollandalıların Türkleri ön yargısız tanımasına ve sosyal ilişkiler kurmasına olanak verirken Türklerin de içinde yaşadıkları toplumun kurallarını, sistemini tanımasına ve anlamasına yardımcı olmaktadır. Toplumsal bütünleşme konusunda çoğunluğun görüşü olan etki ise sosyal siyasi, dil, katılım gibi konularda STK'ların özellikle teşvik eden, telkin eden bir duruşta olduğudur. Görüşme yapılan üç STK başkanı, topluma sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi katılım sağlamları yönünde gençleri bilinçli olarak teşvik ettiklerini ve bu hususu iki toplum açısından çok önemsediklerini belirtmiştir. Birinci kuşak yaşadığı sosyal, kültürel, ekonomik sıkıntıların neticesinde kendilerini ev sahibi toplumdan soyutlamış, belli bir etnik, sosyal ve ekonomik alanın içinde yaşantılarını sürdürmeyi ve ihtiyaçlarını bu çevreden karşılamayı tercih etmiştir. Bu tutumun bir miras olarak sonraki kuşaklara aktarılmaması ve gençlerinde aynı tutumu ve alışkanlığı sürdürmemeleri yönünde STK'nın etkisi topluma her yönden katılım olarak kendini göstermektedir. Hollanda'da doğup büyümüş nesillerin dil (Hollandaca) bilme avantajlarını kullanarak, toplumda kendilerini ifade etmeleri gerektiği; STK'ların üzerinde durduğu ve gençler için edindikleri amaçlardan birisini göstermektedir. Bir toplumsal katılım göstergesi olan siyasi katılımın STK'da önemsenen konulardan birisi olduğu ve buna yönelik farkındalık yaratılmak istendiği belirlenmiştir. Görüşülen gençler, belediye seçimlerinde ev sahibi ülkenin vatandaşı olarak oy kullanmanın toplumun bir parçası olarak kendi tercihlerini ifade edebilme gücünü yansıttığını belirtmiştir. Gençlerin, siyasi katılımı ev sahibi ülkeyi benimsediklerini, sahip çıktıklarını ve topluma onların da yön vermeleri gerektiğini herkese gösterme fırsatı olarak gördüğü belirlenmiştir. Hem basından takip edilen haberler hem de yapılan gözlemler ve araştırmalar, Hollanda'da yaşayan Türklerin ekonomik hayatta gösterdikleri başarılı girişimlerinin siyasi katılımda da

kendini göstermeye başladığı yönündedir. Buna en belirgin örnek DENK partisinin seçimlerde sağlamış olduğu başarıdır. Türklerin, siyasi hayattaki girişimleri ve temsil güçleri, toplumun bir parçası oldukları aidiyetini ve toplumla kurulan ilişkileri yansıtmaktadır. Buna ek olarak toplumu yönlendiren, topluma katkı sağlayan bireyler/aktörler olarak hareket ettiklerinin bir göstergesi olmaktadır. Ayrıca Hollanda'da yaşayan Türklerin entegrasyonuna ilişkin farklılaşan bir süreci yansıtmaktadır. Türk gençlerinin toplumsal katılımı ve ev sahibi ülkeyle güçlü aidiyet bağları kurmaları diğer yandan Türk kültürünü ve aidiyetlerini sürdürmeleri, kendi kendini şekillendiren bir entegrasyon sürecinin oluştuğunu göstermektedir. Bu bağlamda STK'ların ulus ötesi ilişkiler tesis etmesi, Türk kültürünü sürdürerek Hollanda toplumunda var olmaya çalıştığını gösterirken bir yandan da Hollanda toplumuyla bütünleşmeye açık olduklarının ve bunun için çabaladıklarının bir göstergesi olarak ele alınabilir. STK'ların Hollanda toplumuyla bütünleşmeye açık olduğuna yönelik elde edilen bu sonuçların, Küçükcan ve Güngör (2006:224)'ün Hollanda'daki Türk sivil toplum örgütlerine ilişkin çalışmasının sonuçlarıyla benzer yönlerinin olduğu ve örtüştüğü görülmüştür.

Katılımcı gençlerin çoğunluğa yakını STK'nın denge unsuru rolüne ilişkin üç duruma değinmiştir. Bunlardan birisi STK'ya gelmeyen gençlerin çatışma yaşadığının düşünülmesidir. İkincisi Türk STK'da Türk kültürüyle iç içe olmanın Hollanda kültürüne karşı bir denge yarattığının belirtilmesidir. Sonuncu görüş ise STK'nın Türk kültürünü koruyarak Hollanda toplumunda var olmayı sağladığı yönündedir. Bunlardan Türk kültürünü koruyarak toplumda var olmayı sağlıyor düşüncesi ve Hollanda kültürüne karşı Türk kültürü bir denge sağlıyor düşüncesi iki taraflı var olan ulus ötesi aidiyeti gösterdiği söylenebilir. Hollanda entegrasyon politikalarına ek olarak ulus ötesi alanın gelişmesi, yeni bir entegrasyon sürecini oluşturduğu ifade edilebilir. Araştırmacı ulus ötesi ilişkileri ve aidiyeti bir entegrasyon çeşidi olarak ele almamaktadır. Bunun aksine ulus ötesi ilişkilerin ve aidiyetlerin temelinde doğal süreçte gelişmiş bir entegrasyondan bahsetmektedir. Bu entegrasyon tamamıyla ev sahibi ülkenin toplumsal sisteminden bağımsız ya da onu dışlayan bir yükselişte gelişmemiştir. Dil becerisi (ev sahibi ülkenin hâkim dili), kurallara uyma, kanunları çiğnememe, iş ahlakı gibi sisteme dair hukuksal, yasal, ekonomik alanlarda entegrasyonun ev sahibi ülkenin entegrasyon politikasına uygun gerçekleştiği ifade edilebilir. Diğer yandan ulus ötesi ilişkilerin gelişmesiyle yeni bir aidiyet şekli oluştuğu ya da her iki ülkeye aidiyet bağlarının daha da güçlendiği ifade edilebilir. Dolayısıyla bir yanda sistemsel olarak işleyişi aksatmayacak bir entegrasyon politikası

varken diğer yanda ulus ötesi zeminde gelişen doğal bir entegrasyonun oluştuğundan bahsetmek mümkündür. Ancak bu entegrasyonun farkı, devlet politikası olarak değil STK'lar, göçmenler gibi aktörlerin ulus ötesi faaliyetleriyle geliştiği kendine özgü bir oluşumu içermesidir.

Ayrıca katılımcılar, STK'nın etkisiyle kendilerini nasıl tanımladıklarını ifade etmişlerdir. Hollanda Türk Federasyon'a giden katılımcıların tamamı kendilerini ifade etmek için "Avrupa Türkü/Avrupa Türklüğü" ifadesini kullanmaktadırlar. Kuzey Hollanda Millî Görüş Federasyonu'na giden katılımcıların çoğunluğu kendilerini "Avrupalı Müslümanlar" olarak tanımlamaktadır. Türkevi'ne giden katılımcıların bazıları kendilerini "Avrupalı Türkler "olarak ifade etmiştir. Bazıları da hem ev sahibi toplumda hem de köken ülkede göç edenler için çeşitli ifadelerin kullanıldığını göçmenlerin de kullanılan bu ifadelerle kendini tanımlama zorunluluğu hissettiğini belirtmiştir. Ayrıca göçmenler için kullanılan ifadelerin ötekileştirme ve bir kategorileştirme yaptığını ya da bir tanımlamaya tabi kıldığını belirtmiştir. Buna ek olarak kendilerinin (göçmen ya da göçmenlik geçmişi olanların) de bir mecburiyet hissiyle tanımlama yaptığından bahsetmiştir. Bu açıdan bakıldığında katılımcılarda ulus ötesi bağlamın kimlikler üstü tavrı olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte katılımcıların kullandıkları "Avrupa Türkü", "Avrupalı Müslümanlar", "Avrupalı Türkler" gibi ifadeler onların ulus ötesi tanımlama içinde olduklarının göstergesidir. Kendilerini sadece bir millet, bir etnik geçmişle ya da tek bir coğrafya üzerinden tanımlamak yerine ulus ötesi sınırlarda ifade etiklerini ve ulus ötesi aidiyetler kurduklarını göstermektedir. Diğer yandan zaman zaman yabancı görüldüklerini, ön yargıyla karşılaştıklarını ve özellikle kurumsal ayrımcılık yapıldığını belirten katılımcıların, bu olumsuz davranışlardan etkilenmeden kimliklerini ve ulus ötesi aidiyetlerini oluşturdukları ifade edilebilir.

Aynı şekilde katılımcıların kendi kimliklerini Hollanda ve Türk kültürü sentezi üzerinden oluşturduğu görülmüştür. Katılımcılar Türk /İslam etkisi ağırlıklı olsa da kimliklerini oluştururken Hollanda kültüründen birçok unsur aldıklarını ve içselleştirdiklerini belirtmiştir. Bu ifadeler, katılımcı gençlerin kendilerini ulus ötesi bağlar ve aidiyetler üzerinden ifade ettiklerini göstermektedir. Katılımcılar Hollanda kültürünü yok saymadan bazı kültürel unsurlarını içselleştirerek yaşamlarına dahil ettiklerini ve bu anlamda bazı alışkanlıklarda Hollandalı olarak, Hollandalı gibi davrandıklarını belirtmiştir. Katılımcılar Hollanda kültürünün tipik karakterini yansıtan hem iş hayatında hem sosyal hayatta

disiplinli olunması ve kurallara uyulması örneğini vererek, kendi hayatlarında da kuralcı ve disiplinli olduklarından bahsetmiştir. Ayrıca Türk kahvaltı alışkanlıkları yanında Hollandalıların kahvaltı alışkanlıklarını edindiklerini belirtmişlerdir. Öne çıkan bu özelliklere ek olarak araştırmacının gözlemleri neticesinde, katılımcıların ve göçmenlik geçmişi olan birçok kişinin günlük hayatta anlık bir kahve içme, buluşma gibi doğaçlama bir program yapma alışkanlıklarının olmadığı görülmüştür. O gün o saat boş zamanlarının olması fark etmeksizin ileri bir tarih için plan yapılarak randevunun ayarlanması yönünde tutum sergiledikleri bu yönüyle yaşadıkları toplumun tipik davranış şeklini gösterdikleri ifade edilebilir. Bununla birlikte STK'ların disiplinli olma ve kurallara uyma eğilimini destekledikleri kendi organizasyonlarında da teşvik amaçlı bunlara dikkat edildiği görülmüştür. Diğer yandan görüşmelerde hem STK başkanları hem de katılımcılar sık sık Hollanda kültüründeki disiplinli olma ve kuralcı olma alışkanlığını kazandıklarını vurgulamıştır.

Araştırmanın sonuçları STK ve katılımcıların kurdukları ulus ötesi ilişkilere ve aidiyetlere işaret etmektedir. Katılımcıların çoğunluğu STK'nın, aileleri dışında bildikleri ve güvendikleri bir yer olduğunu böylece özgüvenlerini olumlu etkilediğini ve kendilerini yalnız hissetmediklerini belirtmiştir. Bunun öncelikli sebebi Türk kültürünü ve dilini kapsayan faaliyetlerin yapılması ve Türk gençleriyle bir araya gelmeleridir. Diğer yandan, katılımcılar Hollanda toplumunda karşılaştıkları sorunları Hollandalıların anlamadığını ancak STK'ların anlayabildiğini düşünmektedir ve STK'lara güven duymaktadır. Bu da STK'nın toplum içinde sosyal sermaye olarak etki ettiğini ve gençlerin bundan faydalandığını göstermektedir.

Gençlerin geleceklerini ev sahibi ülke olan Hollanda'da planladıkları ve kendilerini içinde yaşadıkları toplumunun vaz geçilmez bir parçası olarak gördükleri belirlenmiştir. Katılımcı gençlerin kendilerini, içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olarak görmeleri onların ev sahibi ülkeye aidiyet hissettiklerini göstermektedir. Diğer yandan katılımcı gençler "iki ülkeyi (köken ülke ve ev sahibi ülke)de ayırmıyorum bizi oluşturuyor" ve "Türkiye vatan, Hollanda'da başka bir vatan, yurt, yuva olmuş" ifadelerini belirtmiştir. Genel olarak katılımcı gençlerin her iki ülkeye karşı güçlü aidiyetler geliştirdiği görülmüştür. Katılımcılar, Türkiye'de yaşama planlarının olmadığını ifade ederek düzenlerinin, çevrelerinin ve ailelerinin Hollanda'da olmasının bu kararlarında etkili olduğunu belirtmiştir. Önemli bir nokta ise katılımcı gençler Hollanda'nın sosyal yapısına, kurallar

sistemine alıştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı gençler Türkiye'deyken sosyal yapıya yönelik günlük hayattaki rutinlerin ve kurallar sisteminin Hollanda'daki alıştıkları düzenden farklı olduğu için bir süre sonra kendilerini farklı hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu sebeple alıştıkları yer olan Hollanda'ya gitme isteği duyduklarını ve özlediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı gençlerin, Türkiye'yi vatanları olarak görmelerine ve güçlü kültürel bağlar kurmalarına rağmen bu tek taraflı aidiyetin katılımcı gençleri anlatmak için yetersiz kaldığı görülmektedir. Çünkü bu gençlerin Hollanda toplumuna ve sosyal yapısına ilişkin güçlü aidiyetleri bulunmaktadır. Hollanda dışına çıktıklarında ya da kendi köken ülkelerinde bir süre sonra ev sahibi ülkeye dair özlem duymaları ve aidiyet hissetmeleri onların ev sahibi ülkeyle kurduğu bağlara işaret etmektedir. Dolayısıyla katılımcı gençlerin her iki ülkeye ulus ötesi aidiyetler geliştirdikleri ifade edilebilir. Bununla birlikte katılımcı gençlerin topluma güçlü aidiyetler geliştirmelerinde STK'ların ulus ötesi ilişkiler kurarak olumlu katkı sağladığı ifade edilebilir. Bu noktada diğer sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde STK'ların, katılımcı gençlerin köken ülkeyle ve Hollanda toplumuyla iletişimlerini ve ilişkilerini olumlu yönde etkilediği ifade edilebilir. Diğer yandan gençlerin ulus ötesi ilişkilerini geliştirmelerinde STK'ların ulus ötesi sosyal sermaye gücü olmaları etkili olmaktadır.

Yaşanan Sorunlar ve Öneriler

Hollanda'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk gençlerinin kültürel aktarım ve entegrasyon süreçlerindeki rolü (Türkevi, Hollanda Türk Federasyon, Millî Görüş Teşkilatı Örneği) araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Gençlerin hem ev sahibi toplumla bütünleşmelerinde hem de Türk kültürü ve Türkiye ile bağlarını sürdürmelerinde diğer yandan ev sahibi ülkedeki Türkler ve Hollandalılar arasında iletişim ve ilişkiler kurmaya yönelik ulus ötesi faaliyetler yapan STK'ların sosyal köprü vazifesi gördüğü ifade edilebilir. Bu anlamda hem orada yaşayan gençler için hem de köken ülkede göç etme potansiyeli bulunan kişiler için bu kuruluşlar ulus ötesi sosyal sermaye kaynağı olmaktadır. Aynı zamanda iki kültür arasında iletişimi güçlendiren, kültürel etkileşimi, kültürel teması sağlayan yönlerinin bulunması, bu STK'ların işlevini ortaya koymaktadır. Çalışma için belirlenen STK'ların, ulus ötesi ilişkiler kurdukları ülkelerde güçlü ulus ötesi sosyal ağlar geliştirerek sosyal sermaye gücü haline geldikleri ifade edilebilir. Ev sahibi ülkede doğup büyüyen kuşaklar, içinde yaşadıkları toplumun

dilini eğitim sistemi içerisinde öğrenerek ve kültürel yapı içinde sosyalleşerek büyüdükleri için bu durum onlara her yönden güçlü toplumsal avantajlar sağlamaktadır. Diğer yandan bu durum, ana dilin unutması ya da çok gerekli görülmemesi gibi eğilimlerin yaşanabileceği süreçlere açık hale gelmektedir. İlerleyen zamanda yeni nesillerin Türk kültürü ve diliyle bağlarının kopacağı ya da zayıflayacağı yönünde entegrasyon yaşayacakları düşüncesini akla getirmektedir. Bu anlamda çalışma STK'ların, gençlerin entegrasyon süreçlerine etkisinin anlaşılmasına yönelik veriler sunmaktadır. Türk gençlerinin Hollanda toplumuna entegrasyonunda STK'ların, bir engel mi yoksa yardımcı mı olduğu sorusuna, araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak bir saptama yapmak mümkündür. Çünkü bu sorunun Hollanda'da zaman zaman gündem oluşturduğu görülmüştür.

Gençlerin ulus ötesi aidiyet gösterdiği ve STK'larında bu sürecin inşa edilmesinde her iki toplum için etkili birer ulus ötesi sosyal sermaye kaynağı ve ulus ötesi aktör oldukları ifade edilebilir. Katılımcı gençler özellikle her iki ülkenin diline (köken ülke ve ev sahibi ülke) hâkim olmalarıyla aidiyetlerini geliştirmekte ve güçlendirmektedir. Bir dil bilmek dilin ait olduğu kültürü ve toplumu anlamaya, iletişim kurup anlaşmaya, tanımaya ön koşuldur. Bunlar gerçekleştikçe sosyal bağlar ve aidiyet bağları da kurulmaya başlamaktadır. İki yönlü bir faydadan bahsetmek mümkündür. Her iki dile hâkim olmak ulus ötesi ilişkiler kurmaya yönelik iletişimi güçlendirirken, ulus ötesi ilişkilerin sürdürülmesi de katılımcı gençlerin her iki dile olan yeterliliklerini geliştirmesinin önünü açmaktadır. Katılımcı gençlerin Hollandaca bilmelerinden dolayı toplumda daha özgüvenli bir şekilde sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik katılım sağladıkları ifade edilebilir.

Göç literatüründe göçmenlerin yaşadığı kültürel ve kimliksel çatışmaya dair birçok teorik ya da alan araştırmasına dayalı kaynak bulunmaktadır. Bu çalışmada STK başkanlarının ve katılımcı gençlerin gözlemlerini yansıtan "STK'lara gelmeyen gençlerin kimlik ve kültür çatışması yaşadığı ya da suç olaylarına karıştığı" bağlamındaki düşünceleri çalışmanın üzerinde durduğu noktalardan birisi olmuştur. Kültürel ve sosyal bir çatışmanın STK'nın işlevleriyle giderilmesi, Coser'ın emniyet supabı kavramını hatırlatmaktadır. Gençlerin Hollanda'da yaşadıkları sorunların büyük gerilimlere ulaşmadan ve karşılıklı gerçek çatışma haline dönüşmeden STK'ların etkisiyle dindirilmeye çalışılması toplum içindeki gerilimin azaltılmasına örnek verilebilir. Ev sahibi ülke açısından bakıldığında hâkim kültür, kendinden farklı bir kültürün varlığını toplumun bütünlüğünde ve dengesinde

değişim olarak kabul etmektedir. Dolaysıyla toplumda sosyo-kültürel istikrarı sağlayabilmek için öteki olan kültürü kendi kültürüne dönüştürme refleksi göstermektedir. Bir toplum bunu entegrasyon ve göç politikaları üzerinden gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Cooser'ın teorisini bu çerçeveye uyarladığımızda, her bir kültür alanı öteki olan kültür için karşıt bir durumu içermektedir. Ev sahibi ülkenin hâkim kültürü ve öteki konumunda olan göçmenin kültürü karşılaştığında kişisel ve toplumsal boyutta çatışma hali görülebilmektedir Kültür çatışması, kimlik çatışması, entegrasyonla ilgili sorunlar, sosyal çatışma, göçmenin ev sahibi toplum içinde yaşadığı sorunlar, ev sahibi toplumun göçmene yönelik olumsuz ve ön yargılı tutumlarından doğan gerilimler ve huzursuzluk halleri, iki kültürün karşılaşmasında görülen olası olumsuz durumlardan bazılarıdır.

Bu değerlendirmeleri Coser'in görüşleriyle ilişkilendirdiğimizde öncelikle Coser'in görüşlerine ve emniyet supabı, emniyet supabı kurumları kavramlarına değinmek gerekmektedir. Coser (1956:8,39,42-48; Coser, 1957:204) Sosyal çatışmayı bir işlev bozukluğu olarak olumsuz bir faktör gibi görmemiştir. Aksine sosyal çatışmanın toplumsal işlevleri üzerine yoğunlaşmıştır. Sosyal çatışma, belirli sosyal ilişkilerin veya grupların düzeninde ve uyumunda bozulmaya sebep olmak yerine uyumu ve düzeni artıran işlevsel bir faktördür. Ancak Coser, grup birliğini ve sosyal yapıların bütünlüğünü bozan belirli çatışma biçimlerinin varlığını inkâr etmemekle birlikte sosyal çatışmanın sosyal yapı ve ilişkilerdeki olumlu işleviyle ilgilenmekte ve buna odaklanmaktadır. Sosyal çatışma grup üyelerinin birbirlerine karşıtlıklarını gösterme şeklidir. Ancak grup üyeleri muhalif tutumlarını birbirlerine ifade etmemeleri durumunda, kendilerini yenilmiş hissedip içe kapanma eğilimi gösterebilmektedir. Bu bağlamda Coser, sosyal sistemlerdeki emniyet supabı kurumlarının işlevlerine vurgu yapmaktadır. Sosyal sistemler toplum içindeki düşmanca ve saldırgan duyguları toplumdan uzaklaştırmak için bir deranaj işlevi gören belirli kurumlar sağlamaktadır. Bunlara "emniyet supabı kurumları demektedir. Emniyet supabı kurumları muhtemel çatışmaları önleyerek ya da doğabilecek yıkıcı etkileri aza indirgeyerek sistemin devamlılığını sağlamaya yardımcı olmaktadır. Emniyet supabı kurumu, bir toplumun çatışmayı kontrol altında tutmaya ve sosyal kontrol içinde çözmeye çalışmasında yardımcı bir mekanizmasıdır. Emniyet supabı kurumlarını, çözüm için toplumsal onay sağlamış, kurumsallaşmış toplumsal olaylar olarak ele almaktadır. Örneğin Avrupa'da ve okuryazar olmayan toplumlarda sorunları çözmek için işlev kazandığı görülen düello bir toplumsal emniyet supabı kurumudur. "Düello kurumu", yıkıcı ve sosyal ilişkilere zarar veren çatışmaların sosyal kontrol altında, toplumsal bir kabul içinde çıkış

sağlayan ve meşru (toplum üyeleri tarafından kabul edilmiş) bir şekilde toplum gerilimini alan bir mekanizmadır. Emniyet supabı kurumları taraflar arasındaki sosyal çatışmayı toplumsal kontrol altına alarak bir çıkış yolu sağlarken olayların daha büyümesini engelleyen ve toplumsal gerilimi azaltan bir mekanizma olmaktadır.

Coser'ın görüşünde dikkat çeken nokta ise araçların ve nesnenin yer değiştirmesidir. Grubun, grup üyelerinin gerilimine yönelik çözümsel çıkışın, muhalif olan asıl kişiye karşı değil düşman duyguların yerini alacak ikame nesnelere kaydırılması durumudur. Örneğin kişi bazı ritüeller (eskiden toplumlarda görülen ritüeller) yaparak düşmanının kendisine birebir zarar vermek yerine temsili intikamını almış olmaktadır. Böylece düşmanlığı ikame nesnelere aktarmış olup gerilimini azaltmaktadır. Karşıtlığı doğrudan değil dolaylı olarak ifade eder ve toplumsal bir zarar vermeden çözümsel rahatlamaya bir çıkış yolu bulmuş olur. Coser, Freud'un zekâyı, olayların üstesinden gelebilmenin bir yolu olarak görmesine vurgu yapmaktadır. Örneğin iş yerindeki bir kişi, karşısındaki kişiye alaycı ve şakacı tavırlarla karşıtlığını dolaylı şekilde belirtirken gerilimini de azaltmaktadır. Zekâ yoluyla, tiyatro yoluyla hiçbir yıkıcı somut bir çatışma ya da saldırganlık yaşanmadan dolaylı olarak muhalif kişiye ya da gruba tepkinin belli edilmesi ve gerilimin düşürülmesi sağlanmaktadır. Aslında yeni bir temsili çatışma kanalı açılmış olmaktadır ve buna gerçekçi olmayan çatışma denilmektedir. Böylece "ikame nesnelere yönelik gerçekçi olmayan çatışma" yaşanmış olmaktadır. Bu tür sosyal ilişkilerdeki gerçekçi olmayan çatışmaların yaşanması, orijinal ilişkilerin gerçek bir çatışmadan korunmasını sağlamaktadır. Aynı şekilde toplum içinde yaşanan ırksal ve dini ön yargıların, tutumların, düşmanlıkların yeni gerçekçi olamayan çatışma kanallarına yöneltilmesi işlevsel bir şekilde sosyal yapının istikrarına katkıda bulunulabilmektedir (Coser, 1956: 44-45).

Coser'in bu görüşleri bağlamında ele alınırsa öncelikle yaşanan sorunlar ve çatışmalara değinmek gerekmektedir. Olası olan tahmin Hollanda'da doğup büyümüş özellikle üçüncü kuşak ve sonrası gençlerin Türk kültürüyle bağlarının zayıflaması ve Türk dilini öğrenememeleri ya da buna yönelik motivasyonlarının olmamasıdır. Buna bağlı olarak katılımcı gençlerin de belirttiği gibi uzun vadede Türk kültürünün ve kimliğinin kaybedilmesinden dolayı yaşanabilecek kimlik ve kültürel çatışmalardır. Toplumda gerginliğe yol açabilecek diğer hususlar şöyledir: Basında ve sosyal medyada yansıtılan Türk / Müslüman imajından kaynaklı ön yargıların, İslamofobinin zaman zaman günlük hayatta olumsuz olarak katılımcı gençlerin karşılarına çıktığı belirlenmiştir. Gençlerin,

özellikle yabancı hissetme yerine yabancı hissettirilme, ayrımcılık ifadelerini kullandığı görülmüştür. Katılımcı gençlerin, iş ve staj başvurusunda, kurumsal hayatta kurumsal ayrımcılıkla karşılaştıkları veya kendileri karşılaşmasalar bile tanıdıklarının buna maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu olumsuzluklara rağmen katılımcı gençlerin kullandığı "bizler de Hollanda'da doğup büyüdük ve okullarında Hollandacayı öğrendik, bir Hollandalı kadar iyi biliyoruz ve bu toplumun parçasıyız" ifadeleri ve tutumları, yabancı olarak görülmelerine karşı verdikleri bir tepki olarak ifade edilebilir. Bu tutumları aslında gençlerin toplumla bütünleşme isteklerini göstermektedir, diğer yandan içinde yaşadıkları topluma aidiyet gösterdikleri şeklinde ifade edilebilir. Bu bağlamda, bütünleşme iki kültür arasında bir denge sağlanarak gerçekleşmektedir. Gençlerin, bir kültürü bir kültüre tercih etmeden iki kültür arasında denge kurmaya çalışarak ve kültürel etkileşimde bulunarak toplumla bütünleşmeleri, doğal süreçte gelişen bir entegrasyon olarak ifade edilebilir. Çalışmadaki STK'ların kilit rolü tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. STK'lar, köken ülke ve ev sahibi ülkenin kültürünü ve dilini gençlerin hayatlarının bir parçası haline getirmelerinde ulus ötesi girişimleriyle yardımcı bir ulus ötesi sosyal sermaye gücü oldukları ifade edilebilir. Böylece STK'nın gençlerin entegrasyonundaki rolleri de görülmektedir. Herkese açık yapılan faaliyetler, Hollanda toplumuyla, kamu kurum ve kusuluşlarıyla kurulan iletişim ve sürdürülen ilişkiler, Türk gençlerinin toplumsal katılım açısından teşvik edilmesi, STK'ların toplumla bütünleşme isteğini göstermektedir. STK'ların ulus ötesi ilişkiler kurarak ulus ötesi sosyal ağlarını genişletmeleri ve sosyal sermaye gücü haline gelmeleri toplum içinde yaşanabilecek gerilimleri azaltmada ve yatıştırmada bir emniyet supabı işlevi görmektedir. Genel perspektiften bakıldığında Türkiye'de yaşanan sosyal ve siyasi olayların ev sahibi ülkede yaşayan Türkleri etkileyeceği düşüncesiyle Hollanda yetkililerinin komisyon oluşturup, etkin olan STK'ları görüşmeye çağırması örneğinden ilerlemek mümkündür. Görüşmelerde, Hollanda toplumunda tepkisel olayların yaşanmaması için STK'ların nasıl bir tutum izleyeceği ve üyelerine nasıl bir tavsiyede bulunacağı hakkında konuşulması, bu STK'ların emniyet supabı işlevinde olduğunu göstermektedir. Diğer yandan Türk gençlerinin Hollanda toplumu içinde yaşadıkları kültürel, siyasal ve istihdam sorunlarının çözülmesinde STK'ların izlediği yol Coser'in belirttiği gibi çatışmanın giderilmesinde yeni kanallar açılmasıyla birebir gerçek ilişkileri zedelemekten kaçınılması şeklinde tanımlanabilir. Hollanda sosyal medya ve basınındaki göçmenlere yönelik olumsuz imajın toplum içinde yarattığı gerilimlerin, aynı sertlikte bir çatışmayla üstesinden gelmek yerine STK'ların kendilerini ve Türk toplumunu ulus ötesi faaliyetleriyle tanıtma ve anlatma çabasına

girmeleri örnek verilebilir. Türk STK'lar Hollanda toplumunda herkese açık faaliyetler ya da köken kültüre ilişkin etkinlikler yaparak farklı karşılaşma ve tanışma alanları yaratmaktadır. Neticesinde katılımcı gençlerin belirttiği gibi Hollandalıların göçmenlere olan ön yargılarının olumlu yönde değiştiğini, iletişimlerinin güçlendiğini bu anlamda örnek göstermek mümkündür. Böylece STK'ların ön yargılardan kaynaklı gerginliklerin önüne geçilebilmesinde emniyet supabı işlevi gördüğü ifade edilebilir. Bir diğer nokta katılımcı gençler, kültürel farklılıkların (özellikle iş sonrası buluşmalarda içki içilmesinden dolayı bu organizasyonlara katılmayı tercih etmemeleri) zamanla iletişimde mesafe yarattığını belirtmiştir. Bundan kaynaklı iletişim kopukluklarını ve gerilimleri önleyen bir çözüm olarak STK'ların düzenlediği her iki kültüre uyan organizasyonlar kişilerin bir araya gelmelerinde, iletişim kurmalarında ve sürdürmelerinde bir emniyet supabı işlevi görmektedir.

Son olarak veri analizi ve araştırmacının katılımlı gözlem notları ışığında katılımcıların, entegrasyon konusunda kavramsal bir karışıklık yaşadığı görülmüştür. Entegrasyon kavramına eş değer görülerek, uyum, bütünleşme, asimilasyon, katılım gibi ifadeler kullanılmıştır. Ayrıca entegrasyon kavramının içeriğinin tam oturtulmadığı, entegrasyon ifadesinin olumsuz algılandığı bu sebeple daha olumlu bir ifade olarak toplumsal katılım, uyum gibi ifadelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Diğer yandan Hollanda'da doğup büyümüş Türk gençlerinin ulus ötesi ilişkilerinin önünü açan bir entegrasyon politikasının, Hollanda'da yaşayan gençlerin entegrasyonunu olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Bu süreçte STK'ların ulus ötesi aktörler ve ulus ötesi ilişkilere dayalı sosyal sermaye gücü olarak gençler ve Hollanda toplumu için olumlu etki sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte STK'ların kuruluş tarihçelerini ve faaliyetlerini amaçlarıyla birlikte anlatan yayınlara daha ağırlık vermeleri ve bunu Hollandaca olarak yayınlamaları STK'ların ve gençlerin Hollanda toplumunda daha net anlaşılmasında yardımcı olacağı düşünülmektedir

KAYNAKLAR

Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç konuk işçilikten ulus ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Abadan, N. (1964). *Batı Almanya'daki Türk işçileri ve sorunları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.

Akar, A. (2016). Sosyal bilimlerin veri kaynağı olarak ağızlar. *Akademik Bakış*, 10(19), 169-182.

Akıncı, B., Nergiz ve A., E. Gedik. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi (The Journel of Migration Studies)*, 1(2), Temmuz-Aralık, 58-83.

Akbaş, E. (2016). Göçmenler arasındaki dayanışma ağların dönüşümü: göçmen sivil toplum örgütlerinin yeni misyonu. S. Gülfer Ihlamur-Öner, N. Aslı Şirin Öner (Ed.), *Küreselleşme çağında göç, kavramlar, tartışmalar* içinde (ss. 335-351). İstanbul: İletişim Yayınları.

Aksoy, E. (2010). Almanya'da yaşayan üçüncü kuşak Türk öğrencilerin kimlik algılamaları ve buna bağlı olarak karşılaştıkları ayrımcılık sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar 12, 7-38.

Arslan, M. (2006). Almanya'daki Türk işçi çocuklarının eğitim sorunları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 233-245.

Arslan, O. (2001). *Kuramsal ve tarihsel aşamalarıyla sivil toplum ve Türkiye gerçeği*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Bartram, D., Poros, M. V. ve Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar*. (Çev. I. Atabeyoğlu Tuncay). Ankara: Hece Yayınları.

Basch, L., Schiller, N. G. and Blanch, C. S. (2005). *Nations unbound transnational projects, postcolonial predicaments, and deterritorialized nation-states*, (1th published 1994). London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.

Bauböck, R. (2006). Citizenship and migration – concepts and controversies. R. Bauböck (Ed.), *Migration and citizenship legal status, rights and political participation* içinde (pp. 15-31), Amsterdam: IMISCOE Reports Amsterdam University Press.

Bauböck, R., Ersbol, E., Groenendıjk, K. and Waldrauch, H. (2006). *Acquisition and loss of nationality policies and trends in 15 European States summary and recommendations*. Vienna: Institute for European Integratıon Research Austrıan Academy of Sciences.

Bilir Ataseven, F. (2015). Türkiye'den Avrupa'ya göç ve göçmenlerin ürettikleri metinler. *Göç Dergisi*, 2(1), 59 – 68.

Boos-Nünning, U. (2007). Almanya'daki Türk kökenli genç göçmenlerin topluma entegrasyonu: kültürlerarası eğitim. A. Kaya ve B. Şahin (Ed.), *Kökler ve yollar Türkiye'de göç süreçleri* içinde (ss. 205-220). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Canatan, K. (1990). *Göçmenlerin kimlik arayışı*. İstanbul: Endülüs Yayınları.

Canatan, K. (2012). *Avrupa'da çok kültürlülük, entegrasyon ve İslam*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Canatan, K., Yükleyen, A., Serbest, F. ve Okumuş, F. (2015). *2014 Yılı Hollanda insan hakları raporu, İslamofobi ve entegrasyon arasında azınlıklar.* İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Carroll, M., C. and Stanfield, J. R. (2003). Social capital, Karl Polanyi, and American social and ınstitutional economics. *Journal of Economic Issues*, 37(2), 397-404.

Castles, S. (2004). Why migration policies fail. *Ethnic and Racial Studies*, 27(2), 205-227.

Castles, S., Haas, H. and Miller, M. J. (2014). *The age of migration lnternational population movements in the modern world.* (5th ed.). New York: Published by Palgrave Macmillan.

Clauss, S. and Nauck, B. (2009). The situation among children of migrant origin in Germany. *Special Series on Children in Immigrant Families in Affluent Societies Innocenti Working Paper*, 14 October, Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.

Cities in the Netherlands Facts and Figures on Cities and Urban Areas. (2016). Netherlands: Environmental Assessment Agency.

Coleman, J. S. (1994). Social capital, human capital, and ınvestment in youth. A. C. Petersen and J. T. Mortimer (Ed.), *Youth Unemployment and Society*, 2, 34–50.

Coser, L. A. (1956). *The functions of social conflict*. London: The Free Press Newyork Collier-Macmillan Limited.

Coser, L. A. (1957). Social conflict and the theory of social change. *The British Journal of Sociology*, 8(3), 197-207.

Crul, M. and Doomernik, J. (2003). The Turkish and moroccan second generation in the Netherlands: Divergent trends between and polarization within the two groups. *International Migration Review, The Future of the Second Generation: The Integration of Migrant Youth in Six European Countries*, 37(4), 1039-1064.

Crul, M. and Vermeulen, H. (2003). The second generation in Europe, *International Migration Review,* 37(4), 965-986.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları göç ve göçmen ilişkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, (17), 67-91.

Çelik, L. (2012). Ellinci yılında göçTürklerin Türkiye ve Almanya açısından önemi. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 147-164.

Doğan, M. (2013). Türkiye sanayileşme sürecine genel bir bakış (a general outlook on the ındustrialization process of turkey). *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 211-231.

Dönmez Kara, C. Ö. (2015). *Göç bağlamında uluslararası iş birliği ve Türkiye'nin politikaları*. Doktora Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.

Drever, A. I. and Hoffmeister, O. (2008). Immigrants and social networks in a job- scarce environment: The case of Germany. *IMR (International Migration Review)*, 42(2), 425-448.

Ellemers, J. E. (1992). Tarihi perspektif içinde Hollanda'da göç olgusu. V. Güngör (Ed.), *Batı Avrupa Türkleri göçmenlikten yerleşik hayata geçiş göçün 30. yılına armağan*, (orjinali migratie van en naar nederland in historisch perspektief. (1987). *Tijdschrift voor Geschiedenis* adlı dergi ve makaleden alınmıştır), (3), 49-55.

Emek İnan, C. (2016). Türkiye'de göç politikaları: iskân kanunları üzerinden bir inceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10-33.

Emiroğlu, B. (2016). Avrupa Birliği uyum politikaları: entegrasyon mu asimilasyon mu. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 10(20), 101-116.

Erkal, M. E., Baloğlu, B. ve Baloğlu, F (1997). *Ansiklopedik sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: Der Yayınları.

Erkal, M. E. (2000). *Sosyoloji (toplumbilimi)*. İstanbul: Der Yayınları.

Ersanilli, E. (2010). *Comparing integration: Host culture adoption and ethnic retention among Turkish ımmigrant and their descendents in France, Germany and the Netherlands*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Ersanilli, E. (2014). Netherlands. *Focus Migration Country Profile*, (11), 1- 13.

Ersanilli, E. and Koopmans, R. (2010). Rewarding integration? Citizenship regulations and the socio – cultural integration of immigrants in the Netherlands, Frances and Germany. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(5), 773-791.

Faist. T. (1998). Transnational social spaces out of international migration: evolution, significance andfuture prospects. *European Journal of Sociology* (Archives Européennes de Sociologie / EuropäischesArchiv für Soziologie), 39(2), 213-247.

Faist, T. (2012). Transnational migration. G. Ritzer (Ed.), *The Wiley-Blackwell encyclopedia of globalization*, (1th Ed.). Blackwell Publishing Ltd.

Faist. T. (2003). *Uluslararası göç ve ulus aşırı toplumsal alanlar*. (Çev. Azat Z. Gündoğan, C. Nacar). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Field, J. (2006). *Sosyal sermaye*. (Çev. B. Bilgen, B. Şen). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Gedik, M. (2014). *Türk'e ve özelde Avrupa Türk'üne genel bir bakış*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Gelekçi, C. (2011). *Prof. Dr.* Mustafa E. Erkal'ın çalışmalarında kültür, kültürel kimlik ve etniklik kavramları. *Sosyoloji Konferansları*, (43), 153-160.

Gelekçi, C. (2014). Avusturya'da yaşayan Türklerin Türkiye ile bağları ve evlilik göçü. *Bilig*, (71), 179-204.

Gelekçi, C. (2011). Avrupa'da yaşayan Türklere yönelik çifte vatandaşlık uygulamaları: Belçika örneği. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (59), 123-146.

Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. H. Özel ve C. Güzel (Ed.). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Gurak, D. T. and Caces, F. E. (1992). *Migration networks and the shaping of migration, International migration systems: A global approach systems.* Kritz, M.M., L.L. Lim and H. Zlotnik, (Ed.), Oxford: Oxford University Press.

Gutmann, A. (1994). *Multiculturalism examining the politics of recognition.* A. Gutmann (Ed.), Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Güngör, V. (1992). Batı Avrupa Türkleri. V. Güngör (Ed.), *Batı Avrupa Türkleri göçmenlikten yerleşik hayata geçiş, göçün 30. yılına armağan* içinde (ss. 13-21). Den Haag: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları: 3.

Güngör, V. (1992). Hollanda'daki Türk toplumu. V. Güngör (Ed.), *Batı Avrupa Türkleri göçmenlikten yerleşik hayata geçiş, göçün 30. yılına armağan* içinde (56-64.ss.). Den Haag: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları: 3.

Güngör. V. (2015). *Hollanda'da Mevlâna ve Konya öğretisi*. Amsterdam: Türkevi Yayınları / Rumi Yayınları.

Gürses, H. (2013). Kültür kavramı üzerine. (3. Baskı), (Çev. Z. Baraz). K. Alver ve N. Doğan (Ed.), *Kültür Sosyolojisi* içinde (ss. 151-172). Ankara: Hece Yayınları.

Güzel, A. (2010). *İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği).* (2. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.

Gonzales, R. G. and LEE, R. (2013). Second generation, identity formation. E. Ness (Ed.), The *encyclopedia of global human migration*. Blackwell Publishing.

Gordon, M. (1961). Assimilation in America: Theorye and reality. *Ethnic Groups in American Life*, (90(2), 263-285.

Gordon, M, (1964*). Assimilation in America the role of race, religion, and national origins*. New York: Oxford University Press.

Göker, G. (2013). *Göç, kimlik, aidiyet: Kültürlerarası iletişim açısından İsveçli Türkler*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.

Hatunoğlu, Y. (2003). *Hollanda Türk sivil örgütleri ve Türkevi*. Amsterdam: Türkevi Yayınları.

Hıdır, Ö. (2012). *Hollanda'daki Türkler (Turken in Nederland): Kurumlar, başarılar, sorunlar ve geleceğe yönelik perspektifler*. Rotterdam: IUR Press.

HTF- "Sosyal İşler ve Çalışma" Komisyon Görüşmesi 10 Ekim 2016 Gesprek TFN en commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2017). Ankara: Hollanda Türk Federasyon.

IOM (Uluslararası Göç örgütü). (2013). *Göç terimleri sözlüğü.* (2. Baskı). Perruchoud, R. ve Redpath – Cross, J. (Ed.).

Işıkhan, B. (2013). *Yarı Türk yarı Alman ailelerde kültür transferi kimlik algısı (Berlin Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Itzigsohn, J. (2000). Immigration and the boundaries of citizenship: the institutions of ımmigrants' political transnationalism. *International Migration Review (IMR),* 34(4),1126-1154.

İçduygu, A. (2009). *International migration and human development in Turkey, Human development research paper.* United Nations Development Programme Human Development Reports Research Paper, 52.

İskenderoğlu, T. A. ve Baki, A. (2011). İlköğretim 8. sınıf matematik ders kitabındaki soruların PISA matematik yeterlik düzeylerine göre sınıflandırılması. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 287-301.

İTKİB. (2009). *İhracat sektörleri açısından Hollanda temel ekonomik göstergeler genel ve sektörel bilgiler*. İTKİB Genel Sekreterliği Ar & Ge ve Mevzuat Şube.

International Organization for Migration (IOM). (2004). *International migration law glossary on migration.* R. Perrruchoud (Ed.).

International Migration 2019. (2019). Newyork: Department of Economic and Social Affairs Population Division, United Nations.

İnternet: *Statistics Netherlands (CBS).* (https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37296eng/table?ts=1530261584123) Son Erişim Tarihi: 23.12.2020.

İnternet: *Statistics Netherlands (CBS).* (https://www.cbs.nl/en-gb/news/2008/39/moroccans-have-fewer-problems-with-the-dutch-language-than-turks), Son Erişim Tarihi: 10.04.2021.

İnternet: *Statistics Netherlands (CBS).* (https://www.cbs.nl/en-gb/background/2018/47/population), Son Erişim tarihi: 10.04.2021

İnternet: *Statistics Netherlands (CBS).* (https://www.cbs.nl/en-gb/news/2011/47/four-out-of-five-turks-and-moroccans-marry-within-their-own-circles), Son Erişim tarihi: 10.04.2021.

İnternet: *Statistics Netherlands (CBS).* (https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37325eng/table?ts=1620411523094) Son Erişim Tarihi: 8.05.2021.

İnternet: Küçükcan., T. ve Güngör, V. (2006). Toplumsal sermaye kuramı açısından Avrupa'daki Türk sivil kuruluşlar ve Türkiye-AB ilişkileri. *Türk Yurdu,* 95(224). *Türk Yurdu Dergisi Web Sitesi:*(https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3987) Son Erişim Tarihi: 08.06.2020.

İnternet: *Platform Dergisi: Platform.* (2014). Yıl:17, NR: 162, 15 Şubat- 15 Mart. (21.09.2020) tarihinde (www.platformdergisi.com) adresinden erişilmiştir.

İnternet: IGMG – Islamische Gemeinschaft Millî Görüş. (2014). *İslam Toplumu Tanıtım Kataloğu* (1. Baskı). Ağustos, Köln. (21.09.2020) tarihinde (https://www.igmg.org/tr/) adresinden erişilmiştir.

İnternet: Gönenç, A. A. (2001). *Sivil Toplum Düşünsel Temelleri ve Türkiye Perspektifi*. Elektronik Kitap. (02.09. 2019) tarihinde altkitap, (www.altkitap.com) adresinden erişilmiştir.

İnternet: Enpolitik Haber Portalı. (https://www.enpolitik.com/denkin-basarisi-ve-yeni-entegrasyon-tanimi-makale,2101.html). Son Erişim Tarihi 02.09. 2020.

İnternet: Türkevi Resmi Sayfası. (http://www.turkevi.org/). Son Erişim Tarihi: 25.10.2018.

İnternet: Türkevi Hollanda Facebook Sayfası. (https://tr-tr.facebook.com/turkevihollanda). Son Erişim Tarihi: 25.02.2020.

İnternet: Eurovizion Amsterdam. http://www.eurovizyon.co.uk/amsterdam-turkevinde-hollanda-gundemi-sohbeti makale,8412.html, Son Erişim Tarihi: 21.09.2020.

İnternet: Türk Konfederasyon Facebook. https://www.facebook.com/pg/TurkKonfederasyon/about/?ref=page_internal, Son Erişim Tarihi: 21.09.2020.

İnternet: Türk Federasyon Facebook. http://turkfederasyon.com/avrupa-turk-federasyonu/kurulusu. Son Erişim Tarihi: 21.09.2020.

İnternet: İslam Toplumu Millî Görüş (IGMG) Resmi Sayfası. https://www.igmg.org/tr/aoemit -siz-olduaeyunuz-ma%c2%bcddetce-a%c2%bcmitsiz-olamazsae% c2%b1nae %c2%b1z/. Son Erişim Tarihi: 18.07.2021.

İnternet: Zhou,Min, (Ethnic Enclaves and Niches). https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781444351071.wbeghm201#:~:text=Ethnic%20enclaves%20are%20urban%20neighborhoods,or%20staffed%20by%20ethnic% . Son Erişim Tarihi: 20.07.2021.

İnternet: Haber Utrecht. https://haberutrecht.nl/import-gelin-ve-damatlar-azaliyor/ Son Erişim Tarihi: 06.08.2021.

İnternet: http://www.enpolitik.com/mobil/etiket/Veyis%20G%C3%BCng%C3%B6r% 20. html Son Erişim Tarihi:21.09.2020.

İnternet: https://www.dunyabizim.com/havadis/amsterdam-turkevi-soylesilerinin-11incisi-yapildi-h31033.html, Son Erişim Tarihi: 25.10.2018.

İnternet: http://www.eurovizyon.co.uk/?m=arama&q=veyis+g%C3%BCng%C3%B6r & auth=b202a6f66286f6f0e5f267be720ac6cd6d199395, Son Erişim Tarihi: 21.09.2020.

İnternet: https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.2011080310 0027 515 Son ErişimTarihi:02.09. 2019.

İnternet: http://www.veyisgungor.com/algemeen/turkiye-avrupa-iliskileri-ve-aktor-olarak-avrupali-turkler/ Son Erişim Tarihi: 19.11.2018.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1987). Alienation of the outsider: The plight of migrants. *İnternational Migration*. 25(2), 195-210.

Kaplan, N. (2017). *Göç kimlik çok kültürlülük Türk sinemasında Almanya'ya göç*. İstanbul: Der Yayınları.

Kastoryano, R. (2000). *Kimlik pazarlığı: Fransa ve Almanya'da devlet ve göçmen ilişkileri.* (Çev. A. Berktay), İstanbul: İletişim Yayınları.

Kaya, A. ve Kentel, F. (2008). *Belçika Türkleri Türkiye ile Avrupa Birliği arasında köprü mü engel mi?* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A. (2016). *İslam, göç ve entegrasyon*. (Çev. N. Y. Ural), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A. (2002). Modern kültür kavramı ışığında Gündüz Vassaf. (2. Basım), *Gündüz Vassaf, daha sesimizi duyuramadık Almanya'da Türk işçi çocukları* içinde (ss. 1-21). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kılıçarslan, A. (1992). Tarihi perspektif içinde Almanya'da göç olgusu. V. Güngör (Ed.), *Batı Avrupa Türkleri göçmenlikten yerleşik hayata geçiş göçün 30. yılına armağan* içinde (ss. 25-27), Den Haag: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı: 3.

Kool, M. (2012). *Turkish youths and media preferences researching the media behaviour of third generation Turkish-Dutch immigrants in Rotterdam*. (Thesis), Erasmus University, Erasmus School of History, Culture and Communication, Rotterdam The Netherlands.

Kuçuradi, İ. (1998). İkinci oturum, sivil toplum kuruluşları: Kavramlar. *Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları*, Mart, (ss. 24-42), İstanbul: Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Kymlicka, W. (2001). *Politics in the vernacular nationalism, multiculturalism, and citizenship.* Oxford: Oxford University Press.

Lee, E., S. (1966). A theory of migration. *Demography,* 3(1), 47-57.

Lehtonen, M. (2004). The environmental–social interface of sustainable development: capabilities, social capital, institutions. *Ecological Economics*, (49), 199– 214.

Lucas, R. E. B. (1997). Internal migration in developing countries. M.R. Rosenzweig and O. Stark (Ed.), *Handbook of population and family economics* içinde (ss. 722-787).

Martınıello, M. (2006). Political participation, mobilisation and representation of immigrants and their offspring in Europe. R. Bauböck (Ed.), *Migration and citizenship legal status, rights and political participation IMISCOE Reports* içinde (pp. 83-106), Amsterdam: University Press,

Massey, D.S. (1988). Economic development and international migration in comparative perspective. *Population and Development Review,* 14(3), 383-413.

Massey, D. S., Arango, J. ve Diğerleri. (1998). *Worlds in motion: Understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford, New York: Clarendon Press.

Massey, D. S., Arango, J. ve Diğerleri. (2014). Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi. (Çev. S. Dedeoğlu, B. Oskay, Ç. Özbek, İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin). *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46.

Massey, D. S., Et Al. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.

Massey, D. S. ve Lastra, M. A. (2011). Social capital and ınternational migration from Latin America. *International Journal of Population Research*, Hindawi Publishing Corporation, Article ID 834145.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Muyan, G. K. (2019). Hollanda göçmen entegrasyonu politikaları: Liberalizmden neoliberalizme. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 177-192.

Neuman, W.L. (2010). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar.* (4. Baskı.), (Çev. S. Özge). Cilt 2, İstanbul: Yayın Odası.

Nielsen, E. O. (2002). *İki arada gidip gelmek: Batı Avrupa'daki Türk gençleri.* (2. Basım), *Gündüz Vassaf, daha sesimizi duyuramadık Almanya'da Türk işçi çocukları* içinde (ss. 1-21). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Olesen, H. (2002). Migration, return, and development: An institutional perspective. N. Van Hear and N. Nyberg Sporensen (Ed.), *The Migration Development Nexus*, 40(5), 133-158.

Öner, T. ve TAN, M. (2000). Türkiye'de siyasi partilerin sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarına kavramsal- kuramsal yaklaşımları. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(1),155- 171.

Özel, Ş. ve Nauck, B. (1992). Türk işçi ailelerinde zincirleme göç olgusu. V. Güngör (Ed.), *Batı Avrupa Türkleri göçmenlikten yerleşik hayata geçiş göçün 30. yılına armağan* (Kettenmigration *in Türkischen Familien*, (1987), Migration, 2, 61-94, özetlenmiş halidir) içinde (ss. 33-36), Den Haag: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı: 3.

Özkul, D. (2016). Ulus-ötesi göç: Uluslararası göç yazınında yeni bir paradigma. Der: S. Gülfer ıhlamur- Öner N. Aslı Şirin Öner. *Küreselleşme çağında göç, kavramlar, tartışmalar* içinde (ss. 483-500), İstanbul: İletişim Yay.

Patton, M., Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods.* (3rd Ed.), Sage Publication.

Perşembe, E. (2005). *Almanya'da Türk kimliği din ve entegrasyon*. Ankara: Araştırma. Yayınları.

Perşembe, E. (2009). Almanya'da çok kültürlü yapının ayrıştırılan unsuru olarak Müslümanlar ve entegrasyon deneyimleri. *İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 232-263.

Phillips, A. (1950). *Multiculturalism without culture*. Princeton and Oxford: Copyright 2007 by Princeton University Press.

Portes, A. (1997). Immigration theory for a new century: Some problems and opportunities. *Internation Migration Review, by the Center for Migration Studies of New York,* 31(4), 799-825.

Portes, A. (1998). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, 24, 1-24.

Portes, A. (2001). Introduction: The debates and significance of immigrant transnationalism. *Global Networks,* 3, 181–193.

Portes, A. (2003). Conclusion: Theoretical convergencies and empirical evidence in the study of immigrant transnationalism. *The International Migration Review*, Transnational *Migration*, 37(3), 874-892.

Portes, A. ve Böröcz, J. (1989). Contemporary immigration: Theoretical perspectives on its determinants and modes of incorporation. *International Migration Review*, 23(3), 606-630.

Portes, A., Guarnizo, L. E. and Landolt, P. (1999). The study of transnationalism: Pitfalls and promise of an emergent research field. *Ethnic And Racial Studies*, 22(2), 217-237.

Pries, L. (2003). Labour migration, social incorporation and transmigration in the new Europe: The case of Germany in a comparative perspective. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 9(3), 432–451.

Rex, J. (1995). Multiculturalism in Europe and America. *Nations and Nationalism*, 1(2), 243-59.

Rist, R.C. (1979). Guestworkers in Germany: Public policies as the legitimation of marginality. *Ethnic and Racial Studies*, 2(4), 401-415.

Rumbaut, R. G. (2015). Assimilation of immigrants. (2nd ed.). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2, 81–87.

Schiller, N. G., Basch, L. ve Blanc, C.S. (1995). From immigrant to transmigrant: theorizing transnational migration. *Anthropological Quarterly*, 68(1), 48-63.

Shewbridge, C., Kim, M., and, et.al. (2010). *OECD Reviews of migrant education: Netherlands*, February, OECD.

Somersan, S. (2004*). Sosyal bilimlerde etnisite ve ırk*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Stalker, P. (2002). Migration trends and migration policy in Europe. N. Van Hear and N. Nyberg Sporensen (Ed.), *The Migration Development Nexus*, 40(5), 159- 187.

Strauss, A. and Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Şahin, B. (2008). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklararası karşılaştırması: Kimlik ve ait hissetme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (8), 227-252.

Şahin, B. (2010). *Almanya'daki Türkler misafir işçilikten ulus ötesi (transnasyonel) bağların oluşumuna geçiş süreci*. Ankara: Phoenix Yayınları.

Şahin Kütük, B. (2012). Almanya'daki etnik ekonomilere işçi göçü olarak ulus ötesi evlilikler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16),173-190.

Şahin Kütük, B. (2021). Almanya ve Hollanda'daki Türklerin geri dönüş niyetleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi* IJHM, 1(1), 10-29.

Şahin Kütük, B. (2017) Hollanda'ya gerçekleştirilen Türk göçü ve ulus ötesi faaliyetler. *Sosyoloji Konferansları*, (55), 85-106.

Şen, F. (2007). *Euro-Türkler Avrupa'da Türk varlığı ve geleceği*. İstanbul: Günizi Yayıncılık.

Taylor, C. (1994). The politics of recognition. A. Gutmann (Ed.), Multiculturalism *examining the politics of recognition* içinde (ss. 25-75), Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Tilly, C. (2017). Transplanted networks. E. Castanaede, C. L. Schneider (Ed.), *Collective violence, contentious politics, and social change a charles tilly reader* içinde (ss. 307-325). New York and London: Taylor and Francis Group.

Tyiska, D.L. (1977). *Assimilation: An empirical test of Milton Gordon's model on Mexican Americans in Holland.* Master's Theses, Western Michigan University, Michigan.

Ünlü, N. (2006). *Hollanda ülke raporu*, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.

Williams Jr, J. A. and Ortega, S. T. (1990. Dimensions of ethnic assimilation: An empirical appraisal of Gordon's typology. *Social Sciencl Quarterly, 71*(49), 697-710.

Wallace, R.A. ve Wolf, A. (2012). *Çağdaş sosyoloji kuramları*. (Çev. L. Elburuz ve M.R. Ayas). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Werker, E and Ahmed, F. Z. (2008). What do nongovernmental organizations do? *Journal of Economic Perspectives,* 22(2), 73–92.

Waldinger, R. (1994). The making of an immigrant niche. *International Migration Review*, 28(1), 3-30.

Wolf, S. (1994). Comment. A. Gutmann (Ed.). Multiculturalism examining the politics of recognition içinde (ss. 75-87). Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

World Migration Report 2020. (2019). *International Organization for Migration (IOM).*

Van Huis, M., Nicolaas, H. and Croes, M. (2002). *Migration of the four largestcities in the Netherlands*, Statistics Netherlands Department of Population. The *Netherlands*

Vassaf, G., (2002) Daha sesimizi duyuramadık Almanya'da Türk işçi çocukları. (2. Basım), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yaman, G. (2014). Göçmen ilişkiler ağının ulus ötesi göçe etkisi: Belçika'daki Emirdağlılar örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 281-299.

Yaman Kahveci, G. (2021). *Hollanda'daki Türkler sosyo-kültürel temaslar ve kültürleşme süreçleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Yemni, S. (2019). *Anız yolunda göç, siyaset ve kültür mücadelesi tarihi kapsamında Veyis Güngör'ün hayat hikayesi*. Ankara: Çizgi Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zeyneloğlu, S. ve Sirkeci, İ. (2015). Türkiye'de Almanlar ve Almancılar. (Der. B. D. Şeker, İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin, *Göç ve uyum* içinde (ss. 173-214), London: Transnational Press.

EKLER

EK-1. Göç geçmişi olan gençlere yönelik mülakat soruları

Demografik Özellikler

- Cinsiyeti:
- Yaşı:
- Kaçıncı Kuşak Olduğu? (Kimler göç etmiş, Anne, baba, dede vb).
- Doğduğu Ülke:
- Eğitim Durumu:
- Mesleği/Çalışıp Çalışmadığı:

STK

- Neden bir Türk STK'sına üye oldunuz?
- STK'nın en çok hangi faaliyetlerinin size faydası olduğunu düşünüyorsunuz?
- STK'nın sizin için en önemli katkısının ne olduğunu düşünüyorsunuz? (Sosyal çevre, aidiyet hissi, Türkçe konuşma ve yazma becerisi, öz güven, Hollandalılarla iletişim).

Türk Kültürünün Aktarımı/ Türkiye ile Bağlar

- Türk STK'ların Türk kültürünü öğrenme acısından önemli birer unsur olduğunu düşünüyor musunuz?
- STK'nın en çok hangi yönlerden Türk kültürüne katkı yaptığını düşünüyorsunuz ve ne şekilde? (Dini, siyasi, gelenekler, dilsel gelişim, sosyal çevre)
- Üyesi olduğunuz sivil toplum kuruluşunun Türkiye'yi ve Türk kültürünü hem daha iyi tanıma hem de Türkiye ve Türk Kültürüyle bağlarınızı güçlendirme açısından size katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse size olan etkisinden bahseder misiniz?

Türkçeye ve Hollandacaya katkısı

- Evde ailenizle daha çok Türkçe mi konuşuyorsunuz yoksa Hollandaca mı? Neden? Aileniz Hollandaca biliyor mu?
- STK'da Hollandaca konuşmayı mı yoksa Türkçe konuşmayı mı tercih ediyorsunuz?
- STK'nın faaliyetlerine katılarak Türkçenizi geliştirdiğinizi düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?
- STK'nın faaliyetlerine katılarak Hollandacanızı geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?
- STK'nın sizi her iki dili de (Türkçe ve Hollandaca) iyi bir şekilde bilmeye teşvik ettiğini düşünüyor musunuz?

Toplum içerisinde karşılaşılan sorunlar ve istihdam

- STK'da, Hollanda'da yasadığınız kültürel sorunları dile getirip bunlara yönelik çözüm bulduğunuzu düşünüyor musunuz?
- İş ya da staj bulmada konusunda sorun yaşadığınız durumlarda üyesi olduğunuz STK'dan yardım istiyor musunuz?

EK-1. (devam) Göçmenlik geçmişi olan gençlere yönelik mülakat soruları

- STK'ya üye olmanın ya da faaliyetlerine katılmanın istihdam edilmenize engel olacağını düşünüyor musunuz?

İki kültür arasında Denge

- İki kültür arasında (Hollanda Kültürü ve Türk kültürü) dengeyi sağlamakta STK'nın size faydasının olup olmadığı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Evetse Nasıl?
- İki kültür arasında sorun /çatışma yaşıyorsanız (hangi konularda) nasıl davranacağınız konusunda üyesi olduğunuz STK'nın yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?
- İki kültürle yaşamak (Hollanda kültürü ve Türk kültürü) ve iki dili bilmek (Hollandaca ve Türkçe) sizce bir zenginlik midir yoksa entegrasyon konusunda sorun mu yaratır?

Entegrasyon/Uyum

- STK'nın faaliyetlerine katılmanın Hollanda kültürünü tanımayı ve entegrasyonu zorlaştırdığını ve yaşadığınız toplumdan ve kültüründen uzaklaştığınızı, soyutlandığınızı düşünüyor musunuz?
- Üyesi olduğunuz STK'nın düzenlemiş olduğu faaliyetlerde Hollandalılarla iletişime geçme fırsatı buluyor musunuz?
- STK'nın hem kendi kültürünüzden olan kişilerle hem de içinde yaşadığınız toplumun diğer üyeleriyle etkileşim halinde olmanıza sosyal ve kültürel ilişkiler geliştirmenize yönelik katkısı olup olmadığı hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Ev Sahibi toplumun Kültürüne yönelik

- Üyesi olduğunuz toplumu, yaşadığınız ülkeyi ve kültürünü daha iyi tanımak için STK'nın size etkisi olup olmadığı hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Aidiyet

- Kendinizi hangi kültüre ait hissediyorsunuz, Bunda STK'nın etkisine yönelik düşünceleriniz nelerdir?
- Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz (Örneğin: Avrupalı Türkler, göçmen ailelerin çocukları ya da sizin özel kullandığınız bir tanım) Bunda STK'nın etkisine yönelik düşünceleriniz nelerdir?
- STK'ya üye olmak sizde güven ve özgüven duygusu yaratıyor mu? Düşüncelerinizi açıklar mısınız?

Vatan Algısı

- Sizce vatanınız neresi?
- Üyesi olduğunuz STK'nın size aktardığı vatan algısı nedir? Bu bağlamda Hollanda'yı ve Türkiye'yi nasıl değerlendiriyorsunuz?

EK-2. Sivil toplum kuruluşu başkanlarına yönelik mülakat soruları

STK'ların Tarihçelerine yönelik sorular

1. STK ne zaman ve nasıl kurulmuş hangi süreçlerden geçmiştir?

2. STK'nın yapılanmasına dair bilgi verir misiniz?

3. Kuruluşunuz Hollanda'da nasıl tanınmaktadır?

4. Sivil toplum Kuruluşu olarak Hollanda'da yaşadığınız siyasi ve kültürel sorunlar var mıdır? Varsa nelerdir?

STK'lara Gelen Gençlere Yönelik Sorular

1. Buraya katılmak için belli şartlar bulunmakta mıdır?

2. Daha çok kaç yaşındaki kişiler bu kuruluşa gelmektedir?

3. Buraya gelen gençlerin bu kuruluştan beklentisi nedir?

4. Kuruluşun buraya gelen gençlerden beklentisi ne olmaktadır?

5. Kuruluşa gelen gençleri hangi yönlerden etkilediğinizi düşünüyorsunuz?

6. Kuruluşa gelen gençlerin sonrası için (iş bulma vs) bazı konularda sorun yaşayacağını düşünüyor musunuz?

7. Kuruluşunuza gelen gençlerin Hollandalı arkadaşlardan oluşan bir çevrede bulunmasını destekliyor musunuz?

8. Gençlerin kuruluşa gelmesinde hangi faaliyetleri etkilidir?

9. Kuruluşunuzun en çok hangi yönlerden gençlere faydası olduğunu düşünüyorsunuz?

10. Kuruluşunuzda nasıl bir profil oluşturmak istiyorsunuz?

11. Bu tarz sivil toplum kuruluşlarının Türk kültürünü öğrenmek için önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

12. Sivil Toplum kuruluşlarının, ev sahibi ülkenin kültürüne (Hollanda kültürü) yönelik uyum problemi yaratacağını düşünüyor musunuz? Evet ya da hayır ise neden?

13. Sivil Toplum kuruluşlarının köken ülke ve ev sahibi ülke arasında dengeyi sağlamaya yönelik kültürel temasları bulunmakta mıdır? Evet ise nelerdir?

14. Sivil Toplum kuruluşlarının gençlere yönelik en önemli yardımı nedir ve ne olmalıdır?

15. Göçmenlik geçmişi olan gençlerin iki kültür arasında çatışma yaşadığını(zorlandığını) düşünüyor musunuz?

16. Kuruluşun, iki kültür arasındaki kültürel temaslarından, ilişkilerinden bahseder misiniz?

17. Sizce Sivil toplum kuruluşlarının kültürel çatışmayı gidermeye yönelik yapması gereken öncelikli işlevi ne olmalıdır?

20. Hollanda' da yaşayan Türk Gençlerinin toplumsal açıdan en önemli sorunu nedir?

21. Kuruluşa yaşadığı toplumsal sorunlara çözüm bulmak için Türk Gençleri gelmekte midir?

EK-2. (devam) Sivil toplum kuruluşu başkanlarına yönelik mülakat soruları

22. Gelen her genci kabul ediyor musunuz?

23. Faaliyetlerinize katılma zorunluluğu bulunmakta mıdır?

24. STK'ya gelen gençlerin profili nedir?

25. Kuruluşun bireylere Türk kültürünü aktarmaya yönelik bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

26. Hollanda da doğmuş büyümüş Türkleri anlatırken özellikle kullandığınız bir ifade bulunmakta mıdır?

27. Kendinizi hangi noktalarda eleştiriyorsun**?**

Türk Diline ve Ev Sahibi Ülkenin Hâkim Diline (Hollandaca)Yönelik Sorular

1. Kuruluşunuza katılan gençlerin Türkçe konuşma, yazma ve anlama becerilerini nasıl buluyorsunuz?

2. Kuruluşunuza katılan gençlerin Türkçelerini geliştirmeye yönelik ne gibi imkanlar sunmaktasınız?

3. Kuruluşunuzda hangi dili ağırlıklı olarak konuşuyorsunuz?

4. Gençlerin hem Türkçe hem de Hollandaca diline hâkim olması gerektiğini düşünüyor musunuz?

5. Kuruluşunuzda Türkçe eğitimine yönelik özellikle yaptığınız etkinlikler bulunmakta mıdır?

6. Kuruluşunuza katılan gençlerin Hollandaca diline yönelik becerileri (konuşma, yazma) hakkında ne düşünüyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Buse IŞIKHAN

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Öğrenimi Enstitüsü / Sosyoloji A.B.D	2013
Tezsiz Yüksek Lisans	Ankara Üniversitesi Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programı	2009
Lisans	Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi/Sosyoloji	2006
Lise	Etlik Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi	2001

Yabancı Dil

İngilizce

Bilgisayar Programları
- Statistical Package for the Social Sciences (SPSS Analiz Programı)
- MAXQUDA Analiz Programı
- Microsoft Office Programları

Bilimsel Faaliyetleri

Tezler:

Işıkhan, B. (2013). *Yarı Türk yarı alman ailelerde kültür* transferi *ve kimlik algısı (Berlin örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yayınlar:

Bildiriler

Işıkhan, B. ve Sığın, A. (2016). *The construction of consumer culture through car commercial*. A. International Science Symposium (ISS2016) 01-04 September.

Özdemir, M. Ç., Bingöl Arslangilay, A. S. ve Işıkhan, B. (2018). *50 yıl sonra Hasanoğlan*. 1. Uluslararası Çağdaş Eğitim ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, Antalya, Türkiye, 22-25 Kasım.

Özdemir, M. Ç., Bingöl Arslangilay, A. S. ve Işıkhan, B. (2018). *Modernleşme sürecinde hasanoğlan'da eğitimde değerlerin değişimi*. 6. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Kars Türkiye 11-13 Ekim.

Projeler

"Hasanoğlan Köyünden Hasanoğlan Mahallesi'ne" (Proje Yürütücüsü: Prof. Dr. Mehmet Çağatay ÖZDEMİR) 2016-2018 Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi (Projedeki Görev: Araştırmacı)

Makaleler

"Işıkhan, B., Sığın, A. (2016). The construction of consumer culture through car commercial", *NWSA Social Sciences*, 11(3), 226-242.

Yurt Dışı Deneyim (Erasmus Kapsamında)

Yıl	Üniversite veya Kurum/Şehir	Süre
2018	Türkevi Research Center, Amsterdam/Hollanda Başkanı: Veyis Güngör (Doktora Programı Kapsamında)	01 Ağustos 2018- 30 Ekim 2018
2015	Türkevi Research Center, Amsterdam/Hollanda Başkanı: Veyis Güngör (Doktora Programı Kapsamında)	01 Temmuz 2015- 30 Eylül 2015
2011-2012	Potsdam Üniversitesi Potsdam /Almanya Humboldt Üniversitesi Berlin/Almanya (Yüksek Lisans programı Kapsamında)	01 Ekim 2011- 30 Mart 2012

Yurt Dışında Alınan Dersler (Transcript of Records):

"Theories of Race and Ethnicity" (Humboldt Universitat Zu Berlin-Prof. Dr.Gökçe Yurdakul, 2011-2012)

"Social Change and Family Formation" (Humboldt- Universitat Zu Berlin-Prof Dr. Anette Eva Fasang, 2011-2012)

English for Academic Purposes: Reading, Listening and Speaking-UNIcert II (B2) (Humboldt- Universitat Zu Berlin, 2011-2012)

Schlüsselkompetenz Deutsch,Grundkurs 1 (A1, Anfangerkurs)-(Universitat Potsdam Faculty of Economics and Social Sciences, 2011-2012)

İş Tecrübeleri

Atabey Lisesi ve Atabey HNK Ticaret Meslek Lisesi (Sigorta Girişli Ücretli Öğretmenlik, Atabey/Isparta (2006-2007)

Bilge 2000 Dershanesi – Felsefe Grubu ve Rehber Öğretmen (2009-2010)

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

